

Hæstaréttardómar 1953 - Registur

Útgáfa 3.1 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðum eintökum af dómasafni Hæstaréttar. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið eintak af dómum Hæstaréttar án endurgjalds. Hæstiréttur Íslands stendur ekki fyrir útgáfu þessa skjals né komið að henni með öðrum hætti en lýst er hér að neðan.

Sérstakar þakkir fær Bókasafn Hafnarfjarðar fyrir að gefa flest bindanna til skönnunar og Óli Gneisti Sóleyjarson fyrir sín framlög til verkefnisins. Fjárhagslegir styrktaraðilar fá einnig þakkir fyrir fjárframlög sín.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Samkvæmt 9. gr. núverandi höfundalaga, nr. 73/1972, njóta dómar ekki verndar höfundalaga. Skrifstofa Hæstaréttar hefur tjáð höfundi skjalsins að Hæstiréttur hyggst ekki gera neinar athugasemdir vegna birtingar þessara rafrænu eintakanna í heilu lagi, en hefur hins vegar ekki útilokað að annað efni en dómar gæti notið verndar höfundalaga. Ef ætlunin er að nýta aðra hluta skjalsins en dómana sjálfa er mælt með því að viðkomandi hafi samband við Hæstarétt eftir því sem við á.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Í útg. 3.1 var textinn gerður beinni og OCR endurunnið.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

II. NAFNASKRÁ.

A. Einkamál.

	Bls.
Adamsen, Hans	555
Aðalbjörg Jakobsdóttir	182
Akureyrarkaupstaður	223, 610
Albert Tómasson	597
Alfred Eypórsson	188
Andersen, Bengta	466
Andrés Á. Pálsson	343, 358
Anton Ingólfur Arngrímsson	489
Ari Guðmundsson	262
Arnoddur Gunnlaugsson	387
Aron Guðbrandsson	336
Ágúst Jónsson	626
Áki Jakobsson	578
Árnason, Pálsson & Co. h/f	493
Áætlunarbílar Mosfellssveitar h/f	643
Barði Barðason	402
Bentína Þorkelsdóttir	567
Bergur Lárusson	343, 358
Bífreiðaverkstæðið Þórshamar h/f	496
Bjarni Guðjónsson	139
Bjarni Pétursson	578
Bjölfur h/f	485
Björg Pétursdóttir	567
Björn B. Björnsson	343, 358
Bragi Sigurjónsson	682
Brandur Brynjólfsson	32
Bræðrafélag óháða Frikirkjusafnaðarins	651
Bæjarsjóður Reykjavíkur	204, 399
Bæjarsjóður Vestmannaeyja	190
Bæjarstjórn Vestmannaeyja	473, 475
Bæjarútgerð Hafnarfjarðar	685
Bæjarútgerð Siglufjarðar	266
Carl J. Eiríksson	306
Daníel Guðbrandsson	343, 358

	Bls.
Draupnisútgáfan	492
Dráttarbraut Akureyrar h/f	120
Edda h/f	260
Edwald, Sigrún	253
Efnagerð Reykjavíkur h/f	257
Egill Ragnars f. h. Guðrúnar E. Ragnars	402
Egill Vilhjálmsson	411
Egill Vilhjálmsson h/f	555
Eigendur v/b Hannesar Hafsteins, EA 475	98
Eigendur og skipshöfn v/b Gunnars Hámundarsonar, GK 357,	200
Eigendur v/s Rífsness	685
Einar Guðjónsson	572
Einar Bragi Sigurðsson	473
Einar Sigurðsson	363
Ellingsen, Erling	231
Emil Hjartarson	281
Erlendur Einarsson	343, 358
Erlendur Ó. Pétursson	434
Erlingur h/f	272
Eyrarhreppur	280
Fegrunarfélag Reykjavíkur	134
Fell h/f	630
Ferrua, Giovanni	494
Fiskaklettur h/f	667
Fjeldsted, Sturlaugur Lárusson	28
Franklín, Stefán	439
Friðbjörn Jósafatsson	208
Friðriksson, Anna	71
Fríkirkjusöfnuðurinn í Reykjavík	651
Frímúrarareglan á Íslandi	399
Geir Pálsson	507
Gísli Jóhannsson	318, 677
Gísli Jónsson	363
Glitsteinn h/f	494
Glæsibæjarhreppur	423
Grýtubakkahreppur	702
Guðbjarni Ólafsson	501
Guðbjörg Guðjónsdóttir	32
Guðdís Sigurðardóttir	664
Guðfinna Finnsdóttir	336
Guðfinna Pétursdóttir	194
Guðjón Kr. Kristinsson	272
Guðjón Steingrímsson	471, 492
Guðlaugur Einarsson	243, 469, 492
Guðmundur Egilsson	422
Guðmundur Hjartarson	281

Guðmundur Jónsson	691
Guðmundur Jörundsson	423
Guðmundur Kristjánsson	493
Guðmundur Kristjánsson f. h. eigenda v/s Arduity og farmeig- enda	266
Guðmundur Runólfsson	572
Guðmundur H. Þórðarson	243, 387, 388, 469, 471, 492
Guðrún Bjarnadóttir	363
Guðrún Erlendsdóttir	336
Guðrún Þorkeldsdóttir	567
Gunnar Guðjónsson f. h. eigenda e/s Carolia	63
Gunnar Guðmundsson	204
Gunnar Jónsson	120
Gunnar A. Pálsson	35
Gunnar Þorsteinsson f. h. P. Rudebeck Larsen	242, 280
Gunnlaugur Guðjónsson	402
Gunnlaugur Stefánsson	575
Gústaf Þórðarson	572
Guttormur Erlendsson f. h. Allan Erlandssons	439
Hafsteinn Baldvinsson	411
Halldór Baldvinsson	411
Halldór Björnsson, múrarameistari	71
Halldór Björnsson, Hrístateig 25	671
Halldór Halldórsson	257
Halldór Kr. Júlíusson	526
Halldór Ólafsson	691
Hallgrímur Jónsson	597
Handíða- og myndlistarskólinn	28
Hannes Kr. Davíðsson	516
Hannes Einarsson	526
Haraldur Guðmundsson	243
Haraldur Guðnason	472
Haraldur Júlíusson f. h. Björns Hauks Baldvinssonar	197
Haukur Kristjánsson	208
Helga Finnsdóttir	137
Helgi Benediktsson	35, 225
Helgi Benediktsson f. h. eigenda og áhafnar v/b Muggs, VE 322	74
Helgi Einarsson	643
Helgi Lárusson	343, 358
Herdís Jakobsdóttir	182
Hjaltalín, Steindór	329
Hólmfríður Jónasdóttir vegna hennar og barna hennar, Ingu, Óskar og Friðjóns	617
Hreinn Sigtryggsson	182
Hrossasölusamband Skagfirðinga og Húnavetninga	175
Hulda Bjarnadóttir	526

	Bls.
Hvannberg, Jónas	461
Hvítanes s/f	569
Högni Gunnarsson	253
Ingimundur h/f	225
Ingólfur Ketilsson	194
Ingunn Egilsdóttir	411
Jakobína Guðmundsdóttir	159
Jakobína Jakobsdóttir	182
Jóhann Jóhannesson	32
Jóhann M. Kristjánsson	155
Jón Antonsson	682
Jón Haukur Baldvinsson	411
Jón Dúason	289
Jón Egilsson	392
Jón Erlendsson	336
Jón Yngvi Eyjólfsson	516
Jón Finnbogason	578
Jón R. Gíslason	116
Jón Guðjónsson	691
Jón Guðmundsson	578
Jón E. Kristjónsson	217
Jón Sigurðsson	120
Jón Sveinsson	318
Jóna Kristín Líkafrónsdóttir	73
Jónas Magnússon	262
Júlíus Lárusson	343, 358
Júpíter h/f	113
J. Þorláksson & Norðmann h/f	312
Keflavík h/f	698
Kirkjumálaráðherra vegna jarðanna Odda, Langekru, Vindáss, Kraga og Sólvala	392
Kirkjusandur h/f	92, 427
Kjartan Sveinsson	455
Kristbergur Jónsson	664
Kristinn Pétursson	578
Kristinn Þorkelsson	567
Kristín Jónsdóttir	475
Kristján Bergsson, dánarbú	154
Kristján Hjaltason	281
Kristján Kjartansson f. h. Tanke Hjemgaards	637
Kristján Kristjánsson	170
Lakk- og málningarverksmiðjan Harpa h/f	324
Lárus Halldórsson	521
Lárus Ingimarsson	489
Lárus Óskarsson	493
Leikfélag Reykjavíkur	130

	Bls.
Líndal, Theódór B., f. h. eigenda h/v York City	200
Líndal, Theódór B., f. h. eigenda, útgerðarmanna og váttryggi- enda v/s Boðasteinur	74
Lúðvík Eggertsson	388
Lúðvík Jónsson	496
Luissiano, Giuseppe Ferrua	422
Lögreglustjórinn á Akureyri	170
Magnús Daníelsson f. h. ófjarráða barna sinna, Áslaugar Krist- ínar, Jórunnar Ingibjargar og Jóns Sigurðar	639
Magnús Einarsson	578
Mai h/f	630
Margrét Lúðvíksdóttir	281
Matthías Guðmundsson, Bergþórugötu 16	516
Matthías Guðmundsson, Laufásvegi 26	411
Menntamálaráðherra f. h. Þjóðleikhússjóðs, Kennslukvikmynda- sjóðs og Félagsheimilasjóðs	134
Mýrkjartan Rögnvaldsson	281
Netjamenn h/f	667
Njarðvík, Pétur	387, 637
Nærfataverksmiðjan Lilla h/f	257
Oddur Helgason	439
Ólafur Árnason f. h. Árna Ólafssonar	217
Ólafur Bjarnason	516
Ólafur Jónsson	73
Ólafur Markússon	243
Ólafur F. Ólafsson	137
Ólafur Pétursson	503
Óli Þorbjörn Haraldsson	671
Oliufélagið h/f	275
Oliuverzlun Íslands h/f	280, 702
Orka h/f	623
Óskar Magnússon	493
Óskar S. Sigurgeirsson	170
Óskar Sveinsson	257
Páll Árnason	363
Páll Hallgrímsson, umráðamaður Strandakirkju	455
Pétur Ketilsson	569
Pétur Magnússon vegna jarðarinnar Vallaness	472
Pétur Pétursson	493
Pétur & Valdimar h/f	175
Póst- og símamálastjórnin	139
Produktiva h/f	324
P. Stefánsson h/f	387
Rafmagnseftirlit ríkisins	92
Rafveita Vestmannaeyja	658
Ragnar Björnsson	575

Ríkissjóður	154, 159,
165, 231, 276, 306, 312, 318, 343, 388, 407, 434, 456, 579, 679, 698	
Rödtang, Hans	639
Samvinnutryggingar	679
Sen, Oddný	289
Siggeir Lárusson	243, 358
Siglunes h/f	242, 280
Sigmundur Guðbjarnason	501
Sigríður Ketilsdóttir	664
Sigurbjörg M. Kristófersdóttir	165
Sigurður Guðmundsson	503
Sigurður Jónsson	492
Sigurður Magnússon	497
Sigurgeir Guðnason	516
Sigursteinn Júlíusson	318, 677
Síldarverksmiðjur ríkisins	63
Sjálfstæðishúsið	188
Sjóvátryggingarfélag Íslands h/f	98
Skapti Davíðsson	301, 461
Skarphéðinn Kristbergsson	419, 691
Skipanaust h/f	407
Skipasmíðastöðin Dröfn h/f	455
Skipaútgerð ríkisins	74, 275, 617
Skiptaráðandinn í Vestmannaeyjum f. h. dánarbús Kristjönu Elísabetar Kristjánsdóttur	521
Skrifstofa Eggerts Claessens og Gústafs A. Sveinssonar hæsta- réttarlögmanna	507
Slippfélagið í Reykjavík h/f	456
Stefán Rósantsson	175
Steinn Jónsson	388
Steingrímur Benediktsson	623
Sveinn Bjarnason	610
Sveinn Ólafsson	329
Sverrir Jónsson	329
Sæfell h/f	190
Thorarensen, Ásta B.	411
Thorlacius, Magnús	466, 485
Thors, Haukur	579
Torfi Vilhjálmsson	223
Trésmiðjan Víðir h/f	142
Tryggingastofnun ríkisins	113
Tryggvi Gunnarsson	492
Unnur Erlendsdóttir	336
Útgerðarfélag Akureyringa h/f	610
Vagn E. Jónsson	197
Valdimar Lárusson	343, 358

	Bls.
Valdimar Þorsteinsson	569
Verzlunarfélag Snæfellinga	260
Vigdís Jónsdóttir	671
Vilberg Guðmundsson	419
Vilhjálmur Pálsson	626
Vinnslu- og söluviðstöð fiskframleiðenda í Vestmannaeyjum ..	658
Weser A/G	485
Zweig, Stefán, dánarbú	130
Þorvaldur Guðjónsson f. h. eigenda v/s Leós II, VE 36	63
Þórdís Davíðsdóttir	301
Þór V. Guðjónsson	276
Þórir Benediktsson	623
Þórunn Kristín Pálmadóttir	427
Örn Ingólfsson	116

B. Opinber mál.

Aðalsteinn Óskar Þórarinsson	21
Birgir Sigurbjartsson	368
Bond, Ray Owen	246
Danielsen, Karl Johan Siska	529
Delbot, Josef Hendrich	332
Dumarey, Willy	692
Einar Kárasen	1
Geir Borgþór Halldórsson	532
Guðmundur Guðmundsson	13
Guðmundur Kristján Ottósson	104
Guðmundur Helgi Sigfússon	82
Guðni Halldórsson	238
Gunnlaugur Jóhannesson	562
Hafstað, Jón Haukur Árnason	537
Haukur Ólafsson	82
Helgi Benediktsson	36, 478
Hjalti Þórarinsson	21
Honoré, Carbon	695
Hróðmar Hjörleifsson	537
Hörður Jóhannes Valdimarsson	24
Ingimundur Bjarnason	594
Ingvar Gíslason	655
Ingvar Gýgjar Jónsson	537
Ingvar Guðmundur Oddsson	109
Jón Alexandersson	7
Jón Hjörleifsson	537
Jones, Albert Stanley Victor	376
Jónas Þorbergsson	7

	Bls.
Kristján Einarsson	602
Óskar Jónsson	537
Óskar Jón Magnússon	107
Ragnar Guðmundsson	587
Sigurbjörn Guðmundur Björnsson	292
Sigurjón Mariasson	292
Skapti Davíðsson	212
Stefán Helgason	583
Svavar Hjörleifsson	537
Sveinn Jónsson	537
Tacket, James Woodrow	511
Pormar, Geir Guttormur Pálsson	532

III. SKRÁ

um lög, reglugerðir, samþykktir o. fl., sem er til vitnað
í XXIV. bindi hæstaréttardóma.

1281, Jónsbók.

Landsleigubálkur 56. kap. — 366.

1855, 31. maí. Tilskipun, sem lögleiðir á Íslandi lög 5. jan. 1851 um
eftirlaun.

— 233.

1874, 5. janúar. Stjórnarskrá um hin sérstaklegu málefni Íslands.

4. gr. — 232, 233.

1878, nr. 3, 12. apríl. Lög um skipti á dánarbúum, félagsbúum
o. fl.

IV. kafli — 159.

1883, nr. 22, 8. október. Lög um bæjarstjórn á Akureyri.

15. gr. — 611.

1886, 9. september. Bernarsáltmálinn til verndar bókmenntum og
listaverkum.

2. gr. — 131, 133.

7. gr. — 132.

8. gr. — 132.

11. gr. — 132.

1887, nr. 19, 4. nóvember. Lög um aðför.

33. gr. — 640.

1903, nr. 43, 13. nóvember. Lög um vörumerki.

1. gr. — 259.

1904, nr. 4, 4. marz. Lög um eftirlaun.

— 233.

1904, nr. 5, 4. marz. Lög um skyldu embættismanna til að safna sér
ellistyrk eða kaupa sér geymdan lífeyri.

— 233.

1905, nr. 13, 20. október. Lög um rithöfundarétt og prentarétt.

4. gr. — 132.

8. gr. — 132.

1907, nr. 40, 16. nóvember. Lög um verndun fornmenja.

14. gr. — 356.

15. gr. — 356.

1914, nr. 17, 2. nóvember. Lög um sjóvátrygging.

28. gr. — 344.

1914, nr. 56, 30. nóvember. Siglingalög.

13. gr. — 618.

229. gr. — 230.

232. gr. — 64.

236. gr. — 618.

251. gr. — 64.

261. gr. — 588, 593.

264. gr. — 588, 593.

1915, nr. 12, 19. júní. Stjórnskipunarlög um breyting á stjórnarskrá um hin sérstaklegu málefni Íslands 5. jan. 1874 og stjórnskipunarlögum 3. okt. 1903.

5. gr. — 233.

1917, nr. 65, 14. nóvember. Lög um breyting á lögum nr. 22/1883.

9. gr. — 611.

1919, nr. 41, 28. nóvember. Lög um landamerki o. fl.

15. gr. — 394.

1919, nr. 72, 28. nóvember. Lög um stofnun lífeyrissjóðs fyrir embættismenn og um skyldur þeirra til að kaupa sér geymdan lífeyri.

— 233, 234.

1920, nr. 5, 18. maí. Lög um bann gegn botnvörpuveiðum.

1. gr. — 333, 335, 377, 378, 693, 694, 696, 697.

2. gr. — 378.

3. gr. — 333, 335, 693, 694, 696, 697.

5. gr. — 378, 386.

1920, nr. 9, 18. maí. Stjórnarskrá konungsríkisins Íslands.

16. gr. — 233.

57. gr. — 233.

1921, nr. 51, 27. júní. Lög um lífeyrissjóð embættismanna og ekkna þeirra.

— 233.

1921, nr. 77, 27. júní. Lög um hlutafélög.

31. gr. — 612.

1922, nr. 33, 19. júní. Lög um rétt til fiskiveiða í landhelgi.

1. gr. — 530, 531.

1922, nr. 39, 19. júní. Lög um lausafjárkaup.

42. gr. — 331.

1923, nr. 15, 20. júní. Vatnalög.

XIII. kafli — 366.

78. gr. — 462.

80. gr. — 462.

147. gr. — 462.

1923, nr. 20, 20. júní. Lög um réttindi og skyldur hjóna.

VIII. kafli — 163, 164, 168, 169.

63. gr. — 169.
66. gr. — 163, 169.
72. gr. — 163.
74. gr. — 164, 169.
- 1924, nr. 4, 11. apríl. *Lög um að miða við gullkrónur sektir fyrir landhelgisbrot.*
— 532.
- 1925, nr. 13, 25. marz. *Reglugerð um notkun pósta.*
22. gr. — 140.
- 1926, nr. 36, 15. júní. *Lög um viðauka við lög nr. 5/1920.*
— 378.
- 1926, nr. 42, 15. júní. *Lög um skipströnd og vogrek.*
7. gr. — 354, 356.
17. gr. — 354.
28. gr. — 344, 346.
30. gr. — 356.
- 1927, nr. 18, 31. maí. *Lög um iðju og iðnað.*
— 8, 9, 10, 15, 16, 595, 597.
I. kafli — 13, 21.
II. kafli — 13, 21.
13. gr. — 9, 14, 15, 22, 594.
14. gr. — 14, 15, 22.
27. gr. — 14, 15, 20, 22.
- 1927, nr. 40, 31. maí. *Lög um breyting á lögum nr. 41/1919.*
— 394.
- 1927, nr. 56, 31. maí. *Lög um skemmtanaskatt og þjóðleikhús.*
— 136.
2. gr. — 135.
3. gr. — 135.
- 1928, nr. 24, 7. maí. *Lög um eftirlit með verksmiðjum og vélum.*
11. gr. — 431, 432.
12. gr. — 431.
22. gr. — 431.
- 1928, nr. 87, 31. desember. *Reglugerð um iðnaðarnám.*
— 8, 11.
- 1929, nr. 10, 16. febrúar. *Reglugerð um eftirlit með verksmiðjum og vélum.*
37. gr. — 431, 432.
38. gr. — 432.
- 1930, nr. 2, 7. janúar. *Lögreglusamþykkt fyrir Reykjavík.*
1. gr. — 368, 375.
3. gr. — 368, 375.
7. gr. — 368, 375.
28. gr. — 205, 207.
46. gr. — 207, 219, 368, 375.
96. gr. — 219, 375.

1930, nr. 40, 19. maí. Lög um breytingu á lögum nr. 56/1914.

6. gr. — 588, 593.

1930, nr. 41, 19. maí. Sjómannalög.

10. gr. — 114.

27. gr. — 114.

28. gr. — 114.

32. gr. — 114, 115.

1933, nr. 8, 11. apríl. Tilskipun um alþjóðlegar sjóferðareglur, sem fylgt skal á íslenskum skipum.

19. gr. — 203.

21. gr. — 203.

22. gr. — 203.

23. gr. — 203.

28. gr. — 203.

29. gr. — 203, 588.

32. gr. — 588, 593.

1933, nr. 73, 19. júní. Lög um bann við okri, dráttarvexti o. fl.
— 625.

7. gr. — 624.

1933, nr. 84, 19. júní. Lög um varnir gegn óréttmætum verzlunar-
háttum.

9. gr. — 259.

1933, nr. 87, 19. júní. Ábúðarlög.

3. gr. — 623.

7. gr. — 185, 187.

9. gr. — 184, 185, 187.

18. gr. — 183, 186.

1935, nr. 6, 9. janúar. Lög um tekjuskatt og eignarskatt.
— 152.

I. kafli — 158, 162, 164, 168, 169, 278, 279.

II. kafli — 158, 162, 164, 168, 169, 278, 279, 309.

1. gr. — 168.

3. gr. — 158, 162, 163, 168, 169.

14. gr. — 278, 279.

15. gr. — 158, 163.

17. gr. — 144, 151, 152, 279, 309.

18. gr. — 307, 309.

19. gr. — 307, 311.

1935, nr. 33, 9. janúar. Áfengislög.
— 84.

2. gr. — 91.

3. gr. — 91.

6. gr. — 563, 566.

7. gr. — 563, 566.

14. gr. — 293, 299.

15. gr. — 293, 300, 563, 566.

- 16. gr. — 25, 28.
- 17. gr. — 368, 369, 375.
- 18. gr. — 368, 369, 375.
- 21. gr. — 369, 370, 375.
- 27. gr. — 91, 293, 300.
- 28. gr. — 91.
- 30. gr. — 293, 563.
- 33. gr. — 293, 300, 563, 566.
- 36. gr. — 26.
- 37. gr. — 369, 375.
- 38. gr. — 369, 375.
- 39. gr. — 369, 375.
- 1935, nr. 112, 18. maí. *Lög um Hæstarétt.*
 - 40. gr. — 289.
- 1936, nr. 7, 1. febrúar. *Lög um samningsgerð, umboð og ógilda lög-
gerninga.*
 - 32. gr. — 184.
- 1936, nr. 105, 23. júní. *Lög um breyting á lögum nr. 18/1927.*
 - 8, 9, 14, 21.
 - 1. gr. — 9, 14, 15, 22, 594.
 - 2. gr. — 14, 15, 22, 595, 597.
- 1936, nr. 133, 28. desember. *Reglugerð um tekjuskatt og eignarskatt.*
 - 24. gr. — 151, 152, 309.
 - 25. gr. — 151, 152.
- 1936, nr. 85, 23. júní. *Lög um meðferð einkamála í héraði.*
 - XIII. kafli — 684.
 - 35. gr. — 322.
 - 41. gr. — 627.
 - 46. gr. — 338.
 - 49. gr. — 684.
 - 69. gr. — 575.
 - 105. gr. — 188, 263.
 - 117. gr. — 35, 179.
 - 118. gr. — 97, 139, 187, 189, 261, 638, 641.
 - 125. gr. — 33.
 - 127. gr. — 665, 666.
 - 177. gr. — 346.
 - 178. gr. — 400, 525.
 - 185. gr. — 301.
 - 186. gr. — 301.
 - 188. gr. — 629, 684.
- 1937, nr. 45, 13. júní. *Lög um bann gegn dragnótaveiðum í land-
helgi.*
 - 658.
 - 3. gr. — 655.
 - 6. gr. — 655.

1937, nr. 63, 31. desember. Lög um tollheimtu og tolleftirlit.

— 84.

22. gr. — 91.

24. gr. — 91.

25. gr. — 52.

27. gr. — 52.

28. gr. — 52.

29. gr. — 52.

36. gr. — 91, 532, 533, 534, 536.

37. gr. — 91, 534, 536.

40. gr. — 91.

43. gr. — 52.

1937, nr. 72, 24. júní. Reglugerð um gerð og notkun bifreiða.

7. gr. — 540.

9. gr. — 540, 548.

1937, nr. 74, 31. desember. Lög um alþýðutryggingar.

10. gr. — 114, 115.

1938, nr. 3, 6. janúar. Lög um fasteignamat.

— 437.

2. gr. — 460.

1938, nr. 62, 11. júní. Lög um bókhald.

5. gr. — 52.

6. gr. — 52.

7. gr. — 52.

8. gr. — 52.

10. gr. — 52.

12. gr. — 52.

19. gr. — 52.

20. gr. — 52.

1938, nr. 80, 11. júní. Lög um stéttarfélög og vinnudeilur.

7. gr. — 646, 647, 650.

11. gr. — 224.

44. gr. — 224, 273.

47. gr. — 224, 273.

65. gr. — 224.

1938, nr. 100, 11. júní. Lög um iðnaðarnám.

— 8, 9, 10.

4. gr. — 263.

9. gr. — 265.

10. gr. — 265.

12. gr. — 265.

1938, nr. 123, 25. nóvember. Reglugerð um tollheimtu og tolleftirlit.

— 84.

29. gr. — 91.

30. gr. — 91.

41. gr. — 91.

- 44. gr. — 52.
- 45. gr. — 52.
- 46. gr. — 52.
- 51. gr. — 52.
- 52. gr. — 52.
- 93. gr. — 91.
- 1939, nr. 221, 21. febrúar. *Reglugerð um skyldutryggingar.*
 - 15. gr. — 114.
- 1940, nr. 26, 12. febrúar. *Lög um breyting á lögum nr. 54/1937.*
 - 658.
- 1940, nr. 29, 12. febrúar. *Lög um breyting á lögum nr. 18/1927.*
 - 1. gr. — 31.
- 1940, nr. 31, 12. febrúar. *Póstlög.*
 - VI. kafli — 141.
 - 20. gr. — 140, 141.
- 1940, nr. 19, 12. febrúar. *Almenn hegningarlög.*
 - VI. kafli — 104, 538, 539, 552, 553, 554, 555, 587.
 - XIV. kafli — 299.
- XXII. kafli — 246.
 - 20. gr. — 293, 299, 369, 375, 511, 512, 513.
 - 22. gr. — 533, 538, 549.
 - 30. gr. — 549.
 - 68. gr. — 52, 105, 106, 110, 293, 300, 370, 375, 513, 538, 540, 548, 549, 550, 551, 588, 593, 603.
 - 69. gr. — 91, 656, 658.
 - 70. gr. — 549, 550, 551, 552, 553, 554.
 - 74. gr. — 14.
 - 76. gr. — 300, 375.
 - 77. gr. — 7, 91, 375, 532, 548.
 - 81. gr. — 37.
 - 82. gr. — 37.
 - 106. gr. — 583, 587.
 - 108. gr. — 52.
 - 142. gr. — 538, 540, 549, 550, 551, 552, 553, 554.
 - 143. gr. — 538.
 - 144. gr. — 539, 552, 553, 554.
 - 146. gr. — 52.
 - 157. gr. — 52.
 - 158. gr. — 52.
 - 194. gr. — 511, 512, 513.
 - 202. gr. — 512.
 - 209. gr. — 511.
 - 215. gr. — 110, 540, 548, 588, 593.
 - 217. gr. — 238, 239, 241, 246, 247, 251, 511, 512, 515.
 - 218. gr. — 239, 247, 369, 375.
 - 219. gr. — 2, 7.

- 231. gr. — 368, 369, 375.
- 237. gr. — 504, 506.
- 241. gr. — 52, 506.
- 242. gr. — 368.
- 244. gr. — 238, 239, 244, 371, 375.
- 248. gr. — 104, 105, 106, 603.
- 249. gr. — 603.
- 251. gr. — 293, 299.
- 257. gr. — 212, 213, 215, 216.
- 259. gr. — 212, 213, 215, 216, 369, 375.
- 261. gr. — 107, 108.
- 262. gr. — 52.

1941, nr. 13, 5. maí. *Lög um viðauka við lög nr. 63/1937.*

- 1. gr. — 533, 534, 536.

1941, nr. 23, 16. júní 1941. *Bifreiðalög.*

III. kafli — 174.

- 1. gr. — 507.
- 14. gr. — 540.
- 17. gr. — 171, 173.
- 23. gr. — 369, 375.
- 26. gr. — 1, 2, 6, 181, 207, 219, 368, 369, 540.
- 27. gr. — 2, 110, 181, 207, 219, 369, 375, 540.
- 28. gr. — 181.
- 34. gr. — 181, 220.
- 35. gr. — 681.
- 38. gr. — 2, 7, 110, 219, 368, 369, 375, 538, 540, 548.
- 39. gr. — 7, 110, 370, 375, 540, 548.

1941, nr. 24, 16. júní. *Umferðarlög.*

- 2. gr. — 3, 110, 369, 375.
- 4. gr. — 3, 110, 207, 219, 369, 375, 540.
- 6. gr. — 1, 3, 6.
- 7. gr. — 3, 207.
- 9. gr. — 540.
- 12. gr. — 177, 181.
- 14. gr. — 3, 7, 110, 207, 219, 369, 375, 540, 548.
- 15. gr. — 207.

1941, nr. 30, 27. júní. *Lög um fjarskipti.*

- 8, 9, 11, 12.
- 2. gr. — 8, 11.
- 10. gr. — 8, 12.
- 12. gr. — 8, 12.

1941, nr. 38, 29. marz. *Reglugerð um iðnaðarnám.*

- 8, 11.
- 1. gr. — 15, 22.
- 13. gr. — 15, 22.

- 1941, nr. 46, 27. júní. Landskiptalög.
— 462.
6. gr. — 462.
- 1941, nr. 112, 9. október. Lög um lax- og silungsveiði.
II. kafli — 366.
76. gr. — 278.
- 1942, nr. 20, 20. maí. Lög um breyting á lögum nr. 6/1935.
— 321.
11. gr. — 321, 323.
- 1942, nr. 21, 20. maí. Lög um stríðsgróðaskatt.
2. gr. — 193.
- 1942, nr. 61, 4. júlí. Lög um málflytjendur.
8. gr. — 467.
- 1942, nr. 70, 9. maí. Reglugerð um stjórn, rekstur og eftirlit fjar-
skiptamála.
— 8, 12.
1. gr. — 12.
3. gr. — 8, 12.
4. gr. — 8, 9, 12.
- 1942, nr. 80, 7. september. Lög um kosningar til Alþingis.
1. gr. — 475, 477.
- 1942, nr. 100, 3. júlí. Reglugerð um breyting á reglugerð um iðnaðar-
nám nr. 38/1941.
— 8, 9, 12, 15, 22.
3. gr. — 12.
- 1942, nr. 140, 15. júlí. Reglur um viðgerðir útvarps- og loftskýta-
viðtækja.
— 8, 12.
2. gr. — 8, 9.
- 1943, nr. 39, 7. apríl. Lög um húsaleigu.
— 625.
6. gr. — 624.
13. gr. — 624.
17. gr. — 33.
- 1943, nr. 99, 16. desember. Lög um ábyrgð ríkissjóðs á tjóni, sem
hlýzt af veru herliðs Bandaríkja Norður-Ameríku hér á landi.
— 680, 681, 682.
4. gr. — 681.
6. gr. — 682.
- 1943, nr. 101, 30. desember. Lög um lífeyrissjóð starfsmanna rík-
isins.
— 233.
12. gr. — 237.
- 1943, nr. 104, 30. desember. Lög um breyting á I.—III. kafla laga
nr. 74/1937.
16. gr. — 114, 115.

- 1943, nr. 160, 14. júlí. *Lögreglusamþykkt fyrir Gullbringusýslu.*
— 1.
4. gr. — 513, 515.
16. gr. — 3.
44. gr. — 3, 7, 513, 515.
- 1944, nr. 33, 17. júní. *Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands.*
20. gr. — 232, 233.
33. gr. — 473.
40. gr. — 147.
61. gr. — 233, 322.
67. gr. — 143, 147, 149.
77. gr. — 147.
- 1945, nr. 24, 12. febrúar. *Lög um flugvelli og landingarstaði fyrir flugvélar.*
— 232, 235.
7. gr. — 235.
- 1945, nr. 60, 12. marz. *Lög um laun starfsmanna ríkisins.*
8. gr. — 321.
- 1945, nr. 66, 12. apríl. *Lög um útsvör.*
8. gr. — 425, 426, 427.
9. gr. — 426.
- 1945, nr. 67, 12. apríl. *Lög um fasteignaskatt til bæjar- og hrepps-
félaga og jöfnunarsjóð sveitarfélaga.*
1. gr. — 400.
4. gr. — 399, 400.
- 1945, nr. 70, 12. apríl. *Lög um fasteignamat.*
12. gr. — 437, 459.
18. gr. — 434.
- 1945, nr. 126, 7. ágúst. *Reglugerð um sölu og veitingar áfengis.*
12. gr. — 368, 369, 375.
18. gr. — 369, 375.
- 1946, nr. 12, 2. apríl. *Raforkulög.*
18. gr. — 659, 660, 663.
- 1946, nr. 29, 23. apríl. *Lög um hafnargerðir og landingarbætur.*
— 616.
6. gr. — 611, 612.
7. gr. — 612.
- 1946, nr. 50, 7. maí. *Lög um almannatryggingar.*
52. gr. — 114.
53. gr. — 114.
112. gr. — 150.
113. gr. — 150.
- 1946, nr. 88, 31. maí. *Samþykkt um stjórn bæjarmálefna í Akur-
eyrarkaupstað.*
2. gr. — 612.
3. gr. — 611.

- 4. gr. — 612.
- 9. gr. — 611.
- 25. gr. — 612.
- 1947, nr. 8, 14. apríl. Tilkynning verðlagsstjóra.
— 52.
- 1947, nr. 34, 22. apríl. Vegalög.
36. gr. — 339.
- 1947, nr. 65, 31. maí. Lög um viðauka við og breytingar á lögum nr. 24/1945.
— 232, 235.
2. gr. — 232.
- 1947, nr. 70, 5. júní. Lög um fjárhagsráð, innflutningsverzlun og verðlagseftirlit.
— 83.
11. gr. — 52, 91.
13. gr. — 52.
15. gr. — 52, 91.
22. gr. — 52, 91.
- 1947, nr. 82, 31. júlí. Reglugerð um fjárhagsráð, innflutningsverzlun, gjaldeyrismeðferð og verðlagseftirlit.
— 84.
17. gr. — 52.
21. gr. — 52, 91.
22. gr. — 52.
24. gr. — 52, 91.
25. gr. — 52, 91.
28. gr. — 52.
39. gr. — 52, 91.
- 1947, nr. 110, 19. september. Auglýsing um inngöngu Íslands í Bernarsambandið.
— 131.
- 1948, nr. 14, 8. marz. Lög um ákvörðun féseкта.
— 91, 506.
1. gr. — 533.
- 1948, nr. 31, 1. apríl. Lög um breyting á lögum nr. 33/1922.
1. gr. — 530, 531, 532.
- 1948, nr. 32, 1. apríl. Lög um breyting á lögum nr. 85/1936.
1. gr. — 322.
- 1948, nr. 44, 5. apríl. Lög um visindalega verndun fiskimiða landgrunnsins.
— 378, 530, 531, 656, 658, 693, 696.
3. gr. — 656, 658.
- 1948, nr. 100, 29. desember. Lög um dýrtíðarráðstafanir vegna atvinnuveganna.
III. kafli — 150.

- 1949, nr. 18, 22. marz. *Lög um kyrrsetningu og lögbann.*
 20. gr. — 337, 340.
 27. gr. — 337.
 29. gr. — 213, 215, 216.
- 1949, nr. 42, 23. maí. *Erfðalög.*
 8. gr. — 568, 569.
- 1949, nr. 46, 25. maí. *Lög um iðnfræðslu.*
 — 8, 9.
- 1950, nr. 22, 19. marz. *Lög um gengisskráningu, launabreytingar, stóreignaskatt, framleiðslugjöld o. fl.*
 — 142, 145, 147, 157, 162, 167, 170, 277, 306, 308, 309, 314, 434, 457, 580.
 12. gr. — 143, 144, 145, 146, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 278, 279, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 434, 436, 437, 438, 458, 459, 460, 579, 580, 581, 582.
- 1950, nr. 35, 27. apríl. *Lög um verðlag, verðlagseftirlit og verðlagsdóm.*
 4. gr. — 52.
 10. gr. — 47.
 11. gr. — 47.
 19. gr. — 52.
- 1950, nr. 59, 25. maí. *Lög um breytingu á lögum nr. 22/1950.*
 — 145, 147, 154, 162, 277, 308, 434, 457, 580.
 4. gr. — 146, 153, 154, 313, 315, 579, 580, 581, 582.
- 1950, nr. 111, 28. desember. *Lög um tekjuskattsviðauka, lækkun skatts af lágtekjum o. fl.*
 — 190.
- 1950, nr. 117, 28. desember. *Lög um breytingu á lögum nr. 22/1950.*
 — 145, 147, 154, 162, 277, 308, 315, 316, 434, 457, 580.
 3. gr. — 146, 153.
 4. gr. — 152.
- 1950, nr. 118, 28. desember. *Lög um breyting á lögum nr. 6/1935.*
 — 319, 321.
- 1950, nr. 119, 28. desember. *Lög um stjórn flugmála.*
 — 232, 235.
 5. gr. — 235.
- 1950, nr. 122, 28. desember. *Lög um breyting á lögum nr. 50/1946.*
 — 114.
 17. gr. — 115.
- 1950, nr. 133, 30. júní. *Reglugerð um stóreignaskatt samkvæmt 12. gr. laga nr. 22/1950.*
 1. gr. — 158, 163, 168, 169.
 12. gr. — 150, 151.
 13. gr. — 163, 168.

- 16. gr. — 153.
- 22. gr. — 150, 315.
- 23. gr. — 582.
- 26. gr. — 150.

1950, nr. 230. *Hafnarreglugerð fyrir Akureyrarkaupstað.*

II. kafli — 616.

- 1. gr. — 615.
- 2. gr. — 611, 612, 615.
- 3. gr. — 615.
- 6. gr. — 615.
- 7. gr. — 615.
- 8. gr. — 615.
- 9. gr. — 616.
- 11. gr. — 616.
- 12. gr. — 616.
- 13. gr. — 616.

1951, nr. 5, 29. janúar. *Lög um breyting á lögum nr. 5/1920.*

— 378, 696, 697.

- 1. gr. — 333, 335, 693, 694, 697.

1951, nr. 6, 29. janúar. *Lög um breyting á lögum nr. 23/1941.*

- 2. gr. — 369, 375.

1951, nr. 8, 5. febrúar. *Ábúðarlög.*

- 9. gr. — 184.

- 18. gr. — 183.

1951, nr. 27, 5. marz. *Lög um meðferð opinberra mála.*

— 56, 61.

- 5. gr. — 9, 47, 83, 594.
- 18. gr. — 110.
- 23. gr. — 213, 215.
- 73. gr. — 110.
- 77. gr. — 110.
- 112. gr. — 594.
- 118. gr. — 511, 512, 655.
- 124. gr. — 53, 479.
- 141. gr. — 217.
- 145. gr. — 511.
- 159. gr. — 61, 62.
- 160. gr. — 62.
- 163. gr. — 62.
- 166. gr. — 602.
- 171. gr. — 36.
- 172. gr. — 478.

1951, nr. 47, 16. marz. *Lög um breytingu á áfengislögum nr. 33/1935.*

- 1. gr. — 25, 28.
- 2. gr. — 26.

1951, nr. 110, 19. desember. Lög um lagagildi varnarsamnings milli Íslands og Bandaríkjanna og um réttarstöðu liðs Bandaríkjanna og eignir þess.

— 246.

1. gr. — 246.

Viðbætur um réttarstöðu liðs Bandaríkjanna og eignir þeirra.

1. gr. — 681.

8. gr. — 534.

12. gr. — 246, 513, 515, 680, 681, 682.

1952, nr. 21, 19. marz. Reglugerð um verndun fiskimiða umhverfis Ísland.

1. gr. — 377, 530, 531, 656, 658, 693, 696.

2. gr. — 531.

5. gr. — 531, 656, 658.

1952, nr. 82, 8. desember. Lög um breyting á lögum nr. 5/1920.

— 335, 530, 532, 656, 658, 694, 697.

1. gr. — 333, 377, 656, 693, 696.

1952, nr. 130, 12. júní. Reglugerð um iðnfræðslu.

— 9.

IV. EFNISSKRÁ.

A. Atriðisorð efnisskrár.

<i>Ábúðarréttur.</i> Sjá og leigusamningar.	<i>Dánarþú.</i>
<i>Ábyrgð.</i>	<i>Dánarþætur.</i>
<i>Áðför.</i> Sjá fjárnám, fógétagerðir, innsetningargerðir, lögbann, löghald, lögtak, útburðargerðir.	<i>Dómar.</i>
<i>Áðgerðaleysisverkanir.</i> Sjá tóm-lætisverkanir.	<i>Dómarar.</i>
<i>Áðild.</i> Sjá og samaðild.	<i>Dómstólar.</i>
<i>Áðiljaskýrslur.</i>	<i>Eftirgreennslan brota.</i> Sjá opinber mál.
<i>Áfengislagabrot.</i>	<i>Eiður.</i> Sbr. vitni.
<i>Áfrýjun.</i> Sbr. aðild, kærumál, málasamlag.	<i>Eignarnám.</i>
<i>Áfrýjunarleyfi.</i>	<i>Eignarréttur.</i>
<i>Ágreiningsatkvæði.</i> Sjá sér-atkvæði.	<i>Eignarupptaka.</i> Sjá upptaka eignar.
<i>Ákæra.</i>	<i>Eignaspjöll.</i>
<i>Álitsgerðir.</i> Sjá mat og skoðun.	<i>Embættismenn.</i>
<i>Analogia.</i> Sjá lög, lögskýring.	<i>Endurgreiðsla.</i>
<i>Árekstur skipa.</i>	<i>Erfðir.</i> Erfðalög.
<i>Ásetningur.</i> Sjá saknæmi.	<i>Fangelsi.</i> Sjá refsingar.
<i>Atvinnuréttindi.</i>	<i>Fasteignasala.</i>
<i>Áverkar.</i> Sjá líkamsáverkar.	<i>Fasteignir.</i>
<i>Bifreiðar.</i> <i>Bifreiðalög.</i>	<i>Félagsdómur.</i>
<i>Bjarglaun.</i> <i>Björgun.</i> <i>Björgunar-samningar.</i>	<i>Félög.</i> Sjá hlutafélög, samvinnufélög.
<i>Borgararéttindi.</i>	<i>Firmu.</i>
<i>Botnvörpuveiðabrot.</i> Sjá fiskveiðabrot.	<i>Fiskveiðabrot.</i>
<i>Dagsektir.</i>	<i>Fjárkúgun.</i>
	<i>Fjárnám.</i>
	<i>Fjársvik.</i>
	<i>Fógétagerðir.</i> Sjá og fjárnám, innsetningargerðir, lögbann, löghald, lögtak, útburðargerðir.
	<i>Framfærslueyrir.</i>

Framsál.

Frávisun.

Frestir.

Fyrning kröfuréttinda.

Fyrning sakar.

Gagnsakir. Sjá málasamlag.

Gáleysi. Sjá saknæmi.

Gjafsókn. *Gjafvörn.*

Gjaldeyrismál.

Gjaldþrotaskipti.

Good-will. Sjá viðskiptavild.

Greiðsla.

Gæzluvarðhald.

Hafning.

Hefð.

Heimvisun. Sjá ómerking.

Hlutafélög.

Hlutdeild.

Hugverk. Sjá höfundarréttur.

Húsaleiga.

Höfundarréttur.

Iðja og iðnaður.

Iðnaðarnám.

Innsetningargæðir.

Ítrekun.

Játning. Sjá aðiljaskýrslur.

Kaup og sala.

Kaupréttur.

Kjörgengi. Sjá borgararéttindi.

Kosningarréttur. Sbr. og borgararéttindi.

Kröfuréttindi. Sjá ábyrgð, greiðsla, kaup og sala, samningar, skaðabætur, skuldamál.

Kvittun.

Kvöð.

Kynferðisbrot.

Kyrrsetning.

Kærumál.

Landamerksamál.

Landhelgisbrot. Sjá fiskveiðabrot.

Leiga. Sjá og ábúðarréttur, húsaleiga, útburðargæðir.

Líkamsáverkar.

Likur. Sjá sönnun.

Læknar.

Lög. *Lögskýring.*

Lögbann.

Löggæzla. Sjá lögreglumenn.

Löghald. Sjá kyrrsetning.

Lögreglumenn.

Lögreglusamþykktir.

Lögræði.

Lögsagnarumdæmi.

Lögtak.

Lögveð. Sbr. sjóveð.

Málasamlag.

Málflutningsmenn.

Málshöfðun.

Málskostnaður. Sbr. gjafsókn, gjafvörn, ómaksbætur.

Málsmeðferð.

Manndráp.

Mannorð. Sjá borgararéttindi.

Mat og skoðun.

Misneyting.

Mynt.

Námssamningar. Sjá iðnaðarnám.

Novaleyfi. Sjá áfrýjun.

Nytjastuldur. Sjá og óheimil eignanot.

Ofbeldi gegn embættismanni. Sjá og líkamsáverkar.

Óheimil eignanot. Sjá og nytjastuldur.

Ómaksbætur.

Ómerking.

Opinber mál. Sbr. og aðiljaskýrslur, ákæra, dómarar, mat og skoðun, sönnun, vitni.

Opinberir starfsmenn. Sjá dóm-

arar, embættismenn, lögreglumenn, stjórnarsýslumenn.

Orlofsfé.

Óskipt bú.

Póstflutningar.

Raforka.

Rangur framburður.

Refsingar.

Reklamation. Sjá tómlætisverk-anir.

Res judicata. Sjá dómar.

Réttarfar. Sjá aðild, aðiljaskýrslur, áfrýjun, ákæra, dómar, dómarar, dómstólar, eiður, fjárnám, gjafsókn, hafning, kyrrsetning, kærumál, landamerkjadómur, lögbann, lögtak, málasmalag, málflutningsmenn, málshöfðun, málskostnaður, málsmeðferð, mat og skoðun, ómaksbætur, ómerk-ing, opinber mál, réttarfars-sektir og vítur, sératkvæði, Siglingadómur, sjó- og verzlunardómur, skipti, sönnun, uppboð, útburðargerðir, úti-vist aðilja, varnarþing, vettvangsmál, vitni.

Réttarfarssektir og vítur.

Ríthöfundaréttur. Sjá höfunda-réttur.

Sakhæfi.

Saknæmi.

Samaðild.

Samningar. Sjá ábúðarréttur, húsaleiga, kaup og sala, leiga, skaðabætur, skuldamál, vinnu-samningar.

Samvinnufélög.

Sátt.

Sératkvæði.

Sérleyfi.

Siglingadómur.

Siglingar. Sjá árekstur skipa, björgun, fiskveiðabrot, sjóveð.

Sjó- og verzlunardómur.

Sjóveð.

Skaðabætur.

Skattar og gjöld.

Skilorðsbundnir refsidómar.

Skip. Sjá árekstur skipa, björgun, fiskveiðabrot, sjóveð, útgerð skips.

Skipsleiga.

Skipti.

Skirlifisbrot. Sjá kynferðisbrot.

Skuldamál.

Stéttarfélag.

Stjórnarskrá.

Stjórnarsýsla.

Strandgöss.

Svipting réttinda. Sjá atvinnu-réttindi, borgararéttindi.

Sölubókun. Sjá fasteignasala.

Sönnun. *Sönnunarbyrði.* Sbr. aðiljaskýrslur, mat og skoðun, vitni.

Tilraun.

Tolllagabrot.

Tómlætisverkanir.

Tryggingar.

Umferðarlög. Sbr. bifreiðar.

Umferðarréttur.

Uppboð.

Uppsögn.

Upplaka eignar.

Útburðargerðir. Sjá húsaleiga.

Útgerð skips.

Útivist aðilja.

Útsvör. Sjá skattar og gjöld.

Vangeymsla. Sjá tómlætisverk-anir.

Varðhald. Sjá refsingar.

Varnarþing.

Vatnalög.

Veð. Sjá lögveð, sjóveð.

Veiðiréttur.

<i>Veitingahús.</i>	<i>Yfirvöld.</i> Sjá dómarar, embættismenn, lögreglumenn.
<i>Vettvangsmál.</i>	
<i>Vextir.</i>	
<i>Viðskiptatilkynningar.</i> Sjá tóm- lætisverkanir.	<i>Þingvottar.</i> <i>Þjófnaður.</i>
<i>Viðskiptavild.</i>	
<i>Vinnusamningar.</i>	<i>Ökuleyfi.</i> Sjá atvinnuréttindi.
<i>Vitni.</i> Sbr. og sönnun.	<i>Ölvun.</i> Sjá áfengislagabrot.
<i>Vörumerki.</i>	<i>Örorka.</i>

B. Efnisskrá.

Bls.

Ábúðarréttur.

Jarðirnar B og H liggja saman í sveit. Eiga A, D og J jörðina B, en R jörðina H. R nytjaði jörðina B ásamt H frá því vorið 1945 og var til húsa á B. Á árinu 1950 krafðist R þess m. a., að A, D og J yrðu með dómi skyldaðir til að byggja honum B til lífstíðar. Fyrirsvarsmaður A, D og J, sem heimilaði R not H vorið 1945, lýsti því í bréfi til A, D og J um það leyti, að R hefði leitað eftir ábúð á B, meðan hann væri að byggja yfir sig að H. Í samræmi við óskir A, D og J kvaðst fyrirsvarsmaðurinn síðan hafa tjáð R, að hann gæti ekki byggt honum B lengur en til 6 ára. R viðurkenndi að þetta væri rétt frá skýrt svo og að hús á eignarjörð hans, H, hefðu verið komin að falli vorið 1945. A, D og J kváðust og aðeins hafa heimilað, að R fengi hús B og önnur afnot um allt að 6 ára tímabil og hefði verið við það miðað, að R hefði þessi not, meðan hann byggði upp á H. Ekkert byggingarbréf var gefið út til handa R, enda vildi fyrirsvarsmaður A, D og J ekki gefa út slíkt bréf. Skýrsla A, D og J um málsatvik þótti sennileg og var hún lögð til grundvallar um skipti aðilja. Þótti samkvæmt þessu leiða af meginreglunni í 32. gr. laga nr. 7/1936, að R gæti ekki borið fyrir sig ákvæði 9. gr. ábúðarlaga nr. 87/1933 og voru A, D og J því sýknaðir af nefndri dómkröfu R 182

Ábyrgð.

Sölunefnd setuliðseigna (S) hafði gert samning við B um afhendingu og sölu á vöruskemmum. Sá samningur var vanefndur af hendi S. Var ríkissjóður talinn bera ábyrgð á fjárreiðum S og honum því dæmt að greiða skaðabætur fyrir vanefndirnar 407

Aðgerðaleysisverkanir. Sjá tómlætisverkanir.**Aðild.** Sjá og samaðild.

Aðilja stefnt til réttargæzlu 74, 98, 116, 200, 208, 597, 671

Ölögráða aðili (G) var skráður eigandi v/s R. Lögráðamaður G höfðaði á árinu 1951 mál gegn B og D til heimtu leigu og skaðabóta samkvæmt skipsleigusamningi um v/s R. Í Lögbirtingablaði í árslok 1947 var auglýst, að váttryggingarfé og útgerð v/s R, talin eign G, væri tekið til opinberra skipta. Skipaður fjárgæzlumaður G við skipti þessi lýsti því yfir, að hann gæti ekki fallizt á, að G, sem þá var ósjálfráða, bæri persónulega ábyrgð á skuldum. Í skiptarétti í júnimánuði 1948 tók skiptaráðandi fram, að með bú þetta hefði ekki verið farið sem þrotabú, enda engin krafa um það gerð og ekki lægju fyrir sannanir um það, hvort skuldir útgerðarinnar yrðu réttilega taldar skuldir G eða ekki. Skiptaráðandi gat þess og, að til tals hefði komið að höfða mál gegn B og D út af nefndum skipsleigusamningi og lýsti því yfir af hálfu búins, að ekkert væri við málssókn þessa að athuga og heimilaðist hún, þó án nokkurs kostnaðar fyrir húði. Að svo vöxnu máli þótti G vera réttur aðili málsins gegn B og D 402

Kyrrsetningargerð og fjárnámssgerð voru framkvæmdar í tiltekinni eign til tryggingar dómsskuld A svo og uppboð haldið til fullnægju skuldarinnar. Nú sannaðist, að A átti ekki eign þessa, og voru dómsathafnir þessar því felldar úr gildi 639

Maður sækir mál fyrir Hæstarétti fyrir hönd ófjárráða barna sinna til ómerkingar kyrrsetningargerðar, fjárnámssgerðar og uppboðs í eign barnanna 639

Aðiljaskýrslur.a) *Einkamál.*

Fyrirsvarsmaður aðilja kvað starfsmann hans hafa samþykkt að hverfa bótalaust úr starfi. Starfsmaðurinn mótmælti því að hafa samþykkt þetta og voru atvik málsins ekki því til styrktar. Var því ekki við það miðað 28

Stefnandi (A) taldi á reikningi sínum til stefnda (B), að B hefði greitt tvær tilteknar fjárhæðir hinn 23. maí 1947 og hinn 18. júlí s. á. Meðal kvittana, sem B lagði fram, voru tvær fyrir jafnháum fjárhæðum þessum, en dagsettar 21. maí og 19. júlí 1947. A bar fyrir dómi, að kvittanir þessar ættu við sömu greiðslur og getið er á reikningnum, en þar sem hann hafi fært greiðslurnar inn á reikninginn eftir minni, séu ekki sömu dagsetningar á báðum. A kvaðst og aldrei hafa tekið á móti greiðslum frá B dag eftir dag eða annan hvorn

- dag. B hélt hins vegar hinu gagnstæða fram fyrir dómi, en ekki lagði hann þó fram kvittanir fyrir greiðslum 23. maí og 18. júlí. Eftir öllum atvikum þóttu slíkar líkur færðar fyrir staðhæfingu A um þessi atriði, að á henni var byggt . . 71
- A, B og D voru eigendur jarðarinnar S. Fyrirsvarismaður þeirra hafði leigt H jörðina. H krafðist þess, að honum yrði dæmdur ábúðarréttur til lífstíðar og kaupréttur á S. A, B og D héldu því fram, að er S losnaði úr ábúð, hefðu þeir heimilað, að H fengi hús jarðarinnar og önnur afnot hennar um allt að 6 ára tímabil. Þessi skýrsla þótti sennileg og vel samrýmanleg öðrum gögnum málsins og var hún því lögð til grundvallar um skipti aðilja 182
- Fasteignasaliinn H krafði B sölubókunnar. H skýrði svo frá, að B hefði fyrir sína áeggjan farið að skoða hús það, sem um var að tefla, en sú ferð leiddi til þess, að úr kaupum varð. Var í málinu miðað við þessa skýrslu H 243
- A hafði selt B tilteknar vöruskemmur. Síðar varð að samkomulagi, að B fengi ekki skemmur þessar, en fyrirsvarismaður A hélt því fram, að B hefði þá fengið aðrar skemmur, sem B hefði samþykkt, sem fullnaðargreiðslu í skiptum aðilja. Gegn andmælum B þótti eigi unnt að byggja á þessari skýrslu fyrirsvarsmanns A 407
- Málsaðilinn E skýrði svo frá fyrir dómi, að B, sem var látinn, hefði selt sér innflutningsleyfi fyrir bifreið og gaf bróðir E samhljóða vitnaskýrslu. Gegn andmælum gagnaðilja þótti þó eigi unnt að byggja á þessari skýrslu E 411
- Stúlkan P slasaðist við vinnu í hraðfrystihúsi K. P var ein til frásagnar um, hvernig slysið hefði borið að höndum. Skýrsla hennar þótti sennileg og var lögð til grundvallar í skaðabótamáli P gegn K 427
- Aðiljaskýrsla sóknaraðilja um meginefni máls var svo óljós og önnur gagnasöfnun svo ófullkomin, að máli var vísað frá héraðsdómi vegna vanreifunar. 626
- A skýrði svo frá, að hann hefði notað nótaefni, sem B átti, í hans þágu og var sú skýrsla studd af vætti starfsmanna A. Þrátt fyrir gagnstæða fullyrðingu B, var byggt á þessari skýrslu A 667

b *Opinber mál.*

- Skýrsla A, sem ákærður var um áfengislagabrot, um að hann hafi ætlað áfengi, er hann var með, til eigin neyzlu, þótti svo ótrúleg, eins og högum hans var háttað, að ekki var á henni byggt 24
- A, sem var ákærður fyrir að vera valdur að líkamsárás á B og D, neitaði að hafa átt þar nokkurn þátt í. D taldi A vera árásarmanninn, en önnur vitni sáu A ekki fremja líkamsárásina.

Nokkur vitni sáu hann koma úr herbergi því, sem árásin var gerð í, og vera þar hjá á ferli. Þóttu því, þrátt fyrir neitun A, nægilega sterkar líkur fram komnar fyrir því, að hann væri árásarmaðurinn	238
A, sem var ákærður fyrir að hafa veitt stúlkunni B líkamsáverka, viðurkenndi að hafa farið inn í herbergi B á því tímabili, sem vitni í næsta herbergi heyrðu þar til viðureignar karls og konu, að hafa lagzt upp í rúm til hennar í þeim tilgangi að hafa samfarir við hana, að hún hefði klórað sig í andlit, svo að hann reiddist og að hann hafi þá barið hana eitt högg á vinstri kjálka með flötum lófa. Hins vegar neitaði A því ákveðið, að þetta eina högg hefði valdið áverkum þeim, sem sáu á B. Talið var þó sannað, að A væri valdur að áverkum þessum	246
Skipstjóri á fiskiskipi viðurkenndi að hafa verið að ólöglegum veiðum innan fiskveiðitakmarkanna og var sú skýrsla studd öðrum sakargögnum	332, 529, 655, 692, 695
Togaraskipstjóri talinn sekur um ólöglegar veiðar innan fiskveiðitakmarkanna þrátt fyrir neitun sína	376
A, sem ákærður var um tilraun til kynferðisbrots gagnvart konunni B, gaf skýrslu um málsatvik, sem þótti svo ósennileg, er virtar voru vitnaskýrslur og skýrsla B, að ekki var byggt á þeirri skýrslu A. Var A sakfelldur	511
Með játningu A, sem studd var öðrum sakargögnum, var hann talinn sekur um brot gegn tolllöggiðfinni	532
Gegn eindreginni neitun A, þótti bresta á næga sönnun fyrir því, að hann hefði af ásettu ráði borið rangt um tiltekið málsatriði fyrir lögreglurétti, en hins vegar var hann talinn hafa gerzt sekur um stórfellt gáleysi í þessu efni	537
A viðurkenndi að hafa bruggað áfengisvökva, en neitaði að hafa selt hann nokkrum manni. Þetta var þó talið sannað með vætti vitna	562

Áfengislagabrot.

Síðla laugardagskvölds 28. dag aprilmánaðar veittu lögreglumenn því athygli, að bifreið var ekið fram og aftur um Tryggvagötu í Reykjavík. Auk bifreiðarstjórans sat A í framsetti bifreiðarinnar. Þótti lögreglumönnum för bifreiðarinnar tortryggileg, enda var þeim og kunnugt um, að bifreiðarstjórinn hafði áður gerzt sekur um ólöglega vinsölu. Stöðvuðu lögreglumenn nú bifreiðina, kváðust ætla að leita áfengis í henni, settust upp í hana og skipuðu bifreiðarstjóranum að halda á lögreglustöðina. Er bifreiðinni var ekið af stað, tóku lögreglumennirnir eftir því, að bifreiðarstjórinn laumaði hálfllösku af áfengi til A. A opnaði nú geymsluhólf í mælaborði bifreiðarinnar og tók þar hálf-

- flösku af áfengi. Lögreglumenn tóku flöskur þessar í sína vörzlu. Við leit fundust og í bifreiðinni 2 hálfflöskur og 1 heilflaska af áfengi. Voru þær allar fullar, nema ein hálf-flaskan, sem lítils háttar borð var á. Bifreiðarstjórinn og A voru frá upphafi sammála um, að A ætti allt framangreint áfengi. A var undir áhrifum áfengis. A er öryrki og naut á þeim tíma, sem hér um ræðir, 410 kr. lífeyris á mánuði. Lífeyri sinn fyrir aprílmánuð hafði hann tekið út þann 16. apríl. A kvaðst umræddan dag, 28. apríl, hafa keypt 3 heil-flöskur af brennivíni fyrir nefndan lífeyri og hafi hann hellt innihaldi tveggja flasknanna á 4 hálf-flöskur. Kvaðst hann hafa drukkið úr einni hálf-flöskunni með öðrum manni fyrr um daginn, en ætlað afganginn eingöngu til eigin neyzlu og til að gefa kunningjum, enda hafi hann ætlað að skemmta sér þetta laugardagskvöld. Mál var höfðað gegn A fyrir ætlað brot á 16. gr. áfengislaga nr. 33/1935, sbr. 1. gr. laga nr. 47/1951. Í dómi Hæstaréttar segir, að skýrsla A um, að hann hafi ætlað umrætt áfengi til eigin neyzlu, sé ótrúleg, eins og högum hans sé háttað. Hann hafi því eigi fært rök að því, að áfengið hafi eigi verið ætlað til sölu. Var hann talinn hafa brotið framangreind lagaákvæði og honum dæmd sektarrefsing, kr. 1275.00 24
- A var ákærður fyrir brot á 17. gr. og 18. gr. laga nr. 33/1935. Ekki þóttu nægar sannanir fram komnar um þessi atriði og var A sýknaður af ákæruatriðum þessum 368
- Með vætti vitna og rannsókn Atvinnudeildar Háskólans var talið sannað, að A hefði um skeið bruggað áfenga drykki eða áfengisvökva. Hafði A með þessu brotið gegn 6. gr. áfengislaga nr. 33/1935. Þá var og sannað með vitnafram-burðum, að A hafði selt nokkrum sinnum nefnda drykki og hafði hann með því gerzt brotlegur við 15. gr. sömu laga. Var A dæmd varðhalds- og sektarrefsing samkvæmt 30. gr. og 33. gr. áfengislaganna og tæki þau og ílát, er A notaði við bruggunina, gerð upptæk til Menningarsjóðs 562

Áfrýjun.

- Ný málsgögn lögð fram í Hæstarétti
 1, 28, 92, 137, 190, 217, 253, 281, 292, 306, 332, 343,
 376, 427, 434, 456, 473, 494, 529, 602, 639, 643, 655, 671, 692, 695
- Áfrýjun máls talin hafa verið gersamlega ófyrirsynju og áfrýj-
 anda dæmt að greiða málskostnað með hliðsjón af því .. 71, 569
- Málskostnaðarákvæði héraðsdóms hafði ekki verið skotið til
 Hæstaréttar samkvæmt reglum laga nr. 85/1936 um kæru.
 Málinu var síðar áfrýjað með venjulegum hætti til Hæsta-
 réttar, en einungis til breytingar á málskostnaðarákvæðinu. 120
- Áfrýjandi lagði eigi fram heimildarskjal til heimtu skattkröfu

- fyrir en í Hæstarétti og átti því sök á áfrýjun málsins. Var honum því dæmt að greiða málskostnað, þótt hann ynni málið að öðru leyti 190
- Prír menn voru saksóttir fyrir brot á hegningarlögum og áfengislögum. Málinu var aðeins áfrýjað, að því er varðaði tvo hinna ákærðu 292
- A hafði áfrýjað máli til Hæstaréttar og gagnaðilinn B hafði síðan gagnáfrýjað málinu af sinni hálfu til staðfestingar héraðsdómi. Gegn andmælum B var A neitað um framhaldsfrest í málinu og aðalsök vísað frá Hæstarétti. Eftir þessa frávisun aðalsakar gat A ekki áfrýjað héraðsdómi af nýju, þó að efnisdómur yrði eigi lagður á gagnsök í Hæstarétti. Það var því eigi talið skipta B máli að lögum, að staðfestingarkrafa hans yrði tekin til úrlausnar. Gagnsök var því einnig vísað frá Hæstarétti 289
- Aðaláfrýjandi máls áfrýjaði því til Hæstaréttar eftir að áfrýjunarfrestur var liðinn. Áfrýjunarleyfi skorti og var aðalsök því vísað frá Hæstarétti 555

Áfrýjunarleyfi.

Áfrýjunarfrestur liðinn 28, 71, 92, 98, 120, 134, 175, 182, 188, 204, 208, 243, 262, 336, 363, 419, 427, 461, 555, 569, 623, 639, 658, 671

Agreiningssatkvæði. Sjá sératkvæði.

Ákæra.

- Bifreiðarstjórinn A var í sambandi við bifreiðarslys m. a. ákærður fyrir brot á lögreglusamþykkt fyrir Gullbringusýslu. Bifreiðarslys það, sem um var að tefla, varð á stað, sem er innan marka Árnessýslu, og var A því sýknaður af ákærunni fyrir brot á framangreindri lögreglusamþykkt .. 1
- Ákæruvaldið hafði höfðað opinbert mál á hendur A, sem var ákærður fyrir brot á 257. gr. og 259. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 svo og 29. gr. laga nr. 18/1949. Nú var A sýknaður af ákærunni um nefnd hegningarlagabrot, sem sæta opinberri málshöfðun, og þótti þá breyta heimild samkvæmt 23. gr. laga nr. 27/1951 til að dæma í því máli um ákæru fyrir brot á 29. gr. laga nr. 18/1949. Var því ákæruatriði því vísað frá dómi 212
- B, sem var liðsmaður í varnarliði Bandaríkja Norður-Ameríku hér á landi, var ákærður fyrir líkamsárás og sóttur til sakar samkvæmt heimild í lögum nr. 110/1951 246
- Ákæruvaldið höfðaði mál gegn A m. a. fyrir ætlað brot á 231. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. Krafa um ákæru hafði ekki komið fram af hálfu þess aðilja, sem misgert var við, sbr. a-lið 2. tl. 242. gr. sömu laga, og var A því eigi dæmd refsing

- samkvæmt 231. gr. laganna. 363
 T var í ákæruskjali ákærður fyrir brot á 194. gr. laga nr. 19/1940. Ekki þótti sannað, að T hefði gerzt sekur við ákvæði þetta, en hins vegar þótti hann hafa brotið gegn 209. gr. sömu laga. Var T dæmd refsing fyrir það brot, enda þótt þessa lagaákvæðis væri eigi getið í ákæruskjali, enda var sækjanda og verjanda fyrir Hæstarétti gefið færi á að tjá sig um þetta atriði, sbr. 118. gr. laga nr. 27/1951 511
 Í ákæruskjali gegn skipstjórnarmanninum R, sem hafði stýrimannsréttindi, var þess m. a. krafizt, að R yrði sviptur skipstjóraréttindum samkvæmt 264. gr. siglingalaga nr. 56/1914, sbr. 6. gr. laga nr. 40/1930 og 1. mgr. 68. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. R var með dómi sviptur skipstjóraréttindum, en hins vegar ekki stýrimannsréttindum, þar sem þess var eigi krafizt í ákæruskjali 587

Álitsgerðir. Sjá mat og skoðun.

Analogia. Sjá lög, lögskýring.

Árekstur skipa.

- Mörg skip voru að síldveiðum í Hvalfirði þann 16. nóv. 1947. Meðal þeirra voru skipin D og H. Rákust skipin á og laskaðist D talsvert. Af hálfu eigenda D var krafizt skaðabóta úr hendi eigenda H. Talið var, að skipstjórnarmenn H ættu meginsök á árekstrinum, þar sem þeir hafi ekki fylgst nægilega vel með ferðum D, sem var á stjórnbörða. Á hinn bóginn var og talið, að skipstjórnarmenn D hefðu með nægilegri aðgæzlu átt að sjá til ferða H fyrr en raun bar vitni, enda var og sérstök ástæða til að gæta varúðar vegna annarra skipa, er voru þar í nánd. Samkvæmt þessu þótti rétt að skipta sök þannig, að H bæri $\frac{3}{4}$ hluta tjónsins, en D $\frac{1}{4}$ hluta 98
 Togarinn A og vélbáturinn G voru á siglingu við vesturströnd Íslands. Leiðir þeirra skárust og rákust þeir á með þeirri afleiðingu, að G sökk, en skipverjar björguðust. Talið var, að skipstjórnarmenn G ættu meginsök á árekstrinum, þar sem G hefði samkvæmt 19. gr. sjóferðareglanna nr. 8/1933 átt að vikja úr leið, auk þess sem þeir hefðu að öðru leyti heldur ekki gætt nægilegrar varúðar samkvæmt 29. gr. sömu reglna. Á hinn bóginn þóttu skipstjórnarmenn A ekki hafa gætt fyllstu varúðar, þar sem ekki voru af þeirra hálfu gerðar ráðstafanir til að reyna að forða árekstri, fyrr en aðeins tvær bátslengdir voru milli skipanna. Var eigendum A því dæmt að bæta eigendum G tjón þeirra að $\frac{3}{4}$ hluta ... 200
 Mörg skip voru að síldveiðum í Hvalfirði í nóvembermánuði

1947, þ. á m. v/s M og v/s F. Rákust skipin á og urðu talsverðar skemmdir á báðum, auk þess sem eigendur og skipverjar þeirra urðu fyrir aflatjóni. Það var metið stjórnendum M til vangæzlu, að þeir létu kasta fyrir síld of nærri F, enda máttu þeir og sjá, að skipverjar á F voru þá önnum kafnir við að koma nót með síld upp að hlið vélbátsins og skipstjórnarmönnum F óhægt um stjórn tök af þeim sökum. Á hinn bóginn taldist það og vangæzla af hálfu stjórnenda F að hafa ekki þann vörð á skipinu, er gæti fylgt með siglingu og athöfnum M, enda var ósannað, að ekki hefðu verið tök á að afstýra einhverju af tjóninu, ef svo hefði verið. Eins og atvikum var háttað, þóttu eigendur M eiga að bera ábyrgð á tjóni því, er af hlaut, að $\frac{3}{5}$ hlutum, en eigendur F að $\frac{2}{5}$ hlutum 630

Ásetningur. Sjá saknæmi.

Atvinnuréttindi.

Bifreiðarstjóri olli meiðslum manna og spjöllum á bifreiðum með gálausum akstri. Var hann sviptur ökuleyfi 6 mánuði samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941.	1
A ók bifreið ölvaður, mjög ógætilega og olli skemmdum á henni. Auk þess hafði hann gerzt sekur um ýmis alvarleg afbrot. Var hann sviptur ökuleyfi ævilangt	368
Bifreiðarstjóri varð mannsbani með gálausum akstri. Hann var sviptur ökuleyfi ævilangt.	537
Skipstjórnarmaður, sem valdið hafði banaslysi með gálausri siglingu, var sviptur skipstjóraréttindum 3 ár.	587

Áverkar. Sjá líkamsáverkar.

Bifreiðar. Bifreiðalög.

a) Einkamál.

Vörubifreið A var ekið eftir þjóðveginum frá Hafnarfirði til Reykjavíkur og um sömu mund var jeep-bifreið B ekið áleiðis til Hafnarfjarðar eftir sama vegi. Er bifreiðarnar mættust, rákust þær á og skemmdist bifreið B talsvert. Skyggni var slæmt umræddan dag, nokkur snjócoma og vegurinn flugháll undir snjófölinu. Talið var, að skort hefði á varkárni í akstri af hálfu ökumanna beggja bifreiðanna, þar sem of hratt hafi verið ekið með tilliti til hálkunnar, enda sáu og báðir til ferða hvors annars með nægum fyrirvara. Þóttu A og B því hvor eiga að bera helming tjóns þess, er af árekstrinum hlaut.	116
A hafði frá því á árinu 1926 átt bifreið, sem bar tiltekið skráningarmerki. Bifreiðin hafði verið lítið sem ekkert notuð hin	

síðari ár og sjaldan færð til bifreiðaskoðunar, en hins vegar höfðu verið greidd af henni lögboðin gjöld á hverjum tíma. Í september 1948 afmáði þvínæst bifreiðaeftirlitsmaðurinn á staðnum (S) bifreiðina af bifreiðaskrá og úthlutaði öðrum manni (K) skráningarmerki því, er A hafði haft. Afskráningu þessa framkvæmdi S án skoðunar á bifreið A og án undangenginnar aðvörunar. Samkvæmt ákvæðum 6. mgr. 17. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 átti S, áður en hann framkvæmdi nefnda afskráningu og afhendingu, að veita A hæfilegan frest til að fá ökuhæfa bifreið, er hann ætti, skráða með nefndu merki. Þótti A því eiga rétt til að fá skrásetningarmerkið aftur, ef hann sannaði það innan hæfilegs frests, sem lögreglustjórinn á staðnum (L) skyldi setja honum, að hann ætti skrásetningarhæfa bifreið, er hann vildi setja merkið á. Að kröfu A var K því dæmt að skila L nefndu skrásetningarmerki. Hins vegar var ósannað, að hin gamla bifreið A væri komin í það lag, að skylt væri að skrá hana af nýju. Var L því sýknaður að svo stöddu af þeirri kröfu A, að L skráði nefnda bifreið af nýju 170

Vörubifreið, eign A, var ekið að næturlagi eftir þjóðvegnum í nágrenni Akureyrar. Á móti kom hrossahópur, 18—20 hross, sem þrír menn ráku. Bifreiðin lenti á sumum hrossanna og varð að skjóta tvö þeirra vegna meiðsla. Eigandi annars hestsins (S) krafðist skaðabóta úr hendi A og A krafðist skaðabóta vegna skemmda á bifreiðinni úr hendi hrossasölusambands þess (H), er annaðist rekstur hrossanna. Það var metið ökumanni á bifreið A til aðgæzlu-skorts að hafa veitt hrossastóðinu svo seint athygli, að hann gat ekki afstýrt árekstri, og var það eigi talið leysa hann undan sök, að dimmt var og mishæðótt á slysstað. S bar enga ábyrgð á hegðun rekstrarmanna og voru honum því dæmdar óskertar bætur úr hendi A. Rekstrarmennirnir, sem H bar ábyrgð á, þóttu eigi hafa sýnt fulla varkárni, þar sem þeir létu eigi ríðandi mann fara fyrir hrossunum og vara vegfarendur við hætgunni. Var H því dæmt að bæta A $\frac{1}{4}$ hluta tjóns þess, er varð á bifreið hans. 175

Fólksflutningsbifreið, eign A, var ekið austur Hverfisgötu í Reykjavík, en sú gata hefur verið gerð aðalbraut samkvæmt 7. gr. laga nr. 24/1941. Um sama leyti var slökkviliðsbifreið, eign R, ekið suður Rauðarárstíg, er sker Hverfisgötuna, og rákust bifreiðarnar á á gatnamótunum. Nokkurt tjón varð á báðum bifreiðunum og tveir slökkviliðsmanna hlutu meiðsl. A höfðaði mál til greiðslu skaðabóta úr hendi R. Í 15. gr. laga nr. 24/1941 er svo ákveðið, að í kaupstöðum og kaup-túnum megi í lögreglusamþykktum setja sérreglur um umferð. Í 3. mgr. 28. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík

nr. 2/1930 er m. a. ákveðið, að allir vegfarendur skuli samstundis víkja úr vegi fyrir slökkviliðsbifreiðum, enda gefi þær auðþekkt hljóðmerki. Þetta ákvæði lögreglusamþykktarinnar var talið eiga stöð í nefndri 15. gr. laga nr. 24/1941 og var það talið taka jafnt til aðalbrauta sem annarra gatna. Nú var sannað, að nefnd slökkviliðsbifreið hafði gefið stöðugt auðþekkt hljóðmerki í umrætt skipti. Þótti ökumaður bifreiðar A hafa haft nægilegt svigrúm til að stöðva bifreið sína eða draga hæfilega úr hraða hennar, áður en bifreiðarnar mættust. Þótti hann því einn eiga sök á árekstrinum og var R sýknaður af dómkröfum A. 204

A ók bifreið sinni suður Gunnarsbraut í Reykjavík. Er hann kom að gatnamótum Gunnarsbrautar og Kjartansgötu, kom B þá götu í bifreið sinni og beygði á hægri vegarhelmingi inn á Gunnarsbraut. Rákust bifreiðarnar á og skemmdust báðar. Með því að aka á hægri vegarhelmingi og veita ekki umferðinni næga aðgæzlu, þótti B eiga meginsök á umræddum árekstri. A var og talinn hafa sýnt nokkra óvarkárni, með því að beygja einnig til hægri, er hann sá til ferða B, og hemla ekki strax. Eftir atvikum þótti B eiga að bera $\frac{3}{4}$ hluta tjónsins, en A $\frac{1}{4}$ hluta. 208

A ók bifreið sinni norður Grundarstíg í Reykjavík með um 30 km hraða, miðað við klst. Er A hafði ekið fram hjá bifreið, er stóð kyrr á götunni, kom 7 ára drengur, B, hlaupandi út á götuna úr gangi milli húsa. Varð hann fyrir bifreið A og hlaut af talsverð meiðsl. Talið var, að A hefði ekið of hratt, eins og aðstæður voru, og var honum því dæmt að bæta $\frac{3}{5}$ hluta tjóns þess, er B varð fyrir, en annað tjón varð B að bera sjálfur vegna gáleysis síns. 217

Tvær bifreiðar, eign A og B, rákust á á þjóðvegi og farþegar í þeim, þ. á. m. V, hlutu meiðsl af. Í opinberu máli var öku-
mönnum bifreiðanna dæmd refsing fyrir gálausan akstur. V höfðaði einkamál gegn A og B til greiðslu skaðabóta fyrir læknskostnað, fataskemmdir, vinnutjón, örorku, lýti og þjáningar. A og B viðurkenndu skaðabótaskyldu sína. Kröfur V vegna fataskemmda og læknskostnaðar voru teknar til greina óskertar. V hafði hlotið áverka á andliti svo og hnémeiðsl, sem erfiðlega gekk að ráða bót á, þrátt fyrir ítrekaðar lækningatilaunir. Læknir taldi örorku V 8% til frambúðar. Voru V dæmdar kr. 23000.00 fyrir vinnutjón, örorku, lýti og þjáningar. 671

Bifreið, sem var eign varnarliðs Bandaríkjanna hér á landi, var ekið á íslenska bifreið, sem skemmdist talsvert. Eigandi íslensku bifreiðarinnar höfðaði mál gegn ríkissjóði til greiðslu skaðabóta vegna tjóns þess, er af hlaut. Ökumaður varnarliðsbifreiðarinnar var talinn eiga sök á nefndum

árekstri, en þeirri bifreið var ekið samkvæmt ákvörðun varnarliðsmanna og á ábyrgð eiganda hennar að íslenskum lögum. Var því talið, að tjón það, er af akstrinum hlaut, félli undir ákvæði 12. gr. 2. tl. viðbótarsamnings um réttarstöðu liðs Bandaríkjanna og eignir þeirra, er lögfestur var með lögum nr. 110/1951, og var ríkissjóði því dæmt að greiða umrædda skaðabótakröfu. 679

b) *Opinber mál.*

A var á ferð í fólksflutningabifreið sinni í Svínahrauni á leið til Reykjavíkur. Þurrt var, hjart veður og sólskin og vegurinn breiður. Á móti A kom sendiferðabifreið, er B stjórnaði. Er bifreiðarnar mættust, rákust þær á, og urðu stórfelldar skemmdir á þeim, tveir farþegar í bifreiðunum og B hlutu talsverð meiðsl. Talið var, að A væri valdur að árekstri þessum og líkamsáverkum þeim, er af hlutust, með ógætilegum akstri, er varðaði við 219. gr. laga nr. 19/1940, 1., 4. og 5. mgr. 26. gr. og 1. mgr. 27. gr. laga nr. 23/1941 og einnig hafði hann gerzt brotlegur við 6. gr. laga nr. 24/1941, með því að aka að nokkru á hægra vegarhelmingi. Hinsvegar þótti bresta sönnur á, að A hefði ekið yfir löglegum hámarkshraða, og var hann því sýknaður af ákæru um brot á 2. mgr. 26. gr. laga nr. 23/1941. Var A dæmd refsing, 2000 króna sekt, og hann sviptur ökuleyfi 6 mánuði. 1

A ók langferðabíl vestur Laugaveg í Reykjavík laust fyrir kl. 3 þann 24. jan. 1952. Veður var hjart og götur þurrar. A ók á vinstri götuhelmingi og var hraðinn hóflegur að sögn A og vætti vitna. A sá engin börn á götunni. Á móts við húsið nr. 81 við Laugaveg fann A, að hægra afturhjólið bifreiðarinnar fór yfir einhverja öjöfnu. Stöðvaði A þá bifreiðina og þegar að var gáð, kom í ljós, að 4 ára telpa hafði orðið undir hjólinu. Beið hún þegar bana. Samkvæmt vætti sjónarvotta mun telpan hafa hlaupið út á götuna á milli tveggja bifreiða, er stóðu við nyrðri gangstéttina. Mál var höfðað gegn A fyrir ætlað brot á 215. gr. hegningarlaga og ýmsum greinum bifreiða- og umferðarlaga. Ekki þótti í ljós leitt, að A ætti refsiverða sök á slysi þessu og var hann því sýknaður af kröfum ákærvaldsins. 109

A, sem var ölvaður, stal bifreið, sem geymd var úti, ók henni langan veg mjög ógætilega og loks út af þjóðvegi, þar sem hann skildi hana eftir. A var dæmd refsing fyrir brot á 23. gr. og 27. gr. laga nr. 23/1941. Hann var einnig sviptur ökuleyfi. 368

H stjórnaði vöruflutningabifreið, sem ók með 19 farþega, 4 í stýrishúsi, en 16 á vörupalli. Náttmyrkur var, krepjuúrfelli og gluggaþurrka bifreiðarinnar óvirk. H ók með allt að 45

km hraða miðað við klukkustund, og voru þó framan- greindir farþegar á óvörðum vörupallinum. Er H hafði ekið nokkura vegalengd eftir breiðum þjóðvegi, rann bifreiðin út af vegbrúninni og lenti þar í skurði, án þess að velta. Flestir farþeganna, er stóðu á vörupallinum, hentust út af honum, þ. á m. P, sem hlaut þau meiðsl af, að hann beið bana skömmu síðar. Með framangreindum akstri þótti H m. a. hafa brotið gegn 14. gr., 26. gr. og 27. gr. laga nr. 23/1941 og 7. gr. reglugerðar nr. 72/1937 og var honum dæmd varðhaldsrefsing. Einnig var H sviptur ökuleyfi ævi- langt. 537

Bjarglaun. Björgun. Björgunarsamningur.

Sænska eimskipið C hélt að kvöldi þess 5. ágúst 1947 frá Raufar- höfn til Skagastrandar með saltfarm. Kl. 13 þann 6. ágúst strandaði skipið á svonefndu Skallarífi, en rif þetta er með stórgerðum, sléttum klöppum og óskipgengt allt að tvær sjómílar frá stórstraumsfjörumáli. Veður var gott og sjó- laust, er C strandaði og samkvæmt vottorði Veðurstofunnar var veður gott á Hrauni á Skaga dagana 6.—12. ágúst 1947 og sjólaust á strandstaðnum. Vélbáturinn L, 73 rúmlestir, kom á vettvang að kvöldi 6. ágúst og buðu skipstjórnar- menn hans hjálp sína. Þáðu skipstjórnarmenn C það boð, „þar eð skipið var mjög illa statt og enga hjálp var að fá,“ eins og sagði í dagbók C. Jafnframt gerðu skipstjórar beggja skipanna með sér björgunarsamning um borð í C þann 6. ágúst. Var m. a. svo ákveðið í samningnum, að komið C af grunni, þegar nokkrum hluta farmsins hafi verið mokað útbyrðis með aðstoð L og áhafnar C, skuli greiða eigendum L sænskar krónur 80000.00. Kæmist C hins vegar ekki á flot, skyldi greiða sænskar kr. 40000.00. Þá er þess getið í samningnum, að skipstjóri L áætli aflatjón skipsins vegna tafar frá síldveiðum 40—50 þús. íslenskar krónur og sé það minnsta aflatjón L á dag. Varpakkeri C voru nú flutt með öðrum herpinótabáti L aftur af skipinu, svo og bæði bóg- akkeri þess aftur með því. Á kvöldflóðinu aðfaranótt 7. ágúst var tekið í akkerin með vindum og vél C samtímis látin ganga með fullri ferð aftur á bak, en árangurslaust. Var þá gripið til þess ráðs að láta áhafnir beggja skipanna varpa saltinu útbyrðis með þeim tækjum, sem þær höfðu yfir að ráða. Meðan þessu fór fram, beið L með nótabáta sína við strandstaðinn og voru nótabátarnir notaðir til að flytja skipverja L milli skipanna. Þá var og um talstöð L haft stöðugt samband við land og fregnað um veðurhorfur, en talstöð C var í ólagi. Á hverju flóði var reynt að losa C af rifinu með vindum, akkerum og vélarafli skipsins. Kl.

13.45 þann 8. ágúst losnaði C af rifinu með afli eigin vélar og var þá búið að varpa útbyrðis 407,5 smálestum af saltfarmi skipsins. Eftir að C var komið á flot, varð vart leka í stafnhylki þess. Hélt C síðan til Skagastrandar og var stýrimaður L um borð, enda fylgdist L með C þangað. Komu skipin til Skagastrandar kl. 16.40 þann 8. ágúst. Með tilliti til þess, hversu staður sá, er C strandaði á, var hættulegur, var hjálp sú, sem skipshöfn L veitti, talin björgun í skilningi siglingalaganna. Með skírskotun til 1. mgr. 232. gr. siglingalaganna þótti hins vegar rétt að ógilda nefndan björgunarsamning, sem skipstjórinn á C gerði við skipstjórnann á L, að því er varðaði fjárhæð bjarglauna, þar sem hún taldist vera ósanngjör. Hins vegar þótti bresta rök til að hnekkja því atriði björgunarsamningsins, að bjarglaunin skyldu ákveðast í sænskum krónum. Þegar litið var annars vegar til tafar L frá síldveiðum og fyrirhafnar skipverja, hættu þeirrar, sem C var í, og verðmætis C, sem taldist nema ísl. kr. 515000.00 samkvæmt yfirmati, og hins vegar þess, að hætta samfara björgunarstarfinu taldist ekki sérlega mikil, þóttu launin fyrir björgun skipsins hæfilega metin sænskar kr. 30000.00. Krafa eigenda L um bjarglaun af farmi C var hins vegar fyrnd samkvæmt 4. tl. 251. gr. siglingarlaga.

63

Vélskipið S var að síldveiðum fyrir Norðurlandi, þegar eldur kom upp í vélarrúmi þess. Gátu skipverjar ekki ráðið niðurlögum eldsins og leituðu skipstjórnamenn S þá hjálpar v/b H, sem var staddur þar skammt frá. Skipverjar á H unnu að slökkvistarfinu ásamt skipshöfn S, lögðu til ýms nauðsynleg tæki svo og léðu talstöð sína til að ná sambandi við annað skip, þar sem talstöð S bilaði. Var töf H vegna hjálparinnar rúmar 5 klst. Talið var, að skipshöfn H hefði innt hér af hendi björgun í skilningi siglingarlaga og þóttu bjarglaunin eftir atvikum, m. a. þeirrar miklu hættu, sem S var staddur í, hæfilega ákveðin kr. 50.000,00.

225

V/s A strandaði á flúð við Raufarhöfn í byrjun októbermánaðar 1951. Skipverjum tókst ekki að ná skipinu á flot af eigin rammleik og var b/v H, eign S, kvaddur til hjálpar um kl. 12.20 umræddan dag. Eftir ítrekaðar dráttartilraunir og losun farms úr A, tókst H að ná A af flúðinni kl. 18.39 sama dag. Þegar A strandaði, var vindur 3—4 stig og þungur sjór. Um það leyti, er A losnaði af flúðinni, voru komin 7 vindstig með slydduhríð. Talið var, að hjálp H væri björgun í skilningi siglingarlaga. A var talið hafa verið í nokkurri hættu, björgunarstarfið ekki hættulaust, unnið af atorku og verklagni, björgun tókst vel, en var auðveld. Hjá H skemmdust nokkur tæki og talið var, að afli togarans hefði

skemmst nokkuð við töfina. Verðmæti hins bjargaða var 8.770.000.00. Bjarglaun voru ákveðin kr. 800.000.00.	266
Aðili (R), sem átti eignarrétt að strandgóssi, hafði með samningi veitt sjö aðiljum (Klb) rétt til björgunar þess. Þessi björgunarréttur Klb var því viðurkenndur.	343
Fjörueigendur (Kb) gerðu samning við E og B þess efnis, að E og B fengju einkaleyfi til að bjarga lírájárn, sem ætlað var, að væri fólgið í sandi á fjörum Kb, og skyldu E og B fá ráðstöfunar- og eignarrétt á því járn, er þeir björguðu. Fyrir rétt þennan skyldu Kb fá kr. 7.50 fyrir hverja smálest járns, er kynni að bjargast. Kb var ókunnugt um gangverð á hrájárn á samningsdegi, en það var svo miklum mun hærra en framangreint verð, að talið var, að Kb væru ekki við nefndan samning bundnir, þar sem samningurinn yrði að teljast hafa verið gerður á stórvægilegum röngum forsendum.	358
V/s R var 4. marz 1951 statt að fiskveiðum 13 sjómíln NV til N frá Öndverðarnesi. Varð þá vélarbíln í skipinu, sem var þannig háttað, að ógerlegt var að gera við úti á rúmsjó, að síðara álitu dómkvaddra matsmanna. B/v J, sem var að veiðum um 19 sjómíln NV frá Öndverðarnesi, var beðinn að koma R til hjálpar kl. 7.15 sama dag. Kom J á vettvang kl. 8.00, lokið var við að koma sambandi milli skipanna kl. 8.30 og dró J síðan R til Ólafsvíkur. Vindur var þá V, 4—5 vindstig, sjór 4 og éljagangur. Til Ólafsvíkur var komið kl. 11.45 og var þá vindur orðinn 8—9 vindstig og sjór mikill. Sló J flötum fyrir vindi og rákust J og R þá á og J dældaðist nokkuð á hlið. Eins og atvikum var háttað, þótti R hafa verið í þeirri hættu, að hjálp sú, er J veitti, taldist vera björgun. Aðiljar voru sammála um, að verðmæti hins bjargaða hefði numið um 600 þús. króna. Björgunin taldist hafa verið auðveld, hún tók skamman tíma og tókst vel, að því er snerti hin björguðu verðmæti. Framangreindur árekstur varð, er skipin voru í þeirri aðstöðu, er skapast hafði við björgunina. Taldist áreksturinn að nokkru hafa orðið fyrir óhappatilviljun, þótt skipstjórnarmönnum kynnu að hafa orðið á einhver mistök. Eigendur J áttu því að miklu leyti að fá sem hluta af bjarglaunum bætt tjón það, sem varð á J. Með héraðsdómi voru bjarglaunin ákveðin kr. 75.000.00 og var sá dómur staðfestur í Hæstarétti, enda eigi gagnáfrýjað.	685

Borgararéttindi.

Tveir menn, sem gerzt höfðu sekir um tilraun til fjársvika samkvæmt 251. gr. laga nr. 19/1940, voru sviptir kosningarrétti og kjörgengi samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga.	292
--	-----

- A, sem m. a. gerzt hafði sekur um alvarlega líkamsárás samkvæmt 218. gr. hegningarlaga, nytjastuld og þjófnað, var sviptur kosningarrétti og kjörgengi samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940. 368
- A, B og D var dæmd skilorðsbundin fangelsisrefsing fyrir brot á 142. gr. laga nr. 19/1940. Ekki þótti alveg næg ástæða til að svipta þá réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940, sérstaklega með tilliti til þess, að hinn rangi framburður laut að atriði, sem ekki var líklegt að væri veigamikið fyrir niðurstöðu máls þess, er rannsóknin beindist að. 537

Botnvörpuveiðabrot. Sjá fiskveiðabrot.

Dagsektir.

- Viðurkenndur var eignarréttur B að bifreið, sem var í vörzlum D og T. Var D og T dæmt skyldt, að viðlögðum dagsektum til B, að afhenda nefnda bifreið gegn greiðslu tiltekinnar fjárhæðar. 411

Dánarbú.

- Samkvæmt hinni almennu skattalöggjöf greiða dánarbú skatt af óskiptum eignum búsins. Dánarbú varð ekki talið eitt þeirra félaga, er getur í 3. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950, og fór því um stóreignaskattskyldu dánarbús eftir 1. mgr. 12. gr. sömu laga. 154, 165

Dánarbætur.

- Hásetinn S var að vinnu um borð í olíuflutningaskipinu Þ, eign Ú. Varð þá sprenging í einum geymi skipsins og fórust S og tveir aðrir menn af völdum hennar. Eins og atvikum var háttað, þótti Ú eiga að bera fébótaábyrgð vegna slyssins og var Ú dæmt að greiða ekkju S og ófjárráða börnum þeirra dánarbætur. 617

Dómar.

- I dómi sjó- og verzlunardóms í bjarglaunamáli höfðu dómendur látið undir höfuð leggjast að rökstyðja það með skírskotun til ákveðinna málsatvika, hvort hjálp sú, er skipið A veitti skipinu B, teldist björgun eða aðstoð í skilningi siglingalaga og þau fáu ummæli í dómnum, sem að því lutu, voru í ósamræmi sín í milli. Var þetta m. a. látið valda ómerkingu héraðsdóms. 74
- Dómi í opinberu máli var áfátt að því leyti, að héraðsdómari hafði ekki nema að mjög litlu leyti talið upp og greint þá verknaði, sem hann sakfelldi fyrir. Hann hafði heldur ekki, að fáum tilvikum fráskildum, kveðið á um, við hvaða refs-

- ákvæði hver einstakur verknaður varðaði. M. a. af þessum sökum var héraðsdómurinn ómerktur. 82
- A höfðaði mál gegn ritstjóranum B og krafðist þess, að mörg tiltekin ummæli um hann í blaði B yrðu ómerkt og B dæmd refsing fyrir. Héraðsdómari taldi í dómi sínum ummælin í heild hafa verið sett fram á ótilhlýðilegan hátt og varða við 237. gr. laga nr. 19/1940, ómerkti þau að því leyti og sektaði B. Hins vegar hafði dómari ekki tekið einstök ummæli til athugunar og úrlausnar hver fyrir sig, metið og rökstutt, að hverju leyti þau kynnu að vera refsiverð eða eiga að sæta ómerkingu. Þessi úrlausn héraðsdómara þótti svo óákveðin, að dómurinn var ómerktur. 503
- Í ákæruskjali var K sóttur til sakar „fyrir að hafa vorið og sumarið 1948 gert árangurslausar tilraunir til að taka á óleyfilegan hátt 6 ensk pence af hverjum saltfiskpakka, sem samningar stóðu um að selja héðan af landinu til Grikklands“. Dómsmálaráðuneytið lýsti því, að ætlazt væri til, að ákæra þessi væri skilin þannig, að hún tæki bæði til þess, að K „hefði sjálfur átt að fá hin umræddu sex pence svo og til þess, að aðrir hefðu átt að fá þau.“ Héraðsdómari tók í dómi sínum það ákæruatriði til úrlausnar, að K hefði gert tilraun til að fá nefnda greiðslu sjálfum sér til handa. Hins vegar lagði héraðsdómari ekki dóm á það sakaratriði, hvort K hefði átt hlut að því, að umrætt gjald var áskilið tilteknum þriðja manni eða að öðru leyti tekið afstöðu til ákærunnar. Héraðsdómur var því ómerktur, sbr. 166. gr. laga nr. 27/1951. 602
- A höfðaði mál gegn B til greiðslu leiguskuldar „fyrir afnot eigna og réttinda“ A á tilteknum stað tiltekinn tíma og var fjárhæð sú, er A krafðist, byggð á niðurstöðum matsgerðar dómkvaddra manna. Af hálfu B var ekki sótt þing í héraði og málið því þegar dómtekið. Í nefndri matsgerð kváðust matsmenn hafa lagt það til grundvallar, „hvað hægt væri að hafa upp úr hinu leigða, með því að nota það til fullnustu.“ Matsmenn höfðu því ekki miðað við leigugjald af eignum á frjálsum markaði. Þrátt fyrir þennan megingalla á matsgerðinni, reisti héraðsdómari dóm sinn í málinu á henni. Að svo vöxnu máli var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi. 637

Dómarar.

- Héraðsdómari átalinn fyrir óhæfileg harðyrði í greinargerð í kærumáli fyrir Hæstarétti. 36
- Dómsmálaráðherra fól lögfræðingnum G með umboðsskrá þann 13. júlí 1948 að rannsaka innflutning H með tveimur tilteknum skipum, er Viðskiptanefnd taldi tortryggilegan. Með

umboðsskrám var G síðar falið að rannsaka mál á hendur H fyrir marga aðra verknaði svo og dæma í málum þessum. G hóf dómpróf 22. júlí 1948 og hélt þeim áfram til 28. s. m. Síðan voru dómpróf ekki haldin aftur fyrr en 20. maí 1950, en G telur, að hlé þetta hafi verið notað til að reyna að afla gagna í málum þessum erlendis. Í ákæruskjalinu á hendur H, dags. 16. apríl 1952, er honum gefin að sök ýmis brot í atvinnurekstri, sem talin eru varða við lög um innflutning, gjaldeyri og verðlag, lög um bókhald svo og ákvæði hegningarlaga um ranga skýrslugjöf til opinberra aðilja. Til dómsetu með sér í málinu gegn H kvaddi G þá A og B, og var málið þingfest þann 19. júní 1952. Við meðferð málsins krafðist H þess, að G viki dómarasæti í málinu, þar sem hann væri vanhæfur til meðferðar þess og dómsuppsögu í því. Kröfu sína byggði H í *fyrsta lagi* á því, að framangreint hlé á dómprófum sé óhæfilegt og eigi G sök á því. Af þessum drætti leiði fyrning sakar samkvæmt 81. gr. sbr. 2. tl. 82. gr. laga nr. 19/1940, en G sé vanhæfur til að leggja dóm á sýknukröfu, sem reist sé á þessum rökum. Í ákæruskjalinu á hendur H er honum gefin að sök framhaldandi röð samkynja ætlaðra refsiverðra athafna frá 1. jan. 1947 til 1. júlí 1950. Þegar litið sé til þess, hversu eðlislíkir og framhaldandi umræddir verknaðir séu, þá voru ekki taldar líkur fyrir því, að framangreint hlé á dómprófum leiði til fyrningar saka, ef sannaðar reynast. Annað hlé, sem síðar varð einnig á rannsókninni, var og ekki talið líklegt til að leiða til fyrningar saka. Umræddur dráttur var að vísu talinn óréttlættur og aðfinnsluverður, en ætti þó ekki að valda því, að G viki úr dómarasæti. Í *öðru lagi* byggði H nefnda kröfu sína á því, að G sé sannur að slíkri óvild í sinn garð, að ekki sé rétt að láta hann fara með mál ákærvaldsins á hendur sér og kveða upp dóm í því. Reisti H þessa staðhæfingu sína á eftirtöldum atriðum: a) G hafi valið sem dómvott og rannsóknarmenn um verðlag óvildarmenn H. Þetta var talið ósannað. b) G hafi flutt bókhaldsgögn H í annað byggðarlag og haldið þeim þar alllangan tíma. Talið var, að G hefði orðið hér nokkur yfirsjón um meðferð málsins, en þó eigi svo, að efni væru til að vísa honum úr dómarasæti fyrir þá sök. c) G hafi synjað sér að hafa lögfróðan verjanda á tilteknu dómþingi í málinu. Þetta var þó eigi talin slík yfirsjón, að kröfu H yrði sinnt. d) G hafi storkað sér í dómprófum, rangfært orð sín þar og jafnvel neitað að bóka eftir sér. Þetta var talið ósannað. e) G hafi tekið þátt í samningu ákæruskjalsins á hendur sér. Þetta var talið ósannað. f) G hafi haft mjög ósæmileg ummæli um sig í tilteknu bréfi til Dómsmálaráðuneytisins. Ummæli

- Þessi voru að vísu talin óheppileg og óviðeigandi af hendi dómara, en þó ekki svo vaxin, að næg ástæða væri til að víkja G úr dómarasæti. Önnur ummæli, sem höfð voru eftir G um H, voru sum ekki talin sönnuð og önnur ekki þess eðlis, að varða ætti því, að G viki sæti. 36
- I sama máli krafðist H þess, að samdómandinn A yrði látinn víkja dómarasæti. Byggði H þessa kröfu á því, að A hefði í þinghaldi í málinu skýrt frá því, að hann hefði eftir beiðni verðgæzlumanna afhent þeim reikning til sín um stóla, keypta af H. Jafnframt lýsti A því yfir, að hann gerði enga kröfu um endurgreiðslu frá H, þótt svo kynni að reynast, að stólar þessir hefðu verið seldir of háu verði. Þótti þetta ekki eftir atvikum eiga að valda því, að A viki sæti í málinu. 36
- I opinberu máli út af bifreiðarslysi hafði héraðsdómari ekki nema að litlu leyti skráð í þingbók skýrslur vitna og ákærða fyrir dómi, heldur aðeins, að framburðir þeirra hefðu verið í samræmi við skýrslur, er lögreglumenn höfðu áður tekið af þessum aðiljum. Sást því ekki, að hve miklu leyti dómari hafði spurt sjálfstætt um sakaratriði. Sætti þetta aðfinnslum, sbr. 18., 73. og 77. gr. laga nr. 27/1951. 109
- Dómarafulltrúinn U stýrði fyrst þinghaldi, er munnlegur málflutningur fór fram í héraði. Eftir nokkra hrið varð U lasinn og vék af þingi, en við tók dómarafulltrúinn J, sem viðstaddur hafði verið þinghaldið frá byrjun. Lét J málflutning ekki fara fram af nýju. Þá hafði dómari og andstætt 41. gr. laga nr. 85/1936 aðeins einn þingvott við þinghaldið. M. a. af þessum sökum var dómur og málsmeðferð ómerkt. 626

Dómstólar.

- Atvinnumálaráðherra hafði með reglugerð nr. 100/1942 látið svo mælt, að útvarpsvirkjun skyldi teljast ein grein iðnaðar og sett reglur um próf útvarpsvirkja. Það var talið vera á valdi dómstóla að leysa úr því, ef nægjanleg sérfræðileg gögn væru fyrir hendi, hvort þess konar sérnám þurfi til útvarpsvirkjunar, að ráðherrann hafi haft nægilega heimild til að setja reglugerðarákvæði þetta samkvæmt 13. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 1. gr. laga nr. 105/1936. 7
- I máli út af ætluðu broti á lögum um iðju og iðnað kvaddi héraðsdómari tvo sérfróða menn með sér til dómsetu samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951. 13
- A og B voru sóttir til sakar fyrir ætlað brot á ákvæðum laga um iðju og iðnað. Í máli þessu kom til álita, hvort tiltekin störf í trésmiðju þeirri, sem um var að tefla, skyldu teljast til iðju eða iðnaðar. Héraðsdómari hafði kvatt tvo sérfróða menn með sér til dómsetu í málinu samkvæmt 5. gr. laga

nr. 27/1951.	21
Tveir byggingafróðir menn sátu í dómi með héraðsdómara í máli, sem múrarameisteri höfðaði til greiðslu vangoldins kostnaðar af byggingarframkvæmdum.	71
Tveir vélfróðir menn sátu í dómi með héraðsdómara í máli til heimtu skaðabóta vegna vélakaupa.	120
Héraðsdómari kvaddi tvo bókmenntafróða menn með sér til dómsetu í máli út af höfundarétti.	130
A höfðaði mál fyrir bæjarþingi til heimtu bóta fyrir það, að hann sem trúnaðarmaður stéttarfélags hefði ekki notið þess forgangsréttar til vinnu, sem greinir í 11. gr. laga nr. 80/1938. Samkvæmt 44. gr., sbr. 47. gr. þessara laga ber úrlausn þessa ágreinings undir Félagsdóm og var málinu því vísað frá hinum almennu dómstólum.	223
Véltjörinn A, sem fékk í kaup ákveðinn hundraðshluta af afla, höfðaði mál gegn útgerðarfélaginu E fyrir sjó- og verzlunardómi til greiðslu uppbótar á fiskverðið vegna ákvæða um innflutningsréttindi bátaútvegsmanna. E krafðist frávísunar málsins, þar sem það bæri undir Félagsdóm. Framangreindur ágreiningur um kaupkröfu þótti vera þess eðlis, að almennir dómstólar ættu úrlausn hans og var frávísunarkröfu E því hrundið.	272
Tveir byggingafróðir menn sátu í dómi með héraðsdómara í máli til heimtu skaðabóta vegna galla á húsi.	281, 419
Tveir sérfróðir menn sátu í dómi með héraðsdómara í máli til heimtu skaðabóta vegna galla á flugvélarhreyfli.	329
Héraðsdómari kvaddi tvo samdómsmenn með sér til dómsetu í máli um eignarrétt og björgunar að strandgóssi.	343
Héraðsdómari kvaddi tvo samdómsmenn með sér til dómsetu í máli til heimtu útgerðarhalla skips.	439
D krafðist þess, að nágranna hans, J, yrði að viðlögðum dagsektum dæmt að veita afrennsli frá fjósi sínu í hveralæk í túni, eins og verið hafði áður. Hér var um ágreining að tefla, sem bar ekki undir dómstóla, heldur átti að skera úr með mati samkvæmt 78. gr. og 80. gr., sbr. 147. gr. vatnalaga nr. 15/1923.	461
Héraðsdómari kvaddi tvo samdómsmenn með sér til dómsetu í máli til heimtu skaðabóta fyrir svipting talsímaafnota.	489
Tveir vélfróðir menn sátu í dómi með héraðsdómara í máli til heimtu skaðabóta vegna galla á viðgerð bifreiðar.	555

Eiður. Sbr. vitni.

Heimiluð staðfesting vættis, þar sem vitnið, sem að vísu var systurdóttir sóknaraðilja, taldist ekki svo við mál eða málsaðilja riðin, að staðfesting teldist varhugaverð, enda var og ekki annarra vitna kostur um málsefnið.	664
---	-----

Eignarnám.

Í aprílmánuði 1944 krafðist atvinnumálaráðuneytið þess, að teknir yrðu eignarnámi til handa ríkissjóði (R) 218 ha af landi K. Undirmat fór fram 20. febrúar 1946 og var því mati skotið til yfirvirðingar af beggja hálfu. Hinn 9. september 1946 breytti ráðuneytið fyrri ákvörðun sinni þannig, að eignarnámið skyldi aðeins ná til 25.9 ha af landi K. Með yfirvirðingu 12. janúar 1948 voru virtar til fjár landsspildur K bæði samkvæmt fyrri og síðari kröfu ráðuneytisins. Jafnframt var þar kveðið svo á, að K skyldi eiga rétt til 6% ársvaxta af matsfjárhæðinni frá 15. febrúar 1948. Eftir uppkvaðningu yfirmatsgerðar ákvað ráðuneytið að halda sér við fyrri eignarnámskröfuna, en K fór þess þá á leit, að miðað yrði aðeins við 147.7 ha land. Félldst ráðuneytið á þetta og hinn 4. nóvember 1950 var verð þessa lands ákveðið af tveimur matsmönnum, er aðiljar höfðu nefnt til þess, en þeir lögðu til grundvallar yfirmatsgerðina um verð landsins í heild. Er R greiddi K matsfjárhæðina, neitaði hann að greiða vexti frá 15. febrúar 1948. Drátturinn á greiðslu matsfjárhæðar stafaði af óvissu um stærð hins eignarnumda lands, sem K hafði engin not af, og samningsumleitunum aðilja í því sambandi. Ekki hafði K heldur með viðtökudrætti né samningi fyrirgert rétti til vaxtanna. Var R því dæmt að greiða K vexti samkvæmt kröfu hans. 698

Eignarréttur.

Í febrúarmánuði 1941 strandaði erlenda vöruflutningaskipið P á Kötflutöngum á Mýrdalssandi. Farmur skipsins var 100 bifreiðar og um 6000 smálestir hrájárns. Eftir beiðni eigenda og váttryggjenda skips og farms tók Skipaútgerð ríkisins að sér að reyna björgun. Til þess að létta skipið var um 5000 lestum af hrájárninu varpað fyrir borð við skipið og það sett í tvær hrúgur. Tókst að bjarga skipinu, bifreiðunum og um 1000 smálestum af hrájárninu. Gekk dómur í því björgunarmáli í marzmánuði 1943. Á fyrstu árum eftir strandið gerðu ýmsir aðiljar tilraunir til að bjarga hrájárninu því, sem varpað hafði verið útbyrðis, en það tókst einungis í litlum mæli. Þessar björgunartilraunir sættu ekki andmælum af hálfu neinna aðilja. Síðan var ekkert aðhafzt í þessum efnum fyrr en E og B gerðu í júnímánuði 1951 samning við fjörueigendur (K), þar sem járníð var talið vera, um björgun þess og ráðstöfun. Leituðu E og B járnnsins þá um sumarið, en fundu ekki. Í maímánuði 1952 gerði Skipaútgerð ríkisins samning við 5 aðilja (Klb) um björgun á umræddu járninu. Um mánaðamótin júní—júlí 1952 fundu

Klb járnhrúgurnar í sandinum. Menn á vegum K hófu björgunaraðgerðir á járninu í júlilok 1952, en Klb svo og E og B, sem gengið höfðu inn í fyrrnefndan björgunarsamning við Skipaútgerðina, fengu lagt lögbann við þeim aðgerðum. Það lögbann var felld úr gildi með héraðsdómi 23. ágúst 1952. Meðan málarekstur þessi stóð, höfðu Klb, E og B fengizt við björgun járnins og tekizt að bjarga nokkru af því, en 30. ágúst 1952 fékk K lagt lögbann við þessum aðgerðum Klb, E og B. Í staðfestingarmálinu gerðust ríkissjóður (R) og vátryggjendur járnins (V) og aðiljar. Er málið kom fyrir Hæstarétt, hafði V framselt R rétt sinn til járnins. Umrætt járn taldist vera leifar af strandgóssi, sem eftir urðu á strandstað, er tekizt hafði að bjarga P og nokkrum hluta farms þess. V urðu eigendur járnins, er þeir höfðu innt vátryggingarfé þess af höndum til eiganda farmsins, sbr. 28. gr. laga nr. 17/1914, en sannað var, að sú greiðsla hafði farið fram. Ekki var svo með farið af hálfu R eða K, sem segir í 28. gr. laga nr. 42/1926, og féll eignarréttur V því ekki niður af þeim sökum. Ekki var heldur í ljós leitt, að eignarréttur V að járninu væri af öðrum ástæðum niður fallinn. Var R, sem hafði fengið framseldan rétt V, því dæmdur eignarréttur að nefndu járn. 343

A hafði í septembermánuði 1949 fengið innflutningsleyfi fyrir bifreið. Bifreiðasalinn E greiddi tilskilin leyfisgjöld og fékk leyfið afhent. Þantaði E síðan bifreið út á leyfið og kom hún hingað til lands í nóvember 1949. Ekki kom fram, hver hefði greitt kaupverð bifreiðarinnar erlendis og kostnað í erlendri mynt af flutningi hingað til lands. Eftir að bifreiðin hafði verið tollafgreidd, var hún í vörzlum E. Hinn 10. apríl 1950 andaðist A. Hafði kona A, K, þá lagzt banaleguna og andaðist hún 22. maí 1950, án þess að hafa fengið leyfi til setu í óskiptu búi eftir A. Hinn 18. apríl 1950 hitti E K að máli og fékk hana til að undirrita yfirlýsingu þess efnis, að henni væri kunnugt um, að A hefði látið dóttur E og tengdason (D og T) fá umrætt innflutningsleyfi og að hún samþykkti fyrir sitt leyti afsal á leyfinu til D og T. Sama dag fékk E bifreiðina skráða á nafn D og T og tóku þau bifreiðina síðan til notkunar. Einkaerfingjar þeirra A og K (B) kröfðust nú bifreiðarinnar. Ósannað var, að A hefði selt E umrætt innflutningsleyfi, sem var bundið við nafn A, enda og sala á því bönnuð. K hafði ekki leyfi til setu í óskiptu búi, er hún undirritaði nefnda yfirlýsingu 18. apríl 1950 og hafði hún því ekki gildi fyrir B. Eignarréttur A að bifreiðinni var því víðurkenndur og D og T dæmt skyld að afhenda hana gegn greiðslu kostnaðarverðs. 411

Uppskrift fór fram á félagsbúi hjónanna A og B vegna væntan-

legs hjónaskilnaðar þeirra. Meðal muna þeirra, sem upp voru skrifaðir, voru nokkrir tilteknir húsmunir, sem uppkominn sonur hjónanna, S, taldi sig eiga og krafðist að fá afhenta, en faðir hans, A, andmælti. Móðir S, B, staðhæfði, að nefndir munir væru eign S. Vitni, sem komu oft á heimili A, B og S, báru að munirnir hefðu verið kallaðir eign S. S taldi fram til skatts árin 1949 og 1950 umrædda muni, að því er séð varð, og var verðmæti þeirra þar ákveðið kr. 2500.00. Hins vegar taldi A þá fram innan-stokksmuni að verðmæti kr. 1000.00. S flutti nefnda muni af sameiginlegu heimili aðilja í nóvembermánuði 1951, án þess að A mótmælti þá eignarrétti S til munanna, svo sannað væri. Þóttu því ekki efni til að telja munina eign félagsbús A og B og var krafa S tekin til greina. 501

Konan K andaðist 29. júlí 1946. Í sambandi við skiptameðferð á dánarbúi hennar krafðist L þess, að viðurkenndur yrði eignarréttur hans að tiltekinni húseign, sem K var þinglesinn eigandi að. L hafði afsalað húseign þessari til K 12. maí 1926. Virtist afsalið hafa verið gert a. m. k. öðrum þræði til að tryggja kaupgreiðslu til K svo og stöðu hennar á heimilinu, enda tóku þau K og L upp hjónalíf um þær mundir, án þess þó að ganga að eigast að lögum, og héldu þau þeirri sambúð áfram til andláts K. Vitni báru, að K hefði á ýmsum tímum talað um að afsala húseigninni aftur í hendur L, en af slíku afsali varð þó ekki, heldur var húseignin þinglesin eign K allan framangreindan tíma eða í 20 ár. Húseignin var því talin eign dánarbús K. 521

A hafði látið framkvæma kyrrsetningargerð, fjárnámsgerð og uppbóð í tilteknu sumarhúsi ásamt lóð til tryggingar og fullnægju á skuld B. Fyrir Hæstarétti voru lögð fram gögn, er sýndu, að nefndri lóð hafði löngu áður en nefndar dómsathafnir fóru fram, verið afsalað af eiganda til þriggja nafngreindra barna B og hafði lóðin verið leyst úr veðböndum um svipað leyti. Með vottorði móður B var því og óhnekk, að hún hefði gefið nefndum börnum B framan- greindan sumarbústað. Var því talið sannað, að börnin hefðu átt framangreindar eignir, er nefndar gerðir fóru fram, og voru þær því felldar úr gildi. 639

Innan Fríkirkjusafnaðarins í Reykjavík (F) starfaði um mörg ár félagsskapur, er nefndist Bræðrafélag Fríkirkjusafnaðarins í Reykjavík (B). Á sínum tíma gaf B F kirkjuklukkur og á árunum 1946—1948 voru uppi ráðagerðir innan B um að gefa F rafmagnstæki til að hringja klukkunum. Um áramótin 1950—1951 hafði F klotnað og var myndaður nýr söfnuður, er nefndist Óháði Fríkirkjusöfnuðurinn í Reykjavík (Ó). Á fundi í B í janúar 1951 var samþykkt að félagið

skyldi framvegis heita Bræðrafélag óháða Friðkirkjusafnaðarins (BÓ) og starfa innan þess safnaðar. Um þetta leyti munu nefnd hringingartæki hafa verið komin til landsins og voru þau í vörslum BÓ. F krafðist afhendingar tækja þessara með innsetningargerð. Ósannað var, að eignarréttur hefði stofnast F til handa að hringingartækjum þessum og var þegar af þeirri ástæðu synjað um framgang gerðarinnar. 651

Eignarupptaka. Sjá upptaka eignar.

Eignaspjöll.

A var ákærður fyrir brot á 257. gr. laga nr. 19/1940, með því að hafa í heimildarleysi mokað ofan í skurði við veg nágrannans B. Unnið hafði verið með jarðýtu nálægt vegi þessum, en ósannað var, að A hefði á nokkurn hátt staðið að því, að jarðvegi var rutt ofan í nefnda skurði. Var A því sýknaður af ákæru þessari. 212

Embættismenn.

Atvinnu- og samgöngumálaráðherra skipaði árið 1945 E flugmálastjóra um ótiltekinn tíma samkvæmt lögum nr. 24/1945. Ráðherra sagði E upp stöðu þessari 15. september 1950 frá 1. apríl 1951 að telja. Er litið var til starfa E samkvæmt lögum nr. 65/1947, þóttu þau svo vandasöm og ábyrgðarmikil, að jafna mætti þeim til ýmissa eldri embætta ríkisins. Þótti E því eiga að sæta sömu kjörum og aðrir embættismenn, er honum var vikið frá starfa og embætti hans lagt niður. Í 20. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 eru ákvæði um skipan og lausn þeirra embættismanna, er Forseti Íslands skipar, og þótti rétt að beita því ákvæði með lögjöfnun um embætti, er ráðherra veitir, eins og var um embætti E. Af ákvæðum stjórnarskrárinnar frá 1874 þótti ljóst, að stjórnvaldið hafði þá rétt til að víkja embættismanni frá starfa án tillits til saka, en lögákveðinn eftirlaunaréttur skyldi bæta þeim stöðumissinn, er frá var vikið, án þess að sakir væru sannaðar. Í stjórnarskránum frá 1920 og 1944 er enn heimild fyrir stjórnvald til að víkja embættismanni frá starfa án tillits til saka, en hins vegar eru ekki lengur ákvæði um að embættismenn njóti sérstaks eftirlaunaréttar. Leifar fyrrnefndrar meginreglu eru þó enn í 20. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og þótti þetta benda til þess, að stjórnarskrárgjafinn 1920 og síðar hafi ekki vitandi vits ætlað að svipta embættismenn þeim rétti, sem upphaflegi stjórnarskrárgjafinn veitti þeim að þessu leyti. Þegar litið var til þessa, þóttu dómstólar hafa heimild til að

ákveða þeim embættismönnum, sem þannig er vikið úr starfi, nokkrar bætur fyrir röskun á stöðu og högum. Samkvæmt þessu og með tilliti til stöðu þeirrar, er E gegndi og honum var vikið úr án nokkurra sannaðra saka, voru honum dæmdar bætur úr ríkissjóði, kr. 85.000.00. 231

Hinn 22. október 1942 var lögfræðingurinn J skipaður rannsóknardómari í skattamálum (skattamáladómari) samkvæmt 11. gr. laga nr. 20/1942. Með bréfi 30. september 1950 var J veitt lausn frá störfum þessum frá 1. apríl 1951 að telja. Þetta starf J var talið sérstaks eðlis og einungis fólgið í rannsókn tiltekinna mála að fyrirlagi skattyfirvalda, án heimildar til dómsuppsögu. Varð þessu embætti því ekki jafnað til embættis héraðsdómara. Þetta embætti var lagt niður með lögum nr. 118/1950, en nú eru ekki lengur, eins og áður var, lögmælt eftirlaun til handa embættismanni, sem þannig verður að láta af embætti, án þess að sakir séu sannaðar. Þótti því héra að dæma J, sem misst hafði nefnda stöðu sína án nokkurra saka, bætur úr ríkissjóði. Þegar þess var gætt, hversu stöðu J var háltað, að honum voru greidd 3 mánaða laun, eftir að embættið var lagt niður, að hann hafði fengið 4000 króna eftirlaun auk verðlagsuppbótar árið 1952 og var ætluð sama fjárhæð árið 1953, þóttu bæturnar hæfilega ákveðnar kr. 50.000.00. 318

Fógetinn S var að framkvæma fjárnámssgerð hjá H í skrifstofuhúsnæði hans. H vildi eigi vera viðstaddur gerðina og skipaði fógeti þá son H, T, sem þarna var staddur, réttargæzlumann H, en T andmælti. Í sambandi við þessi skipti S og T þreif T til S og hratt honum úr dyragætt fram á gólf. Með þessu atferli hafði T gerzt sekur við 1. mgr. 106. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd varðhaldsrefsing, 15 daga, skilorðsbundið. 583

Endurgreiðsla.

Fegrunarfélag Reykjavíkur (F) hélt tvær skemmtanir árin 1948 og 1949 í fjáröflunarskyni og seldi aðgang að. Var F krafinn um skemmtanaskatt og greiddi F hann, að áskildum rétti til endurheimtu. Tilgangur F er að fegra Reykjavík, stuðla að betri snyrtingu og hreinsun borgarinnar, aukinni umgengnismenningu og hollustuháttum. Hagnaði af framangreindum skemmtunum hafði óvæfengt verið varið í samræmi við nefndan tilgang F, sem taldist miða að almannaheill. Þóttu skemmtanir þessar því vera undanþegnar skemmtanaskatti samkvæmt ákvæðum b-liðs 3. gr. laga nr. 56/1927 og Þjóðleikhússjóði, Kennslukvikmyndasjóði og Félagsheimilassjóði því dæmt að endurgreiða F skattinn. . . 134

A sagði upp störfum í bifreiðaviðgerðastöðinni Þ frá 1. apríl

1951 að telja. Er greiða átti kaup A fyrir marzmánuð 1951, var á reikningnum dregið frá kaup fyrir allar fjarverustundir A í starfinu frá 1. janúar 1950 til 31. marz 1951, samtals rúmar 2000 krónur. A kvittaði fyrirvaralaust fyrir reikningsfjárhæðinni og hafðist síðan ekkert að í þessum eignum fyrr en 25. ágúst 1951, að hann krafðist endurgreiðslu á kaupfrádrættinum úr hendi Þ. Með þessu tómlæti sínu og hinni fyrirvaralausú kvittun þótti A hafa firrt sig rétti til endurgreiðslu. 496

A og B tóku á leigu jörð, sem var eign O, ásamt húsum öllum og mannvirkjum til 9 ára frá 1. júní 1945 að telja og var leigufjárhæðin ákveðin kr. 12.000.00 á ári. Með samningi 29. júní 1946 ákváðu aðiljar, að nefndum leigusamningi skyldi slitið 1. október s. á. A og B höfðu þá samtals greitt O leigu, að fjárhæð kr. 16.000.00. Þeir létu nú fram fara mat á jörðinni til ákvörðunar hæfilegu afgjaldi eftir hana og var það talið kr. 4.020.00 á ári, þar af leiga eftir íbúðarhúsið kr. 3.460.00 eða alls um leigutíma A og B kr. 5.360.00. Kröfðust A og B þá endurgreiðslu úr hendi O á mismuninum, kr. 10.630.00, og byggðu þá kröfu á ákvæðum 6. gr., sbr. 13. gr. laga nr. 39/1943 svo og 7. gr. laga nr. 73/1933. Ekki var talið, að ákvæði húsaleigulaga nr. 39/1943 tækju til leigusamninga um jarðir og ósannað var, að misneytingu hefði verið beitt við leigusamningsgerðina. Við samningsgerðina 29. júní 1946 um niðurfall leigusamnings aðilja hurfu aðiljar frá skaðabótakröfum, sem þeir töldu sig eiga hvorir á hendur öðrum, og A og B gerðu þá engan fyrirvara um endurgreiðslukröfu á hendur O. Samkvæmt þessum atvikum öllum þótti endurgreiðslukrafa A og B ekki hafa við rök að styðjast. 623

Erfðir. Erfðalög.

Hjónin Ó og H, sem áttu enga arfgenga niðja, gerðu sameiginlega og gagnkvæma erfðaskrá árið 1921, þannig, að það hjónanna, er lengur lifði, skyldi erfa allar eignir þess, sem fyrr félli frá. Ó andaðist árið 1946 og runnu þá allar eignir hans til H í samræmi við ákvæði erfðaskrárinnar. H lézt síðan hinn 19. júlí 1951 og hafði hún eigi áður ráðstafað eignum sínum með arfleiðsluskrá. Til arfs úr búi H kölluðu K, G og B, börn Þ, sem var hálfbróðir H, svo og P, sem var al-systir Ó. Fyrirnefnd sameiginleg og gagnkvæm erfðaskrá Ó og H þótti eigi hagma ákvæðum 8. gr. erfðalaga nr. 42/1949, þar sem sú erfðaskrá fól aðeins í sér ráðstöfun eigna hjónanna innbyrðis. Samkvæmt því var dánarbúi H skipt að jöfnu milli lögerfingja hvors hjóna um sig. 567

Fangelsi. Sjá refsingar.**Fasteignasala.**

Fasteignasalinn H taldi sig hafa komið á makaskiptum milli A og B og eiga af þeim sökum rétt til sölulauna úr hendi A, sem hann hefði aðallega unnið fyrir. Ljóst þótti, að H hefði ekki komið á upphaflegu sambandi milli A og B, en hins vegar hafði A fyrir áeggjan H framkvæmt skoðun á húseign B, en sú för og skoðun leiddi til þess, að úr kaupum varð. Að svo vöxnu máli þótti H eiga rétt til nokkurrar þóknunar úr hendi A fyrir nefnd störf í hans þágu. 243

Fasteignir.

Sýknað af kröfu um ábúðarrétt til lífstíðar og um kauprétt á jörð. 182

A keypti íbúð í húsi af B og C og skyldi íbúðin vera fullgerð 15. júlí 1947. A fluttist í íbúðina um mánaðamótin júní—júlí s. á. og 18. október s. á. fékk hann afsal fyrir íbúðinni úr hendi B og C. Í afsalinu var tekið fram, að húsnæðið væri selt „í því ástandi, sem það er nú í og sem kaupandi hefur kynnt sér.“ Nefnd íbúð varð síðan séreign konu A, M. Hinn 15. júlí 1949 fékk M dómkvadda matsmenn til að meta galla á íbúðinni. Höfðaði M síðan mál gegn B og C til heimtu skaðabóta af þessum sökum. Við athugun í júlímánuði 1949 kom að vætti vitna í ljós, að ekki hafði verið gengið frá veggjum kjallaraíbúðarinnar á fullnægjandi hátt til varnar því, að vatn kæmist þar inn. Þótti B og C vera skylt að bæta M kostnað þann, er af nauðsynlegum umbótum leiddi, og var um fjárhæðina farið eftir mati hinna dómkvöddu manna. Spjöll á gólfdukkum og málningu þóttu og verða rakin til hinna leyndu galla á útveggjum íbúðarinnar og var B og C því einnig dæmt að bæta M það tjón. Sönnur voru ekki færðar fyrir öðrum skaðabótakröfum M, sem voru því ekki teknar til greina. 281

A hafði uppi dómkröfur í landamerkjadómsmáli, sem ætlað var að binda eigendur og ábúanda tiltekinnar jarðar, ef teknar yrðu til greina. Jörð þessi var í óskiptri sameign fjögurra aðilja, en einungis einum þeirra hafði verið stefnt í málinu. Héraðsdómur og málsmeðferð voru því ómerkt, sbr. 46. gr. laga nr. 85/1936, og málinu vísað frá héraðsdómi. 336

Bæjarsjóður Reykjavíkur (R) krafði Frímúrararegluna á Íslandi (F) um fasteignagjald samkvæmt lögum nr. 67/1945. F taldi sig undanþeginn þessu gjaldi samkvæmt 4. gr. nefndra laga, þar sem gjaldið væri heimt af samkomuhúsi, sem ekki væri leigt út til skemmtana. Talið var, að umrædd húseign F væri notuð af takmörkuðum hópi manna og hún gæti ekki

- talízt rekin til almenningssheilla eða almenningssparfa, þannig að nefnt ákvæði 4. gr. laga nr. 67/1945 ætti ekki við hér. 399
- Við ákvörðun stóreignaskatts samkvæmt lögum nr. 22/1950 var skattþegninum E reiknuð tiltekin húseign til eignar á sexföldu fasteignamatsverði. Nefnd húseign stendur á leigulóð og hafði leigusamningur verið gerður til skamms tíma. Síðast var leigusamningurinn framlengdur í nóvembermánuði 1947 til óákveðins tíma, en uppsegjanlegur af hálfu leigusala með sex mánaða fresti. Einnig var svo ákveðið, að í lok leigutímans skuli leigutaki taka burt öll mannvirki á lóðinni, leigusala að kostnaðarlausu. Samkvæmt 18. gr. laga nr. 70/1945 var nýtt fasteignamat framkvæmt á húseign E og miðað við 31. desember 1949. Þetta leiðrétta fasteignamat var lagt til grundvallar í málinu. 434
- A krafðist þess í málssókn í héraði, að við ákvörðun á stóreignaskatti hans yrði tiltekin fasteign hans talin honum til eignar á kr. 759.000.00 og var sú fjárhæð í samræmi við mat, er dómkvaddir menn höfðu framkvæmt á eigninni. Í héraði var þessi krafa A tekin til greina. Við áfrýjun málsins krafðist A þess, að nefnd eign hans yrði í þessu sambandi talin kr. 621.000.00 virði, og miðaði A þá við nýtt mat, sem fram hafði farið eftir uppkvaðningu héraðsdóms, en það mat var byggt á röngum grundvelli. Ekki þótti þó ástæða til að láta fram fara nýtt mat, sem mundi verða lægra, enda var A talinn bundinn af hinni upphaflegu kröfugerð í héraði. 456
- Úrlausn ágreinings um, hvort veita mætti afrennsli við fjós jarðar í læk, ber undir matsmenn samkvæmt 78. gr. og 80. gr., sbr. 147. gr. vatnalaga nr. 15/1923. Var kröfu um þetta efni því vísað frá héraðsdómi. 461
- Konan K andaðist 29. júlí 1946. Í sambandi við skiptameðferð á búi hennar krafðist L þess, að viðurkenndur yrði eignarréttur hans að tiltekinni húseign, sem K var þinglesinn eigandi að. L hafði afsalað húseign þessari til K. 12. maí 1926. Virtist afsalið hafa verið gert a. m. k. öðrum þræði til að tryggja kaupgreiðslu til K svo og stöðu hennar á heimilinu, enda tóku þau K og L upp hjónalíf um þær mundir, án þess þó að ganga að eigast að lögum og héldu þeirri sambúð áfram til andláts K. Vitni báru, að K hefði á ýmsum tímum talað um að afsala húseigninni aftur í hendur L, en af slíku afsali varð þó ekki, heldur var húseignin þinglesin eign K allan framangreindan tíma eða í 20 ár. Húseignin var því talin eign dánarbús K. 521
- H krafðist þess að fá að greiða stóreignaskatt sinn með því að afsala ríkissjóði (R) tilteknum eignum, sem R viðurkenndi

að væru fasteignir í skilningi 8. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950, sbr. a-lið 4. gr. laga nr. 59/1950. Samkvæmt lagaákvæði þessu átti H rétt til að þessi krafa hans yrði tekin til greina. 579

Félagsdómur.

- A höfðaði mál fyrir bæjarþingi til heimtu bóta fyrir það, að hann sem trúnaðarmaður stéttarfélags hefði ekki notið þess forgangsréttar til vinnu, sem greinir í 11. gr. laga nr. 80/1938. Samkvæmt 44. gr., sbr. 47. gr. laga nr. 80/1938 ber úrlausn þessa ágreinings undir Félagsdóm og var málinu því vísað frá héraðsdómi. 223
- Vélstjórinn A, sem fékk í kaup ákveðinn hundraðshluta af afla, höfðaði mál gegn útgerðarfélaginu E fyrir sjó- og verzlunardómi til greiðslu uppbótar á fiskverðið vegna ákvæða um innflutningsréttindi bátaútvegsmanna. E krafðist frávísunar málsins, þar sem það bæri undir Félagsdóm. Framangreindur ágreiningur um kaupkröfu þótti vera þess eðlis, að almennir dómstólar ættu úrlausn hans og var frávísunarkröfu E því hrundið. 272

Firma.

- Í maímánuði 1927 fékk h/f Efnagerð Reykjavíkur (E) skrásett í Reykjavík vörumerkið „Lillu“ fyrir tilteknar efnagerðarvörur. Í septembermánuði 1931 var „Verzlunin Lilla“ skrásett á firmaskrá í Reykjavík, en afskráð í febrúarmánuði 1942. Í janúarmánuði 1939 var „Lilla, nærfataverksmiðja“ skrásett á firmaskrá Reykjavíkur og voru eigendur sömu og „Verzlunarinnar Lillu“. Þetta firma var afskráð í októbermánuði 1945 vegna yfirtöku samnefnds hlutafélags (L) á eignum þess og rekstri. Í októbermánuði 1950 fékk hlutafélag þetta skráð sem vörumerki fyrir allskonar nærfatnað einkennismiða, þar sem orðið „Lilla“ var meðal annarra einkenna. Á árinu 1950 höfðaði h/f E mál gegn h/f L og krafðist þess m. a., að L yrði dæmt óheimilt að nota orðið „Lilla“ í firmanafni sínu. Talið var, að L væri heimilt að nota hið almenna orð „Lilla“ sem hluta af vörumerki sínu, firmanöfn E og L væru allsendis ósvipuð, auk þess sem E hefði ekki hafizt handa um að fá notkun orðsins „Lilla“, sem nefndir aðiljar höfðu notað í firmanafni frá því á árinu 1931, hnekk fyrir en með málshöfðun árið 1950. Var L því sýknað af þessari dómkröfu E. 257

Fiskveiðabrot.

- Hinn 2. marz 1953 kom varðskip að belgískum togara, sem reyndist vera að veiðum um 1 sjómílu innan fiskveiðitak-

- markanna og var það sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu togaraskipstjórans (D). Togarinn var 168.13 rúmlestir að stærð. Var D dæmd 10.000 króna sekt til Landhelgisjóðs Íslands samkvæmt 1. gr. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. og lög nr. 4/1924 og lög nr. 5/1951. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 332
- Hinn 16. júlí 1952 stöðvaði varðskip brezkan togara út af Blakksnesi. Með mælingum varðskipsmanna og vitnisburðum þótti sannað, þrátt fyrir neitun togaraskipstjórans J, að togarinn hefði verið að veiðum um 1.1 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna. Brot J var ítrekað, en ekki var talið sannað, að hann hefði framið nefnt brot sitt af ásettu ráði og var honum því ekki dæmd fangelsisrefsing samkvæmt 5. gr. laga nr. 5/1920. M. a. með tilliti til ítrekunarinnar var D dæmd 90.000 króna sekt til Landhelgisjóðs Íslands samkvæmt 1. gr. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. og lög nr. 4/1924 og lög nr. 5/1951. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 376
- Hinn 12. maí 1953 kom varðskip að færeysku línuveiðaskipi, um 40 lestir að stærð, og reyndist skipið vera 3,3—3,7 sjómílar innan fiskveiðitakmarkanna. Var þetta sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu færeyska skipstjórans (D). Var D dæmd 7400 króna sekt til ríkissjóðs samkvæmt 1. gr. laga nr. 31/1948, sbr. 5. gr. reglugerðar nr. 21/1951 og lög nr. 81/1952, sbr. og lög nr. 4/1924. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 529
- Hinn 23. september 1953 kom varðskip að vélbát, sem reyndist vera að dragnótaveiðum um 2 sjómílar innan fiskveiðitakmarkanna, og var það sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu skipstjórans á vélbátnum (I). Vélbáturinn var 22.6 rúmlestir að stærð. Var I dæmd 4000 króna sekt í Fiskveiðasjóð Íslands samkvæmt 1. gr. og 5. gr. reglugerðar nr. 21/1952, 3. gr. laga nr. 44/1948 og 1. gr. laga nr. 81/1952. Afli og veiðarfæri voru og gerð upptæk til sama sjóðs. 655
- Hinn 16. september 1953 kom varðskip að belgískum togara, sem reyndist vera að veiðum 0,7—0,8 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna, og var það sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu togaraskipstjórans (D). Togarinn var 151,59 rúmlestir að stærð. Var D dæmd 10.000 króna sekt til Landhelgisjóðs Íslands samkvæmt 1. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. og lög nr. 4/1924 og lög nr. 5/1951. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. ... 692
- Hinn 16. september 1933 kom varðskip að belgískum togara, sem reyndist vera að veiðum 1,6 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna, og var það sannað með mælingum varð-

skipsmanna og játningu togaraskipstjórans (H). Togarinn var 184.98 rúmlestir að stærð. Var H dæmd 10.000 króna sekt til Landhelgisjórðs Íslands samkvæmt 1. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. og lög nr. 4/1924 og lög nr. 5/1951. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. . . 695

Fjárkúgun.

Lögreglumaðurinn G bað strætisvagnstjórann M að kaupa fyrir sig óblandaðan spíritus hjá kaupmanninum H og fékk honum 500 krónur til kaupanna. H kvaðst hafa selt M 3 þriggja pela flöskur fyrir 300 krónur, en M taldi sig hafa fengið 4 þriggja pela flöskur og eina hálfflösku fyrir 450 krónur og því magni kvaðst G hafa veitt viðtöku. Við neyzlu fyrstu flöskunnar taldi G sig verða þess varan, að áfengisstyrkleikinn væri grunsamlega lítill og næsta dag fór hann með sýnishorn af áfenginu til rannsóknar í Atvinnudeild Háskólans. Kveður G þá rannsókn hafa leitt í ljós, að áfengisstyrkleikinn var mjög lítill. Taldi G sig því hafa orðið fyrir þrettum af hálfu H og skýrði G M frá atvikum. Fóru þeir G og M þá á fund H. Með framburðum G, M, og H svo og vætti vitna þótti sannað, að G og M hafi þá ætlað sér og raunverulega reynt að fá H til að greiða sér fjárhæð, sem hafi verið hærri en sú, sem þeir gátu talið, að þeir ættu hjá H með tilliti til þess, að nefnt áfengi hefði verið svikið að gæðum og að G og M hafi hótað að kæra H fyrir ólöglega áfengissölu til að knýja fram greiðsluna. G og M voru handteknir áður en lengra var komið sögu. Með þessu atferli höfðu G og M gerzt brotlegir við 251. gr., sbr. 20. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var hvorum þeirra dæmd refsing, 60 daga fangelsi. 292

Fjárnám.

Fjárnám í lausafé til tryggingar dómsskuld. 28, 469, 471
Héraðsdómur var ómerktur svo og fjárnámsgerð, sem framkvæmd var til tryggingar dómkröfunum. 188, 262
A hafði fengið dóm á hendur B og L til greiðslu fjárhæðar og lét hann gera fjárnám í fasteignum L til tryggingar dóm-skuldinni 17. janúar 1951. Hinn 19. s. m. var aðfararveð þetta þinglesið. Síðar beiddist A uppboðs á nefndum fasteignum L til fullnægju kröfunum og skyldi uppboðið fara fram 15. maí 1951. A afturkallaði uppboðsbeiðnina þann dag og 17. s. m. ritaði umboðsmaður A á fjárnámsgerðina yfirlýsingu um, að veðskuldin samkvæmt fjárnámsgerðinni væri að fullu greidd og framseldist til handhafa. Hinn 21. maí 1951 ritaði handhafinn, S, þá yfirlýsingu á fjárnámsgerðina, að hann skuldbindi sig til að krefja ekki um veð-

skuldina fyrr en 10. september 1951. Hinn 20. september s. á. beiddist S síðan uppboðs á fasteignum L, en hann mót-mælti, þar sem hann taldi, að nefnd fjárnámsgerð hefði fallið úr gildi, er framangreind greiðsla fór fram 17. maí 1951. Leitt var í ljós, að S hafði að beiðni B lagt fram meiri hluta þess fjár, sem þurfti til að leysa fasteignir L undan nauðungarsölu 15. maí 1951, og var ósannað, að um annað en beint framsal til S hefði verið að ræða 17. s. m. Ekki var talið, að S hefði glatað neinum rétti gagnvart L, þótt S frestaði frekari aðgerðum 21. maí 1951 að beiðni B. Þótti því bera að taka til greina kröfu S um nauðungaruppboð á nefndum fasteignum L, en þar sem framangreint framsal hafði farið fram án atbeina L, þótti hann ekki eiga að bera neinn aukinn kostnað af þeim sökum.	388
Fjárnám í fasteign til tryggingar dómskuld.	419, 489
A lét framkvæma fjárnám í tilteknu sumarhúsi og lóð til tryggingar fjárkröfu A samkvæmt héraðsdómi á hendur B. Fjárnámsgerð þessi hófst ekki að heimili B í samræmi við 33. gr. laga nr. 19/1887. Fyrir Hæstarétti voru lögð fram gögn um, að nefnt sumarhús ásamt lóð var ekki eign B, er fjárnámsgerðin fór fram, heldur þriggja ófjárráða barna hans, og var fjárnámsgerðin því felld úr gildi.	639

Fjársvik.

A, sem var ölvaður, bað leigubifreiðarstjórnann B að aka sér hingað og þangað um Reykjavík og gerði hann svo. Að loknum akstri gat A ekki greitt ökugjaldið og efndi ekki síðar loforð sín um greiðslu þess. Var talið, að A hefði með atferli þessu gerzt sekur við ákvæði 248. gr. hegningarlaganna og þótti refsing hæfilega ákveðin fangelsi 30 daga, en eftir atvikum var hún gerð skilorðsbundin, sbr. VI. kafla hegningarlaga. A var einnig dæmt að bæta B tjón hans. ...	104
O afhenti H tékkávisun til greiðslu skuldar og tjáði honum, að þá væri ekki innstæða fyrir henni í banka, en myndi verða til síðar. Það brást og tókst H ekki að fá tékkávisunina greidda. Þetta atferli O varðaði við 261. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var O dæmd sekt, 2000 krónur.	107

Fógetagerðir.

Rafveita Vestmannaeyja (R) hafði fengið einkarétt til sölu rafmagns í Vestmannaeyjum með auglýsingu atvinnumálaráðuneytisins 27. júní 1951, en jafnframt var tekið fram, að þeir, sem kynnu að eiga raforkuveitur á orkuveitusvæðinu, skyldu skýra ráðuneytinu frá því innan tilskilins tíma, ef þeir óskuðu að halda starfrækslunni áfram. Fiskvinnslustöðin S, sem átti einkarafstöð í Vestmannaeyjum, óskaði	
---	--

þess að fá að starfrækja hana áfram. Með bréfi 12. marz 1952 til bæjarstjórans í Vestmannaeyjum staðfesti ráðuneytið, að R hefði einkarétt til að veita raforku um orkuveitusvæðið og selja hana, „þó þannig, að þeir, sem áttu rafveitur til einkanota fyrir 15. október 1951, megji reka þær áfram á sama hátt og áður fyrst um sinn, þar til ráðuneytið ákveður annað“. Í aprílmánuði 1952 krafðist R þess, að með fógétagerð yrði rofinn orkuflutningur frá rafveitu S til söltunarhússins F og aðgerðarhússins K í Vestmannaeyjum. Af orðalagi framangreinds bréfs frá 12. marz 1952 og niðurlagi 18. gr. raforkulaga nr. 12/1946 þótti leiða, að S væri óheimilt að færa út staðartakmörk orkuveitu sinnar, frá því sem var 15. október 1951. Tenging K við orkuveitu S fór fram eftir þann tíma og var krafa R því tekin til greina að því leyti. Hins vegar þótti bresta heimild til að rjúfa orkuflutning til F, sem hafði verið tengt við rafveitu S í júlímánuði 1951. 658

Framfærslueyri.

Samkvæmt leyfi til skilnaðar að borði og sæng milli hjónanna A og B skyldi maðurinn (A) greiða B kr. 2000.00 mánaðarlega fyrirfram, meðan sá skilnaður stóð. Nú greiddi A engan framfærslueyri samkvæmt ákvæðum leyfisbréfsins og krafðist B þá lögtaks hjá A fyrir hinum vangoldnu fjárhæðum. Ósannað var, að samkomulag hefði orðið með aðiljum um, að eignir þær, er A taldi sig eiga í félagsbúi þeirra B, skyldu ganga til greiðslu á skuld hans samkvæmt skilnaðarleyfinu. Aðrar kröfur A á hendur B vegna ólokinna fjárskipta þeirra voru umþrættar og komu því ekki til álita gagnvart skýlausri kröfu B um framfærslueyri. Var lögtakið því heimilað og eftir högum A þótti hæfilegt, að teknað væru kr. 1000.00 af mánaðarlaunum A hjá vinnuveitanda hans, unz kröfunum yrði fullnægt eða annað ákveðið með dómi vegna breyttra ástæðna. 253

Framsal.

Með dómi Hæstaréttar 14. nóvember 1951 var A dæmd allhá fjárhæð, en 2. október s. á. hafði A framselt ófjárráða syni sínum, B, dómkröfu þessa til fullrar eignar. Nokkru eftir uppkvaðningu hæstaréttardómsins kröfðust nokkrir skuldheimtumanna A fjárnáms í fénu, sem var sérgreint í vörzlum málflutningsmannsins V. Fógæti synjaði um framkvæmd fjárnáms, en nokkru síðar krafðist fjárhaldsmaður B þess, að umrætt fé í vörzlum V yrði afhent sér með beinni fógétagerð. Sama dag og það mál var tekið til úrskurðar í fógétaréttinum, var bú A, eftir árangurslausa fjárnámsgerð, tekið

- til gjaldþrotaskipta. Þegar V var krafinn greiðslu á nefndri fjárhæð, vissi hann, að skuldheimtumenn A áttu háar fjárkröfur á hendur honum og bjuggust til að leita fullnægju í dómsfjárhæðinni. Eins og högum A var háttað, hafði V ástæðu til að ætla, að skuldheimtumenn A myndu krefjast gjaldþrotaskipta á búi hans, eins og raun varð á, og að þess myndi freistað að rifta framsalsgerningnum 2. október 1951. Að svo vöxnu máli var V talið rétt að synja um afhendingu dómsfjárhæðarinnar. 197
- A hafði fengið dóm á hendur B og L til greiðslu fjárhæðar og lét hann gera fjárnám í fasteignum L til tryggingar dómskuldinni 17. janúar 1951. Hinn 19. s. m. var aðfararveð þetta þinglesið. Síðar beiddist A uppboðs á nefndum fasteignum L til fullnægju kröfunum og skyldi uppboðið fara fram 15. maí 1951. A afturkallaði uppboðsbeiðnina þann dag og 17. s. m. ritaði umboðsmaður A á fjárnámsgerðina yfirlýsingu um, að veðskuldin samkvæmt gerðinni væri að fullu greidd og framseldist til handhafa. Hinn 21. maí 1951 ritaði handhafinn, S, þessa yfirlýsingu á fjárnámsgerðina: „Handhafi skuldbindur sig til að krefja ekki um ofangreinda veðskuld fyrr en 10. september 1951.“ Hinn 20. september s. á. beiddist S síðan uppboðs á fasteignum L, en hann mót-mælti. Leitt var í ljós, að S hafði að beiðni B lagt fram meiri hluta þess fjár, sem þurfti til að leysa fasteignir L undan nauðungarsölu 15. maí 1951, og var ósannað annað en að um beint framsal til S hefði verið að ræða 17. s. m. Ekki var talið, að S hefði glatað neinum rétti gagnvart L, þótt hann frestaði frekari aðgerðum 21. maí 1951 að beiðni B. Þótti því bera að taka til greina kröfu S um nauðungaruppboð á nefndum fasteignum L, en þar sem framangreint framsal til S hafði farið fram án atbeina L, þótti hann ekki eiga að bera neinn aukinn kostnað af þeim sökum. 388
- Gerðarbeiðandi (A) æskti kyrrsetningar til tryggingar eigin víxli, sem B hafði gefið út til tiltekins banka eða þess, sem hann vísaði til. A var að vísu handhafi víxils þessa, en hann skorti hins vegar formlega lögmæta heimild til víxilsins, þar sem á hann hafði ekki verið skráð framsal frá nefndum banka. Sagt var í hæstaréttardómi, að af þessum sökum hefði fógeti átt að neita um framgang gerðarinnar ex officio. 639

Frávísun.

a) *Frá Hæstarétti.*

- Einkamál var þingfest í Hæstarétti í nóvembermánuði 1952. Í marzmánuði 1953 bað áfrýjandi um frest í málinu til maí-mánaðar s. á., en gegn andmælum stefnda var sá frestur ekki veittur og málinu vísað frá Hæstarétti. 257

- Einkamál var þingfest í Hæstarétti í janúarmánuði 1952. Í marz-
 mánuði 1953 bað aðaláfrýjandi enn um frest í málinu, en
 gegn andmælum gagnáfrýjanda var sá frestur ekki veittur
 og aðalsök í málinu vísað frá Hæstarétti. 289
- Aðalsök máls hafði verið vísað frá Hæstarétti vegna dráttar á
 undirbúningi máls. Málinu hafði einnig verið gagnáfrýjað
 til staðfestingar. Eftir nefnda frávisun aðalsakar gat aðal-
 áfrýjandi eigi áfrýjað héraðsdómi af nýju, þó að efnis-
 dómur yrði eigi lagður á gagnsök í Hæstarétti. Það var því
 eigi talið skipta gagnáfrýjanda máli að lögum, að staðfest-
 ingarkrafa hans yrði tekin til úrlausnar. Gagnsök var því
 einnig vísað frá Hæstarétti. 289
- Með úrskurði skiptaréttar var sóknaraðiljanum Þ ákveðin til-
 tekin fjárhæð úr dánarbúi og varnaraðiljanum S gert að
 greiða Þ málskostnað. S kærði málskostnaðarákvæði úr-
 skurðarins til Hæstaréttar, en áskildi sér jafnframt rétt til
 að áfrýja úrskurðinum að öðru leyti síðar. Vegna þessa
 áskilnaðar var kærán talin heimildarlaus og var kær-
 málinu því vísað frá Hæstarétti. 301
- Einkamál var þingfest í Hæstarétti í desembermánuði 1952. Í
 maímánuði 1953 bað áfrýjandi um frekari frest í málinu,
 en gegn andmælum stefnda var sá frestur ekki veittur og
 málinu vísað frá Hæstarétti. 422
- Aðaláfrýjandi máls áfrýjaði því til Hæstaréttar, eftir að áfrýj-
 unarfrestur var liðinn. Áfrýjunarleyfi skorti og var aðalsök
 því vísað frá Hæstarétti. 555

b) Frá héraðsdómi.

- A höfðaði mál gegn B og lagði fram við þingfestingu í héraði
 stefnu, svonefnda greinargerð og reikning. Taldi A þar B
 tiltekna fjárhæð til skuldar sem kaup um tilgreint tímabil
 og í stefnu var sú ein grein gerð fyrir kröfunni, að skuldin
 væri ógreidd vinnulaun fyrir gæzlustörf á tilteknum stað
 árið 1946. Af hálfu B var ekki sótt þing í héraði. Þessi mála-
 tilbúnaður af hálfu A var talinn svo verulegt brot á ákvæð-
 um 105. gr. laga nr. 85/1936, að héraðsdómur var ómerktur
 og málinu vísað frá héraðsdómi. 188
- Með úrskurði uppboðsréttar 27. maí 1950 var hrundið kröfu A
 um, að slitið yrði með opinberu uppboði sameign hans og B
 á tiltekinni húseign. Þessum úrskurði var áfrýjað til Hæsta-
 réttar, en málinu var vísað frá þeim dómi 28. marz 1952.
 Nokkru síðar fór A þess aftur á leit við uppboðsréttinn, að
 nefndri sameign hans og B yrði slitið með uppboði. Ekki
 var talið, að A reisti þessa kröfu sína á því, að ástæður
 hefðu breytzt, að því er þetta atriði varðaði, frá því að úr-
 skurður uppboðsréttar 27. maí 1950 var uppkveðinn, heldur

- væri um sömu málsástæður að ræða og í fyrra málinu. Nú stóð nefndur úrskurður uppboðsréttarins óhaggaður og var hinu nýja máli því vísað frá uppboðsréttinum. 194
- Ákærvaldið hafði höfðað opinbert mál á hendur A, sem var ákærður fyrir brot á 257. gr. og 259. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 svo og 29. gr. laga nr. 18/1949. Nú var A sýknaður af ákæru um nefnd hegningarlagaabrot, sem sæta opinberri málshöfðun, og þótti þá breyta heimild samkvæmt 23. gr. laga nr. 27/1951 til að dæma í því máli um ákæru fyrir brot á 29. gr. laga nr. 18/1949. Var því ákæruatriði því vísað frá héraðsdómi. 212
- A höfðaði mál fyrir bæjarþingi til heimtu bóta fyrir það, að hann sem trúnaðarmaður stéttarfélags hefði ekki notið þess forgangsréttar til vinnu, sem greinir í 11. gr. laga nr. 80/1938. Héraðsdómur taldi, að samkvæmt 44. gr., sbr. 47. gr. laga nr. 80/1938 bæri úrlausn þessa ágreinings undir Félagsdóm og vísaði því málinu frá héraðsdómi. Þessi frávísunardómur var staðfestur í Hæstarétti. 223
- Stefnandi í héraði (A) reisti kröfur sínar á hendur B á náms-samningi aðilja. Dómkröfur A voru í meginatriðum svo van-reifaðar, að málsmeðferð öll í héraði og héraðsdómur voru ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi. 262
- Vélstjórinn A, sem fékk í kaup ákveðinn hundraðshluta af afla, höfðaði mál gegn útgerðarfélaginu E fyrir sjó- og verzlunardómi til greiðslu uppbótar á fiskverðið vegna ákvæða um innflutningsréttindi bátaútvegsmanna. E krafðist frávísunar málsins, þar sem það bæri undir Félagsdóm. Framan-greindur ágreiningur þótti vera þess eðlis, að almennir dómstólar ættu úrlausn hans og var frávísunarkröfu E því hrundið. 272
- Mál til staðfestingar lögbannsgerð var ekki höfðað innan tilskil-ins tíma, sbr. 20. gr. og 27. gr. laga nr. 18/1949. Var kröfu um staðfestingu gerðarinnar því vísað frá héraðsdómi. 336
- A hafði uppi dómkröfur í landamerkjadómsmáli, sem ætlað var að binda eigendur og ábúendur tiltekinnar jarðar, ef teknar yrðu til greina. Jörð þessi var í óskiptri sameign fjögurra aðilja, en einungis einum þeirra hafði verið stefnt í málinu. Héraðsdómur og málsmeðferð voru því ómerkt, sbr. 46. gr. laga nr. 85/1936, og málinu vísað frá héraðsdómi. 336
- D, sem er eigandi og ábúandi hálflendunnar Ú II, krafðist þess í dómsmáli, að nágranna hans, J, eiganda hálflendunnar Ú I, yrði að viðlögðum dagsektum dæmt að veita afrennsli vestan við fjós Ú I norður í hveralæk í túninu. Allöngu áður en landskipti fóru fram milli lendna þessara hafði J látið leggja torfgarð þann frá fjósi sínu vestur að Austur-eyjarvegi, sem breytt hafði vatnsrennsli á þessu svæði.

- Dómkröfur D fjölluðu um að breyta farvegi vatnsrásarinnar til hins fyrra horfs. Hér var um ágreining að tefla, sem skera ber úr með mati samkvæmt 78. gr. og 80. gr., sbr. 147. gr. vatnalaga nr. 15/1923. Þessari kröfu D var því vísað frá héraðsdómi. 461
- X, sem hafði orðið fyrir árás T, svo að varðaði við 209. gr. og 217. gr. laga nr. 19/1940, krafðist í refsimálinu gegn T skaðabóta vegna árásarinnar. Skaðabótakrafa þessi þótti svo vanreifuð, að ekki var talið heimilt samkvæmt 145. gr. laga nr. 27/1951 að dæma hana í refsimálinu og var kröfunni því vísað frá héraðsdómi. 511
- A, B og D áttu að jöfnu og ráku vélsmiðju í Reykjavík. A seldi B og D eignarhluta sinn í smiðjunni og var kaupverðið að nokkru tilteknar fjárhæðir, en einnig var svo ákveðið, að gera skyldi upp rekstur vélsmiðjunnar, miðað við ákveðinn dag, og að því loknu skyldi greiða A $\frac{1}{3}$ hluta af nettóeignum fyrirtækisins, að undanteknum tilteknum verðmætum. Aðiljar komu sér saman um að fela löggiltum endurskoðanda nefnd reikningsskil. Í lokaskýrslu endurskoðandans um þetta efni kveður hann sig eigi hafa getað sannreynt vegna skorts á nægum gögnum, hver hafi verið hluti A í vélsmiðjunni á nefndum tíma. Nú byggði A kröfur sínar í dómsmáli á hendur B og D á þessari endurskoðunarskýrslu, en með tilliti til framangreindrar niðurstöðu hennar, þótti ekki unnt að kveða upp efnisdóm um kröfur A og var málinu því vísað frá héraðsdómi. 572
- A höfðaði mál gegn B til greiðslu skuldar fyrir fæði manna á vegum B. Miðaði A fæðisgjaldið við það, að hann hefði bæði lagt til efni í fæðið og matreiðslu þess. B fullyrti hins vegar í greinargerð og aðiljaskýrslu, að hann hefði lagt til allt efnið, en A hefði einungis annazt matreiðslu fæðisins. Í greinargerð sinni sagði A, að B hefði átt að kaupa efnið í fæðið, „en A hefði síðan átt að endurgreiða það. Var þessi málflutningur af hálfu A svo óljós og gagnaöflun svo ófullkomin, að málinu var vísað frá héraðsdómi. 626
- A höfðaði mál gegn B til greiðslu leiguskuldar „fyrir afnot eigna og réttinda“ A á tilteknum stað tiltekið tímabil og var fjárhæð sú, er A krafðist, byggð á niðurstöðum matsgerðar dómkvaddra manna. Af hálfu B var ekki sótt þing í héraði og málið því þegar dómtekið. Í nefndri matsgerð kváðust matsmenn hafa lagt það til grundvallar „hvað hægt væri að hafa upp úr hinu leigða, með því að nota það til fullnustu.“ Matsmenn höfðu því ekki miðað við leigugjald af eignum á frjálsum markaði. Þrátt fyrir þennan megingalla á matsgerðinni, reisti héraðsdómari dóm sinn í málinu á henni. Að svo vöxnu máli var héraðsdómur ómerktur og málinu

vísað frá héraðsdómi.	637
A hafði höfðað ærumeiðingamál gegn B. Í því máli lagði A fram yfirlýsingu, sem hafði að geyma meiðyrði um B að hans álit og höfðaði hann þá gagnsök í fyrrnefndu máli út af ummælum þessum. A krafðist frávísunar gagnsakar. Talið var, að B þyrfti ekki að láta sér nægja að krefjast réttarfarssektar út af tilefni gagnkröfunnar og samkvæmt 49. gr. laga nr. 85/1936 væri honum heimilt að höfða gagnsök af þessu tilefni, enda væru bæði málin af sömu rót runnin. Var frávísunarkröfu A því hrundið.	682

Frestir.

Kærumáli frestað sjálfkrafa í Hæstarétti vegna áfrýjunar aðal-málsins samkvæmt lögjöfnun frá 2. mgr. 117. gr. laga nr. 85/1936.	35, 318
Einkamál var þingfest í Hæstarétti í nóvembermánuði 1952. Í marzmánuði 1953 bað áfrýjandi um frest í málinu til maí-mánaðar s. á., en gegn andmælum stefnda var sá frestur ekki veittur og málinu vísað frá Hæstarétti.	257
Hæstiréttur frestar einkamáli samkvæmt lögjöfnun frá 120. gr. laga nr. 85/1936 og veitir aðiljum kost á öflun frekari gagna.	275
Einkamál var þingfest í Hæstarétti í janúarmánuði 1952. Í marz-mánuði 1953 bað aðaláfrýjandi enn um frest í málinu, en gegn andmælum gagnáfrýjanda var sá frestur ekki veittur og aðalsök í málinu vísað frá Hæstarétti.	289
Einkamál var þingfest í Hæstarétti í desembermánuði 1952. Í maímánuði 1953 bað áfrýjandi um frekari frest í málinu, en gegn andmælum stefnda var sá frestur ekki veittur og málinu vísað frá Hæstarétti.	422

Fyrning kröfuréttinda.

Eigendur vélbátsins L kröfðu eigendur e/s C, sem bjargað hafði verið, um bjarglaun fyrir farm C. Þessi krafa kom svo seint fram, að hún var fyrnd samkvæmt 4. tl. 251. gr. siglingar-laga. Urðu því ekki dæmd bjarglaun af farmi skipsins. ...	63
A hafði í aprílmánuði 1945 selt B 4 vöruskemmur fyrir kr. 22.000.00, sem B innti af hendi. Allöngu síðar varð það að samkomulagi milli A og B, að kaup þessi gengju til baka og annar aðili, C, fengi umræddar skemmur. Í máli, sem B höfðaði gegn A í desember 1949, voru B dæmdar skaðabætur fyrir vanefndir á þessum samningi aðilja og var sú skaðabótakrafa eigi talin fyrnd.	407

Fyrning sakar.

Í kærumáli krafðist ákærði (H) þess, að héraðsdómari (G) viki sæti, m. a. vegna þess, að óhæfilegt hlé, sem G ætti sök á,	
---	--

hefði orðið á dómprófum í aðalmálinu. Af þessu ætti að leiða fyrning saka samkvæmt 81. gr., sbr. 2. tl. 82. gr. laga nr. 19/1940, og væri G vanhæfur til að leggja dóm á slíka sýknukröfu. Í ákæruskjalinu á hendur H var honum gefin að sök framhaldandi röð samkynja ætlaðra refsiverðra athafna frá 1. jan. 1947 til 1. jan. 1950. Í dómi Hæstaréttar í kærumálinu segir, að þegar litið sé til þess, hversu eðlislíkir og framhaldandi umræddir verknaðir séu, þá séu ekki líkur fyrir því, að framangreint hlé á dómprófum leiði til fyrningar saka, ef sannaðar reynast. 36

Gagnsakir. Sjá málasamlag.

Gáleysi. Sjá saknæmi.

Gjafsókn. Gjafvörn.

A var veitt gjafsókn bæði í héraði og fyrir Hæstarétti í máli til heimtu skaðabóta. Í Hæstarétti voru dómkröfur A teknar að nokkru til greina, og var gagnaðiljanum A dæmt að greiða honum matskostnað, en að öðru leyti var hver aðilja látinn bera kostnað sinn af málinu, þar sem A lagði ekki fram mikilvæg sakargögn fyrr en í Hæstarétti, þótt unnt hefði verið og nauðsynlegt. Málflutningslaun talsmanna A í héraði og fyrir Hæstarétti voru dæmd úr ríkissjóði. 281

Áfrýjandi, sem fengið hafði gjafsókn fyrir Hæstarétti, krafðist þess að mál hans yrði hafið. Var svo gert og stefnda dæmdar ómaksbætur úr ríkissjóði. 472

Gjaldeyrismál.

Íslenzka verksmiðjan H og erlenda verzlunarfyrirtækið P höfðu samið um kaup H af P á 60 smálestum af línolíu. Eftir að H hafði sent 20 smálestir af olíunni, riftaði H kaupum á eftirstöðvunum vegna gjaldeyrisskorts. P mótmælti riftunarkröfunni án tafar. Í samningum sínum við P hafði H ekki gert neinn fyrirvara um gjaldeyris- eða innflutningsleyfi vegna nefndra kaupa og var H því ekki talið heimilt að rifta samningi aðilja af þeim sökum. 324

Gjaldþrotaskipti.

Með dómi Hæstaréttar 14. nóvember 1951 var A dæmd allhá fjárhæð, en 2. október s. á. hafði A framselt ófjárráða syni sínum, B, dómkröfu þessa til fullrar eignar. Nokkru eftir uppkvaðningu hæstaréttardómsins kröfðust nokkrir skuldheimtumanna A fjárnáms í fénu, sem var sérgreint í vörzlum málflutningsmannsins V. Fógeti synjaði um framkvæmd fjárnáms, en nokkru síðar krafðist fjárhaldsmaður B þess,

að umrætt fé í vörzlum V yrði afhent sér með beinni fógeta-gerð. Sama dag og það mál var tekið til úrskurðar í fógetaréttinum var bú A, eftir árangurslausa fjárnámsgerð, tekið til gjaldþrotaskipta. Þegar V var krafinn greiðslu á nefndri fjárhæð, vissi hann, að skuldheimtumenn A áttu háar fjárkröfur á hendur honum og bjuggust til að leita fullnægju í dómsfjárhæðinni. Eins og högum A var háttað, hafði V ástæðu til að ætla, að skuldheimtumenn A myndu krefjast gjaldþrotaskipta á búi hans, eins og raun varð á, og að þess myndi freistað að rifta framsalsgerningnum 2. október 1951. Að svo vöxnu máli var V talið rétt að synja um afhendingu dómsfjárhæðarinnar. 197

Good-will. Sjá viðskiptavild.

Greiðsla.

Byggingameistarinn A tók að sér gerð mannvirkja fyrir B. Kostnaður af framkvæmdum þessum nam samkvæmt mati dómkvaddra manna kr. 67.900.00. Auk þess taldi A sig eiga kröfu til kr. 3.000.00 úr hendi B fyrir útvegum efnis til framkvæmdanna. A taldi, að B hefði einungis greitt kr. 47.500.00 af þessum kostnaði og höfðaði því mál til greiðslu eftirstöðvanna. B taldi sig vera búinn að greiða A kr. 37.840.00 meira en A viðurkenndi og lagði fram kvittanir fyrir þeirri fjárhæð. Á reikningi A var talið, að B hefði greitt inn á hann kr. 7.500.00 hinn 23. maí 1947 og kr. 3.000.00 þann 18. júlí s. á. Hins vegar voru meðal kvittana þeirra, er B lagði fram, tvær kvittanir af hendi A fyrir greiðslum, kr. 7.500.00 þann 21. maí 1947 og kr. 3.000.00 þann 19. júlí s. á. Taldi A, að hér væri um sömu greiðslur að ræða og getur í reikningi hans þann 23. maí og 18. júlí 1947. B lagði ekki fram kvittanir fyrir greiðslum þessa síðasttöldu daga, en staðhæfði, að þær hefðu farið fram. Þegar litið var til þess, að hér var um jafnháar fjárhæðir að ræða, sem í öðru tilvikinu hefðu átt að vera greiddar tvo daga í röð, en í hinu tilvikinu með dags millibili, þóttu þær líkur leiddar að staðhæfingu A, að B var ekki talinn hafa sýnt fram á, að hann hefði greitt meira en kr. 61.840.00. . . 71

Stefndi (B) í skaðabótamáli mótmælti málskostnaðarkröfu stefnanda (A) á þeim grundvelli, að A hefði staðið bótageiðslu til boða. Ósannað var, að B hefði boðið fram bótageiðslu áður en til málssóknar kom og var kröfu B því eigi sinnt. . . 116

Gæzluvarðhald.

Gæzluvarðhald sökunauts látið koma til frádráttar dæmdri refsivist. 246, 292, 368, 511

Hafning.

Mál hafið samkvæmt kröfu áfrýjanda. Stefnda dæmdar ómaks-
bætur. 472, 702

Hefð.

Afnót eiganda jarðarinnar A af tilteknu látri í á ekki talið vera
með þeim hætti, að eigandi A hefði unnið veiðirétt þar fyrir
hefð. 363

Í landamerkjamáli var athugunarefni, hvort eigandi jarðarinnar
S hefði unnið hefð á þrætulandinu. Vætti vitna þótti að vísu
benda til þess, að a. m. k. milli 10—20 ár fyrir og eftir síð-
ustu aldamót hefði þrætulandið verið slegið frá S, en þessi
notkun var ekki talin hafa getað leitt til hefðar, þar sem
hún fór í bága við ótvíræð ákvæði landamerkjabréfs ná-
grannajarðarinnar (O), er þáverandi eigandi S hafði undir-
ritað. Og þar sem ekki voru sönnuð önnur not af þrætu-
landinu, þótti ekki sýnt, að eigendur S hefðu haft svo lang-
vinnt einkahald á þrætulandinu, að leitt hafi til eignar-
hefðar þeim til handa. 392

Heimvísun. Sjá ómerking.

Hlutfélög.

Ákvæði 12. gr. laga nr. 22/1950 skýrð þannig, að þann hluta
stóreignaskatts, sem á er lagður vegna eignar í hlutfélög-
um, þar með talin hlutfjáreign, gæti rikissjóður einungis
innheimt hjá hlutfélögunum sjálfum, enda verði að ætla,
að löggjafinn hafi viljað láta hlutfélög taka nokkurn þátt
í greiðslu stóreignaskatts. 142, 154, 159, 165

Samkvæmt 8. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950 er gjaldanda stór-
eignaskatts heimilt að greiða allt að 90% af þeim hluta
skattsins, sem er fram yfir 2000 kr., með skuldabréfum,
enda fái rikissjóður veð í hinum skattlögðu eignum, og er
eign veðhæf fyrir fjárhæð, sem samsvarar matsverði hennar
til stóreignaskatts. Hlutfélög geta m. a. neytt þessarar
heimildar fyrir þeim hluta skattsins, er telst skuld téðra
félaga. Sýnt þótti af ákvæðum laga nr. 22/1950, að markmið
þeirra laga væri að jafna raunverulegum verðmætum hluta-
félaga án frádráttar hlutfjár, en að frádregnum skuldum,
niður á félagsmenn í hlutfalli við hlutdeild þeirra, áður en
reiknaður væri sá hluti skattsins, sem telst skuld félaganna.
Samkvæmt þessu þótti hlutfjáreign ekki verða dregin frá
eignum félaga, áður en þeim væri jafnað niður á félags-
menn til ákvörðunar skattgreiðslu, sbr. b-lið 4. gr. laga nr.
59/1950. Félagsréttindi í félögum þessum veita rétt til hlut-
deildar í arði og eignum félaganna innan vissra marka, er

fullnægt er skuldheimtumönnum, þar á meðal rikissjóði. Veð í hlutabréfum félaga var því ekki talið veita aukna tryggingu fyrir skattkröfum á hendur félögunum, þar sem skattkrafan gengur fyrir hlutdeildarréttindum þeim, er hlutabréfin veita. Félagsréttindi hluthafa þóttu því hvorki samkvæmt ákvæðum laganna né eðli máls slík eign, er hlutafélög gætu veðsett fyrir stóreignaskatti þeim, er félögunum ber að greiða. Krafa h/f A í þá átt var því ekki tekin til greina. 312

O og S áttu 90% hlutabréfa í h/f E, er átti togarann D. Í febrúarmánuði 1948 tjáðu O og S sænska ríkisborgaranum A, að þeir hefðu áhuga á því, að stofnaður yrði félagsskapur í Gautaborg, er O og S ætluðu sér hlutdeild í, og kaupa skyldi b/v D fyrir s. kr. 800.000.00 og gera hann út, en andvirðið skyldi greitt smám saman með 15% af óskertum afla hans. A leitaði vitneskju um b/v D o. fl. Var sænska hlutafélaginu P, sem A var forstjóri fyrir, veitt innflutningsleyfi fyrir togaranum 10. marz 1948. Jafnframt sömdu O og S annars vegar og A hins vegar um félagsskap, er kaupa skyldi og gera út b/v D. Gekkst A því fyrir stofnun hlutafélags í Gautaborg í þessu skyni og 8. apríl 1948 undirrituðu S f. h. h/f E og A f. h. hlutafélags kaupsamning um b/v D. Kaupverð og greiðsluháttur var eins og greint var í hinum upphaflegu tilmælum O og S til A. Eignarréttur að b/v D skyldi flytjast til kaupanda, er kaupverðið væri að fullu greitt eða skuldabréf með veði í togaranum gefið út fyrir því. Hinn 4. maí 1948 var stofnfundur haldinn í hinu nýja hlutafélagi, er hlaut nafnið A/B G, og voru stofnendur 3 sænskir ríkisborgarar, þ. á m. A. Hinn 18. s. m. var A/B G skráð á hlutafélagaskrá í Gautaborg. Síðan gaf A/B G út tvö veðskuldabréf, hvort að fjárhæð s. kr. 400.00.00, fyrir kaupverði togarans. Togarinn varð þá eign A/B G og hlaut nafnið Gr. Er A/B G var stofnað, varð það að samkomulagi milli O og S annars vegar og A hins vegar, að A skyldi eiga 30% hlutabréfa í félaginu, en framselja O og S 70% þeirra til eignar. Útgerð b/v Gr gekk illa. O og S lögðu henni nokkurt fé, en aðallega var hún rekin fyrir fé, sem A lét P leggja fram. Var P, eins og O og S, skráður lánardrottinn að þessu fé í reikningum A/B G. Tapið jókst enn og var útgerðinni hætt í byrjun árs 1949. Er O og S komu til fundar við A í júnímánuði s. á., sýndi A þeim reikning um s. kr. 400.000.00 halla á útgerðinni. Undirrituðu þeir þá allir fundargerð, þar sem ákveðið var, að O skyldi rannsaka möguleika á því að koma reiðufé eða verðbréfum í íslenskum banka á reikning P eða A/B G í því skyni að lækka tap þess félags. Fé þetta skyldu leggja fram O og S f. h. h/f E, en

á meðan skyldi A reyna að verjast lánardrottnum. O og S tókst ekki að útvega fé þetta. Í júlímánuði 1949 varð að samkomulagi, að O og S felldu niður kröfur sínar á hendur A/B G svo og kröfur h/f E. Einnig tókust O og S á hendur að greiða skuld A/B G við annan íslenzkan aðilja. Í september s. á. sömdu aðiljar enn um skuldaskiptin og urðu ásáttir um að fella úr gildi kaup A/B G á togaranum. Var h/f E í því skyni gert gjaldþrota og keyptu O og S á opinberu uppboði veðskuldabréf þau, er A/B G hafði gefið út. Afhentu O og S síðan A/B G veðskuldabréfin og fengu afsal fyrir h/f Gr 15. október 1949. Í ársbyrjun 1951 höfðaði A síðan mál gegn O og S og krafði þá um 70% af því fé, sem hann eða P lögðu fram til útgerðar b/v Gr. Taldi A, að um félagsútgerð aðilja hefði verið að tefla og A/B G hefði aðeins verið sýndarfélag. Samkvæmt gögnum málsins var A/B G stofnað svo að gilt var að sænskum hlutafélagalögum og b/v Gr varð sænskt skip samkvæmt sænskum siglingalögum. Hins vegar var samkomulag aðilja um, að O og S fengju 70% hlutabréfanna ógilt að sænskum lögum og varðaði refsingu og fjárupptöku. Þetta samkomulag aðilja var því reist á röngum forsendum og gat A ekki reist kröfur sínar á þessum málsástæðum. 439

I Útgerðarfélagi Akureyringa h/f (Ú) voru margir einstaklingar, þ. á m. S, hluthafar. Bæjarstjórn Akureyrar (A) samþykkti kaup bæjarsjóðs á 50% hlutafjárins og voru 30% þess skráð á nafn bæjarsjóðs (B), en afgangurinn á nafn hafnarsjóðs (H). Á hluthafafundum í Ú nutu síðan B og H hvor um sig atkvæðisréttar sem sjálfstæður aðili. Þessu vildi S ekki una og höfðaði mál gegn A f. h. B og H. Gerði S þær dómkröfur, að atkvæðisréttur í Ú vegna samanlagðrar hlutafjáreignar B og H mætti ekki fara fram úr $\frac{1}{2}$ hluta heildaratkvæða í félaginu. Af könnun lagaákvæða og reglna um bæjarstjórnar- og hafnarmálefni Akureyrar þótti ljóst, að hafnarmálefni Akureyrar eru eitt af bæjarmálefnum kaupstaðarins og lúta valdi bæjarstjórnar. Og eins og þessum yfirræðum bæjarstjórnar yfir hafnarsjóði er háttað, þótti H ekki verða talinn sérstakur aðili í hlutafélagi við hlið bæjarstjórnar í merkingu 31. gr. laga um hlutafélög nr. 77/1921. Voru dómkröfur S því teknar til greina. 610

Hlutdeild.

B veitti G aðstoð við að reyna að koma talsverðu magni af vindlingum, sem G hafði keypt af hermönnum á Keflavíkurflugvelli, út af vellinum. Var B dæmd refsing fyrir brot á 2. mgr. 36. gr. laga nr. 63/1937, sbr. 1. gr. laga nr. 13/1941 og 22. gr. laga nr. 19/1940 samkvæmt lögjöfnun. 532

A hvatti B og D og fékk þá til að bera rangt fyrir dómi um tölu farþega í stýrishúsi bifreiðar, sem olli bifreiðarslysi. Var A dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 142. gr. laga nr. 19/1940, sbr. 1. mgr. 22. gr. sömu laga.	537
--	-----

Hugverk. Sjá höfundarréttur.

Húsaleiga.

Með bréfi, dagsettu 11. febrúar 1953, sagði leigusaliinn H leigutakanum B upp íbúðarhúsnæði með 3 mánaða fyrirvara til brottflutnings 14. maí 1953. Bréf þetta var afhent póststofu sem ábyrgðarbréf dagsetningardaginn. Póststofan kvaðst hafa sent B tilkynningar um ábyrgðarbréf þetta, þá fyrstu ekki síðar en fyrri hluta dags 12. febrúar, og síðan ítrekunartilkynningar 20. og 28. febrúar, 6., 13. og 20. marz 1953. B kvaðst einungis hafa fengið síðustu tilkynninguna og sótti hann ábyrgðarbréfið á póststofuna 25. marz 1953. Ósannað var gegn neitun B, að honum hefði borizt tilkynning um bréfið fyrr en hann viðurkenndi og var húsaleiguppsógnin því mefin ógild vegna of skamms uppsagnarfrests.	526
---	-----

Höfundarréttur.

Í byrjun 17. aldar samdi enska skáldið Ben Johnson (J) leikritið Volpone. Um þrem öldum síðar breytti rithöfundurinn Stefán Zweig (Z) leikriti þessu og kom gerð hans af leikritinu fyrst út árið 1927. Að tilhlutan leikfélags í Reykjavík (L) var gerð Z af leikritinu þýdd á íslenzku. Veturinn 1948 til 1949 sýndi L síðan leikritið opinberlega í 23 skipti, án þess að hafa fengið leyfi þess, er höfundarréttinn átti, til sýninganna, en Z lézt árið 1942. Fyrirsvarsmaður dánarbús Z krafði L um endurgjald fyrir flutning á nefndu leikriti. Samkvæmt 2. tl. 11. gr. Bernarsáttmálans er höfundum leikrita tryggð vernd gegn opinberri sýningu á þýðingu á þessum verkum án þeirra leyfis, meðan þeir eiga rétt á frumverkinu. Þetta ákvæði gildir hér á landi, þar sem enginn fyrirvari var gerður af Íslands hálfu um nefnda grein, er sáttmáliinn var lögfestur með auglýsingu nr. 110/1947, enda taka ákvæði 4. gr. laga nr. 13/1905, sbr. auglýsinguna nr. 110/1947, aðeins til útgáfu þýðinga. Dómkvaddir matsmenn og héraðsdómur, sem skipaður var sérfróðum meðdómendum, töldu, að Z hefði breytt nefndu leikriti svo mjög, bæði að formi, persónugerðum og öllum anda, að um algera endursamningu leikritsins væri að ræða. Var dánarbú Z því talið eiga óskoraðan höfundarrétt að leikritsgerðinni. Þóttu

höfundarlaunin eftir atvikum hæfilega ákveðin 4% af skír-
um tekjum L af fyrrgreindum leiksýningum. 130

Iðja og iðnaður.

Samkvæmt reglugerð nr. 87/1928 um iðnaðarnám, sem sett var samkvæmt lögum nr. 11/1927, var venjulegs iðnaðarnáms krafizt af útvarpsvirkjum. Eftir að lög nr. 100/1938 höfðu verið í gildi um tíma, var sett reglugerð nr. 38/1941, og eru útvarpsvirkjar þar ekki taldir meðal þeirra, sem ganga þurfa undir iðnaðarnám. Með reglugerð nr. 100/1942 var útvarpsvirkjun af nýju talin iðngrein og útvarpsvirkjum gert að sæta iðnfræðslu og ganga undir iðnpróf. Samkvæmt 2. gr. laga nr. 30/1941 um fjarskipti er íslenzka ríkinu m. a. veittur einkaréttur til að smíða, gera við, breyta eða setja upp hvers konar fjarskiptavirki. Með reglum nr. 140/1942 var síðan þeim, er fást vilja við viðgerðir á útvarpstækjum, gert með nokkrum undantekningum að afla sér leyfis póst- og símamálastjórnarinnar. Störf, framkvæmd í umboði Ríkisútvarpsins, eru þó undanþegin leyfi þessu. Íslenzka Ríkisútvarpið hefur frá upphafi starfrækt viðgerðarstofu til að gera við útvarpstæki. Forstöðumenn Ríkisútvarpsins hafa með skírskotun til ákvæða fjarskiptalaganna nr. 30/1941 talið, að útvarpsvirkjun væri ekki iðngrein samkvæmt iðnnámslögum og því ekki viljað fara að fyrirmælum þeirra laga um iðnfræðslu og námssamninga, að því er varðar þá menn, er numið hafa útvarpsvirkjun í Viðgerðarstofunni. Var þá höfðað mál gegn útvarpsstjóra (A) og forstöðumanni Viðgerðarstofunnar (B) fyrir brot á lögum um iðju og iðnað nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936 og lögum nr. 100/1938 um iðnaðarnám. Af ákvæðum fjarskiptalaga nr. 30/1941 þótti eigi verða ályktað, að útvarpsvirkjun skuli ekki teljast iðngrein eða teljast iðngrein, er undanþegin væri ákvæðum laga nr. 18/1927 og laga nr. 100/1938, og ákvæði 2. gr. reglna nr. 140/1942, er undanþiggja útvarpsvirkja iðnnámsreglum laga nr. 100/1938, því ekki reist á lögum nr. 30/1941. Atvinnumálaráðherra hafði með reglugerð nr. 100/1942 látið svo mælt, að útvarpsvirkjun skyldi talin ein grein iðnaðar og sett reglur um próf útvarpsvirkja. Þótti því athugaefni í dómsmálinu gegn A og B, hvort þess konar sérnám þurfi til útvarpsvirkjunar, að ráðherra hafi haft nægilega heimild til að setja reglugerðarákvæði þetta samkvæmt 13. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 1. gr. laga nr. 105/1936. Álit dómkvaddra verkfræðinga um þetta efni hafði sætt ýtarlegri gagnrýni af hendi yfirverkfræðings Ríkisútvarpsins, en sú gagnrýni hafði ekki verið borin undir hina dómkvöddu verkfræðinga, og héraðsdómari hafði ekki kvatt

sérfróða menn til dómsetu samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951. Voru því ekki taldar fram komnar nægilega glöggar skýrslur til úrlausnar þessu atriði í Hæstarétti. Hins vegar voru A og B sýknaðir af öllum kröfum ákærvaldsins. A og B voru ekki taldir ámælisverðir um framkvæmd þessara mála, þótt skilningur þeirra á lögum fengi ekki að öllu stað-
 izt. A og B höfðu ekki talið sér annað fært en að fara eftir reglum þeim, er póst- og símamálastjórnin setti með 4. gr. reglugerðar nr. 70/1942 og reglum nr. 140/1942, og mennta-
 málaráðherra, sem Ríkisútvarpið ber undir, veitti ekki A andstæð fyrirmæli, er hann bar undir ráðherrann tilhögun þá, sem A og B voru saksóttir fyrir. Þótti því algerlega bresta huglæg skilyrði til að refsa A og B fyrir nefndar athafnir.

7

A var forstjóri trésmiðju, sem framkvæmdi alls konar húsgagna-
 smíði og bólstrun. Hann var ákærður fyrir brot á tilteknum greinum laga um iðju og iðnað og laga og reglugerða um iðnaðarnám, með því að láta tvo nafngreinda óiðnlærða menn vinna að húsgagnabólstrun í trésmiðjunni og níu óiðnlærða menn að húsgagnasmíði. Í héraði voru tveir hús-
 gagnateiknara dómkvaddir til að skoða nefnda trésmiðju og gefa lýsingu á starfsháttum þar. Tveir sérfróðir menn sátu og í dómi með hinum reglulega héraðsdómara sam-
 kvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951. Þótti ljóst af gögnum máls-
 ins, að húsgagnagerð í trésmiðju A er þannig háttað, að samtímis er unnið að smíði mikils fjölda húsgagna af sömu tegund og smíðin að mestu framkvæmd í vélum. Verka-
 skipting er mikil meðal starfsmanna, þannig að hver vinnur aðeins lítinn hluta af smíði hvers húsgagns og stendur vinna flestra þeirra í sambandi við vélanotkun. Þessir framleiðslu-
 hættir þóttu í meginatriðum falla undir ákvæði um iðju í I. kafla laga nr. 18/1927 og ákvæði laga um iðnað og iðnaðar-
 nám því ekki koma til greina um þá. Hins vegar töldust sumir þættir húsgagnagerðarinnar vera lítt eða ekki unnir með vélum og störf fimm hinna nafngreindu manna, er að þeim unnu, þess eðlis, að krefjast verði iðnaðarsérnáms samkvæmt II. kafla laga nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936. Og sama máli var talið gegna um bólstrunarstörf tveggja starfsmanna, en störf fjögurra manna, er unnu að húsgagna-
 gerð, töldust eigi til handiðnaðar. Með því að láta nefnda sjö menn vinna að iðnaðarstörfum þessum án lögboðinnar sérmenntunar, þótti A hafa gerzt brotlegur við 14., sbr. 13. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 1. og 2. gr. laga nr. 105/1936. Með hliðsjón af því, að hinir óiðnlærðu menn höfðu unnið lengi óátalið hjá A og hann gat verið í óvissu um, að starf sumra þeirra væri ólögmeitt, sbr. 3. tl. 74. gr. laga nr. 19/1940, var

refsing A ákveðin 1000 króna sekt.

A og B voru ákærðir fyrir brot á lögum um iðju og iðnað, með því að láta óiðnlærða menn vinna að húsgagnagerð í trésmiðjunni C, sem er hlutafélag. A var einungis hluthafi í félaginu, og varð ekki séð af gögnum málsins, að hann hefði á nokkurn hátt borið ábyrgð samkvæmt iðnlöggjöfinni á ráðningu starfsmanna félagsins. Var A því þegar af þeirri ástæðu sýknaður af kröfum ákæruvaldsins. B var hins vegar stjórnarformaður í hlutafélaginu og var opinbera málinu því réttilega talið beint gegn honum. Húsgagnagerð í trésmiðjunni fer fram með þeim hætti, að unnið er samtímis að smíði fjölda húsgagna af sömu tegund. Smíðin er að mestu framkvæmd með vélavinnu, sem hefur verkaskiptingu í för með sér. Húsgögnin eru einföld að gerð og þótti því gögnum málsins samkvæmt sýnt, að þeir þættir smíðarinnar, þar sem vélanotkun verður ekki við komið, væru svo einhæfir og óbrottnir, að ekki væri þörf sérnáms samkvæmt II. kafla laga nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936, til að inna þá af hendi. Voru framleiðsluhættir trésmiðjunnar í heild því taldir falla undir ákvæði um iðju í I. kafla laga nr. 18/1927. Var B því einnig sýknaður af kröfum ákæruvaldsins. 21

Iðnaðarnám.

Samkvæmt reglugerð nr. 87/1928 um iðnaðarnám, sem sett var samkvæmt lögum nr. 11/1927, var venjulegs iðnaðarnáms krafizt af útvarpsvirkjum. Eftir að lög nr. 100/1938 höfðu verið í gildi um tíma, var sett reglugerð nr. 38/1941, og eru útvarpsvirkjar þar ekki taldir meðal þeirra, sem ganga þurfa undir iðnaðarnám. Með reglugerð nr. 100/1942 var útvarpsvirkjun af nýju talin iðngrein og útvarpsvirkjum gert að sæta iðnfræðslu og ganga undir iðnpróf. Samkvæmt 2. gr. laga nr. 30/1941 um fjarskipti, er íslenzka ríkinu m. a. veittur einkaréttur til að smíða, gera við, breyta eða setja upp hvers konar fjarskiptavirki. Með reglum nr. 140/1942 var síðan þeim, er fást vilja við viðgerðir á útvarpstækjum, gert með nokkrum undantekningum að afla sér leyfis póst- og símamálastjórnarinnar. Störf, framkvæmd í umboði Ríkisútvarpsins, eru þó undanþegin leyfi þessu. Íslenzka Ríkisútvarpið hefur frá upphafi starfrækt viðgerðarstofu til að gera við útvarpstæki. Forstöðumenn Ríkisútvarpsins hafa með skírskotun til ákvæða fjarskiptalaganna nr. 30/1941 talið, að útvarpsvirkjun væri ekki iðngrein samkvæmt iðnnámslögum og því ekki viljað fara að fyrirmælum þeirra laga um iðnfræðslu og námssamninga, að því er varðar þá menn, er unnið hafa að útvarpsvirkjun í Viðgerðarstofunni. Var þá höfðað mál gegn útvarpsstjóra (A) og forstöðumanni

Viðgerðarstofunnar (B) fyrir brot á lögum um iðju og iðnað nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936 og lögum nr. 100/1938 um iðnaðarnám. Af ákvæðum fjarskiptalaga nr. 30/1941 þótti eigi verða ályktað, að útvarpsvirkjun skuli ekki teljast iðngrein eða teljast iðngrein, er undanþegin væri ákvæðum laga nr. 18/1927 og laga nr. 100/1938, og ákvæði 2. gr. reglna nr. 140/1942, er undanþiggja útvarpsvirkja iðnnámsreglum laga nr. 100/1938, því ekki reist á lögum nr. 30/1941. Atvinnumálaráðherra hafði með reglugerð nr. 100/1942 látið svo mælt, að útvarpsvirkjun skyldi talin ein grein iðnaðar og sett reglur um próf útvarpsvirkja. Þótti því athugaefni í dómsmálinu gegn A og B, hvort þess konar sérnám þurfi til útvarpsvirkjunar, að ráðherra hafi haft nægilega heimild til að setja reglugerðarákvæði þetta samkvæmt 13. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 1. gr. laga nr. 105/1936. Álit dómkvaddra verkfræðinga um þetta efni hafði sætt ítarlegri gagnrýni af hendi yfirverkfræðings Ríkisútvarpsins, en sú gagnrýni hafði ekki verið borin undir hina dómkvöddu verkfræðinga, og héraðsdómari hafði ekki kvatt sérfróða menn til dómsetu samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951. Voru því ekki taldar fram komnar nægilega glöggar skýrslur til úrlausnar þessu atriði í Hæstarétti. Hins vegar voru A og B sýknaðir af öllum kröfum ákærvaldsins. Þeir voru ekki taldir ámælisverðir um framkvæmd þessara mála, þótt skilningur þeirra á lögum fengi ekki að öllu staðigt. A og B höfðu ekki talið sér annað fært en að fara eftir reglum þeim, er póst- og símamálastjórnin setti með 4. gr. reglugerðar nr. 70/1942 og reglum nr. 140/1942, og menntamálaráðherra, sem Ríkisútvarpið ber undir, veitti ekki A andstæð fyriræli, er hann bar undir ráðherrann tilhögun þá, sem viðgengist hafði og A og B voru saksóttir fyrir. Þótti því algerlega bresta huglæg skilyrði til að refsa A og B fyrir nefndar athafnir. 7

Í námssamningi var greint, að lágmarkskaup nemandans skyldi ekki vera lægra en tiltekinn hundraðshluti af kaupi sveina í iðninni, en samningsaðiljar voru sammála um, að um annað og herra kaup hefði verið samið. Þessi háttur var talinn andstæður ákvæðum 4. gr. laga nr. 100/1938. 262

Innsetningargerðir.

Með dómi Hæstaréttar 14. nóvember 1951 var A dæmd allhá fjárhæð, en 2. október s. á. hafði A framselt ófjárráða syni sínum, B, dómkröfu þessa til fullrar eignar. Nokkru eftir uppkvaðningu hæstaréttardómsins kröfðust nokkrir skuldheimtumanna A fjárnáms í fénu, sem var sérgreint í vörzlum málflutningsmannsins V. Fógeti synjaði um fram-

kvæmd fjárnáms, en nokkru síðar krafðist fjárhaldsmaður B þess, að umrætt fé í vörzlum V yrði afhent sér með beinni fógétagerð. Sama dag og það mál var tekið til úrskurðar í fógétaréttinum var bú A, eftir árangurslausa fjárnámsgerð, tekið til gjaldþrotaskipta. Þegar V var krafinn greiðslu á nefndri fjárhæð, vissi hann, að skuldheimtumenn A áttu háar fjárkröfur á hendur honum og bjuggust til að leita fullnægju í dómsfjárhæðinni. Eins og högum A var háttað, hafði V ástæðu til að ætla, að skuldheimtumenn A myndu krefjast gjaldþrotaskipta á búi hans, eins og raun varð á, og að þess myndi freistað að rifta framsalsgerningnum 2. október 1951. Að svo vöxnu máli var V talið rétt að synja um afhendingu dómsfjárhæðarinnar og var því neitað um innsetningargerðina. 197

Innan Fríkirkjusafnaðarins í Reykjavík (F) starfaði um mörg ár félagsskapur, er nefndist Bræðrafélag Fríkirkjusafnaðarins í Reykjavík (B). Á sínum tíma gaf B F kirkjuklukkur og á árunum 1946—1948 voru uppi ráðagerðir innan B um að gefa F rafmagnstæki til að hringja klukkunum. Um áramótin 1950—1951 hafði F klotnað og var myndaður nýr söfnuður, er nefndist óháði Fríkirkjusöfnuðurinn í Reykjavík (Ó). Á fundi í B í janúar 1951 var samþykkt að félagið skyldi framvegis heita Bræðrafélag óháða Fríkirkjusafnaðarins (Bó) og starfa innan þess safnaðar. Um þetta leyti munu nefnd hringingartæki hafa verið komin til landsins og voru þau í vörzlum Bó. F krafðist afhendingar tækja þessara með innsetningargerð. Ósannað var, að eignarréttur hefði stofnast F til handa að hringingartækjum þessum og var þegar af þeirri ástæðu synjað um framgang gerðarinnar. 651

Ítrekun.

Togaraskipstjóri hafði gerzt sekur um ítrekað fiskveiðabrot. Refsing hans var ákveðin m. a. með tilliti til þess. 376

Játning. Sjá aðiljaskýrslur.

Kaup og sala.

A keypti íbúð í húsi af B og C og skyldi íbúðin vera fullgerð 15. júlí 1947. A fluttist í íbúðina um mánaðamótin júní—júlí s. á. og hinn 18. október s. á. fékk hann afsal fyrir íbúðinni úr hendi B og C. Í afsalinu var tekið fram, að húsnæðið væri selt „í því ástandi, sem það er nú í og sem kaupandi hefur kynnt sér.“ Nefnd íbúð varð síðan séreign konu A, M. Hinn 15. júlí 1949 fékk M dómkvadda matsmenn til að meta galla á íbúðinni. Höfðaði M síðan mál gegn B og C til heimtu

skaðabóta af þessum sökum. Við athugun í júlímánuði 1949 kom að vætti vitna í ljós, að ekki hafði verið gengið frá veggjum kjallaraíbúðarinnar á fullnægjandi hátt til að varna því, að vatn kæmist þar inn. Þótti B og C vera skylt að bæta M kostnað þann, er af nauðsynlegum umbótum leiddi, og var um fjárhæðina farið eftir mati hinna dómkvöddu manna. Spjöll á gólfdukkum og málningu þóttu og verða rakin til hinna leyndu galla á útveggjum íbúðarinnar og var B og C því einnig dæmt að bæta M það tjón. Sönnur voru ekki færðar fyrir öðrum skaðabótakröfum M, sem voru því ekki teknar til greina. 281

Af skeytaskiptum milli íslenzku verksmiðjunnar H og erlenda verzlunarfyrirtækisins P í aprílmánuði 1947 var ljóst, að samningar höfðu tekizt um kaup H á 60 smálestum af línolíu af P. Í maí- og júnímánuði s. á. sendi P 20 smálestir af olíunni. Hinn 22. júlí s. á. ritaði H P bréf og kvaðst vera neytt til að rifta kaupum á eftirstöðvum pöntunarinnar vegna gjaldeyrisskorts. P mótmælti riftunarkröfunni án tafar. Í samningum sínum við P hafði H ekki gert neinn fyrirvara um gjaldeyris- eða innflutningsleyfi vegna nefndra kaupa og var H því ekki talið rétt að rifta samningi aðilja af þeim sökum. Talið var sannað, að aðiljar hefðu samið um ákveðið verð á línolíunni. Þótti H því eiga að greiða P bætur vegna hinna ólögmatu riftunar, sem miðaðist við mismun á kaupverðinu og markaðsverði olíunnar, þegar riftunin fór fram, enda hafði H eigi sýnt fram á, að tjón P hefði verið minna. 324

A seldi Ó og J flugvél 15. september 1948. Ó og J höfðu áður skoðað flugvélinu og var tekið fram í kaupsamningnum, að þeir sættu sig við ástand hennar og hafði þá orðið vart smávegis oliuleka í hreyfli vélarinnar. Við skoðun 22. september s. á. kom í ljós, að allstór sprunga var á sveifarás-húsi hreyfilsins. Ekki var í ljós leitt, að nefndur oliuleki hefði stafað af öðru en nefndri sprungu. Hér var um leyndan galla að ræða og var A því dæmt að bæta Ó og J tjón þeirra af þessum sökum. 329

A hafði í aprílmánuði 1945 selt B 4 vöruskemmur fyrir kr. 22.000.00, sem B innti af hendi. Var ætlunin, að B flytti skemmur þessar brott og reisti af nýju á öðrum stað. Alllöngu síðar, en áður en af flutningi hafði orðið, varð það að samkomulagi milli A og B, að kaup þessi gengju til baka og annar aðili, C, fengi umræddar skemmur. Í staðinn skyldi B fá aðrar skemmur af sömu stærð og gæðum og ekki á óhentugri stað. Ósannað var, að B hefði samþykkt að taka við eða tekið við öðrum skemmum í staðinn og var A því dæmt í máli, sem B höfðaði gegn honum í desember 1949,

að greiða B skaðabætur fyrir vanefndir á samningi aðilj-
 anna, kr. 22.000.00, enda var krafa B eigi fyrnd. 407

H seldi P og V ýmsar vörur fyrir samtals kr. 12.475.00, og var
 ágreiningslaust, að P og V hefðu greitt kr. 4.687.00 upp í
 kaupverðið. Í dómsmáli til heimtu eftirstöðvanna byggðu
 P og V lækunarkröfu sína á því, að H hefði endurkeypt
 nokkurn hluta nefndra vara fyrir tæpar 4000 krónur. Þetta
 var ósannað og var krafa H því ekki lækkuð af þeim sökum.
 Þá töldu P og V og, að H hefði brostið heimild til sölu
 nokkurs hluta varanna og kröfðust lækunar af því efni.
 Þessari málsástæðu var ekki hreyft í flutningi málsins fyrr
 en í Hæstarétti og var henni því ekki sinnt gegn andmælum
 H. Dómkröfur H voru því teknar til greina óskertar. 569

Kaupréttur.

Jarðirnar B og H liggja saman í sveit. Eiga A, D og J jörðina
 B, en R jörðina H. R nytjaði jörðina B ásamt H frá því
 vorið 1945 og var til húsa á B. Á árinu 1950 krafðist R
 þess, að A, D og J yrðu með dómi skyldaðir til að byggja
 honum B til lífstíðar, svo og bjóða honum jörðina til kaups
 samkvæmt 18. gr. laga nr. 87/1933. Fyrirsvarsmaður A, D
 og J, sem heimilaði R not H vorið 1945, lýsti því í bréfi
 til A, D og J um það leyti, að R hefði leitað eftir ábúð á B,
 meðan hann væri að byggja yfir sig að H. Í samræmi við
 óskir A, D og J kvaðst fyrirsvarsmaðurinn síðan hafa tjáð
 R, að hann gæti ekki byggt honum B lengur en til 6 ára. R
 viðurkenndi, að þetta væri rétt frá skýrt svo og, að hús á
 eignarjörð hans, H, hefðu verið komin að falli vorið 1945.
 A, D og J kváðust og aðeins hafa heimilað, að R fengi hús B
 og önnur afnot um allt að 6 ára tímabil og hefði verið við
 það miðað, að R hefði þessi not, meðan hann byggði upp á
 H. Ekkert byggingarbréf var gefið út til handa R, enda
 vildi fyrirsvarsmaður A, D og J ekki gefa út slíkt bréf.
 Skýrsla A, D og J um málsatvik þótti sennileg og vel sam-
 rýmanleg öðrum gögnum málsins. Var hún því lögð til
 grundvallar um skipti aðilja. Þótti samkvæmt þessu leiða af
 meginreglunni í 32. gr. laga nr. 7/1936, að R gæti ekki borið
 fyrir sig ákvæði 9. gr. ábúðarlaga nr. 87/1933. Og þar sem
 afnot R af jörðinni voru með þessum hætti, þótti hann
 heldur eigi hafa öðlast kauprétt á jörðinni. 182

Kjörgengi. Sjá borgararéttindi.

Kosningarréttur. Sjá og borgararéttindi.

A krafðist þess að verða dæmdur réttur til að verða skráður á
 kjörskrá í kaupstaðnum V fyrir alþingiskosningar 28. júní

1953. A dvaldist í Svíþjóð frá því fyrri hluta árs 1950 þar til hann fluttist hingað til lands í aprílmánuði 1953. Eftir gögnum málsins stundaði A eingöngu nám í Svíþjóð með styrk frá Menntamálaráði, en samkvæmt umsóknum til ráðsins taldi A lögheimili sitt á þessum árum í V, þar sem hann átti lögheimili samkvæmt manntali, áður en hann fór til Svíþjóðar. Dvöl A í Svíþjóð þótti því ekki þannig hátað, að hún sliti heimilisfesti hans hér á landi, sbr. 33. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944. Var krafa A því tekin til greina. 473

B var eiginkona A þess, er greinir í næsta máli hér á undan, og höfðu þau hjón jafnan dvalizt samvistum hér á landi og í Svíþjóð, eftir að þau gengu í hjónaband. Þótti B því einnig eiga rétt til að verða skráð á kjörskrá í kaupstaðnum V fyrir alþingiskosningar 28. júní 1953. 475

Kröfuréttindi. Sjá ábyrgð, greiðsla, kaup og sala, samningar, skaðabætur, skuldamál.

Kvittun.

A sagði upp störfum í bifreiðaviðgerðastöðinni D frá 1. apríl 1951 að telja. Er greiða átti kaup A fyrir marzmánuð 1951, var á reikningnum dregið frá kaup fyrir allar fjarverustundir A í starfinu frá 1. janúar 1950 til 31. marz 1951, samtals rúmar 2000 krónur. A kvittaði fyrirvaralaust fyrir reikningsfjárhæðinni og hafðist síðan ekkert að í þessum efnum fyrr en 25. ágúst 1951, að hann krafðist endurgreiðslu á kaupfrádrættinum úr hendi D. Með hinni fyrirvaralausú kvittun og nefndu tómlæti sínu þótti A hafa firrt sig rétti til endurgreiðslu. 496

A hafði kvittað fyrirvaralaust fyrir kaup, sem hann hafði fengið úr hendi B. Nú kom í ljós, að A átti rétt til hærri launa vegna ákvæða í kjarasamningi stéttarfélaga, er hlut áttu að máli, og krafði A B um mismuninn. Ákvæði 7. gr. laga nr. 80/1938 voru skýrð þannig, að starfsmenn, sem hafi kvittað fyrirvaralaust fyrir lægri laun en þeim ber samkvæmt kjarasamningi stéttarfélags síns, eigi samt rétt til að fá mismuninn greiddan úr hendi atvinnurekanda eftir á. Krafa A úr hendi B var því tekin til greina. 643

Kvöð.

Í júlímánuði 1948 afsalaði A B hálfri húseign, neðri hæð og kjallara. Í afsalinu var tekið fram, að móteigandi B, D, sem átti efri hæð hússins og ris, hefði aðgang að salernishvergi í forstofu á neðri hæð. B hélt því fram, að A hefði lofað, er kaupin fóru fram, að vatnssalerni skyldi sett á

efri hæð hússins, B að kostnaðarlausu, og þar með skyldi aflétt framangreindri kvöð um aðgang að salerni. Í árslok 1949 var salerni sett á efri hæð hússins, en nefndri kvöð var þó ekki aflétt. B höfðaði þá mál gegn D og krafðist viðurkenningar á brottfalli kvaðarinnar. Þeirri kröfu B var hrundið. Þá lét B dómkvadda matsmenn meta kvöð þessa til fjár og höfðaði því næst mál gegn A til greiðslu skaðabóta vegna ætlaðrar vanefndar á að létta af kvöðinni. Gegn andmælum A var ósannað, að hann hefði gefið B loforð um þetta efni og var A því sýknaður af skaðabótakröfu B. 677

Kynferðisbrot.

Varnarliðsmaðurinn T var á gangi á götu í kaupstað um kl. 23 að kvöldi síðast í októbermánuði. Mætti hann þá konunni X, sem hann þekkti ekkert. Greip T í hægri handlegg X, en hún sleit sig lausa. T tók þá utan um háls X og féll hún þá í götuna, en T lagðist hálfboginn yfir hana, hélt annarri hendi um bak henni, en hinni um háls hennar eða munn. Í þessum svifum bar þar að mann og stóð T þá samstundis á fætur og hvarf á brott. Ekki var talið sannað, að T hefði ætlað að þvinga X til kynferðismaka gegn vilja hennar og var T því sýknaður af ákæru fyrir brot á 194. gr. laga nr. 19/1940. Hins vegar þótti T með framangreindu atferli hafa gerzt sekur við 209. gr. sömu laga. Var T dæmd refsing fyrir brot gegn því lagaákvæði, þótt þess væri eigi getið í ákæruskjali, enda var sækjanda og verjanda fyrir Hæstarétti gefið færi á að tjá sig um þetta atriði, sbr. 118. gr. laga nr. 27/1951. 511

Kyrrsetning.

Staðfest kyrrsetningargerð til tryggingar bjarglaunum. 63
A krafðist kyrrsetningargerðar í tilteknu sumarhúsi ásamt lóð til tryggingar vixilskuld B. Var fógetaréttur settur í þessu húsi og kom þar fyrir dóminn kona B og lýsti því, að nefnt sumarhús ásamt leigulóð væri eign B. Var kyrrsetningargerðin síðan framkvæmd og í máli, sem A höfðaði til staðfestingar gerð þessari, var gerðin staðfest. B sótti ekki þing í því máli. Fyrir Hæstarétti voru lögð fram gögn fyrir því, að nefnt sumarhús ásamt lóð var ekki eign B, er kyrrsetningargerðin fór fram, heldur þriggja ófjárráða barna hans, og var kyrrsetningargerðin því felld úr gildi. 639

Kærumál.

Í bæjarþingsmáli til heimtu ofgreiddrar húsaleigu krafðist stefnandi þess, að lögmaður sá (B), sem hafði milligöngu um að koma umræddum húsaleigusamningi á milli málsaðilja,

- svaraði sem vitni spurningum um efni leigumálans. B neitaði að svara spurningum þessum, þar sem svör við þeim væri brot á þagnarskyldu lögmanna. Héraðsdómari taldi B eigi skylt að svara spurningum þessum og var sá úrskurður kærður til Hæstaréttar. Í dómi Hæstaréttar, sem staðfesti úrskurð héraðsdómara að niðurstöðu til, er tekið fram, að sé staðhæfing stefnanda í héraði rétt um efni leigumála málsaðilja, hafi hann verið stórfellt og refsivert brot á ákvæðum laga nr. 39/1943. Umræddar spurningar til B lúti því að því að sanna, að gerningur, sem B var milligöngumaður að, hafi verið brot á nefndum lögum, er hefði getað varðað B ábyrgð. B verði því ekki dæmt skylt að svara spurningum þessum, sbr. 2. tl. 125. gr. laga nr. 85/1936. 32
- Kærumáli frestað sjálfkrafa í Hæstarétti vegna áfrýjunar aðalmálsins samkvæmt lögjöfnun frá 2. mgr. 117. gr. laga nr. 85/1936. 35, 318
- Ákærði kærði til Hæstaréttar úrskurð héraðsdóms, þar sem hrundið var kröfu um, að dómendur vikju sæti, um ómerkning rannsóknar o. fl. Dómsmálaráðherra veitti heimild til kæru þessarar samkvæmt 171. gr. laga nr. 27/1951. 36
- Dómsmálaráðherra fól lögfræðingnum G með umboðsskrá þann 13. júlí 1948 að rannsaka innflutning H með tveimur tilteknum skipum, er Viðskiptanefnd taldi tortryggilegan. Með umboðsskrám 5. júlí 1950 og 16. apríl 1952 var G og falið að rannsaka mál á hendur H fyrir margra aðra verknaði svo og dæma í málum þessum. G hóf dómpróf 22. júlí 1948 og hélt þeim áfram til 28. s. m. Síðan voru dómpróf ekki haldin aftur fyrr en 20. maí 1950, en G telur að hlé þetta hafi verið notað til að reyna að afla gagna í málum þessum erlendis. Í ákæruskjalinu á hendur H, dags. 16. apríl 1952, er honum gefin að sök ýmis brot í atvinnurekstri, sem talin eru varða við lög um innflutning, gjaldeyri og verðlag, lög um bókhald svo og ákvæði hegningarlaga um ranga skýrslugjöf til opinberra aðilja. Til dómsetu með sér í málinu gegn H kvaddi G þá A og B og var málið þingfest 19. júní 1952. Við meðferð málsins krafðist H þess, að G viki dómarasæti í málinu, þar sem hann væri vanhæfur til meðferðar þess og dómsuppsögu í því. Kröfu sína byggði H í *fyrsta lagi* á því, að framangreint hlé á dómprófum sé óhæfilegt og eigi G sök á því. Af þessum drætti leiði fyrning sakar samkvæmt 81. gr., sbr. 2. tl. 82. gr. laga nr. 19/1950, en G sé vanhæfur til að leggja dóm á sýknukröfu, sem reist sé á þessum rökum. Úrskurður G um þetta efni var kærður til Hæstaréttar. Í dómi Hæstaréttar segir, að í ákæruskjalinu á hendur H sé honum gefin að sök framhaldandi röð samkynja ætlaðra refsiverðra athafna frá 1. jan. 1947 til 1. júlí 1950. Í kæru-

málinu verði ekki um það dæmt, hvort sakargiptir þessar séu sannaðar eða ekki, en þegar litið sé til þess, hversu eðlislíkir og framhaldandi umræddir verknaðir séu, þá séu ekki líkur fyrir því, að framangreint hlé á dómprófum leiði til fyrningar saka, ef sannaðar reynast. Annað hlé, sem síðar varð einnig á rannsókninni, sé og ekki sennilegt til að leiða til fyrningar saka. Framangreindur dráttur sé að vísu óréttlættur og aðfinnsluverður, en hann eigi þó eftir atvikum ekki að valda því, að G víki úr dómarasæti. Í öðru lagi byggði H nefnda kröfu sína á því, að G sé sannur að slíkri óvild í sinn garð, að ekki sé rétt að láta hann fara með mál ákærvaldsins á hendur sér og kveða upp dóm í því. Reisti H þessa staðhæfingu sína á eftirtöldum atriðum: a) G hafi valið sem dómvott og rannsóknarmenn um verðlag óvildarmenn H. Þetta var talið ósannað. b) G hafi flutt bókhaldsgögn H í annað byggðarlag og haldið þeim þar alllangan tíma. Talið var, að G hefði orðið hér nokkur yfirsjón um meðferð málsins, en þó eigi svo, að efni væri til að vísa honum úr dómarasæti fyrir þá sök. c) G hafi synjað sér að hafa lögróðan verjanda á tilteknu dómþingi í málinu. Þetta var þó eigi talin slík yfirsjón, að kröfu H yrði sinnt. d) G hafi storkað sér í dómprófunum, rangfært orð sín í bókunum og jafnvel neitað að bóka eftir sér. Þetta var talið ósannað. e) G hafi tekið þátt í samningu ákæruskjalsins á hendur sér. Það var talið ósannað. f) G hafi haft mjög ósæmileg ummæli um sig í tilteknu bréfi til Dómsmálaráðuneytisins. Ummæli þessi voru að vísu talin óheppileg og óviðeigandi af hendi dómara, en þó ekki svo vaxin, að næg ástæða væri til að víkja G úr dómarasæti. Önnur ummæli, sem höfð voru eftir G um H, voru sum ekki talin sönnuð og önnur ekki þess eðlis, að varða ætti því, að G viki sæti.

36

Í sama máli krafðist H þess, að samdómandinn A yrði látinn víkja dómarasæti. Byggði H þessa kröfu á því, að A hafði í þinghaldi í málinu skýrt frá því, að hann hefði eftir beiðni verðgæzlumanna afhent þeim reikning til sín um stóla, keypta af H. Jafnframt lýsti A því yfir, að hann gerði enga kröfu um endurgreiðslu frá H, þótt svo kynni að reynast, að stólar þessir hefðu verið seldir of háu verði. Þótti þetta eftir atvikum ekki eiga að valda því, að A viki sæti í málinu.

36

Í sama máli krafðist H þess, að öll rannsókn málsins, utan dóms og innan, yrði ómerkt. Voru engin rök talin til að taka þá kröfu til greina.

36

Í sama máli kom það í ljós af dómprófum, að annar verðgæzlumannanna, er rannsakaði verðlag hjá H, hafði, er hann dvaldist við þetta starf sitt í bæ þeim, sem H á heima, lent í sennu við son H og viðhaft þá mjög ósæmileg ummæli um

- H. Eftir það gengu verðgæzlumennirnir frá skýrslu sinni um verðlag hjá H. Að svo vöxnu máli þótti varhugavert að leggja skýrslu verðgæzlumannanna til grundvallar dómi í málinu og kvað Hæstiréttur því svo á, að framkvæma skyldi yfirskoðun á gerðum verðgæzlumanna, áður en dómur gengi í máli H. 36
- Í sama máli hafði löggiltur endurskoðandi verið skipaður til að framkvæma endurskoðun á bókhaldi H. Af hálfu H var þess krafizt, að sérfróður maður yfirskoðaði þessa bókhaldsrannsókn. Á hendur endurskoðandanum var ekki talið sannað neitt það misferli, er varða ætti ómerkingu á verki hans, og var því þessari kröfu H eigi sinnt. 36
- Með úrskurði uppboðsréttar 27. maí 1950 var hrundið kröfu A um, að slitið yrði með opinberu uppboði sameign hans og B á tiltekinni húseign. Þessum úrskurði var áfrýjað til Hæstaréttar, en málinu var vísað frá þeim dómi 28. marz 1952. Nokkru síðar fór A þess aftur á leit við uppboðsréttinn, að nefndri sameign hans og B yrði slitið með uppboði. Ekki var talið, að A reisti þessa kröfu sína á því, að ástæður hefðu breytzt, að því er þetta atriði varðaði, frá því að úrskurður uppboðsréttar 27. maí 1950 var uppkveðinn, heldur væri um sömu málsástæður að ræða og í fyrra málinu. Nú stóð nefndur úrskurður óhaggaður og var hinu nýja máli því vísað frá uppboðsréttinum. Þessi frávisunarúrskurður var kærður til Hæstaréttar og staðfestur þar. ... 194
- A höfðaði mál fyrir bæjarþingi til heimtu bóta fyrir það, að hann sem trúnaðarmaður stéttarfélags hefði ekki notið þess forgangsréttar til vinnu, sem greinir í 11. gr. laga nr. 80/1938. Héraðsdómur taldi, að samkvæmt 44. gr., sbr., 47. gr. laga nr. 80/1938 bæri úrlausn þessa ágreinings undir Félagsdóm og vísaði því málinu frá héraðsdómi. Þessi frávisunardómur var kærður til Hæstaréttar og var staðfestur þar. 223
- Kært málskostnaðarákvæði héraðsdóms. 260
- Véltjórinn A, sem fékk ákveðinn hundraðshluta af afla, höfðaði mál gegn útgerðarfélaginu E fyrir sjó- og verzlunardómi til greiðslu uppþótar á fiskverðið vegna ákvæða um innflutningsréttindi bátaúvegsmanna. E krafðist frávisunar málsins, þar sem það bæri undir Félagsdóm. Framangreindur ágreiningur um kaupkröfu þótti vera þess eðlis, að almennir dómstólar ættu úrlausn hans og var frávisunarkröfu E því hrundið. 272
- Með úrskurði skiptaréttar var sóknaraðiljanum Þ ákveðin tiltekin fjárhæð úr dánarbúi og varnaraðiljanum S gert að greiða Þ málskostnað. S kærði málskostnaðarákvæði úrskurðarins til Hæstaréttar, en áskildi sér jafnframt rétt til

- að áfrýja úrskurðinum að öðru leyti síðar. Vegna þessa áskilnaðar var kærán talin heimildarlaus og kærumálinu því vísað frá Hæstarétti. 301
- Málsaðili (B) bar undir stjórn Lögmannafélags Íslands (L) til úrlausnar, hver væri hæfileg þóknun til málflutningsmannsins M fyrir flutning tiltekins máls. L kvað upp úrskurð um þetta efni og var sá „úrskurður“ færður til Hæstaréttar. M hafði uppi þær málástæður fyrir L, að B hefði með því að kvitta fyrir inneign sinni hjá honum svo og með aðgerðaleysi um langan tíma fírt sig rétti til að krefjast lækkunar á þóknun þeirri, sem M hafði reiknað sér fyrir flutning nefnds máls. L brast vald til að kveða upp úrskurð um málástæður þessar, en í dómi varð ekki kveðið á um umrædda þóknun til M, án þess að taka til athugunar og meta málástæður þessar. Úrlausn L var því einungis skoðuð sem álitsgerð, en ekki úrskurður samkvæmt 8. gr. laga nr. 61/1942, er færður yrði til Hæstaréttar. Kærumálinu var því vísað frá Hæstarétti. 466
- Héraðsdómari ákvað í úrskurði í opinberu máli, að frekari verðlagsrannsókn, sem Hæstiréttur hafði fyrirskipað, skyldi ekki fram fara. Úrskurður þessi var færður til Hæstaréttar af ákærða, úrskurðurinn felldur þar úr gildi og héraðsdómara fyrirskipað að láta framkvæma rannsókn þessa undanbragðalaust. 478
- H/f B krafðist þess, að löghald yrði gert hjá málflutningsmanninum M í eignum erlends félags (W), sem B taldi, að M hefði í sínum vörzlum. Í fógetaréttarmálinu krafðist málflutningsmaður B þess, að M yrði sem vitni skyldaður til að svara ýmsum spurningum um hina ætluðu inneign W, ráðstöfun hennar og viðskipti M við W. M neitaði að svara spurningum þessum og kvað fógeti upp úrskurð um það efni. Sá úrskurður var færður til Hæstaréttar. M hafði í upphafi fógetaréttarmálsins lýst því, að hann hefði að vísu haft í vörzlum sínum fé W, en hann hafi verið búinn að afhenda féð, er kyrrsetningar var krafizt. Af hálfu B var þessari yfirlýsingu M, sem er opinber sýslunarmaður, ekki hnekkð og þóttu því engir réttarhagsmunir fyrir þeirri kröfu B, að M gæfi vitnaskýrslu í málinu. 485
- A höfðaði mál gegn B til greiðslu skuldar samkvæmt skuldaþréfi. B krafðist frávísunar málsins, þar sem aðillinn D ætti umrætt bréf með A. Sannaðist og, að skuldabréfið var í sameign A og D, en þar sem D lýsti sig samþykkan málsókninni, er hann kom fyrir dóm, þótti ekki ástæða til að vísa málinu frá héraðsdómi. 494
- A, B og D áttu að jöfnu og ráku vélsmiðju í Reykjavík. A seldi B og D eignarhluta sinn í smiðjunni og var kaupverðið að

- nokkru tilteknaðar fjárhæðir, en einnig var svo ákveðið, að gera skyldi upp rekstur vélsmiðjunnar, miðað við ákveðinn dag, og að því loknu skyldi greiða A $\frac{1}{2}$ hluta af nettóeignum fyrirtækisins, að undanteknum tilteknum verðmætum. Aðiljar komu sér saman um að fela löggiltum endurskoðanda nefnd reikningsskil. Í lokaskýrslu endurskoðandans um þetta efni kveður hann sig eigi hafa getað sannreynt, vegna skorts á nægum gögnum, hver hafi verið hluti A í vélsmiðjunni á nefndum tíma. Nú byggði A kröfur sínar í dómsmáli á hendur B og D á þessari endurskoðunar-skýrslu, en með tilliti til framangreindrar niðurstöðu hennar, þótti ekki unnt að kveða upp efnisdóm um kröfur A og vísaði héraðsdómari því málinu frá dómi. Dómur þessi var kærður til Hæstaréttar og staðfestur þar. 572
- G krafðist þess, að sér yrði með fógetavaldi fengin forráð barns hennar, sem dvaldi hjá föður barnsins (K), fyrrverandi eiginmanni G. Í fógetamálinu lagði K fram vottorð frá systurdóttur sinni (S), sem vottaði um atvik í sambandi við flutning barnsins til K. Gekkst S við vottorði þessu fyrir dómi, en héraðsdómari neitaði S um að staðfesta vætti sitt. Úrskurður héraðsdómara var kærður til Hæstaréttar, sem felldi hann úr gildi. Var S ekki talin svo við mál eða málsaðilja riðin, að staðfesting vitnaskýrslu hennar gæti talizt varhugaverð, sbr. 2. mgr. 127. gr. laga nr. 85/1936, enda og ekki annarra vitna kostur um málsatriðið. 664
- A hafði höfðað ærumeiðingarmál gegn B. Í því máli lagði A fram yfirlýsingu, sem hafði að geyma meiðyrði um B, að hans álit, og höfðaði hann þá gagnsök í fyrrnefndu máli út af ummælum þessum. A krafðist frávisunar gagnsakar. Talið var, að B þyrfti ekki að láta sér nægja að krefjast réttarfarssektar út af tilefni gagnkröfunnar og samkvæmt 49. gr. laga nr. 85/1936 væri honum heimilt að höfða gagnsök af þessu tilefni, enda væru bæði málin af sömu rót runnin. Héraðsdómari hratt því frávisunarkröfu A. Úrskurður héraðsdómara var kærður til Hæstaréttar og staðfestur þar. 682

Landamerkjамál.

Ágreiningur varð um landamerki milli Oddajarða (O) og Selalækjar (S). Á dómþingi 1948 urðu eigandi S og fyrirsvarsmaður O ásáttir um, að tiltekin varða á Smalaskálaholti skyldi teljast markadepill þar. Var sú sátt staðfest af kirkjumálaráðuneytinu, sem hefur forráð O. Fyrirsvarsmaður O taldi, að markalínan ætti að dragast frá nefndri vörðu „sjónhendingu í Bjólubæ“, eins og greint er í landamerkjaskrá fyrir O 22. maí 1890, en eigandi S taldi, að línan ætti að

liggja „um tvær vörður við Ytri-Rangá móts við Bjólu,“ eins og segir í landamerkjaskrá fyrir S 19. maí 1890. Ákvæði Oddabréfsins, sem gert var síðar en Selalækjarbréfið, þóttu vera ótvíræð og koma auk þess alveg heim við gömul gögn um landamerki á þrætusvæðinu. Þótti landamerkjaskráin fyrir O því eiga að ganga fyrir landamerkjaskránni fyrir S, að því leyti sem skrár þessum bar á milli. Og þar eð ekki var talið, að eigendur S hefðu haft svo langvinnt einkahald á þrætusvæðinu, að til eignarhefðar hefði leitt, var héraðsdómur, sem tekið hafði til greina kröfur eiganda S, ómerktur samkvæmt 15. gr. laga nr. 41/1919, sbr. lög nr. 40/1927, og málinu vísað heim í hérað. 392

Ágreiningur reis milli eigenda jarðanna P og S annars vegar og eiganda jarðarinnar G hins vegar um merki milli jarða þessara á tilteknu svæði svo og um staðsetningu vegar, er skiptir löndum milli jarðanna. Landamerkjadómur ákvað mörk þessi í samræmi við uppdrátt af landssvæðinu frá 1917 svo og með hliðsjón af öðrum gögnum. Hæstiréttur taldi héraðsdóm hafa ákveðið mörkin eðlilega samkvæmt gögnum málsins og staðháttum og staðfesti því dóminn. ... 516

Landhelgisbrot. Sjá fiskveiðabrot.

Leigusamningar. Sjá og ábúðarréttur, húsaleiga, útburðargerðir

A og B tóku á leigu jörð, sem var eign O, ásamt húsum öllum og mannvirkjum til 9 ára frá 1. júní 1945 að telja og var leigufjárhæðin ákveðin kr. 12.000.00 á ári. Með samningi 29. júní 1946 ákváðu aðiljar, að nefndum leigusamningi skyldi slitið 1. október s. á. A og B höfðu þá samtals greitt O leigu að fjárhæð kr. 16.000.00. Þeir létu nú fram fara mat á jörðinni til ákvörðunar hæfilegu afgjaldi eftir hana og var það talið kr. 4.020.00 á ári, þar af leiga eftir íbúðarhúsið kr. 3.460.00 eða alls fyrir leigutíma A og B kr. 5.360.00. Kröfðust A og B þá endurgreiðslu úr hendi O á mismuninum, kr. 10.630.00, og byggðu þá kröfu á ákvæðum 6. gr., sbr. 13. gr. laga nr. 39/1943 svo og 7. gr. laga nr. 73/1933. Ekki var talið, að ákvæði húsaleigulaga nr. 39/1943 tækju til leigusamninga um jarðir og ósannað var, að misneytingu hefði verið beitt við leigusamningsgerðina. Við samningsgerðina 29. júní 1946 um niðurfall leigusamnings aðilja hurfu samningsaðiljar frá skaðabótakröfum, er þeir töldu sig eiga hvorir á hendur öðrum, og A og B gerðu þá engan fyrirvara um endurgreiðslukröfu á hendur O. Samkvæmt þessum atvikum öllum þótti endurgreiðslukrafa A og B ekki hafa við rök að styðjast. 623

Líkamsáverkar.

- Tvær bifreiðar rákust á á breiðum þjóðvegi í Svinahrauni. Hlutust af mikil spjöll á bifreiðunum og annar bifreiðastjórinn, A, svo og tveir af farþegum bifreiðanna hlutu talsverð meiðsl. Fékk A heilahristing og skrámu á andlit og hné, annar farþeganna hlaut opið beinbrot á fæti og stórt og djúpt sár á enni og hinn farþeginn handleggsbrotnaði, fékk skrámur í andlit og tannbrot. Var bifreiðarstjórinn B talinn eiga sök á bifreiðaslysi þessu með ógætilegum akstri og m. a. hafa gerzt brotlegur við 219. gr. laga nr. 19/1940. Hlaut B sektarrefsingu, kr. 2000.00. 1
- A tók á leigu herbergi í gistihúsi og lagðist til svefns um miðnætti. Vissi hann síðan ekki af sér fyrr en síðari hluta nætur, að hann vaknaði við það, að hann var barinn a. m. k. þrjú högg á báða kjálka. Fékk hann glóðarauga á bæði augu og efri vörin sprakk. A vissi ekki, hver valdur var að árásinni. M hafði einnig lagt sig til svefns í sama herbergi. Er hann vaknaði um nóttina, sá hann óþekktan mann vera þar inni og láta ófriðlega. Er M var kominn á fætur, barði komumaður hann í andlitið svo og síðar frammi í gangi gistihússins, er M hafði hopað þangað. Með framburði M og tveggja vitna þótti sannað, að G væri áráarmaðurinn og var hann, þrátt fyrir neitun sína, dæmdur sekur um brot á 217. gr. laga nr. 19/1940. Hlaut G fangelsisrefsingu, 3 mánuði. . . 238
- Með framburði vitna, sem heyrðu á tal B og X í næsta herbergi, svo og viðurkenningu B sjálfs, þótti sannað, að B hefði veitt stúlkunni X, eftir að hún hafði neitað B um líkamlegar samfarir, líkamsáverka. Hlaut X glóðarauga af árásinni, marbletti, bólgur í andlit, ör og eymsli í öxl og brjóst. Með þessu atferli hafði B gerzt sekur við 217. gr. laga nr. 19/1940 og var honum dæmd refsing, 5 mánaða fangelsi. . . 246
- A, sem var ölvaður, komst að næturlagi inn í verksmiðjuhús, þar sem vélgæzlumaðurinn B var á verði. Varð B fyrst var við A uppi á palli í húsinu, og hélt B upp stiga, sem lá þangað. Er B var að komast upp á pallinn, greip A tvo rörbúta, sem lágu á pallinum, og sló ofan á höfuð B með rörbútunum, svo að hann riðaði við. Komst hann þó upp á pallinn, en síðan rann á hann mók. Hafði B hlotið höfuðkúpubrot og skurði á höfuð við árásina. A var dæmd refsing samkvæmt 218. gr. laga nr. 19/1940. 368
- Varnarliðsmaðurinn T var á gangi á götu í kaupstað síðla vetrarkvölds. Mætti hann þá konunni X, sem hann þekkti ekkert. Greip T í hægri handlegg X, en hún sleit sig lausa. T tók þá utan um háls X og féll hún í götuna, en T lagðist hálfboginn yfir hana, hélt annarri hendi um bak henni, en hinni um háls hennar eða munn. Í þessum svifum bar þar að mann

og hvarf T þá á brott. Samkvæmt læknisvottorði hlaut X létt taugaáfall við árás þessa, auk eymsla og verkja í baki. Var T m. a. dæmd refsing fyrir brot á 217. gr. hegningar- laga nr. 19/1940.	511
---	-----

Líkur. Sjá sönnun.

Læknar.

Læknir lýsir áverkum, er maður hlaut í bifreiðarslysi.	1, 217, 537, 671
Læknir metur örorku manns, er hlaut meiðsl í bifreiðarslysi.	217, 671
Læknir lýsir áverkum, er maður hlaut við líkamsárás.	238, 246, 368, 511
Geðsjúkdómalæknir lýsir andlegu ástandi sakbornings og lætur uppi álit um geðheilbrigði hans og sakhæfi.	368, 511
Læknir metur örorku manns, er slasaðist við starf sitt.	427
Læknir lýsir meiðslum manns, er hlaut meiðsl við vinnu sína. ..	427
Læknir lýsir rannsókn sinni á líki manns, sem beðið hafði bana í sjóslysi.	587

Lög. Lögskýring.

Samkvæmt reglugerð nr. 87/1928 um iðnaðarnám, sem sett var eftir lögum nr. 11/1927, var venjulegs iðnaðarnáms krafizt af útvarpsvirkjum. Eftir að lög nr. 100/1938 höfðu verið í gildi um tíma, var sett reglugerð nr. 38/1941. Eru útvarpsvirkjar ekki taldir þar meðal þeirra, sem ganga þurfa undir iðnaðarnám. Þessari reglugerð var aftur breytt með reglugerð nr. 100/1942. Er útvarpsvirkjun í þessari reglugerð af nýju talin iðngrein og útvarpsvirkjum gert að sæta iðnfræðslu og ganga undir iðnpróf. Í 2. gr. laga nr. 30/1941 um fjarskipti er íslenska ríkinu veittur einkaréttur m. a. til að smíða, gera við, breyta eða setja upp hvers konar fjarskiptavirki. Samkvæmt 10. gr. laganna skal póst- og símamálastjórnin hafa á hendi framkvæmd á einkarétti ríkisins, þó að fráskilinni m. a. framkvæmd þeirra mála, sem Ríkisútvarpinu eru falin með sérstökum lögum. Með vísan til 12. gr. laganna setti póst- og símamálaráðherra síðar reglugerð nr. 70/1942. Með 3. gr. var þeim, er starfa vilja að framkvæmdum, er ber undir einkarétt ríkisins, bent á að snúa sér um það til póst- og símamálastjórnarinnar. Með reglum nr. 140/1942 var síðan þeim, er fást vilja við viðgerðir á útvarpstækjum, gert með nokkrum undantekningum að afla sér leyfis póst- og símamálastjórnarinnar. Störf, framkvæmd í umboði Ríkisútvarpsins, voru þó undanþegin slíku leyfi. Í máli, sem höfðað var gegn útvarpsstjóra og forstöðumanni Viðgerðarstofu Ríkisútvarpsins fyrir ætlað

- brot á lögum um iðju og iðnað og um iðnaðarnám, var tekið fram, að af nefndum ákvæðum fjarskiptalaga nr. 30/1941 verði eigi ályktað, að útvarpsvirkjun skuli ekki teljast iðngrein, eða iðngrein, undanþegin ákvæðum laga nr. 18/1927 og laga nr. 100/1938 um iðnaðarnám, sbr. nú lög nr. 46/1949. Einkaréttur ríkisins samkvæmt lögum nr. 30/1941 haldist og, hvort sem útvarpsvirkjun teljist iðngrein samkvæmt iðnnámslögum eða ekki. Af því leiði og, að ákvæði 2. gr. reglna nr. 140/1942, sem undanþiggja útvarpsvirkja iðnnámsreglum laga nr. 100/1938 og nú laga nr. 46/1949, verði ekki reist á lögum nr. 30 1941. 7
- Ákvæði 1. gr. laga nr. 29/1940 ekki talin eiga við um húsvarðarstörf hjá öðrum en ríkisstofnunum. 28
- Kærumáli frestað sjálfkrafa í Hæstarétti vegna áfrýjunar aðalmálsins samkvæmt lögjöfnun frá 2. mgr. 117. gr. laga nr. 85/1936. 35, 318
- Hásetinn A slasaðist við vinnu um borð í botnvörpungi, sem var eign B. Að ráði læknis fór A ekki næstu veiðiför og var því skráður úr skiprómi. A fékk greitt kaup til afskráningardags og krafði síðan B um 7 daga kaup til viðbótar með skírskotun til 32. gr. sjómannalaga nr. 41/1930. Greiddi B kaup þetta og krafði því næst Tryggingarstofnun ríkisins (T) um fjárhæðina. Samkvæmt 17. gr. laga nr. 122/1950 getur félagsmálaráðherra ákveðið, að útgerðarmönnum sé skylt gegn aukaiðgjaldi að tryggja áhættu vegna bótaskyldra slysa samkvæmt 32. gr. sjómannalaganna, þannig, að T greiði hinum slasaða, auk dagpeninga samkvæmt 53. gr. sömu laga, fullt kaup eða aflahlut í eina viku frá afskráningardegi. Með auglýsingu 3. janúar 1951 ákvað félagsmálaráðherra að nota heimild þessa og voru útgerðarmenn, þar á meðal B, krafðir um aukaiðgjöld af þessum sökum. Hafði B innt gjald þetta af hendi. Af 17. gr. laga nr. 122/1950 þótti ljóst, að T hefði tekið á sig bótaskyldu útgerðarmanna samkvæmt 32. gr. sjómannalaga, miðað við einnar viku tjón, og var T því dæmt að greiða B nefnda fjárhæð. 113
- Hinn svonefndi Bernarsáttmáli var lögfestur hér á landi 7. september 1947 með auglýsingu nr. 110/1947. Í auglýsingu þessari var sá fyrirvari gerður, að varðandi þýðingar gildi 10 ára frestur sá, sem tiltekinn er í 4. gr. laga nr. 13/1905, í stað 50 ára frests samkvæmt 8. gr. sáttmálans. Samkvæmt 11. gr. sáttmálans er höfundum leikrita tryggð vernd gegn opinberri sýningu á þýðingu á þessum verkum án þeirra leyfis, meðan þeir eiga rétt á frumverkinu. Enginn fyrirvari var gerður af Íslands hálfu við þessa grein sáttmálans, sem því var talin gilda hér á landi óskoruð um flutningsrétt á þýðingum leikrita, enda tæki ákvæði 4. gr.

- laga nr. 13/1905 eingöngu til útgáfu þýðinga. 130
- Fegrunarfélag Reykjavíkur (F) hélt tvær skemmtanir árin 1948 og 1949 í fjáröflunarskyni og seldi aðgang að. Var F krafð um skemmtanaskatt af aðgangseyrinum og greiddi F hann, að áskildum rétti til endurheimtu. Tilgangur F er að fegra Reykjavík, stuðla að betri snyrtingu og hreinsun borgarinnar, aukinni umgengnismenningu og hollustuháttum. Hagnaði af framangreindum skemmtunum hafði óvæfengt verið varið í samræmi við nefndan tilgang F, sem taldist miða að almannatheill. Þóttu skemmtanir þessar því vera undanþegnar skemmtanaskatti samkvæmt b-lið 3. gr. laga nr. 56/1927. 134
- A hafði afhent póstaðgreiðslu (P) böggul til flutnings og fékk kvittun fyrir. Í kvittuninni var rætt um póströfusendingu að fjárhæð kr. 624.00, þar af burðargjald kr. 24.00. Póstböggull þessi glataðist. Nefnd póströfufjárhæð þótti ekki verða talin tilgreint verð í merkingu 8. mgr. 20. gr. póstlaga. Var A því aðeins talinn eiga samkvæmt nefndri mgr. rétt til að fá sendinguna bættu með 1 krónu fyrir hvert ½ kg af þyngd hennar, auk endurgreiðslu á burðargjaldi. . . 139
- Ákvæði 12. gr. laga nr. 22/1950 skýrð þannig, að þann hluta stóreignaskatts, sem á er lagður vegna eignar í hlutafélögum og samvinnufélögum, þar með talin hlutafjár- og stofnfjáreign, geti ríkissjóður innheimt einungis hjá félögnum sjálfum, enda leiði könnun 9. mgr. 12. gr., þrátt fyrir orðalag 3. mgr. gr., til þeirrar niðurstöðu, að löggjafinn hafi viljað láta þessi félög taka nokkurn þátt í greiðslu stóreignaskatts, þótt með óvenjulegum hætti sé. . . 142, 154, 159, 165, 312
- Reglur laga nr. 22/1950 voru að vísu taldar geta leitt til nokkurs ósamræmis, að því er varðar stóreignaskattgreiðslur einstakra hluta- og samvinnufélaga, en sú mismunur taldist þó eigi vera með þeim hætti, að brjóti í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, enda taki löggjafinn ekki fyrir fram ákveðin félög út úr í því skyni að gera hlut þeirra verri en annarra. 142
- Ekki þótti öruggt að skýra ákvæði 17. gr. laga nr. 6/1935 á þá leið, að orðin „verðmæt eignarréttindi“ tækju til viðskiptavildar (goodwill). Var viðskiptavild því eigi taldin til eigna við ákvörðun stóreignaskatts samkvæmt lögum nr. 22/1950. 142
- Í 12. gr. reglugerðar nr. 133/1950 um stóreignaskatt er svo ákveðið, að söluskattur ársins 1949 skuli því aðeins dreginn frá eignum í sambandi við ákvörðun um stóreignaskatt, að söluskatturinn hafi verið greiddur áður en stóreignaskatturinn er ákveðinn. Talið var, að söluskattur hafi hvílt sem skuld á atvinnufyrirtækinu A 31. desember 1949,

- enda þótt gjalddagi væri þá ekki kominn. Ákvæði 12. gr. reglugerðar nr. 133/1950 voru því ekki talin gild að þessu leyti og nefndur söluskattur talinn meðal skulda A við ákvörðun stóreignaskatts hans. 142
- Atvinnufyrirtækið A skuldaði 31. desember 1949 slysatryggingagjöld samkvæmt 112. gr. og 113. gr. laga nr. 50/1946. Tryggingagjöld þessi voru talin raunveruleg skuld í sambandi við ákvörðun stóreignaskatts A samkvæmt lögum nr. 22/1950 og skipti ekki máli, þótt þau væru innheimt síðar. 142
- Samkvæmt hinni almennu skattalöggjöf greiða dánarbú skatt af óskiptum eignum búins. Dánarbú varð ekki talið eitt þeirra félaga, er getur í 3. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950, og fór um stóreignaskattskyldu dánarbús eftir 1. mgr. 12. gr. sömu laga. 154, 165
- Sá, sem situr í óskiptu búi, á að greiða skatt af öllum eignum og tekjum búins samkvæmt hinni almennu skattalöggjöf. Óskipt bú varð ekki talið til þeirra félaga, er getur í 3. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950 og fór því um stóreignaskattskyldu af óskiptu búi eftir 1. mgr. 12. gr. sömu laga. 159
- A hafði frá því á árinu 1926 átt bifreið, sem bar tiltekið skráningarmerki. Bifreiðin hafði verið litið sem ekkert notuð hin síðari ár og sjaldan færð til bifreiðaskoðunar, en hins vegar höfðu verið greidd af henni lögboðin gjöld á hverjum tíma. Í september 1948 afmáði bifreiðaeftirlitsmaðurinn á staðnum (S) bifreiðina af bifreiðaskrá og úthlutaði öðrum manni (K) skráningarmerki því, er A hafði haft. Afskráningu þessa framkvæmdi S án skoðunar á bifreið A og án undan-genginnar aðvörunar. Samkvæmt 6. mgr. 17. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 átti S, áður en hann framkvæmdi nefnda afskráningu og afhendingu, að veita A hæfilegan frest til að fá ökuhæfa bifreið, er hann ætti, skráða með nefndu merki. Skorti því lagaskilyrði til að svipta A skráningarmerkingu. 170
- Í 15. gr. laga nr. 24/1941 er svo ákveðið, að í kaupstöðum og kaptúnum megi í lögreglusamþykktum setja sérreglur um umferð. Í 3. mgr. 28. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930 er m. a. ákveðið, að allir vegfarendur skuli samstundis víkja úr vegi fyrir slökkviliðsbifreiðum, enda gefi þær auðþekkt hljóðmerki. Þetta ákvæði lögreglusamþykktarinnar var talið eiga stoð í nefndri 15. gr. laga nr. 24/1941 og var ákveðið einnig talið taka til aðalbrauta samkvæmt ákvæðum 7. gr. laga nr. 24/1941. 204
- Er litið var til ákvæða 2. gr. laga nr. 65/1947 um störf flugmálástjóra, þóttu þau svo vandasöm og ábyrgðarmikil, að jafna mætti þeim til ýmissa eldri embætta ríkisins. Þótti flugmálástjóri því eiga að sæta sömu kjörum og aðrir embættis-

menn, er honum var vikið frá starfa og embætti hans lagt niður. 231

I 20. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 eru ákvæði um skipan og lausn þeirra embættismanna, er Forseti Íslands skipar. Þessum ákvæðum þótti rétt að beita með löggjöfnun um önnur embætti, er ráðherra veitir. 231

Af ákvæðum 4. gr. stjórnarskrárinnar frá 1874 þótti ljóst, að stjórnvaldið hafði þá rétt til að víkja embættismanni frá starfa án tillits til saka, en lögákveðinn eftirlaunaréttur skyldi bæta þeim stöðumissinn, er frá var vikið, án þess að sakir væru sannaðar. Í stjórnarskránum frá 1920 og 1944 er enn heimild fyrir stjórnvald til að víkja embættismanni frá starfa án tillits til saka, en hins vegar eru ekki lengur ákvæði um, að embættismenn njóti sérstaks eftirlaunaréttar. Leifar fyrrnefndrar meginreglu eru þó enn í 20. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og þótti það benda til þess, að stjórnarskrárgjafinn 1920 og síðar hafi ekki vitandi vits ætlað að svipta embættismenn þeim rétti, sem upphaflegi stjórnarskrárgjafinn veitti þeim að þessu leyti. Þegar litið var til þessa, þóttu dómstólar hafa heimild til að ákveða þeim embættismönnum, sem þannig er vikið úr starfi, nokkrar bætur fyrir röskun á stöðu og högum. 231

B, sem var liðsmaður í varnarliði Bandaríkja Norður-Ameríku hér á landi, var dæmdur sekur fyrir líkamsárás á X samkvæmt 217. gr. laga nr. 19/1940, sbr. lög nr. 116/1951. X hafði uppi skaðabótakröfu á hendur B í opinbera málinu, en sú krafa varð ekki dæmd í því máli samkvæmt f-lið 2. tl. 12. gr. viðbótarsamnings um réttarstöðu liðs Bandaríkjanna, sbr. 1. gr. laga nr. 110/1951, heldur varð hún að sæta meðferð samkvæmt upphafsákvæði 2. tl. 12. gr. sama samnings. 246

I námssamningi var greint, að lágmarkskaup nemandans skyldi ekki vera lægra en tiltekinn hundraðshluti af kaupi sveina í iðninni, en samningsaðiljar voru sammála um, að um annað og hærra kaup hefði verið samið. Þessi háttur var talinn andstæður ákvæðum 4. gr. laga nr. 100/1938. 262

Einkamáli frestað í Hæstarétti samkvæmt löggjöfnun frá 120. gr. laga nr. 85/1936. 275

Samkvæmt 1. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950 skyldi leggja svonefndan stóreignaskatt á eignir allra einstaklinga, sem skattskyldir voru samkvæmt 1. og 2. kafla laga nr. 6/1935 og skyldi skattálagningin miðuð við eignir þeirra hinn 31. desember 1949. Af 2. mgr. 14. gr. laga nr. 6/1935 leiðir, að þeir menn, sem ekki eru heimilisfastir hér á landi, skulu ekki greiða eignarskatt af öðrum eignum þeirra hér á landi en þeim, er gefa af sér tekjur þær, er greinir í 2. gr. laganna.

- Nú var A ekki talinn hafa verið heimilisfastur hér á landi hinn 31. desember 1949 og var hann því eigi talinn stóreignaskattskyldur af öðrum eignum sínum en þeim, er greinir í fyrrnefndum ákvæðum laga nr. 6/1935. Heildarverðmæti þeirra eigna A nam ekki skattskyldri fjárhæð samkvæmt lögum nr. 22/1950 og var A því óskyld að greiða stóreignaskatt. 276
- Með úrskurði skiptaréttar var sóknaraðiljanum Þ ákveðin tiltekin fjárhæð úr dánarbúi og varnaraðiljanum S gert að greiða Þ málskostnað. S kærði málskostnaðarákvæði úrskurðarins til Hæstaréttar, en áskildi sér jafnframt rétt til að áfrýja úrskurðinum að öðru leyti síðar. Samkvæmt 2. málslíð 186. gr. laga nr. 85/1936 er heimilt að kæra ákvörðun um málskostnað samkvæmt 1. mgr. 185. gr. sömu laga, enda þótt aðili vilji una við ákvörðun dómara um aðalmálið. Ekki þótti eðlilegt að skýra 1. málslíð nefndrar 186. gr., sem á við um úrskurði skiptaréttar, þannig, að kæruehimild sé viðtækari samkvæmt honum en 2. málslíð. Vegna framangreinds áskilnaðar þótti S því ekki samkvæmt lagaákvæði þessu hafa heimild til kæru þessarar og þar sem lagarök þóttu heldur ekki leiða til þess, að kæra sé heimil, þegar svo stendur á, var kærumálinu vísað frá Hæstarétti. 301
- Helmingur erfðafjár A, d. kr. 174.220.07, skyldi samkvæmt erfðaskrá standa inni hjá dönsku yfirfjárráðastofnuninni og skal A njóta vaxta af fénu ævilangt, en að honum látnum rennur féð í dánarbú hans. A getur ekki, meðan hann lifir, ráðstafað nefndum höfuðstól á neinn hátt og lánardrottinn geta ekki leitað fullnægju í honum á þeim tíma. Í sambandi við ákvörðun stóreignaskatts A samkvæmt lögum nr. 22/1950 þótti með hliðsjón af g-lið 19. gr. og a-lið 18. gr. laga nr. 6/1935 rétt að telja sem skattskylda eign A innstæðu vaxta af erfðafé þessu um ótakmarkaðan tíma. Nam hún samkvæmt reikningi tryggingarfræðings d. kr. 117.863.55. 306
- Samkvæmt 8. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950 er gjaldanda stóreignaskatts heimilt að greiða allt að 90% af þeim hluta skattsins, sem er fram yfir 2000 kr., með skuldabréfum, enda fái ríkissjóður veð í hinum skattlögðu eignum, og er eign veðhaf fyrir fjárhæð, sem samsvarar matsverði hennar til stóreignaskatts. Hlutfélög geta m. a. neytt þessarar heimildar fyrir þeim hluta skattsins, er telst skuld téðra félaga. Sýnt þótti af ákvæðum laga nr. 22/1950, að markmið þeirra laga væri að jafna raunverulegum verðmætum hlutfélaga án frádráttar hlutafjár, en að fráðregnum skuldum, niður á félagsmenn í hlutfalli við hlutdeild þeirra, áður en reiknaður væri sá hluti skattsins, sem telst skuld félaganna. Samkvæmt þessu þótti hlutafjáreign ekki verða dregin frá

eignum félaga, áður en þeim væri jafnað niður á félagsmenn til ákvörðunar skattgreiðslu, sbr. b-lið 4. gr. laga nr. 59/1950. Félagsréttindi í félögum þessum veita rétt til hlutdeildar í arði og eignum félaganna innan vissra marka, er fullnægt er skuldheimtumönnum, þar á meðal ríkissjóði. Veð í hlutabréfum félaga var því ekki talið veita aukna tryggingu fyrir skattkröfum á hendur félögunum, þar sem skattkrafan gengur fyrir hlutdeildarréttindum þeim, er hlutabréfin veita. Félagsréttindi hluthafa þóttu því hvorki samkvæmt ákvæðum laganna né eðli máls slík eign, er hlutafélög gætu veðsett fyrir stóreignaskatti þeim, er félögunum ber að greiða. Krafa h/f A í þá átt var því ekki tekin til greina. 312

Vátryggjendur járnfarms (V), er varpað hafði verið fyrir borð úr strönduðu skipi, voru taldir eigendur þessa strandgóss, er þeir höfðu greitt farmeiganda vátryggingarféð, sbr. 28. gr. laga nr. 17/1914. Ekki var svo með farið af hálfu ríkissjóðs eða fjörueigenda, sem segir í 28. gr. laga nr. 42/1926, og var eignarréttur V því ekki niður fallinn af þeim sökum. 343

Bæjarsjóður Reykjavíkur (R) krafði Frímúrararegluna á Íslandi (F) um fasteignagjald samkvæmt lögum nr. 67/1945. F taldi sig undanþeginn þessu gjaldi samkvæmt 4. gr. nefndra laga, þar sem gjaldið væri heimt af „samkomuhúsi, sem ekki væri leigt út til skemmtana“. Talið var, að umrædd húseign F væri notuð af takmörkuðum hópi manna og hún gæti ekki talizt rekin til almenningsheilla eða almenningsþarfa, þannig að nefnt ákvæði 4. gr. laga nr. 67/1945 ætti ekki við hér. Var því heimilað lögtak fyrir nefndu fasteignagjaldi F. 399

B veitti G aðstoð við að reyna að koma talsverðu magni af vindlingum, sem G hafði keypt af hermönnum á Keflavíkurflugvelli, út af vellinum. Var B dæmd refsing fyrir brot á 2. mgr. 36. gr. laga nr. 63/1937, sbr. 1. gr. laga nr. 13/1941 og 22. gr. laga nr. 19/1940 samkvæmt lögjöfnun. 532

Hjónin Ó og H, sem áttu enga arfgenga niðja, gerðu sameiginlega og gagnkvæma erfðaskrá árið 1921, þannig að það hjónanna, er lengur lifði, skyldi erfa allar eignir þess, sem fyrr félli frá. Ó andaðist árið 1946, og runnu þá allar eignir hans til H í samræmi við ákvæði erfðaskrárinnar. H lézt síðan hinn 19. júlí 1951 og hafði hún eigi áður ráðstafað eignum sínum með erfðaskrá. Til arfs úr búi H kölluðu K, G og B, börn P, sem var hálfbróðir H, svo og P, sem var alsystir Ó. Fyrirnefnd sameiginleg og gagnkvæm erfðaskrá Ó og H þótti eigi hagga ákvæðum 8. gr. erfðalaga nr. 42/1949, þar sem sú erfðaskrá fól aðeins í sér ráðstöfun eigna

- hjónanna innbyrðis. Samkvæmt því var dánarbúi H skipt að jöfnu milli lögerfingja hvors hjóna um sig. 567
- I 8. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950, sbr. a-lið 4. gr. laga nr. 59/1950 segir: „Til greiðslu á skattinum (þ. e. stóreignaskatti) er heimilt að afhenda fasteignir með því matsverði, sem ákvæðið er í lögum þessum“. Samkvæmt þessu fortakslausa lagaákvæði þótti H eiga rétt til að greiða stóreignaskatt sinn með eignum, sem af hálfu ríkissjóðs voru viðurkenndar vera fasteignir í skilningi framangreinds lagaákvæðis. ... 579
- I Útgerðarfélagi Akureyringa h/f (Ú) voru margir einstaklingar, þ. á. m. S, hluthafar. Bæjarstjórn Akureyrar (A) samþykkti kaup bæjarsjóðs á 50% hlutafjárins og voru 30% þess skráð á nafn bæjarsjóðs (B), en afgangurinn á nafn hafnarsjóðs (H). Á hluthafafundum í Ú nutu B og H síðan hvor um sig atkvæðisréttar sem sjálfstæður aðili. Þessu vildi S ekki una og höfðaði mál gegn A f. h. B og H. Gerði S þær dómkrfur, að atkvæðisréttur í Ú vegna samanlagðrar hlutafjáreignar B og H mætti ekki fara fram úr $\frac{1}{3}$ hluta heildaratkvæða í félaginu. Af könnun lagaákvæða og reglna um bæjarstjórnar- og hafnarmálefni Akureyrar þótti ljóst, að hafnarmálefni Akureyrar eru eitt af bæjarmálefnum kaupstaðarins og lúta valdi bæjarstjórnar. Og eins og þessum yfirlitum bæjarstjórnar yfir hafnarsjóði er háttað, þótti H ekki verða talinn sérstakur aðili í hlutafélagi við hlið bæjarstjórnar í merkingu 31. gr. laga um hlutafélög nr. 77/1921. Voru dómkrfur S því teknar til greina. 610
- A sótti útgerðarmenn og eigendur skips til greiðslu dánarbóta vegna banaslyss, er varð við sprengingu í skipinu. Samkvæmt lögjöfnun frá 4. tl. 236. gr., sbr. 13. gr. laga nr. 56/1914 þótti heimilt að dæma sjóveðrétt í skipinu til tryggingar dánarbótunum. 617
- A hafði kvittað fyrirvaralaust fyrir kaup, sem hann hafði fengið úr hendi B. Nú kom í ljós, að A átti rétt til hærri launa vegna ákvæða í kjarasamningi stéttarfélaga, er hlut áttu að máli, og krafði A B um mismuninn. Ákvæði 7. gr. laga nr. 80/1938 voru skýrð þannig, að starfsmenn, sem hafi kvittað fyrirvaralaust fyrir lægri laun en þeim ber samkvæmt kjarasamningi stéttarfélags síns, eigi samt rétt til að fá mismuninn greiddan úr hendi atvinnurekenda eftir á. Krafa A á hendur B var því tekin til greina. 643
- Skipstjóranum I var dæmd sektarrefsing fyrir ólöglegar dragnótaveiðar í landhelgi. Samkvæmt lögjöfnun frá 3. gr. laga nr. 45/1937 var afli og veiðarfæri gerð upptæk til Fiskveiðasjóðs Íslands, sbr. 6. gr. sömu laga. 655
- Bifreið, sem var í eign varnarliðs Bandaríkjanna og var ekið samkvæmt ákvörðun liðsmanna, olli skemmdum á íslenzkri

bifreið. Eigandi íslenzku bifreiðarinnar höfðaði skaðabótamál gegn ríkissjóði. Talið var, að varnarliðsbifreiðinni hefði verið ekið á ábyrgð eiganda hennar að íslenzkum lögum. Var því talið, að tjón það, er af akstrinum hlaut, félli undir ákvæði 12. gr. 2. tl. viðbótarsamnings um réttarstöðu liðs Bandaríkjanna og eignir þeirra, er lögfestur var með lögum nr. 110/1951. Sú skýring á 12. gr. nefnds viðbótarsamnings þótti eðlilegust, að ákvæði hennar skipi til hlítar ábyrgð ríkissjóðs um framangreinda skaðabótakröfu og var því eigi nauðsyn á að taka afstöðu til þess, hvort einhver ákvæði laga nr. 99/1943 væru enn í gildi. 679

Lögbann.

- B hafði fengið lagt lögbann við því, að nágranni hans, A, notaði veg, sem B hafði lagt af þjóðvegi og heim til bæjar síns. B taldi A hafa brotið lögbann þetta og var A ákærður fyrir brot á 259. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og 29. gr. laga nr. 18/1949. Ekki kom í ljós önnur notkun A á nefndum vegi en gangur um hann og eitt sinn umferð um hann með hestvagn af brýnni nauðsyn. Þessi notkun, sem ósannað var, að hefði valdið B nokkru tjóni, þótti eigi varða við 259. gr. laga nr. 19/1940 og var A því sýknaður af ákæru um það brot, er sætir opinberri málshöfðun. Þótti þá breyta heimild samkvæmt 23. gr. laga nr. 27/1951, til að dæma í því máli um ákæru fyrir brot á 29. gr. laga nr. 18/1949. Var því ákæruatriði því vísað frá héraðsdómi. 212
- Mál til staðfestingar lögbannsgerð var ekki höfðað innan tilskilins tíma, sbr. 20. gr. og 27. gr. laga nr. 18/1949. Var kröfu um staðfestingu gerðarinnar því vísað frá héraðsdómi. ... 336
- Aðiljarnir Kb fengu lagt lögbann við því að Klb, B og E hæfust að um björgun á strandgóssi. Kb reyndust ekki eiga eignarrétt að strandgóssinu og var lögbannsgerðin því úr gildi felld. 343
- Klb, B og E fengu lagt lögbann við því, að Kb framkvæmdi björgun á strandgóssi. Klb, B og E reyndust ekki eiga rétt yfir strandgóssinu, er veitti þeim slíka heimild, og var lögbannsgerðin því felld úr gildi. 358
- Eigandi jarðarinnar A fékk lagt lögbann við því, að eigendur jarðanna R, S og L veiddu í tilteknu látri. Látur þetta taldist vera í óskiptri sameign allra nefndra jarða í réttu hlutfalli við jarðastærð. Lögbannsgerðin var því felld úr gildi. 363

Löggæzla. Sjá lögreglumenn.

Löghald. Sjá kyrrsetning.

Lögreglumenn.

Lögreglumenn gera uppdrátt af slysstað og taka ljósmyndir. . .	1
Lögreglumaður dæmdur fyrir brot á 251. gr., sbr. 20. gr. laga nr. 19/1940.	292
Lögreglumaður gerir uppdrátt af slysstað.	537

Lögreglusamþykktir.

Bifreiðarstjórinn A var í sambandi við bifreiðarslys m. a. ákærður fyrir brot á lögreglusamþykkt Gullbringusýslu nr. 160/1943. Bifreiðarslysið varð hins vegar á stað, sem er innan marka Árnessýslu, og var A því sýknaður af ákær- unni fyrir brot á nefndri lögreglusamþykkt.	1
Ákvæði 3. mgr. 28. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930, um að allir vegfarendur skuli samstundis víkja úr vegi fyrir bifreiðum slökkviliðs m. a., talið eiga stoð í 2. mgr. 15. gr. umferðarlaga nr. 24/1941 og taka jafnt til aðalbrauta sem annarra gatna.	204
Varnarliðsmaður réðist að konu, sem var á gangi á götu í Keflavík, og gerðist m. a. brotlegur við 4. gr. lögreglusamþykktar fyrir Gullbringusýslu nr. 160/1943.	511

Lögræði.

Fjárhaldsmaður krefst, að tekið verði með innsetningargerð fé, er skjólstæðingur hans átti í vörzlum málflutningsmanns. .	197
Maður sækir skaðabótamál fyrir hönd ölögráða barns síns.	217, 402, 597, 617
Maður sækir f. h. ófjárráða barna sinna mál til ómerkingar kyrrsetningargerð, fjárnámsgerð og nauðungaruppboðs. .	639

Lögsagnarumdæmi.

Bifreiðarstjórinn A var í sambandi við bifreiðarslys m. a. ákærður fyrir brot á lögreglusamþykkt fyrir Gullbringusýslu nr. 160/1943. Bifreiðarslys það, sem um var að tefla, varð á stað, sem er innan marka Árnessýslu, og var A því sýknaður af ákær- unni fyrir brot á framangreindri lögreglusamþykkt.	1
---	---

Lögtak.

Samkvæmt leyfi til skilnaðar að borði og sæng milli hjónanna A og B skyldi maðurinn (A) greiða B kr. 2.000.00 mánaðarlega fyrirfram, meðan sá skilnaður stóð. Nú greiddi A engan framfærslueyri samkvæmt ákvæðum leyfisbréfsins og krafðist B því lögtaks hjá A fyrir hinum vangoldnu fjárhæðum. Ósannað var, að samkomulag hefði orðið með aðiljum um, að eignir þær, er A taldi sig eiga í félagsbúi þeirra B, skyldu ganga til greiðslu á skuld hans samkvæmt skilnaðarleyfinu.

Kröfur A á hendur B vegna ólokinna fjárskipta þeirra voru umþrættar og komu því ekki til álita gagnvart skýlausri kröfu B um framfærslueyri. Var lögtakið því heimilað og eftir högum A þótti hæfilegt, að teknar væru kr. 1000.00 af mánaðarlaunum A hjá vinnuveitanda hans, unz kröfunni yrði fullnægt eða annað ákveðið með dómi vegna breyttra ástæðna.	253
Lögtak heimilað til heimtu fasteignagjalds til bæjarsjóðs.	399
Synjað um lögtak til heimtu útsvars.	423

Lögveð. Sbr. sjóveð.

Dæmdur lögveðréttur í bifreið samkvæmt 34. gr. laga nr. 23/1941 til tryggingar skaðabótum vegna bifreiðaslyss.	217
---	-----

Málasamlag.

a) Einkamál.

I. Kröfusamlag.

1. Kröfusamlag af hálfu sækjanda:

Jarðborunardeild Rafmagnseftirlits ríkisins krefst endurgjalds fyrir not borvéla, vinnulauna, leigu á dælum og flutningskostnaði.	92
Eigandi skips krefst bóta vegna viðgerðarkostnaðar, slippleigu, kaupgreiðslu skipshafnar og eftirlitskostnaðar með skipi, er skemmst hafði í árekstri.	98
Krafa um vangoldið kaup og orlofsfé.	137
Eigandi bifreiðar krefst bóta vegna viðgerðarkostnaðar og afnotamissis bifreiðar sinnar, er skemmst hafði í árekstri. 175, 208	
Ábúandi jarðar krefst þess að verða dæmdur ábúðarréttur til lífstíðar á jörð svo og kaupréttur á henni.	182
Maður, er slasaðist í bifreiðarslysi, krefst bóta fyrir örorku, þjáningar, lýti og læknskostnað.	217, 671
Hlutafélagið A krefst þess, að hlutafélaginu B verði dæmt óheimilt að nota tiltekið firmanafn og tiltekið vörumerki svo og til að afmá vörumerkið af skrá.	257
Maður krefur vegna galla á húsi um bætur vegna viðgerðarkostnaðar, spjalla á húsgögnum og verðlækkunar á íbúð. ..	281
Maður krefst viðurkenningar á eignarrétti að vegi, að tilteknum aðiljum sé dæmd óheimil umferð um veginn og að honum sé heimilt að girða veginn af.	336
Aðiljar krefjast viðurkenningar á eignarrétti og björgunar að strandgóssi.	343
Krafizt skipsleigu og skaðabóta vegna missis síldarnóta.	402
Krafizt viðurkenningar á eignarrétti að bifreið, afhendingar á henni og skaðabóta vegna verðyrðnunar á bifreiðinni.	411
Stúlka, er slasaðist við vinnu, krefst bóta fyrir örorku, þjáningar og lýti svo og sjúkrakostnað.	427

A krefst þess, að B verði dæmt að veita afrennsli frá bæ á tiltekinn hátt svo og að setja hlið á girðingu.	461
Krafa um vangoldið orlofsfé og endurgreiðslu kaups.	496
Maður krefst vegna galla á viðgerð bóta vegna viðgerðarkostnaðar og afnotamissis bifreiðar.	555
Eigandi skips krefst bóta vegna viðgerðarkostnaðar og veiðitjóns skips, er skemmt hafði í árekstri.	630
Krafizt ómerkingar kyrrsetningargærðar, fjárnámsgerðar og nauðungarupphöðs.	639
Krafizt vangoldinna vinnulauna og skaðabóta vegna fyrirvaralausrar uppsagnar.	643

2. Gagnkröfur:

Tvær bifreiðar rákust á og skemmdust. Eigandinn A höfðaði skaðabótamáli gegn eigandanum B. B höfðaði gagnsök til heimtu bóta úr hendi A.	208
Fjörueigendurnir K höfðuðu mál til viðurkenningar á eignarrétti og björgunar að strandgóssi. Ríkissjóður, aðiljarnir Kl svo og váttryggjendur strandgóssins höfðuðu allir gagnsakir til viðurkenningar á nefndum rétti sér til handa. ...	343
Tvö skip rákust á og skemmdust. Eigandinn A höfðaði skaðabótamál gegn eigandanum B. B höfðaði gagnsök til heimtu bóta úr hendi A.	630
A krafði B um vangoldin vinnulaun vegna nótaviðgerða. B krafðist þess, að til skuldajafnaðar kæmi andvirði síldarnóta, er hann hefði látið A fá.	667
Dómi áfrýjað af hendi beggja aðilja.	63, 74, 116, 142, 154, 182, 200, 208, 217, 225, 231, 243, 253, 262, 266, 276, 289, 318, 324, 336, 343, 439, 461, 503, 507, 555, 597, 617, 623, 630, 658, 671

II. Aðiljasamlag.

1. Sóknaraðilja:

Eigendur og áhöfn v/b M og eigendur og áhöfn v/s Ó krefja B bjarglauna.	74
Tveir kaupendur flugvélar krefja seljandann um skaðabætur vegna galla á hreyflinum.	329
Fjórir samerfingjar sækja þrjá aðilja til viðurkenningar á eignarrétti bifreiðar, til afhendingar hennar svo og til greiðslu skaðabóta.	411
Tveir eigendur jarðanna A og B sækja þrjá eigendur jarðarinnar D til ákvörðunar landamerkja milli jarðanna.	516
Tveir eigendur húss krefjast útburðar á leigutaka þeirra.	526
Þrír samerfingjar konunnar A sækja einn erfingja eiginmanns A í erfðamáli.	567
Tveir leigutakar sækja leigusala um endurgreiðslu leigufjárhæðar.	623

2. Varnaraðilja:

Bjarglaunakröfu beint gegn eigendum skips og eigendum farms þess.	63, 266
Skaðabótakröfu A vegna töku vélarhluta beint gegn fyrirtækinu, þar sem hlutirnir voru til viðgerðar, svo og viðsemjanda A.	120
A krafðist þess, að B yrði dæmt að skila tilteknu skráningarkerki bifreiðar svo og lögreglustjóranum F yrði dæmt skylt að skrá bifreið A af nýju á bifreiðaskrá. Sótti A þá B og F saman í máli.	170
A sótti tvo aðilja, hrossasölusamband og eiganda hests, til skaðabóta vegna tjóns á bifreið A.	175
Kröfu um viðurkenningu ábúðarréttar og kaupréttar á jörð beint gegn þremur eigendum jarðarinnar.	182
Eigandi íbúðar beinir málssókn til heimtu skaðabóta vegna galla á íbúðinni gegn tveimur seljendum íbúðarinnar.	281
Tveir fjörueigendur sækja átta aðilja til viðurkenningar á eignarétti og björgunar að strandgóssi.	343
Eigandi jarðarinnar A sækir eigendur jarðanna B, D og E til viðurkenningar á einkarétti til veiði í tilteknu látri.	363
A sækir tvo leigutaka skips um skipsleigu og skaðabætur vegna missis síldarnóta.	402
Fjórir samerfingjar sækja þrjá aðilja til viðurkenningar á eignarétti bifreiðar, til afhendingar hennar svo og til greiðslu skaðabóta.	411
A sækir tvo aðilja til greiðslu útgerðarhalla skips.	439
Eigendur jarðanna A og B sækja þrjá eigenda jarðarinnar D til ákvörðunar landamerkja milli jarðanna.	516
A sækir tvo fyrrverandi sameigendur sína að fyrirtæki til greiðslu eignarhluta síns.	572
Mæðgin krefjast dánarbóta.	617
A sækir eigendur tveggja bifreiða til greiðslu skaðabóta vegna bifreiðarslyss.	671

b) *Opinber mál.*

1. Aðili ákærður um fleiri brot en eitt.	1, 7, 13, 21, 82, 109, 212, 238, 246, 368, 511, 537, 562
2. Fleiri aðiljar en einn ákærðir í sama máli:	
Útvarpsstjóri og forstöðumaður Viðgerðarstofu Ríkisútvarpsins ákærðir fyrir brot á lögum um iðju og iðnað nr. 18/1927, shr. lög nr. 105/1936 og lögum um iðnaðarnám nr. 100/1938, með því að láta menn, er ekki höfðu hlotið þá iðnmenntun og þau starfsréttindi, er greinir í lögum nr. 100/1938, starfa í Viðgerðarstofunni.	7
A var stjórnarformaður hlutafélagsins H, sem rak trésmiðju, og B var hluthafi í félaginu. A og B voru sóttir til refsingar fyrir ætlað brot á lögum um iðju og iðnað, með því að láta	

óíðnlærða menn vinna að húsgagnagerð í nefndri trésmiðju.	21
Tveir menn sóttir til refsingar fyrir ætluð brot á gjaldeyris- og innflutningslöggjöf, tolllögum og áfengislögum.	82
Tveir menn sóttir til refsingar fyrir tilraun til fjárkúgunar. ..	292
Ökumaður bifreiðar, umráðamaður hennar og fimm menn aðrir sóttir til refsingar fyrir manndráp af gáleysi, bifreiða- og umferðalagabrot, rangan framburð fyrir dómi og hvatning til þess brots.	537

Málflutningsmenn.

Í bæjarþingsmáli til heimtu ofgreiddrar húsaleigu krafðist stefnandi þess, að lögmaður sá (B), sem haft hafði milligöngu um að koma umræddum húsaleigusamningi á milli málsaðilja, svaraði sem vitni spurningum um efni leigumálans. B neitaði að svara spurningum þessum, þar sem svör við þeim væri brot á þagnarskyldu lögmannna. Í dómi Hæstaréttar er tekið fram, að sé staðhæfing stefnanda um efni-leigumála málsaðilja rétt, hafi hann verið stórfellt og refsivert brot á ákvæðum húsaleigulaga nr. 39/1943. Umræddar spurningar til B lúti því að því að sanna, að gerningur, sem B var milligöngumaður að, hafi verið brot á nefndum lögum, er hefði getað varðað B ábyrgð. B verði því ekki dæmt skylt að svara spurningum þessum, sbr. 2 tl. 125. gr. laga nr. 85/1936.	32
Hæstaréttarlögmaður sektaður fyrir ósæmileg ummæli í greinargerð í opinberu máli í héraði og ummæli þar ómerkt. Sami lögmaður var einnig átalinn fyrir óhæfileg harðyrði í greinargerð í sama máli fyrir Hæstarétti.	36
Málsmeðferð í héraði og héraðsdómur voru ómerkt vegna vanreifunar um meginatriði og málinu vísað frá héraðsdómi. Eftir atvikum og þar sem málflutningi fyrir Hæstarétti af hálfu málflytjanda áfrýjanda var mjög áfátt, var hvor aðilja látinn bera kostnað sinn af málinu.	262
Málsaðili (B) bar undir stjórn Lögmannafélags Íslands (L) til úrlausnar, hver væri hæfileg þóknun til málflutningsmanns-mannsins M fyrir flutning tiltekins máls. L kvað upp „úrskurð“ um þetta efni og var sá „úrskurður“ kærður til Hæstaréttar. M hafði uppi þær málsástæður fyrir L, að B hefði með því að kvitta fyrir inneign sinni hjá honum svo og með aðgerðaleyzi um langan tíma, firrt sig rétti til að krefjast lækkunar á þóknun þeirri, sem M hafði reiknað sér fyrir flutning nefnds máls. L brast vald til að kveða upp úrskurð um málsástæður þessar, en í dómi varð ekki kveðið á um umrædda þóknun til M, án þess að taka til athugunar og meta málsástæður þessar. Úrlausn L var því einungis	

skoðuð sem álitserð, en ekki úrskurður samkvæmt 8. gr. laga nr. 61/1942, er kærður yrði til Hæstaréttar. Kærumálinu var því vísað frá Hæstarétti. 466

H/f B krafðist þess, að löghald yrði gert hjá málflutningsmanninum M í eignum erlends félags (W), sem B taldi, að M hefði í sínum vörzlum. Í fógetaréttarmálinu krafðist B þess, að M yrði sem vitni skyldaður til að svara ýmsum spurningum um hina ætluðu inneign W, ráðstöfun hennar og viðskipti M við W. M neitaði að svara spurningum þessum. M hafði í upphafi fógetaréttarmálsins lýst því, að hann hefði að vísu haft í vörzlum sínum fé W, en hann hafi verið búinn að afhenda féð, er kyrrsetningar var krafizt. Af hálfu B var þessari yfirlýsingu M, sem er opinber sýslunarmaður, ekki hnekkt og þóttu því engir réttarhagsmunir fyrir þeirri kröfu B, að M gæfi vitnaskýrslu í málinu. 485

Hæstaréttarlögmaðurinn G hafði sem lögmaður P unnið með honum að samningsumleitunum við R um sölu á fasteign P og urðu þær málalyktir, að R keypti fasteign þessa. G var ekki talinn eiga rétt til sölulauna af þessu efni, en hins vegar þótti P eiga að greiða G þóknun fyrir nefnt starf hans og var sú þóknun hæfilega metin kr. 8.000.00. 507

Málshöfðun.

Ákærvaldið hafði höfðað opinbert mál á hendur A, sem var ákærður fyrir brot á 257. gr. og 259. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 svo og 29. gr. laga nr. 18/1949. Nú var A sýknaður af ákærunni um nefnd hegningarlagabrot, sem sæta opinberri málshöfðun, og þótti þá breyta heimild samkvæmt 23. gr. laga nr. 27/1951 til að dæma í því máli um ákæru fyrir brot á 29. gr. laga nr. 18/1949. Var því ákæruatriði því vísað frá dómi. 212

Málskostnaður. Sbr. gjafsókn, gjafvörn, ómaksbætur.

a) Einkamál.

1. Málkostnaður látinn falla niður:

Eigendur skips og áhöfn kröfðust bjarglauna af farmi. Krafan var fyrnd. Hvor aðilja látinn bera kostnað sinn af málinu. ... 63

Kröfur áfrýjanda teknar til greina að nokkru eða öllu leyti, en hvor aðilja þó látinn bera kostnað sinn af málinu. 142, 154, 159, 165, 253, 439, 639

Aðalsök og gagnsök var vísað frá Hæstarétti og hvor aðilja látinn bera kostnað sinn af áfrýjun málsins. 289

Aðaláfrýjendur tapa máli út af eignarrétti og björgunar að strandgóssi. Hver aðilja var þó látinn bera kostnað sinn af málinu. 343

Áfrýjendur tapa máli til staðfestingar á lögbanni við björgunar- aðgerðum á strandgóssi. Hver aðilja var þó látinn bera kostnað sinn af málinu.	358
Áfrýjandi tapaði máli að mestu leyti. Hvor aðilja þó látinn bera kostnað sinn af málinu.	388, 494
Máli var vísað frá Hæstarétti. Stefndi krafðist ekki málskostnað- ar og var því hvor aðilja látinn bera kostnað sinn af málinu.	422
Kröfur áfrýjanda teknar til greina, en hvor aðilja þó látinn bera kostnað sinn af málinu.	473, 475
Í kærumáli voru kröfur sóknaraðilja ekki teknar til greina, en málskostnaður látinn niður falla, þar sem hans var ekki krafizt.	32
2. Aðilja, sem áfrýjaði dómsathöfn til breytinga og fékk kröfur sínar teknar til greina að meiru eða minna leyti, dæmdur málskostnaður. 63, 175, 200, 225, 266, 461, 507, 526, 610, 643,	671
Stefndi í héraði (B) hafði eigi sótt dómþing þar og var málið því dæmt eftir framlögðum skjölum. B áfrýjaði málinu og vann það að verulegu leyti fyrir Hæstarétti. Eigi að síður var B vegna nefndrar útivistar dæmdur til að greiða gagn- aðilja málskostnað fyrir báðum dómum.	137, 139
Stefnandi í héraði (A) lagði eigi fram heimildarskjal til heimtu dómkröfu sinnar á hendur B fyrr en í Hæstarétti. Átti A því sök á áfrýjun málsins og var dæmdur til að greiða B máls- kostnað í Hæstarétti, þótt hann ynni málið að öðru leyti. . .	190
3. Aðili, sem tapar máli að öllu eða mestu leyti, dæmdur til að greiða málskostnað	28, 71, 92, 113, 116, 120, 130, 134, 170, 175, 182, 194, 197, 200, 204, 208, 217, 223, 225, 231, 243, 257, 260, 272, 276, 306, 312, 318, 324, 329, 363, 399, 402, 407, 411, 419, 423, 427, 434, 456, 461, 469, 471, 485, 489, 496, 501, 507, 516, 521, 526, 555, 567, 569, 572, 575, 579, 597, 610 617, 623, 630, 643, 651, 658, 664, 671, 677, 679, 682, 685, 698
4. Gjafsóknar- og gjafvarnarmál:	
A var veitt gjafsókn bæði í héraði og fyrir Hæstarétti í máli til heimtu skaðabóta. Í Hæstarétti voru dómkröfur A teknar að nokkru til greina og var gagnaðiljum A dæmt að greiða honum matskostnað, en að öðru leyti var hver aðilja látinn bera kostnað sinn af málinu, þar sem A lagði ekki fram mikilvæg sakargögn fyrr en í Hæstarétti, þótt unnt hefði verið og nauðsynlegt. Málflutningslaun talsmanna A í héraði og fyrir Hæstarétti voru dæmd úr ríkissjóði.	281
Áfrýjandi, sem hafði fengið gjafsókn fyrir Hæstarétti, krafðist þess, að mál hans yrði hafið. Var svo gert og stefnda dæmdar ómaksbætur úr ríkissjóði.	472
5. Ómerkingardómar:	
Héraðsdómur og málsmeðferð ómerkt vegna margs konar ann-	

marka. Gagnáfrýjendum dæmt að greiða aðaláfrýjendum málskostnað fyrir Hæstarétti.	74
Héraðsdómur ómerktur vegna galla á málantilbúnaði og málinu vísað frá héraðsdómi. Þar sem áfrýjandi hafði eigi sótt þing í héraði, var honum samt dæmt að greiða málskostnað fyrir Hæstarétti.	188
Héraðsdómur ómerktur svo og málsmeðferð vegna vanreifunar um meginatriði og málinu vísað frá héraðsdómi. Eftir atvikum og þar sem málflutningi fyrir Hæstarétti af hálfu málflytjanda áfrýjanda var mjög áfátt, var hvor aðilja látinn bera kostnað sinn af málinu.	262
Héraðsdómur og málsmeðferð í héraði voru ómerkt, þar sem ekki hafði verið gætt að stefna öllum samaðiljum máls. Áfrýjanda var dæmt að greiða málskostnað fyrir Hæstarétti.	336
Héraðsdómur í landamerkjamáli var ómerktur samkvæmt 15. gr. laga nr. 41/1919, sbr. lög nr. 40/1927, en hvor málsaðilja var látinn bera kostnað sinn af málinu.	392
Héraðsdómur var ómerktur, vegna þess að úrlausn dómara var svo óákveðin. Áfrýjanda var dæmt að greiða málskostnað fyrir Hæstarétti.	503
Héraðsdómur og málsmeðferð voru ómerkt vegna vanreifunar af hálfu sóknaraðilja í héraði (stefnda í Hæstarétti) svo og rangrar málsmeðferðar af hendi héraðsdómara og málinu vísað frá héraðsdómi. Stefnda var dæmt að greiða málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.	626
Stefndi í héraði (B) hafði eigi sótt dómþing þar og var málið því dæmt eftir framlögðum skjölum. B áfrýjaði málinu og var dómur ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi vegna galla á málsmeðferð. Þrátt fyrir þau málalok, var B vegna nefndrar útivistar dæmdur til að greiða gagnaðilja málskostnað fyrir Hæstarétti.	188, 637
6. Kærumáli vísað frá Hæstarétti. Sóknaraðilja dæmt að greiða málskostnað.	301, 466
7. Málskostnaðarákvæði héraðsdóms kært til Hæstaréttar samkvæmt 186. gr. laga nr. 85/1936.	260
8. Málskostnaðarákvæði héraðsdóms hafði ekki verið skotið til Hæstaréttar samkvæmt reglum laga nr. 85/1936 um kæru. Málinu var síðar áfrýjað með venjulegum hætti til Hæstaréttar, en einungis til breytingar á málskostnaðarákvæðinu. Málskostnaðarákvæði héraðsdóms var staðfest.	120
Með úrskurði skiptaréttar var sóknaraðiljanum P ákveðin tiltekin fjárhæð úr dánarbúi og varnaraðiljanum S gert að greiða P málskostnað. S kærði málskostnaðarákvæði úrskurðarins til Hæstaréttar, en áskildi sér jafnframt rétt til að áfrýja úrskurðinum að öðru leyti síðar. Vegna þessa	

áskilnaðar var kærán talin heimildarlaus og kærumálinu því vísað frá Hæstarétti.	301
---	-----

b) *Opinber mál.*

1. Aðili dæmdur sekur.

Einn aðili sakfelldur og dæmdur til greiðslu alls sakarkostnaðar.	1, 13, 24, 104, 107, 238, 246, 332, 368, 376, 511, 529, 562, 583, 587, 655, 692, 695
Tveir aðiljar sakfelldir og dæmdir til greiðslu sakarkostnaðar in solidum.	292, 532
Sjö aðiljar sakfelldir og dæmdir til greiðslu sakarkostnaðar in solidum.	537
2. Aðili sýknaður og sakarkostnaður lagður á ríkissjóð. 7, 21, 109,	212
3. Héraðsdómur ómerktur og allur kostnaður sakarinnar lagður á ríkissjóð.	82, 594, 602
4. Úrskurður héraðsdóms, þar sem hrundið var kröfu um að dómendur vikju sæti, um ómerking rannsóknar o. fl., kærður til Hæstaréttar. Málskostnaður í héraði var ekki dæmdur á þessu stigi málsins, en hins vegar voru málflutningslaun verjanda ákærða í kærumálinu fyrir Hæstarétti lögð á ríkissjóð.	36
Úrskurður héraðsdóms um synjun á framhaldsrannsókn kærður til Hæstaréttar og felldur þar úr gildi. Málskostnaður var ekki dæmdur í þeim þætti málsins.	478

Málsmeðferð.

Framhaldsrannsókn var háð í opinberu máli eftir uppkvaðningu héraðsdóms.	1
Í máli gegn A og B fyrir ætlað brot á lögum um iðju og iðnað og um iðnaðarnám voru tveir verkfræðingar dómkvaddir til þess að láta í ljósi álit sitt, hvort þess konar sérnám þurfi til útvarpsvirkjunar, að hún verði talin iðnaður. Töldu verkfræðingarnir, að svo væri, en álitgerð þeirra sætti ýtarlegri gagnrýni af hendi yfirverkfræðings Ríkisútvarpsins. Sú gagnrýni var ekki borin undir hina dómkvöddu verkfræðinga. Nú hafði héraðsdómari ekki, þótt ástæða væri til, kvatt sérfróða menn til dómsetu samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951. Þóttu því eigi fram komnar nægilega glöggvar skýrslur til úrlausnar því atriði.	7
A, sem var forstjóri trésmiðju, er framleiddi húsgögn, var sóttur til sakar fyrir ætlað brot á ákvæðum laga um iðju og iðnað. Í málinu kom til álita, hvort tiltekin störf ættu að teljast til iðju eða iðnaðar. Héraðsdómari hafði kvatt tvo sérfróða menn með sér til dómsetu samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951.	13
A og B voru sóttir til sakar fyrir ætlað brot á ákvæðum laga um iðju og iðnað. Í málinu kom til álita, hvort tiltekin störf	

í trésmiðju þeirri, sem um var að tefla, skyldu teljast til iðju eða iðnaðar. Héraðsdómari hafði kvatt tvo sérfróða menn með sér til dómsetu í málinu samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951.

21

Lögfræðingnum G var falið að rannsaka innflutning H með tilteknum skipum og síðar var G einnig falið að rannsaka mál á hendur H fyrir marga aðra verknaði svo og dæma í málum þessum. G hóf dómpróf 22. júlí 1948 og hélt þeim áfram til 28. s. m. Síðan lágu dómpróf niðri þar til 20. maí 1950. Í ákæruskjalinu gegn H er honum gefin að sök ýmis brot í atvinnurekstri, sem talin eru varða við lög um innflutning, gjaldeyri og verðlag, lög um bókhald svo og ákvæði hegningarlaga um ranga skýrslugjöf til opinberra aðilja. Til dómsetu með sér í málinu gegn H kvaddi G þá A og B, og var málið þingfest 19. júní 1952. Við meðferð málsins krafðist H þess, að G viki dómarasæti í málinu, þar sem hann væri vanhæfur til meðferðar þess og dómsuppsögu í því. Kröfu sína byggði H í *fyrsta lagi* á því, að framangreint hlé á dómprófum hafi verið óhæfilegt og eigi G sök á því. Af þessum drætti leiði fyrning sakar samkvæmt 81. gr., sbr. 2. tl. 82. gr. laga nr. 19/1940, en G sé vanhæfur til að leggja dóm á sýknukröfu, sem reist sé á þessum rökum. Úrskurður G um þetta efni og fleiri varðandi málsmeðferðina var kærður til Hæstaréttar. Segir svo í dómi Hæstaréttar, að í nefndu ákæruskjali sé H gefin að sök framhaldandi röð samkynja ætlaðra refsiverðra athafna frá 1. jan. 1947 til 1. júlí 1950. Það séu því ekki líkur fyrir því, að framangreint hlé á dómprófum leiði til fyrningar saka, ef sannaðar reynast. Annað hlé, sem síðar varð einnig á dómprófum í málinu, sé og eigi sennilegt til að leiða til fyrningar saka. Umræddur dráttur sé að vísu óréttlættur og aðfinnsluverður, en hann eigi þó eftir atvikum ekki að valda því, að G viki úr dómarasæti. Í *öðru lagi* byggði H nefnda kröfu sína á því, að G sé sannur að slíkri óvild í sinn garð, að ekki sé rétt að láta hann fara með mál ákæruvaldsins á hendur sér og dæma í því. Reisti H þessa staðhæfingu sína á eftirtöldum atriðum: a) G hafi valið sem dómvott og rannsóknarmenn um verðlag óvildarmenn H. Þetta var talið ósannað. b) G hafi flutt bókhaldsgögn H í annað byggðarlag og haldið þeim þar alllangan tíma. Talið var, að G hefði orðið hér nokkur yfirsjón um meðferð málsins, en þó eigi svo, að efni væri til að vísa honum úr dómarasæti fyrir þá sök. c) G hafi synjað sér að hafa lögfróðan verjanda á tilteknu dómþingi í málinu. Þetta var þó eigi talin slík yfirsjón, að kröfu H yrði sinnt. d) G hafi storkað sér í dómprófunum, rangfært orð sín í bókunum og jafnvel neitað að láta bóka

- eftir sér. Þetta var talið ósannað. e) G hafi tekið þátt í samningu ákæruskjalsins á hendur sér. Það var talið ósannað. f) G hafi haft mjög ósæmileg ummæli um sig í tilteknu bréfi til Dómsmálaráðuneytisins. Ummæli þessi voru að vísu talin óheppileg og óviðeigandi af hendi dómara, en þó ekki svo vaxin, að næg ástæða væri til að víkja G úr dómarasæti. Önnur ummæli, sem höfð voru eftir G um H, voru sum ekki talin sönnuð og önnur ekki þess eðlis, að varða ætti því að G viki sæti. 36
- Í sama máli krafðist H þess, að samdómandinn A yrði einnig látinn víkja dómarasæti. Byggði H þessa kröfu á því, að A hefði í þinghaldi í málinu skýrt svo frá, að hann hefði eftir beiðni verðgæzlumanna afhent þeim reikning til sín um stóla, keypta af H. Jafnframt lýsti A því yfir, að hann gerði enga kröfu um endurgreiðslu, þótt svo kynni að reynast, að stólar þessir hefðu verið seldir of háu verði. Þótti þetta eftir atvikum ekki eiga að valda því, að A viki sæti í málinu. 36
- Í sama máli krafðist H þess, að öll rannsókn málsins, utan dóms og innan, yrði ómerkt. Voru engin rök talin til að taka þá kröfu til greina. 36
- Í sama máli kom það í ljós af dómprófum, að annar verðgæzlumanna, er rannsakaði verðlag hjá H, hafði, er hann dvaldist við þetta starf sitt í bæ þeim, sem H á heima, lent í sennu við son H og viðhaft þá mjög ósæmileg ummæli um H. Eftir það gengu verðgæzlumennirnir frá skýrslu sinni um verðlag hjá H. Að svo vöxnu máli þótti varhugavert að leggja skýrslu verðgæzlumannanna til grundvallar dómi í málinu og kvað Hæstiréttur því svo á, að framkvæma skyldi yfirskoðun á gerðum verðgæzlumanna, áður en dómur gengi í máli H. . . 36
- Í sama máli hafði löggiltur endurskoðandi verið skipaður til að framkvæma endurskoðun á bókhaldi H. Af hálfu H var þess krafizt, að sérfróður maður endurskoðaði bókhaldsrannsókn þessa. Á hendur endurskoðandanum var ekki sannað neitt það misferli, er varða ætti ómerkingu á verki hans, og var því þessari kröfu H ekki sinnt. 36
- Mál var í héraði höfðað af J sameiginlega f. h. eigenda og skipshafna v/b M og v/s Ó til greiðslu bjarglauna úr hendi B. Eftir að lagðar höfðu verið fram greinargerðir af hálfu sóknar- og varnaraðilja, lýsti J því yfir, að umbjóðendur hans hefðu falið honum að hafa uppi þá kröfu, að sjódómurinn kvæði á um, hversu mikil bjarglaun ættu að koma í hlut hvors stefnanda, án þess að málið væri þó sundurgreint. Málflutningsmaður B samþykkti kröfu þessa og héraðsdómur ákvað síðan í dómi sínum skiptingu bjarglauna milli stefnanda, án þess að málflutningur færi fram af

þeirra hálfu um það efni. Fyrst hafði verið ákveðið, að málið skyldi flutt munnlega, en síðar var þeirri ákvörðun breytt og málið flutt skriflega, án þess að séð yrði, að efni hefðu verið til slíks málflutnings. Þá voru og þeir annmarkar á héraðsdómi, að dómendur höfðu látið undir höfuð leggjast að rökstyðja það með skírskotun til ákveðinna málsatvika, hvort hjálp sú, er v/s E veitti skipi B, væri talin björgun eða aðstoð í skilningi siglingalaga og þau fáu ummæli í dóminum, sem að þessu lutu, voru í ósamræmi sín í milli. Af þessum sökum öllum var héraðsdómur og meðferð málsins, frá því að skriflegur málflutningur var ákveðinn, ómerkt. 74

Rannsókn máls, sem höfðað var vegna ætlaðra brota á gjald-eyris- og innflutningslöggjöf og tollögum o. fl., var mjög áfátt í mörgum greinum. Í héraðsdómi var ekki nema að mjög litlu leyti taldir upp og greindir verknaðir þeir, sem sakfelldir var fyrir, og ekki var, nema að fáum tilvikum fráskildum, kveðið á um, við hvaða refsiaðkvæði hver einstakur verknaður varðaði. Héraðsdómur var því ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar rannsóknar og dómsálagningar. Jafnframt var tekið fram, að rétt væri, að héraðsdómur væri skipaður sérfróðum mönnum, sbr. 5. gr. laga nr. 27/1951. 82

Í opinberu máli út af bifreiðarslysi hafði héraðsdómari ekki nema að litlu leyti skráð í þingbók skýrslur vitna og ákærða fyrir dómi, heldur einungis, að framburðir þeirra hefðu verið í samræmi við skýrslur, er lögreglumenn höfðu áður tekið af þessum aðiljum. Sást því ekki, að hve miklu leyti dómariinn hafði spurt sjálfstætt um sakaratriði. Var þetta talið aðfinnsluvert, sbr. 18., 73. og 77. gr. laga nr. 27/1951. 109

Stefndi í héraði hafði í greinargerð byggt sýknukröfu á tiltekinni málsástæðu. Við munnlegan flutning málsins var þessari málsástæðu ekki hreyft og var því talið, að fallið væri frá henni. 130

A höfðaði mál gegn B og lagði fram við þingfestingu í héraði stefnu, svonefnda greinargerð og reikning. Taldi A þar B tiltekna fjárhæð til skuldar sem kaup um tilgreint tímabil og í stefnu var sú ein grein gerð fyrir kröfunni, að skuldin væri ógreidd vinnulaun fyrir gæzlustörf á tilteknum stað árið 1946. Af hálfu B var ekki sótt þing í héraði. Þessi máltalbúnaður af hálfu A var talinn svo verulegt brot á ákvæðum 105. gr. laga nr. 85/1936, að héraðsdómur var ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi. 188

Sakarefni skipt í skaðabótamáli og einungis kveðið á um skaðabótaskyldu, sbr. 5. mgr. 71. gr. laga nr. 85/1936. . . 200, 411, 597

Stefnandi í héraði (A) reisti kröfur sínar á hendur B á náms-

- samningi aðilja. Dómkröfur A voru í meginatriðum svo vanreifaðar, að málsmeðferð öll í héraði og héraðsdómur voru ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi. 262
- Einkamáli frestað í Hæstarétti og aðiljum veittur kostur á öflun framhaldsgagna samkvæmt lögjöfnun frá 120. gr. laga nr. 85/1936. 275
- A hafði uppi dómkröfur í landamerksamáli, sem ætlað var að binda eigendur og ábúanda tiltekinnar jarðar, ef teknar yrðu til greina. Jörð þessi var í óskiptri sameign fjögurra aðilja, en einungis einum þeirra hafði verið stefnt í málinu. Héraðsdómur og málsmeðferð voru því ómerkt, sbr. 46. gr. laga nr. 85/1936, og málinu vísað frá héraðsdómi. 336
- I héraði krafðist A þess, að tiltekin fasteign hans yrði metin honum til eignar á kr. 759.000.00 í sambandi við ákvörðun stóreignaskatts. Fyrir Hæstarétti gerði A þá kröfu, að miðað yrði við kr. 621.000.00 að þessu leyti, en A var talinn bundinn af hinni upphaflegu kröfugerð sinni. 456
- Héraðsdómari ákvað í úrskurði í opinberu máli, að frekari verðlagsrannsókn, sem Hæstiréttur hafði fyrirskipað, skyldi ekki fram fara. Ákærði kærði úrskurð þennan til Hæstaréttar samkvæmt 9. tl. 172. gr. laga nr. 27/1951. Úrskurðurinn var felldur úr gildi og héraðsdómara fyrirskipað að láta framkvæma rannsókn þessa undanbragðalaust. 478
- A höfðaði mál gegn B til greiðslu skuldar samkvæmt skuldabréfi. B krafðist frávísunar málsins, þar sem aðilinn D ætti umrætt bréf með A. Sannaðist og, að skuldabréfið var í sameign A og D, en þar sem D lýsti sig samþykkan málssókninni, er hann kom fyrir dóm, þótti ekki ástæða til að vísa málinu frá héraðsdómi. 494
- T var í ákæruskjali ákærður fyrir brot á 194. gr. laga nr. 19/1940. Ekki þótti sannað, að T hefði gerzt sekur við ákvæði þetta, en hins vegar þótti hann hafa brotið gegn 209. gr. sömu laga. Var T dæmd refsing fyrir það brot, þótt þessa lagaákvæðis væri eigi getið í ákæruskjali, enda var sækjanda og verjanda fyrir Hæstarétti gefið færi á að tjá sig um þetta atriði, sbr. 118. gr. laga nr. 27/1951. 511
- I skuldamáli hafði varnaraðili (B) uppi þá málsástæðu fyrir Hæstarétti, að sóknaraðilja (A) hefði brostið heimild til sölu nokkurs hluta þeirra vara, sem A hafði selt B. Þar sem málsástæðu þessari hafði ekki verið hreyft í héraði, var henni ekki sinnt gegn andmælum A. 569
- R krafðist ákveðinnar fjárhæðar úr hendi G fyrir vinnu í hans þágu. G taldi fjárhæð þessa alltof háa, en þrátt fyrir það þótt umboðsmanni G væri ljóst, að mats kynni að vera þörf, hófst hann samt ekki handa um dómkvaðningu mats-

- manna. G var því dæmt að greiða R fjárhæð þá, er hann krafðist. 575
- Hinn 16. maí 1952 tjáði Trésmiðafélag Reykjavíkur (T) saka-
dómara, að I hefði þá „að undanfögnu stundað þá atvinnu,
að setja rúður í hús og gera við glugga í húsum.“ Fyrir saka-
dómi 21. s. m. játaði I, að skýrsla T væri rétt og samþykkti
að greiða 300 króna sekt í ríkissjóð af því efni. Hinn 23.
júni s. á. kærði T enn I út af sömu starfrækslu og hófst
dómsrannsókn í því máli 8. júlí s. á., ákæruskjal var síðan
gefið út á hendur I og sakfellingardómur kveðinn upp í
héraði. Í dómi þessum tók héraðsdómari ranglega til með-
ferðar og úrlausnar sakaratriði, sem dómsáttin frá 21. maí
1952 tók til. Í málinu var um það deilt, hvort tiltekin störf
I skyldu teljast til handiðnaðar, sem sérnám þurfi til, sbr.
13. gr. laga nr. 18/1927 og 1. gr. laga nr. 105/1936. Héraðs-
dómari kvaddi þó ekki sérkunnáttumenn til dómstarfa með
sér í málinu, sbr. 3. mgr. 5. gr. laga nr. 27/1951. Vegna þess-
ara annmarka var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað
heim í hérað. 594
- I máli til endurheimtu leigufjárhæðar byggðu sækjendur í
Hæstarétti kröfu sína m. a. á ákvæðum 3. gr. ábúðarlaga
nr. 87/1933. Þessari málsástæðu hafði eigi verið hreyft í
héraði og kom hún því eigi til álita gegn andmælum varnar-
aðilja. 623
- A höfðaði mál gegn B til greiðslu skuldar fyrir fæði manna á
vegum B. Miðaði A fæðisgjaldið við það, að hann hefði bæði
lagt til efni í fæðið og matreiðslu þess. B fullyrti hins vegar í
greinargerð og aðiljaskýrslu, að hann hefði lagt til allt
efnið, en A hefði einungis annast matreiðslu fæðisins. Í
greinargerð sinni sagði A, að B hefði átt að kaupa efnið í
fæðið, en A hefði síðan átt að endurgreiða það. Var mál-
flutningur og gagnasófnun A um þetta málsatriði því mjög
ófullkominn. Þá hafði héraðsdómari lagt það til grund-
vallar dómi sínum, að A hefði lagt til efnið í fæðið, en ekki
vikið að gagnstæðum fullyrðingum B. Við munnlegan flutn-
ing málsins í héraði stýrði dómarafulltrúinn U fyrst þing-
haldi, en eftir nokkra hríð varð U lasinn og vék af þingi.
Dómarafulltrúinn J, sem viðstaddur hafði verið þinghaldið
frá byrjun, tók þá sæti U, hélt því áfram, án þess að láta
málflutning fara fram af nýju og kvað síðan upp dóm í mál-
inu. Einnig var aðeins einn þingvottur hafður á dómþingi,
er málið var flutt munnlega. Vegna allra þessara annmarka
var héraðsdómur og málsmeðferð ómerkt og málinu vísað
frá héraðsdómi. 626

Manndráp.

- A ók langferðabifreið vestur Laugaveg í Reykjavík laust fyrir kl. 3 þann 24. jan. 1952. Veður var bjart og götur þurrar. A ók á vinstri götuhelmingi og var hraðinn hóflegur að sögn A og vætti vitna. A sá engin börn á götunni. Á móts við húsið nr. 81 við Laugaveg fann A, að hægra afturhjólf bifreiðarinnar fór yfir einhverja ójöfnu. Stöðvaði A þá bifreiðina, og þegar að var gætt, kom í ljós, að 4 ára telpa hafði orðið undir hjólinu. Beið hún þegar bana. Samkvæmt vætti sjónarvotta mun telpan hafa hlaupið út á götuna milli tveggja bifreiða, er stóðu við nyrðri gangstéttina. Mál var höfðað gegn A, m. a. fyrir ætlað brot á 215. gr. hegningarlaga. Ekki þótti í ljós leitt, að A ætti refsiverða sök á slysi þessu og var hann því sýknaður af kröfum ákærvaldsins. 109
- H stjórnaði vöruflutningabifreið, sem ók með 19 farþega, 3 í stýrishúsi og 16 á vörupalli. Náttmyrkur var, krepjuúrfelli og gluggaþurrka bifreiðarinnar óvirk. H ók með allt að 45 km hraða, miðað við klukkustund, og voru þó framangreindir farþegar á óvörðum vörupallinum. Er H hafði ekið nokkra vegalengd eftir breiðum þjóðvegi, rann bifreiðin út af vegbrúninni og lenti þar í skurði, án þess að velta. Flestir farþeganna, er stóðu á vörupallinum, hentust út af honum, þ. á m. P, sem hlaut þau meiðsl af, að hann andaðist skömmu síðar. Með framangreindum gálausem akstri þótti H m. a. hafa brotið gegn 215. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd varðhaldsrefsing, 4 mánaða. Einnig var hann sviptur ökuleyfi ævilangt. 537
- R hafði skipstjórn togara, sem var á siglingu frá Reykjavík áleiðis til Hafnarfjarðar. Um sama leyti voru fjórir menn á opnum báti við handfæraveiðar við vesturenda Engeyjar. Togarinn sigldi á opna bátinn og köstuðu bátsverjar sér í sjóinn. Einn þeirra, K, lét lífið. Er togarinn sigldi á bátinn, var útsýn skipstjórnamanna togarans fram undan mjög byrgð af stefni togarans, þannig að hafflöturinn sást ekki á nokkru svæði. R var þarna á venjulegri, fjölfarinni siglingaleið, og hafði þrátt fyrir nefndar aðstæður engan varðbergsmann frammi á skipinu. Hafði R með þessu gerzt brotlegur við 29. gr. tilskipunar nr. 8/1933 um alþjóðlegar siglingareglur. Með þessari gálausem siglingu var R talinn valdur að nefndum árekstri og afleiðingum hans. Hafði R með þessu brotið gegn 261. gr. siglingalaga nr. 56/1914 og 215. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. Hlaut R fangelsisrefsingu, 5 mánaða, og var sviptur skipstjóraréttindum í 3 ár. 587

Mannorð. Sjá borgararéttindi.

Mat og skoðun.

- Læknir skoðar mann, er hlaut meiðsl í bifreiðarslysi. 1, 217
- Lögreglumenn athuga verksummerki á slystað. 1, 537
- Í máli gegn A og B fyrir ætlað brot á lögum um iðju og iðnað og um iðnaðarnám voru tveir verkfræðingar dómkvaddir til þess að láta í ljós álit sitt, hvort þess konar sérnám þurfi til útvarpsvirkjunar, að hún verði talin iðnaður. Töldu verkfræðingarnir, að svo væri, en álitserð þeirra sætti ýtarlegri gagnrýni af hendi yfirverkfræðings Ríkisútvarpsins, Sú gagnrýni var ekki borin undir hina dómkvöddu verkfræðinga og þótti m. a. af þeim sökum ekki fram komnar nægilega glöggar skýrslur til úrlausnar þessu atriði. 7
- A var ákærður fyrir brot á lögum um iðju og iðnað. Í héraði voru tveir húsagnateiknara dómkvaddir til að skoða trésmiðju þá, er A veitti forstöðu, og gefa lýsingu á starfsháttum þar. 13
- H var ákærður fyrir ýmis ætluð brot í atvinnurekstri. Héraðsdómur hafði nefnt tvo verðgæzlumenn til að rannsaka verðlag á vörum hjá H. Nú hafði annar verðgæzlumanna, meðan hann dvaldi í heimilisbæ H, lent í sennu við son H og þá viðhaft mjög ósemileg ummæli um H. Eftir það gengu verðgæzlumennirnir frá skýrslu sinni um verðlag hjá H. Að svo vöxnu máli þótti varhugavert að leggja skýrslu verðgæzlumannanna til grundvallar dómi í málinu og kvað Hæstiréttur því svo á, að framkvæma skyldi yfirskoðun á gerðum verðgæzlumanna, áður en dómur gengi í máli H. 36
- Í sama máli hafði löggiltur endurskoðandi verið skipaður til að framkvæma endurskoðun á bókhaldi H. Af hálfu H var þess krafizt, að sérfróður maður endurskoðaði bókhaldsrannsókn þessa. Á hendur hinum löggilta endurskoðanda var ekki sannað neitt það misferli, er varða ætti ómerkingu á verki hans, og var nefndri kröfu H því ekki sinnt. 36
- Dómkvaddir menn meta skip, sem bjargað hafði verið. 63, 74, 266
- Dómkvaddir menn meta kostnað af byggingaframkvæmdum. . . 71
- Dómkvaddir undir- og yfirmatsmenn láta uppi álit um framkvæmd jarðborunar eftir vatni og kostnað af henni. 92
- Bifreiðaeftirlitsmaður skoðar og reynir í akstri bifreið, er valdið hafði slysi. 109
- Löggæzlumenn skoða stað, þar sem bifreiðar höfðu rekizt á, og gera uppdrátt af staðháttum. 116, 208
- Tveir bókmenntafróðir menn voru dómkvaddir til að gera samanburð á tilteknu leikriti J og leikriti, er Z samdi, byggt á nefndu leikriti J, lýsa þeim breytingum, er Z gerði á frumverkinu, og láta uppi álit sitt á því, hverja þýðingu breytingar Z hafi fyrir verkið í heild. 130

Tryggingarfræðingur metur tjón manns, er hlaut meiðsl í bifreiðarslysi.	217, 671
Læknir metur örorku manns, er hlaut meiðsl í bifreiðarslysi.	217, 671
Læknir skoðar mann, sem orðið hafði fyrir líkamsárás.	246, 368, 511
Dómkvaddir matsmenn meta til fjár galla á húsi vegna ófullnægjandi frágangs svo og spjöll af völdum vatnsaga.	282
Dómkvaddir matsmenn láta uppi álit á orsökum leka og vatnsaga í íbúð. Taldist vera um slíkar ágizkanir að ræða, óstuddar öðrum gögnum, að ekki var á þeim byggt.	282
Atvinnudeild Háskólans rannsakar áfengisstyrkleik í ólöglega brugguðu og seldu áfengi.	292, 562
Skólastjóri Stýrimannaskólans framkvæmir athugun á staðar-ákvörðunum varðskipsforingja í sambandi við ákæru um brot gegn fiskveiðalöggjöfinni.	332, 376, 529, 655, 692, 695
Læknir lætur uppi álit um geðheilbrigði og sakhæfi sakbornings.	368, 511
Dómkvaddir menn meta verðrýrnun á bifreið um tiltekið tímabil.	411
Dómkvaddir matsmenn láta uppi álit um orsakir galla á múrhúðun og meta kostnað af viðgerð.	419
Atvinnudeild Háskólans rannsakar sementsstyrkleika múrhúðunar.	419
Læknir metur örorku manns, er slasaðist við starf sitt.	427
Læknir lýsir meiðslum manns, er slasaðist við vinnu sína.	427
Við mat á tiltekinni fasteign höfðu dómkvaddir matsmenn ekki tekið tillit til þess, að sérstök kvöð, sem hlaut að horfa til lækkunar á sanngjörnu söluverði, hvíldi á eigninni. Matið var því byggt á svo röngum grundvelli, að ekki varð við það miðað.	456
D krafðist þess, að nágranna hans, J, yrði að viðlögðum dagsektum dæmt að veita afrennsli frá fjósi sínu í hveralæk í túni, eins og verið hafði áður. Hér var um ágreining að tefla, sem ekki bar undir dómstóla, heldur átti að skera úr með mati samkvæmt 78. gr. og 80. gr., sbr. 147. gr. vatnslaga nr. 15/1923.	461
Málsaðili (B) bar undir stjórn Lögmannafélags Íslands (L) til úrlausnar, hver væri hæfileg þóknun til málflutningsmannsins M fyrir flutning tiltekins máls. L kvað upp „úrskurð“ um þetta efni og var sá „úrskurður“ kærður til Hæstaréttar. M hafði uppi þær málsástæður fyrir L, að B hefði með því að kvitta fyrir inneign sinni hjá honum svo og með aðgerðaleysi um langan tíma firrt sig rétti til að krefjast lækkunar á þóknun þeirri, sem M hafði reiknað sér fyrir flutning nefnds máls. L brast vald til að kveða upp úrskurð um málsástæður þessar, en í dómi varð ekki kveðið á um umrædda	

póknun til M, án þess að taka til athugunar og meta máls- ástæður þessar. Úrlausn L var því einungis skoðuð sem álitsgerð, en ekki úrskurður samkvæmt 8. gr. laga nr. 61/ 1942. Kærumálinu var því vísað frá Hæstarétti.	466
Læknir lýsir áverkum manns, er hlaut bana í bifreiðarslysi. ...	537
Dómkvaddir matsmenn láta uppi álit sitt um orsakir skemmda á bifreiðarhreyfli og meta kostnað af viðgerð.	555
Dómkvaddir menn rannsaka útsýnismöguleika úr stjórnklefa togara, sem valdið hafði sjóslysi.	587
Læknir lýsir rannsókn sinni á líki manns, sem beðið hafði bana í sjóslysi.	587
Tveir menn voru dómkvaddir til að skoða skemmdir, sem urðu af sprengingu í skipi, öryggisumbúnað skipsins svo og láta uppi álit sitt um orsakir sprengingarinnar.	617
Tryggingarfræðingur metur samkvæmt líkindareikningi tjón ekku S og barna þeirra vegna andláts hans.	617
Mat framkvæmt til ákvörðunar á hæfilegu afgjaldi eftir jörð og jarðarhús.	623
Tveir menn voru dómkvaddir til að meta leigugjald „fyrir afnot eigna og réttinda“ A á tilteknum stað tiltekinn tíma. Í matsgerðinni kváðust matsmennirnir við leigumatið hafa lagt til grundvallar „hvað hægt væri að hafa upp úr hinu leigða, með því að nota það til fullnustu“. Höfðu matsmenn því ekki lagt til grundvallar matinu leigugjald af eignum á frjálsum markaði. Vegna þessa augljósa galla á matsgerð- inni, var eigi unnt að byggja dóm á henni.	637
Dómkvaddir matsmenn meta til fjár kvöð á fasteign.	677
Dómkvaddir matsmenn láta uppi álit sitt um það, hvort unnt hefði verið að gera við tiltekna vélarbílun í skipi úti á rúmsjó.	685
Í aprílmánuði 1944 krafðist atvinnumálaráðuneytið þess, að teknir yrðu eignarnámi til handa ríkissjóði (R) 218 ha af landi K. Undirmat fór fram 20. febrúar 1946 og var því mati skotið af beggja hálfu til yfirvirðingar. Hinn 9. sept- ember 1946 breytti ráðuneytið fyrri ákvörðun sinni þannig, að eignarnámið skyldi aðeins ná til 25.9 ha af landi K. Með yfirvirðingu 12. janúar 1948 voru virtar til fjár landspildur K bæði samkvæmt fyrri og síðari kröfu ráðuneytisins. Jafnframt var þar kveðið svo á, að K skyldi eiga rétt til 6% ársvaxta af matsfjárhæðinni frá 15. febrúar 1948. Eftir upp- kvaðningu yfirmatsgerðar ákvað ráðuneytið að halda sér við fyrri eignarnámskröfuna, en K fór þess á leit, að miðað yrði aðeins við 142.7 ha land. Féllst ráðuneytið á þetta og hinn 4. nóvember 1950 var verð þessa lands ákveðið af tveimur matsmönnum, er aðiljar höfðu nefnt til þess, en þeir lögðu til grundvallar yfirmatsgerðina um verð landsins í	

heild. Er R greiddi K matsfjárhæðina, vildi hann eigi greiða vexti frá 15. febrúar 1948. Drátturinn á greiðslu matsfjárhæðar stafaði af óvissu um stærð hins eignarnumda lands, sem K hafði engin not af, og samningsumleitunum aðilja í því sambandi. Ekki hafði K heldur með viðtökudrætti né samningi fyrirgert rétti til vaxta. Var R því dæmt að greiða K vexti samkvæmt kröfu hans. 698

Misneyting.

Leigutakar héldu því fram í dómsmáli til endurheimtu leigufjárhæðar, að misneytingu hefði verið beitt við samningsgerðina og byggðu því endurgreiðslukröfuna m. a. á ákvæðum 7. gr. laga nr. 73/1933. Ósannað var, að misneytingu hefði verið beitt og var þessi málsástæða því ekki tekin til greina. 623

Mynt.

Í björgunarsamningi, sem skipstjórnarnir á skipunum C og L gerðu um björgun C, var svo ákveðið, að bjarglaunin skyldu greidd í sænskum krónum. Með skírskotun til 1. mgr. 232. gr. siglingalaganna þótti rétt að ógilda nefndan björgunarsamning, að því er varðaði fjárhæð bjarglaunanna, þar sem hún taldist vera ósanngjörn. Hins vegar þótti breyta rök til þess að hnekkja því ákvæði björgunarsamningsins, að bjarglaunin skyldu ákveðin í sænskum krónum. 63

Námssamningar. Sjá iðnaðarnám.

Novaleyfi. Sjá áfrýjun.

Nytjastuldur. Sjá og óheimil eignanot.

A reyndi að stela bifreið, sem geymd var úti, en tókst ekki að koma henni í gang. Tók hann þá aðra bifreið þar hjá, ók henni langan veg og skemmdi hana við þann akstur. A var dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 259. gr. laga nr. 19/1940. ... 368

Offeldi gegn embættismanni. Sjá og líkamsáverkar.

Fógetinn S var að framkvæma fjárnámssgerð hjá H í skrifstofuhúsnæði hans. H vildi eigi vera viðstaddur gerðina og skipaði S þá son H, T, sem þarna var staddur, réttargæzlumann H, en T andmælti. Í sambandi við þessi skipti S og T þreif T til S og hratt honum úr dyragætt fram á gólf. Með þessu atferli hafði T gerzt sekur við 1. mgr. 106. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd varðhaldsrefsing, 15 daga, skilorðsbundið. 583

Óheimil eignanot. Sjá og nytjastuldur.

B hafði fengið lagt lögbann við því, að nágranni hans, A, notaði veg, sem B hafði lagt af þjóðvegi og heim til bæjar síns. B taldi A hafa brotið lögbann þetta og var A m. a. ákærður fyrir brot á 259. gr. laga nr. 19/1940 af þeim sökum. Við rannsókn kom ekki í ljós önnur notkun A á nefndum vegi en gangur um hann og eitt sinn umferð um hann með hestvagn af brýnni nauðsyn. Þessi notkun, sem ósannað var, að hefði valdið B nokkru tjóni, þótti eigi varða við 259. gr. laga nr. 19/1940 og var A því sýknaður af þeirri ákæru. ... 212

Ómaksbætur.

Mál hafið samkvæmt kröfu áfrýjanda. Stefnda dæmdar ómaksbætur. 472, 702

Ómerking.a) *Einkamál.*

Mál var í héraði höfðað af lögfræðingnum J sameiginlega f. h. eigenda og skipshafna v/b M og v/s Ó til greiðslu bjarglauna úr hendi B. Eftir að lagðar höfðu verið fram greinargerðir af hálfu sóknar- og varnaraðilja, lýsti J því yfir, að umbjóðendur hans hefðu falið honum að hafa uppi þá kröfu, að sjóðómurinn kvæði á um, hversu mikil bjarglaun ættu að koma í hlut hvors stefnanda, án þess að málið væri þó sundurgreint. Málflutningsmaður B samþykkti kröfu þessa og héraðsdómur ákvað síðan í dómi sínum skiptingu bjarglauna milli stefnenda, án þess að málflutningur færi fram af þeirra hálfu um það efni. Fyrst hafði verið ákveðið, að málið skyldi flutt munnlega, en síðar var þeirri ákvörðun breytt og málið flutt skriflega, án þess að séð yrði að efni hefði verið til slíks málflutnings. Þá voru og þeir annmarkar á héraðsdómi, að dómendur höfðu látið undir höfuð leggja að rökstyðja það með skírskotun til ákveðinna málsatvika, hvort hjálp sú, er v/s Ó veitti skipi B, væri talin björgun eða aðstoð í skilningi siglingarlaga og þau fáu ummæli í dóminum, sem að þessu lutu, voru í ósamræmi sín í milli. Af þessum sökum öllum var héraðsdómur og meðferð málsins, frá því að skriflegur málflutningur var ákveðinn, ómerkt. 74

A höfðaði mál gegn B og lagði fram við þingfestingu í héraði stefnu, svonefnda greinargerð og reikning. Taldi A þar B tiltekna fjárhæð til skuldar sem kaup um tilgreint tímabil og í stefnu var sú ein grein gerð fyrir kröfunni, að skuldin væri ógreidd vinnulaun fyrir gæzlustörf á tilteknum stað árið 1946. Af hálfu B var ekki sótt þing í héraði. Þessi

- málatilbúnaður af hálfu A var talinn svo verulegt brot á ákvæðum 105. gr. laga nr. 85/1936, að héraðsdómur var ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi. 188
- Stefnandi í héraði (A) reisti kröfur sínar á hendur B á náms- samningi aðilja. Dómkröfur A voru í meginatriðum svo vanreifaðar, að málsmeðferð öll og héraðsdómur voru ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi. 262
- A hafði uppi dómkröfur í landamerkjamáli, sem ætlað var að binda eigendur og ábúanda tiltekinnar jarðar, ef teknar yrðu til greina. Jörð þessi var í óskiptri sameign fjögurra aðilja, en einungis einum þeirra hafði verið stefnt í málinu. Héraðsdómur og málsmeðferð voru því ómerkt, sbr. 46. gr. laga nr. 85/1936, og málinu vísað frá héraðsdómi. 336
- Landamerkjadómur hafði tekið til greina í dómi sínum kröfur eiganda jarðarinnar S. Hæstiréttur taldi hins vegar, að taka bæri kröfur gagnaðiljans, eigenda O, til greina. Samkvæmt ákvæðum 15. gr. laga nr. 41/1919, sbr. lög nr. 40/1927, var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað heim í hérað til meðferðar og dómsálagningar. 392
- D krafðist þess, að nágranna hans, J, yrði að viðlögðum dag- sektum dæmt að veita afrennsli frá fjósi sínu í hveralæk í túni, eins og verið hafði áður. Hér var um ágreining að tefla, sem skera ber úr með mati samkvæmt 78. gr. og 80. gr., sbr. 147. gr. vatnalaga nr. 15/1923. Málsmeðferð í héraði og héraðsdómur var því ómerktur, að því er varðaði ágrein- ingsefni þetta, og málinu vísað frá héraðsdómi. 461
- A höfðaði mál gegn ritstjóranum B og krafðist þess, að tiltekin ummæli um hann í 5 tölublöðum blaðs B yrðu ómerkt og B dæmd refsing fyrir. Í héraðsdómi taldi dómari ummæli þessi í heild hafa verið sett fram á ótilhlýðilegan hátt og varða við 237. gr. laga nr. 19/1940, ómerkti ummælin að því leyti og refsaði B fyrir. Hins vegar hafði dómari ekki tekið einstök ummæli til athugunar og úrlausnar hver fyrir sig, metið og rökstutt, hvort og að hverju leyti þau kynnu að vera refsiverð eða eiga að sæta ómerkingu. Þessi úrlausn héraðsdómara þótti svo óákveðin, að dómurinn var ómerktur. 503
- A höfðaði mál gegn B til greiðslu skuldar fyrir fæði manna á vegum B. Miðaði A fæðisgjaldið við það, að hann hefði bæði lagt til efni í fæðið og matreiðslu þess. B fullyrti hins vegar í greinargerð og aðiljaskýrslu, að hann hefði lagt til allt efnið, en A hefði einungis annazt matreiðsluna. Í greinar- gerð sinni sagði A, að B hefði átt að kaupa efnið í fæðið, en A hefði síðan átt að endurgreiða það. Var málflutningur A og gagnasöfnun um þessi málsatriði því mjög ófullkomin. Þá hafði héraðsdómari lagt það til grundvallar dómi sínum,

að A hefði lagt til efnið í fæðið, en hins vegar ekki vikið að gagnstæðum fullyrðingum B. Dómarafulltrúinn U, sem stýrði munnlegum málflutningi í héraði, stýrði fyrst þinghaldi, en vék burtu eftir skamma stund vegna lasleika. Dómarafulltrúinn J, sem hafði verið viðstaddur réttarhaldið frá byrjun, tók þá sæti U, hélt þinghaldinu áfram, án þess að láta málflutning fara fram af nýju og kvað síðan upp dóm í málinu. Þá var og aðeins einn þingvottur við nefnt þinghald. Vegna allra þessara annmarka var héraðsdómur og málsmeðferð ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi. . . 626

A höfðaði mál gegn B til greiðslu leiguskuldar „fyrir afnot eigna og réttinda“ A á tilteknum stað tiltekið tímabil og var fjárhæð sú, er A krafðist, byggð á niðurstöðum matsgerðar dómkvaddra manna. Af hálfu B var ekki sótt þing í héraði og málið því þegar dómtekið. Í nefndri matsgerð kváðust matsmenn hafa lagt það til grundvallar „hvað hægt væri að hafa upp úr hinu leigða, með því að nota það til fullnustu“. Matsmenn höfðu því ekki miðað við leigugjald af eignum á frjálsum markaði. Þrátt fyrir þenna megingalla á matsgerðinni, reisti héraðsdómari dóm sinn í málinu á henni. Að svo vöxnu máli var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi. 637

A hafði látið fram fara kyrrsetningargerð, fjárnámssgerð og uppboð á tiltekinni eign til tryggingar og fullnægju á skuld B. Nú sannaðist, að B átti ekki eign þessa, heldur þrjú ófjárráða börn hans. Voru því allar framangreindar dómsathafnir ómerktar. 639

b) Opinber mál.

Rannsókn opinbers máls var mjög áfátt um mörg atriði. Í héraðsdómi var ekki nema að mjög litlu leyti taldir upp og greindir verknaðir þeir, sem sakfelld var fyrir, og ekki var, nema að fáum tilvikum fráskildum, kveðið á um það, við hvaða refsíákvæði hver einstakur verknaður varðaði. Héraðsdómur var því ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar rannsóknar og dómsálagningar. 82

Hinn 16. maí 1952 tjáði Trésmiðafélag Reykjavíkur (T) sakaðómara, að I hefði þá „að undanfögnu stundað þá atvinnu að setja rúður í hús og gera við glugga í húsum“. Fyrir sakaðómi 21. s. m. jataði I, að skýrsla T væri rétt og samþykkti að greiða 300 króna sekt í ríkissjóð af því efni. Hinn 23. júní s. á. kærði T enn I út af sömu starfrækslu og hófst dómsrannsókn í því máli 8. júlí s. á., ákæruskjal var síðan gefið út á hendur I og sakfellingardómur kveðinn upp í héraði. Í dómi þessum tók héraðsdómari ranglega til meðferðar og úrlausnar sakaratriði, sem dómsáttin frá 21. maí 1952 tók

- til. Í málinu var um það deilt, hvort tiltekin störf I skyldu teljast til handiðnaðar, er sérnám þurfi til, sbr. 13. gr. laga nr. 18/1927 og 1. gr. laga nr. 105/1936. Héraðsdómari kvaddi þó ekki sérkunnáttumenn til dómstarfa með sér í málinu, sbr. 3. mgr. 5. gr. laga nr. 27/1951. Vegna þessara annmarka var héraðsdómurinn ómerktur og málinu vísað heim í hérað. 594
- Í ákæruskjali var K sóttur til sakar „fyrir að hafa vorið og sumarið 1948 gert árangurslausar tilraunir til að taka á óleyfilegan hátt 6 ensk pence af hverjum saltfiskpakka, sem samningar stóðu um að selja héðan af landinu til Grikklands“. Í bréfi, sem lagt var fram í Hæstarétti, lýsti Dómsmálaráðuneytið því, að ætlast sé til, að ákæra þessi sé skilin þannig, að hún taki bæði til þess, að K „hefði sjálfur átt að fá hin umræddu sex pence svo og til þess, að aðrir hefðu átt að fá þau“. Héraðsdómari tók í dómi sínum það ákæruatriði til úrlausnar, að K hefði gert tilraun til að fá nefnda greiðslu sjálfum sér til handa. Hins vegar lagði héraðsdómari ekki dóm á það sakaratriði, hvort K hefði átt hlut að því, að umrætt gjald var áskilið tilteknum þriðja manni eða að öðru leyti tekið afstöðu til ákærunnar. Var héraðsdómur því ómerktur og málinu vísað heim í hérað, sbr. 166. gr. laga nr. 27/1951. 602
- Opinber mál.** Sbr. aðiljaskýrsla, ákæra, dómarar, mat og skoðun, sönnun, vitni.
- Framhaldsrannsókn var háð í opinberu máli eftir uppkvaðningu héraðsdóms. 1, 292
- Í máli gegn A og B fyrir ætlað brot á lögum um iðju og iðnað og um iðnaðarnám voru tveir verkfræðingar dómkvaddir til þess að láta í ljósi álit sitt, hvort þess konar sérnám þurfi til útvarpsvirkjunar, að hún verði talin iðnaður. Töldu verkfræðingarnir, að svo væri, en álitserð þeirra sætti ýtarlegri gagnrýni af hendi yfirverkfræðings Ríkisútvarpsins. Sú gagnrýni var ekki borin undir hina dómkvöddu verkfræðinga. Nú hafði héraðsdómari ekki, þótt ástæða væri til, kvatt sérfróða menn til dómsetu samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951. Þóttu því eigi fram komnar nægilega glöggvar skýrslur til úrlausnar þessu atriði málsins. 7
- A, sem var forstjóri trésmiðju, er framleiddi húsgögn, var sóttur til sakar fyrir ætlað brot á ákvæðum laga um iðju og iðnað. Í málinu kom til álita, hvort tiltekin störf ættu að teljast til iðju eða iðnaðar. Héraðsdómari hafði kvatt tvo sérfróða menn með sér til dómsetu samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951. 13
- A og B voru ákærðir fyrir ætlað brot á lögum um iðju og iðnað. Í málinu kom til álita, hvort tiltekin störf í trésmiðju þeirri,

sem um var að tefla, skyldu teljast til iðju eða iðnaðar. Héraðsdómari kvaddi tvo sérfróða menn með sér til dómsetu í málinu samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951. 21

Dómsmálaráðherra fól lögfræðingnum G að rannsaka innflutning H með tilteknum skipum og síðar var G og falið að rannsaka mál á hendur H fyrir marga aðra verknaði svo og dæma í málum þessum. G hóf dómpróf 22. júlí 1948 og hélt þeim áfram til 28. s. m. Síðan voru dómpróf ekki haldin aftur fyrr en 20. maí 1950, en G telur, að hlé þetta hafi verið notað til að reyna að afla gagna í málum þessum erlendis. Í ákæruskjalinu gegn H er honum gefin að sök ýmis brot í atvinnurekstri, sem talin eru varða við lög um innflutning, gjaldeyri og verðlag, lög um bókhald svo og ákvæði hegningarlaga um ranga skýrslugjöf til opinberra aðilja. Til dómsetu með sér í málinu gegn H kvaddi G þá A og B og var málið þingfest 19. júní 1952. Við meðferð málsins krafðist H þess, að G viki dómarasæti í málinu, þar sem hann væri vanhæfur til meðferðar þess og dómsuppsögu í því. Kröfu sína byggði H í *fyrsta lagi* á því, að framangreint hlé á dómprófum sé óhæfilegt og eigi G sök á því. Af þessum drætti leiði fyrning sakar samkvæmt 81. gr., sbr. 2. tl. 82. gr. laga nr. 19/1940, en G sé vanhæfur til að leggja dóm á sýknukröfu, sem reist sé á þessum rökum. Úrskurður G um þetta efni var kærður til Hæstaréttar. Segir svo í dómi Hæstaréttar, að í ákæruskjalinu á hendur H sé honum gefin að sök framhaldandi röð samkynja, ætlaðra refsiverðra athafna frá 1. jan. 1947 til 1. júlí 1950. Það séu því ekki líkur fyrir því, að framangreint hlé á dómprófum leiði til fyrningar saka, ef sannaðar reynast. Annað hlé, sem síðar varð einnig á rannsókninni, sé og ekki sennilegt til að leiða til fyrningar saka. Umræddur dráttur sé að visu óréttlættur og aðfinnsluverður, en hann eigi þó eftir atvikum ekki að valda því, að G viki úr dómarasæti. Í *öðru lagi* byggði H nefnda kröfu sína á því, að G sé sannur að slíkri óvild í sinn garð, að ekki sé rétt að láta hann fara með mál ákæruvaldsins á hendur sér og kveða upp dóm í því. Reisti H þessa staðhæfingu sína á eftirtöldum atriðum: a) G hafi valið sem dómvott og rannsóknarmenn um verðlag óvildarmenn H. Þetta var talið ósannað. b) G hafi flutt bókhaldsgögn H í annað byggðarlag og haldið þeim þar alllangan tíma. Talið var, að G hefði orðið hér nokkur yfirsjón um meðferð málsins, en þó eigi svo, að efni væri til að vísa honum úr dómarasæti fyrir þá sök. c) G hafi synjað sér að hafa lögfróðan verjanda á tilteknu dómþingi í málinu. Þetta var þó eigi talin slík yfirsjón, að kröfu H yrði sinnt. d) G hafi storkað sér í dómprófunum, rangfært orð sín í

- bókunum og jafnvel neitað að láta bóka eftir sér. Þetta var talið ósannað. e) G hafi tekið þátt í samningu ákæruskjalsins á hendur sér. Það var talið ósannað. f) G hafi haft mjög ósæmileg ummæli um sig í tilteknu bréfi til Dómsmálaráðuneytisins. Ummæli þessi voru að vísu talin óheppileg og óviðeigandi af hendi dómara, en þó ekki svo vaxin, að næg ástæða væri til að víkja G úr dómarasæti. Önnur ummæli, sem höfð voru eftir G um H, voru sum ekki talin sönnuð og önnur ekki þess eðlis, að varða ætti því, að G viki sæti. 36
- Í sama máli krafðist H þess, að samdómandinn A yrði látinn víkja dómarasæti. Byggði H þessa kröfu á því, að A hefði í þinghaldi í málinu skýrt svo frá, að hann hefði eftir beiðni verðgæzlumanna afhent þeim reikning til sín um stóla, keypta af H. Jafnframt lýsti A því yfir, að hann gerði enga kröfu um endurgreiðslu, þótt svo kynni að reynast, að stólar þessir hefðu verið seldir of háu verði. Þótti þetta eftir atvikum ekki eiga að valda því, að A viki sæti í málinu. 36
- Í sama máli krafðist H þess, að öll rannsókn málsins, utan dóms og innan, yrði ómerkt. Voru engin rök talin til að taka þá kröfu til greina. 36
- Í sama máli kom það í ljós af dómprófum, að annar verðgæzlumannanna, er rannsakaði verðlag hjá H, hafði, er hann dvaldist við þetta starf sitt í bæ þeim, sem H á heima, lent í sennu við son H og viðhaft þá mjög ósæmileg ummæli um H. Eftir það gengu verðgæzlumennirnir frá skýrslu sinni um verðlag hjá H. Að svo vöxnu máli þótti varhugavert að leggja skýrslu verðgæzlumannanna til grundvallar dómi í málinu og kvað Hæstiréttur því svo á, að framkvæma skyldi yfirskoðun á gerðum verðgæzlumannanna, áður en dómur gengi í máli H. 36
- Í sama máli hafði löggiltur endurskoðandi verið skipaður til að framkvæma endurskoðun á bókhaldi H. Af hálfu H var þess krafizt, að sérfróður maður endurskoðaði bókhaldsrannsókn þessa. Á hendur endurskoðandanum var ekki sannað neitt það misferli, er varða ætti ómerkingu á verki hans, og var því þessari kröfu H ekki sinnt. 36
- Rannsókn máls, sem höfðað var vegna ætlaðra brota á gjald-eyris- og innflutningslöggjöf og tolllögum o. fl., var mjög áfátt í mörgum greinum. Í héraðsdómi voru ekki nema að mjög litlu leyti taldir upp og greindir verknaðir þeir, sem sakfelldir var fyrir, og ekki var, nema að fáum tilvikum fráskildum, kveðið á um, við hvaða refsíákvæði hver einstakur verknaður varðaði. Héraðsdómur var því ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar rannsóknar og dómsálagningar. Var jafnframt tekið fram, að rétt væri, að hér-

- aðsdómur væri skipaður sérfróðum mönnum, sbr. 5. gr. laga nr. 27/1951. 82
- I opinberu máli út af bifreiðarslysi hafði héraðsdómari ekki nema að litlu leyti skráð í þingbók skýrslur vitna og ákærða fyrir dómi, heldur aðeins, að framburðir þeirra hefðu verið í samræmi við skýrslur, er lögreglumenn höfðu áður tekið af þessum aðiljum. Sást því ekki, að hve miklu leyti dómarrinn hafði spurt sjálfstætt um sakaratriði. Var þetta talið aðfinnsluvert, sbr. 18., 73. og 77. gr. laga nr. 27/1951. 109
- Ákærvaldið hafði höfðað opinbert mál á hendur A, sem var ákærður fyrir brot á 257. gr. og 259. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 svo og 29. gr. laga nr. 18/1949. Nú var A sýknaður af ákæru um nefnd hegningarlagabrot, sem sæta opinberri málshöfðun, og þótti þá bresta heimild samkvæmt 23. gr. laga nr. 27/1951 til að dæma í því máli um ákæru fyrir brot á 29. gr. laga nr. 18/1949. Var því ákæruatriði því vísað frá héraðsdómi. 212
- Héraðsdómari ákvað í úrskurði í opinberu máli, að frekari verðlagsrannsókn, sem Hæstiréttur hafði fyrirskipað, skyldi ekki fram fara. Úrskurður þessi var kærður til Hæstaréttar, úrskurðurinn felldur þar úr gildi og héraðsdómara fyrirskipað að láta framkvæma rannsókn þessa undanbragðalaust. 478
- T var í ákæruskjali ákærður fyrir brot á 194. gr. laga nr. 19/1940. Ekki þótti sannað, að T hefði gerzt sekur við ákvæði þetta, en hins vegar þótti hann hafa brotið gegn 209. gr. sömu laga. Var T dæmd refsing fyrir það brot, þótt þessa lagaákvæðis væri eigi getið í ákæruskjali, enda var sækjanda og verjanda fyrir Hæstarétti gefið færi á að tjá sig um þetta atriði, sbr. 118. gr. laga nr. 27/1951. 511
- X, sem hafði orðið fyrir árás T, svo að varðaði við 209. gr. og 217. gr. laga nr. 19/1940, krafðist í opinbera málinu gegn T skaðabóta vegna árásarinnar. Skaðabótakrafan þótti svo vanreifuð, að ekki þótti heimilt samkvæmt 145. gr. laga nr. 27/1951 að dæma hana í refsimálinu, og var kröfunni því vísað frá héraðsdómi. 511
- Hinn 16. maí 1952 tjáði Trésmiðafélag Reykjavíkur (T) sakaðómara, að I hefði þá „að undanfögnu stundað þá atvinnu að setja rúður í hús og gera við glugga í húsum“. Fyrir sakadómi 21. s. m. játaði I, að skýrsla T væri rétt og samþykkti að greiða 300 króna sekt í ríkissjóð af því efni. Hinn 23. júní s. á. kærði T enn I út af sömu starfrækslu og hófst dómsrannsókn í því máli 8. júlí s. á., ákæruskjal var síðan gefið út á hendur I og sakfellingardómur kveðinn upp í héraði. Í dómi þessum tók héraðsdómari ranglega til meðferðar og úrlausnar sakaratriði, sem dómsáttin frá 21. maí

1952 tók til. Í málinu var um það deilt, hvort tiltekin störf I skyldu teljast til handiðnaðar, sem sérnám þurfi til, sbr. 13. gr. laga nr. 18/1927 og 1. gr. laga nr. 105/1936. Héraðsdómari kvaddi þó ekki sérkunnáttumenn til dómstarfa með sér í málinu, sbr. 3. mgr. 5. gr. laga nr. 27/1951. Vegna þessara annmarka var héraðsdómurinn ómerktur og málinu vísað heim í hérað. 594

I ákæruskjali var K sóttur til sakar „fyrir að hafa vorið og sumarið 1948 gert árangurslausar tilraunir til að taka á óleyfilegan hátt 6 ensk pence af hverjum saltfiskpakka, sem samningar stóðu um að selja hēðan af landinu til Grikklands“. Dómsmálaráðuneytið lýsti því, að ætlast væri til, að ákæra þessi væri skilin þannig, að hún tæki bæði til þess, að K „hefði sjálfur átt að fá hin umræddu sex pence svo og til þess, að áðrir hefðu átt að fá þau“. Héraðsdómari tók í dómi sínum það ákæruatriði til úrlausnar, að K hefði gert tilraun til að fá nefnda greiðslu sjálfum sér til handa. Hins vegar lagði héraðsdómari ekki dóm á það sakaratriði, hvort K hefði átt hlut að því, að umrætt gjald var áskilið tilteknum þriðja manni eða að öðru leyti tekið afstöðu til ákærunnar. Héraðsdómur var því ómerktur, sbr. 166. gr. laga nr. 27/1951, og málinu vísað heim í hérað. 602

Opinberir starfsmenn. Sjá dómara, embættismenn, lögreglumenn, stjórnsýslumenn.

Orlofsfé.

Vinnuveitandi dæmdur til greiðslu vangoldins orlofsfjár. 137, 496, 643

Óskipt bú.

Samkvæmt hinni almennu skattalöggjöf greiðir sá, sem situr í óskiptu bú, skatt af öllum tekjum og eignum búsins. Óskipt bú varð ekki talið eitt þeirra félaga, er getur í 3. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950, og fór því um stóreignaskattskyldu af óskiptu bú eftir 1. mgr. 12. gr. sömu laga. 159

Póstflutningur.

A afhenti póstaðgreiðslu (P) böggul til flutnings og fékk kvittun fyrir. Var í kvittuninni rætt um póströfusendingu að fjárhæð kr. 624.00, þar af burðargjald kr. 24.00. Póstböggull þessi var sendur með flugvél og glataðist, er flugvélin fórst á leið til áætlunarstaðar. A krafði nú P um greiðslu kr. 624.00 í skaðabætur. Um orsakir þess, að nefnd flugvél fórst, var alls óvíst og því ekki sannað, að slysið hefði stafað af

óviðráðanlegum atburði (vis major), er leysti P undan skaðabótaskyldu samkvæmt c-lið 11. mgr. 20. gr. póstlaga nr. 31/1940, sbr. 4. mgr. 22. gr. reglugerðar nr. 13/1925. Framangreind póstkröfufjárhæð þótti ekki verða talin tilgreint verð í merkingu 8. mgr. 20. gr. póstlaga. Var A því aðeins talinn eiga samkvæmt nefndri mgr. rétt til að fá sendinguna bættu með 1 krónu fyrir hvert $\frac{1}{2}$ kg af þyngd hennar, auk endurgreiðslu á burðargjaldi. 139

Raforka.

Rafveita Vestmannaeyja (R) hafði fengið einkarétt til sölu rafmagns í Vestmannaeyjum með auglýsingu atvinnumálaráðuneytisins 27. júní 1951, en jafnframt var tekið fram, að þeir, sem kynnu að eiga raforkuveitur á orkuveitusvæðinu, skyldu skýra ráðuneytinu frá því innan tilskilins tíma, ef þeir óskuðu að halda starfrækslunni áfram. Fiskvinnslustöðin S, sem átti einkarafstöð í Vestmannaeyjum, óskaði þess að fá að starfrækja hana áfram. Með bréfi atvinnumálaráðuneytisins 12. marz 1952 til bæjarstjórans í Vestmannaeyjum var staðfest, að R hefði einkarétt til að veita raforku um orkuveitusvæðið og selja hana „þó þannig að þeir, sem áttu rafveitur til einkanota fyrir 15. október 1951, megi reka þær áfram á sama hátt og áður fyrst um sinn, þar til ráðuneytið ákveður annað.“ Í aprílmánuði 1952 krafðist R þess, að með fógetavaldi yrði rofinn orkuflutningur frá rafveitu S til söltunarhússins F og aðgerðarhússins K í Vestmannaeyjum. Af orðalagi framangreinds bréfs frá 12. marz 1952 og niðurlagi 18. gr. raforkulaga nr. 12/1946 þótti leiða, að S væri óheimilt að færa út staðartakmörk orkuveitu sinnar, frá því sem var 15. október 1951. Tenging K við orkuveitu S fór fram eftir þann tíma og var krafa R því tekin til greina að því leyti. Hins vegar þótti bresta heimild til að rjúfa orkuflutning til F, sem hafði verið tengt við rafveitu S í júlímánuði 1951. 658

Rangur framburður.

I var krafinn vitnisburðar í sambandi við lögregluréttarrannsókn út af bifreiðarslysi, sem mannsbani hlaut af. Er hann kom fyrst fyrir dóm, þar hann, að einungis bifreiðarstjórinn (H) og hann hefðu verið í bifreiðarskýli umræddrar vörubifreiðar, er slysið varð. Síðar játaði I fyrir dómi, að tveir menn að auki, J og M, hefðu verið í bifreiðarskýlinu, svo og að hann hefði hvatt þá J og M til að bera rangt fyrir dómi um þetta atriði, eins og þeir

- gerðu. I var umráðamaður umræddrar bifreiðar og hafði falið H stjórn hennar í þetta skipti. Hann samþykkti eða lét viðgangast, að fleiri farþegar væru í stýrishúsi hennar en heimilt var og að margir farþegar væru fluttir á palli hennar, án þess að þar væri löglegur umbúnaður. Þótti I því hafa haft ástæðu til að ætla, er hann kom fyrir lög-reglurétt, að hátterni þetta mundi baka honum refsíðabyrgð, sbr. 2. mgr. 38. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941. Samkvæmt 143. gr. laga nr. 19/1940 var honum því eigi dæmd refsing fyrir rangan framburð fyrir dómi, en hins vegar samkvæmt 1. mgr. 142. gr. sbr. 22. gr. sömu laga, með því að hann hvatti J og M til að bera rangt fyrir dómi. Var I dæmd fangelsisrefsing, 3 mánaða skilorðsbundið, og ekki þótti alveg næg ástæða til að svipta I réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940. 537
- I sama máli voru J og M, sem báru rangt um tölu farþega í stýrishúsi bifreiðarinnar, sakfelldir fyrir brot á 142. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og dæmd refsing, 3 mánaða fangelsi, skilorðsbundið, og ekki þótti alveg næg ástæða til að svipta J og M réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940. 537
- I sama máli var ekki talið sannað, að R, S og T, sem einnig báru rangt um tölu farþega í stýrishúsi bifreiðarinnar, hefðu gert það af ásettu ráði og voru þeir því sýknaðir af ákæru fyrir brot á 142. gr. hegningarlaganna nr. 19/1940, en á hinn bóginn var það metið þeim til stórfellds gáleysis. Var þeim því dæmd refsing samkvæmt 144. gr. sömu laga, 2 mánaða varðhald, skilorðsbundið. 537

Refsingar.

1. Einstök refsiverð verk og refsíðkvæði.

- Bifreiðarstjóri hafði með gáláusum akstri valdið meiðslum nokkurra manna. Var honum dæmd refsing samkvæmt 219. gr. laga nr. 19/1940, 1., 4. og 5. mgr. 26. gr. og 1. mgr. 27. gr., sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941 og 2. gr., 3. mgr. 4. gr. og 6. gr., sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941. 1
- Forstjóri trésmiðju hafði óiðnlærða menn við störf andstætt ákvæðum laga nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936. Var honum dæmd refsing samkvæmt 14. gr., sbr. 13. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 1. gr. og 2. gr. laga nr. 105/1936. 13
- Maður gat eigi fært rök að því, að áfengi, sem hann hafði meðferðis, væri eigi ætlað til sölu. Var honum dæmd refsing samkvæmt 16. gr., sbr. 36. gr. laga nr. 33/1935, sbr. 1. gr. og 2. gr. laga nr. 47/1951. 24

Maður hafði gerzt sekur um fjársvik og var dæmd refsing samkvæmt 248. gr. laga nr. 19/1940.	104
Maður hafði gefið út tékkávisun, án þess að bankainnstæða væri til fyrir henni. Var honum dæmd refsing samkvæmt 261. gr. laga nr. 19/1940.	107
Maður veitti tveim mönnum líkamsáverka og var honum dæmd refsing samkvæmt 217. gr. laga nr. 19/1940.	238
Varnarliðsmaður veitti stúlku líkamsáverka, er hún neitaði honum um samfarir. Var honum dæmd refsing samkvæmt 217. gr. laga nr. 19/1940, sbr. lög nr. 110/1951.	246
Lögreglumaður og bifreiðarstjóri gerðu tilraun til að beita mann, sem hafði selt þeim ólöglega áfengi, fjárkúgun. Var þeim dæmd refsing samkvæmt 251. gr., sbr. 20. gr. laga nr. 19/1940.	292
Skipstjóri var með skip sitt að ólöglegum veiðum innan fiskveiðitakmarkanna. Var honum dæmd refsing samkvæmt 1. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 1. gr. laga nr. 82/1952 og 1. mgr. 1. gr. laga nr. 5/1951.	332, 376, 692, 695
Maður réðst með járnút að varðmanni í frystihúsi og veitti honum áverka. Einnig hafði hann gerzt sekur um þjófnað, nytjastuld, ölvun við akstur. Var honum dæmd refsing samkvæmt 218. gr. og 1. mgr. 259. gr., sbr. 20. gr. laga nr. 19/1940, 23. gr., 2. mgr. 26. gr., 1. mgr. 27. gr., sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941, sbr. 2. gr. laga nr. 6/1951, 2. gr., 2. og 3. mgr. 4. gr., sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941.	368
Varnarliðsmaður veittist að konu á götu þannig að særði blygðunarsemi hennar, auk þess sem hann veitti henni áverka. Var honum dæmd refsing samkvæmt 209. gr. og 217. gr. laga nr. 19/1940 svo og 4. gr. lögreglusamþykktar fyrir Gullbringusýslu nr. 160/1943.	511
Skipstjóri var með skip sitt að ólöglegum veiðum innan fiskveiðitakmarkanna og var honum dæmd refsing samkvæmt 1. gr., sbr. 2. gr. og 5. gr. reglugerðar nr. 21/1952, sbr. lög nr. 44/1948 og 1. gr. laga nr. 33/1922, sbr. 1. gr. laga nr. 33/1922 og lög nr. 81/1952, sbr. lög nr. 4/1924.	529
Tveir menn reyndu að smygla vindlingum, sem þeir höfðu keypt af varnarliðsmönnum, út af Keflavíkurflugvelli. Var þeim dæmd refsing samkvæmt 2. mgr. 36. gr. laga nr. 63/1937, sbr. 1. gr. laga nr. 13/1941, og að því er annan hinna ákærðu varðaði einnig sbr. 22. gr. laga nr. 19/1940 með lögjöfnun.	532
A hafði með gálausum akstri orðið mannsbani af gáleysi. Var honum dæmd refsing samkvæmt 215. gr. laga nr. 19/1940, 3. mgr. 4. gr. og 2. mgr. 9. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941, 3. mgr. 14. gr., 1., 4 og 5. mgr. 26. gr. og 1. mgr. 27. gr., sbr.	

38. gr. laga nr. 23/1941, svo og 7. gr. reglugerðar nr. 72/1937.	537
Umráðamaður bifreiðar hvatti farþega til að bera rangt fyrir dómi um málsatvik í sambandi við bifreiðarslys. Var honum dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 142. gr., sbr. 1. mgr. 22. gr. laga nr. 19/1940.	537
Tveir farþegar í bifreið báru af ásettu ráði rangt um málsatvik í sambandi við bifreiðarslys. Var þeim dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 142. gr. laga nr. 19/1940.	537
Prír farþegar báru af stórfelldu gáleysi rangt um málsatvik í sambandi við bifreiðarslys. Var þeim dæmd refsing samkvæmt 144. gr. laga nr. 19/1940.	537
Maður bruggaði áfengisvökva og seldi. Var honum dæmd refsing samkvæmt 6. gr. og 15. gr., sbr. 30. gr. og 33. gr. laga nr. 33/1935.	562
Maður réðst með líkamlegu ofbeldi að fógeta, sem var að embættisstörfum. Var honum dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 106. gr. laga nr. 19/1940.	583
Skipstjórnarmaður varð mannsbani af gáleysi með siglingu skips síns. Var honum dæmd refsing samkvæmt 261. gr. laga nr. 56/1914 og 215. gr. laga nr. 19/1940.	587
Skipstjóri var að ólöglegum dragnótaveiðum með vélbáti sínum innan fiskveiðitakmarkanna. Var honum dæmd refsing samkvæmt 1. gr. og 5. gr. reglugerðar nr. 21/1952, sbr. lög nr. 44/1948 og 1. gr. laga nr. 81/1952.	655

2. Ákvörðun refsingar.

Bifreiðarstjóri gerðist sekur við ákvæði hegningarlaga, bifreiðalaga og umferðarlaga. Refsing hans var ákveðin með hliðsjón af 77. gr. laga nr. 19/1940.	1
A var talinn hafa gerzt brotlegur við 14., sbr. 13. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 1. og 2. gr. laga nr. 105/1936, með því að hafa nokkra óiðnlærða menn við iðnaðarstörf í trésmiðju, er hann veitti forstöðu. Þessir menn höfðu starfað þar lengi óátalið og A var talinn hafa getað verið í óvissu um, að starf sumra þeirra væri ólögmaett, sbr. 3. tl. 74. gr. laga nr. 19/1940. Var refsing ákærða ákveðin með hliðsjón af þessum atriðum.	13
Lögreglumaðurinn G og strætisvagnstjórinn M urðu sekir um tilraun til fjárkúgunar. Við ákvörðun refsingar þeirra var höfð hliðsjón af því, að báðir höfðu misst stöðu sína, er málareksturinn á hendur þeim hófst.	292
Togaraskipstjóri hafði gerzt sekur um ítrekað fiskveiðabrot. Refsing hans var ákveðin m. a. með tilliti til þess.	376

3. Einstakar refsítegundir og önnur viðurlög.

a. Sekt dæmd og varðhald sem vararefsing:

Fjárhæð sektar kr.	2000.00.	Varðhald 15 daga	1
— — —	1000.00.	5 —	13
— — —	1275.00.	10 —	24
— — —	500.00.	4 —	36
— — —	2000.00.	18 —	107
— — —	10000.00.	2 mánaða.	332, 692, 695
— — —	90000.00.	9 —	376
— — —	7400.00.	2 —	529
— — —	3000.00.	20 daga.	532
— — —	800.00.	7 —	532
— — —	3000.00.	30 —	562
— — —	4000.00.	30 —	655

b. Varðhald dæmt. 537, 562, 587

c. Fangelsi dæmt. 104, 238, 246, 292, 368, 537

d. Upptaka eignar dæmd.
..... 24, 292, 332, 376, 529, 532, 562, 655, 692, 695e. Svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaga nr.
19/1940 292, 368

f. Svipting ökuleyfis 1, 368, 537

g. Ómerking ummæla 36

h. Skilorðsbundinn refsíðómur 104, 537, 587

Reklamation. Sjá tómlætisverkanir.**Res judicata.** Sjá dómar.

Réttarfar. Sjá aðild, aðiljaskýrslur, áfrýjun, ákæra, dómar, dómarar, dómstólar, eiður, fjárnám, gjafsókn, hafning, kærumál, landamerkmál, lögbann, lögtak, málasmag, málflutningsmenn, málflutningur, málshöfðun, málsmeðferð, mat og skoðun, ómaksbætur, ómerking, opinber mál, réttarfarssektir og vítur, sératkvæði, Siglingadómur, sjó- og verzlunardómur, skipti, sönnun, uppboð, útbuðargærðir, útivist aðilja, varnarþing, vettvangsmál, vitni.

Réttarfarssektir og vítur.

Hæstaréttarlögmaður sektaður fyrir ósæmileg ummæli í greinargerð fyrir héraðsdómi og ummæli ómerkt. 36

Héraðsdómari og hæstaréttarlögmaður víttir fyrir óhæfileg harðyrði í greinargerðum fyrir Hæstarétti í kærumáli. 36

Héraðsdómari sætti aðfinnslum, vegna þess að eigi sást af dómprófum, að hve miklu leyti dómari hefði spurt sjálfstætt um sakaratriði. 109

Vittur óhæfilegur dráttur á meðferð máls fyrir Hæstarétti. 630

Málflutningsmaður (M) bað bókað við munnlegan málflutning, að hann hefði ekki sjálfur sótt þing við tiltekna aðiljayfirheyrslu í málinu, eins og bókað hafði verið í þingbók, heldur nafngreindur fulltrúi hans. Héraðsdómari taldi í ummælum þessum felast aðdróttun í garð dómara um að bóka rangt í þingbók, setta fram á óviðurkvæmilegan hátt. Dæmdi héraðsdómari M réttarfarssekt fyrir ummælin. Hæstiréttur felldi þessa ákvörðun héraðsdómara úr gildi, þar sem eigi varð talið, að í staðhæfingu M hefði falizt aðdróttun, er varðaði við lög. 626

Rithöfundarréttur. Sjá höfundarréttur.

Sakhæfi.

A var ákærður fyrir líkamsárás, þjófnað, nytjastuld, áfengislaga- og bifreiðalagabrot. Sérfræðingur í geðsjúkdómum var látinn rannsaka geðheilbrigði og sakhæfi A. Komst sérfræðingurinn að þeirri niðurstöðu, að A væri „hvorki fáviti, geðveill né geðveikur. Hann hefur verið ölvaður, er hann framdi afbrot sín, og dómgreind hans og vitund sljófuguð fyrir þá sök“. Var A því talinn sakhæfur og dæmd refsing. 368

Sérfræðingar í geðsjúkdómum rannsaka og láta uppi álit sitt um andlegt heilbrigði T, sem ákærður var fyrir kynferðisbrot og líkamsárás. Var T talinn fyllilega sakhæfur. 511

Saknæmi.

Bifreiðarstjóri talinn eiga sök á bifreiðarslysi með gálausum akstri. 1

Útvarpsstjóri (A) og forstöðumaður Viðgerðarstofu Ríkisútvarpsins (B) voru ákærðir fyrir brot á lögum nr. 100/1938 um iðnaðarnám, lögum nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936 og reglugerð nr. 100/1942, með því að láta menn starfa í Viðgerðarstofunni, er ekki hafi hlotið þá iðnmenntun og þau starfsréttindi, sem greinir í nefndum lögum. A og B töldu þessi lagaákvæði ekki gilda um útvarpsvirkja, nám þeirra og starfa, heldur tæki ákvæði laga nr. 30/1941 um fjarskipti til þeirra svo og reglugerð nr. 70/1942 og reglur nr. 140/1942. Póst- og símamálastjórnin hafði sett með 4. gr. reglugerðar nr. 70/1942 og reglum nr. 140/1942 ákvæði um prófskilyrði þeirra manna, sem vilja öðlast rétt til útvarpsvirkjunar. A og B töldu sér ekki annað fært en að fara að þessum reglum, og menntamálaráðherra, sem Ríkisútvarpið ber undir, veitti A ekki andstæð fyriræli, þegar A bar undir hann þá tilhögun, sem viðgengist hafði um málið í rekstri Ríkisútvarpsins og A og B voru saksóttir fyrir. Var

- því ekki talið, að A og B yrði lagt nokkuð til ámælis um framkvæmd þessara mála, þótt skilningur þeirra á lögum fengi ekki að öllu staðizt. Brast því algerlega huglæg skilyrði til að refsa þeim fyrir athafnir þær, sem þeir voru ákærðir fyrir, og voru þeir sýknaðir af öllum kröfum ákæruvaldsins. 7
- Forstjóri trésmiðju lét óiðnlærða menn vinna störf hjá sér andstætt fyrirmælum laga nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936 og var hann sekur fundinn um brot á þeim lögum. Það var þó talið honum til málsbóta, að hann gat verið í óvissu um, hvort starf sumra þessara manna væri ólögmaett. 13
- A greiddi ekki ökugjald til bifreiðarstjóra, sem ók A. Var A talinn sekur um fjársvik, enda var honum ljóst, er hann bað um aksturinn, að hann átti eigi fé til greiðslu ökugjaldsins. 104
- A, sem vissi að hann átti eigi bankainnstæðu, gaf út tékkávisun á hana og gerðist þar með sekur við 261. gr. hegningarlaga. 107
- Bifreiðarstjóri ók bifreið um götu í Reykjavík og hljóp þá skyndilega lítið barn fyrir bifreiðina og beið bana af. Bifreiðarstjórinn var eigi valdur að slysinu á saknæman hátt. 109
- Varnarliðsmaður sló stúlku, sem neitaði honum um samfarir, í andlitið og var talið, að áverka þá, sem hún hafði á eftir á andliti, hefði hann veitt henni á saknæman hátt. 246
- Lögreglumaður og bifreiðarstjóri höfðu keypt ólöglegt áfengi af áfengissala. Töldu þeir eftir á, að áfengið væri svikið og hótuðu að kæra áfengissalann, ef hann greiddi þeim ekki allháa fjárhæð í bætur. Voru þeir taldir sekir um tilraun til fjárkúgunar. 292
- A fór að næturlagi inn í frystihús, þar sem B var á verði. Er B varð A var, greip A járnút og sló með honum í höfuð B. Kvað A ásetning sinn að hitta B í höfuðið með járnútbútnum hafa orðið til, er hann hélt, að B mundi grípa hann. Var A talinn sekur við 218. gr. laga nr. 19/1940. 368
- Togaraskipstjórinn A hafði gerzt sekur um fiskveiðibrot samkvæmt lögum nr. 5/1920 og var um ítrekað brot að ræða. Ekki var talið sannað, að A hefði framið brot sitt af ásettu ráði og var honum því ekki dæmd fangelsisrefsing samkvæmt 5. gr. nefndra laga, heldur sektarrefsing. 376
- Varnarliðsmaður réðst að konu á götu, tók um háls henni og hendur og bjóst til að leggjast ofan á hana, er hún féll við. Var hann talinn hafa gerzt sekur um atferli, er særði blygðunarsemi konunnar, þannig að varðaði við 209. gr. laga nr. 19/1940. 511
- Sannað þótti, að tveir menn hefðu af ásetningi borið rangt um málsatvik í sambandi við bifreiðarslys og voru þeir því taldir sekir um brot á 1. mgr. 142. gr. laga nr. 19/1940. 537
- Þrír farþegar í bifreið höfðu af stórfelldu gáleysi borið rangt

um málsatvik í sambandi við bifreiðarslys og voru þeir því taldir sekir við 144. gr. laga nr. 19/1940.	537
Skipstjórnarmaður hafði með gálausri siglingu orðið mannsbani.	587

Samaðild.

A hafði uppi dómkröfur í landamerkjadómsmáli, sem ætlað var að binda eigendur og ábúanda tiltekinnar jarðar, ef teknar yrðu til greina. Jörð þessi var í óskiptri sameign fjögurra aðilja, en einungis einum þeirra hafði verið stefnt í málinu. Héraðsdómur og málsmeðferð voru því ómerkt, sbr. 46. gr. laga nr. 85/1936, og málinu vísað frá héraðsdómi.	336
--	-----

Samningar. Sjá ábúðarréttur, húsaleiga, kaup og sala, leiga, skaðabætur, skuldamál, vinnusamningar.

Samvinnufélög.

Ákvæði 12. gr. laga nr. 22/1950 skýrð þannig, að þann hluta stóreignaskatts, sem á er lagður vegna eignar í samvinnufélögum, þar með talin stofnfjáreign, geti ríkissjóður innheimt einungis hjá félögunum sjálfum, enda verði að ætla, að löggjafinn hafi viljað láta samvinnufélög taka nokkurn þátt í greiðslu stóreignaskatts.	142, 154, 159, 165
---	--------------------

Sátt.

Ágreiningur varð um landamerki milli Oddajarða (O) og Selaækjar (S). Á dómþingi 1948 urðu eigandi S og fyrirsvarmaður O ásáttir um, að tiltekin varða á Smalaskálaholti skyldi teljast markadepill þar. Var sú sátt staðfest af kirkjumálaráðuneytinu, sem hefur forráð O. Var því miðað við vörðu þessa í landamerkjamáli milli aðilja.	392
---	-----

Sératkvæði.

Samdómandi í sjó- og verzlunardómi greiðir sératkvæði í skaðabótamáli út af árekstri skipa.	98
Tveir dómendur Hæstaréttar greiða sératkvæði í máli til ákvörðunar á stóreignaskatti.	142, 154, 159, 165, 312
Hæstaréttardómari greiðir sératkvæði í skaðabótamáli út af bifreiðarárekstri.	175
Hæstaréttardómari greiðir sératkvæði um forsenduatriði dóms í kærumáli.	194
Tveir dómendur Hæstaréttar greiða sératkvæði um málskostnað í máli út af björgunar- og eignarrétti að strandgóssi.	343
Hæstaréttardómari greiðir sératkvæði í máli um fasteignagjald til bæjarsjóðs.	399

Hæstaréttardómari greiðir sératkvæði í máli um greiðslu útgerðarhalla skips.	439
Hæstaréttardómari greiðir sératkvæði í opinberu máli út af kynferðisbroti.	511
Hæstaréttardómari greiðir sératkvæði í máli út af gildi húsaleiguuppsagnar.	526
Hæstaréttardómari greiðir sératkvæði um málskostnað í skaðabótamáli út af árekstri skipa.	630
Tveir dómendur Hæstaréttar greiða sératkvæði í máli út af launakröfu samkvæmt kjarasamningi stéttarfélaga og skaðabótum vegna uppsagnar.	643
Tveir dómendur Hæstaréttar greiða sératkvæði í máli um heimild einkarafstöðvar til orkuflutnings.	658

Sérleyfi.

P og G var í sameiningu veitt óframseljanlegt sérleyfi til fólksflutninga með bifreiðum á tiltekinni leið frá 1. marz 1947 til 1. marz 1952. P og G gengust fyrir stofnun hlutafélags (Á), sem þeir höfðu öll yfirráð í. P og G létu Á aðstoða sig við nefnda fólksflutninga samkvæmt sérleyfinu og rak Á ekki aðra starfsemi. P réði f. h. Á bifreiðarstjórann H til að stunda akstur á sérleyfisleiðinni og hóf H vinnu hjá Á 23. september 1949, en hætti störfum 27. maí 1950. P og G voru á þessum tíma félagsmenn í Félagi sérleyfishafa (F) og H var á sama tíma félagi í Bifreiðarstjóraráfélaginu Hreyfli (B) Stéttarfélög þessi höfðu á nefndu tímabili með sér kjarasamning og voru kaupkjör þau, er H skyldi njóta samkvæmt samningi hans við Á, lakari en tilskilið var í nefndum kjarasamningi F og B. H krafðist greiðslu úr hendi Á, sem samsvaraði mismun þessum. P og G ráku nefnda flutningastarfsemi samkvæmt óframseljanlegu sérleyfi, enda þótt þeir létu Á aðstoða sig við flutningana. P og G voru sem sérleyfishafar bundnir við framangreindan kjarasamning milli F og B og var þeim því talið skylt að láta bifreiðarstjóra, er störfuðu að flutningum á þeirra vegum, njóta launa samkvæmt ákvæðum hans. Talið var, að Á hefði verið kunnugt um þessa skyldu sérleyfishafanna, þar sem þeir höfðu öll yfirráð í Á. Af þessu þótti leiða, að Á hefði, er það tók að sér samkvæmt ákvörðun sérleyfishafanna P og G að aðstoða þá við flutningana, tekið á sig skyldu að greiða H laun samkvæmt nefndum kjarasamningi með sama hætti og sérleyfishafarnir hefðu sjálfir orðið að gera. 643

Siglingadómur.

Mál gegn skipstjórnarmanni, sem ákærður var fyrir 261. gr. siglingalaga nr. 56/1914, 215. gr. hegningarlaga nr. 19/1940

og 29. gr., sbr. 32. gr. tilskipunar nr. 8/1933 um alþjóðlegar siglingareglur.	587
---	-----

Siglingar. Sjá árekstur skipa, björgun, fiskveiðabrot, sjóveð.

Sjó- og verzlunardómur.

Mál til heimtu bjarglauna.	63, 74, 225, 266, 685
Mál til heimtu skaðabóta vegna áreksturs skipa.	98, 200, 630
Mál út af rétti til firma og vörumerkis.	257
Mál til heimtu uppbótar á aflahlut skipverja.	272
Mál til heimtu skaðabóta vegna riftunar á samningi.	324
Mál til heimtu skaðabóta og leigu samkvæmt skipsleigusamningi.	402
Mál til heimtu kaupverðs ýmissa vara.	569
Mál til ákvörðunar um atkvæðisrétt bæjarsjóðs og hafnarsjóðs í hlutafélagi.	610
Mál til heimtu dánarbóta vegna slyss, er varð við sprengingu í skipi.	617

Sjóveð.

Sjóveðréttur dæmdur til tryggingar bjarglaunum. . .	63, 225, 266, 685
Sjóveðréttur dæmdur til tryggingar skaðabótum vegna áreksturs skipa.	98
Samkvæmt lögjöfnun frá 4. tl. 236. gr., sbr. 13. gr. laga nr. 56/1914, var sjóveðréttur dæmdur til tryggingar dánarbótum vegna slyss, er varð við sprengingu í skipi.	617

Skaðabætur.

a) Vegna vanefnda á samningi.

Í maímánuði 1948 var af hálfu skólastofnunarinnar H auglýst, að „hirðusamur hagleiksmaður“ gæti fengið þar starf sem húsvörður. Meðal umsækjenda var L, roskinn maður. Eftir að skólastjóri H hafði átt tal við L um fyrri störf hans og aflað sér vitneskju um þau hjá byggingarfélagi því, sem um var að ræða, réð skólastjórinn L til starfans. Ekki var gerður skriflegur ráðningarsamningur, en aðiljar voru sammála um, að ráðningarkjörin hafi verið þessi: L skyldi annast ræstingu á húsneði H, sem er á tveim stöðum í bænum. Hann skyldi hafa almennt eftirlit með því, að vel væri gengið um húsakynninn, annast útvegum á ýmsu í þágu H, lagfæra það, er aflaga fór, og aðgerðar þurfti o. þ. h. Umsamið kaup var kr. 1700.00 á mánuði, ráðningartími 1 ár og hófst hann 18. maí 1948. L vann síðan hjá H til júniloka 1948, er hann hætti störfum. Hélt L því fram, að skólastjóri H hefði sagt sér fyrirvaralaust upp starfinu þann 29. júní og krafði L síðar H um bætur vegna þessarar riftunar

samningsins, samsvarandi eins mánaðar kaupi. Af hálfu H var því haldið fram, að L hefði sjálfur lagt niður störf sín hjá H, án uppsagnar af skólans hendi. Ekki voru færðar sönnur á, að L hefði samþykkt bótalesa brottför úr starfi, og þegar litið var til þeirra atvika málsins, að hér var um störf að ræða, sem L sóttist eftir, og ekki var vitað, að hann ætti kost á öðru starfi, betra eða jafngóðu, svo og þess, að kvartanir af hálfu H beindust að framkvæmd sérstakrar handiðnaðarvinnu, en ekki hinu eiginlega húsvarðarstarfi, þóttu ekki líkur fyrir því, að L hefði fallizt á að hverfa bóta-laust úr starfi. Þá var því haldið fram af hálfu H, að L ætti engan rétt til bóta vegna gallaðra vinnubragða við upp-setning móta, málun og trésmíði, en þeirri málsástæðu var ekki sinnt, með því að skólastjóri H vissi frá upphafi, að L var ekki iðnlærður og umrædd störf urðu að teljast utan venjulegs verksviðs húsvarðar. Sýknukrafa H, byggð á framlögðu sakavottorði L, svo og ófullkominni skriftar-kunnáttu hans, þóttu heldur ekki hafa við rök að styðjast. Voru L því dæmdar bætur eftir kröfu hans.

28

A afhenti póstaðgreiðslu (P) böggul til flutnings og fékk kvittun fyrir. Var í kvittuninni rétt um póströfusendingu að fjárhæð kr. 624.00, þar af burðargjald kr. 24.00. Póstböggull þessi var sendur með flugvél og glataðist, er flugvélin fórst á leið til áætlunarstaðar. A krafði nú P um greiðslu kr. 624.00 í skaðabætur. Um orsakir þess, að nefnd flugvél fórst, var alls óvíst og því ekki sannað, að slysið hefði stafað af óviðráðanlegum atburði (vis major), er leysti P undan skaðabótaskyldu samkvæmt c-lið 11. mgr. 20. gr. póstlaga nr. 31/1940, sbr. 4. mgr. 22. gr. reglugerðar nr. 13/1925. Framangreind póströfufjárhæð þótti ekki verða talin tilgreint verð í merkingu 8. mgr. 20. gr. póstlaga. Var A því aðeins talinn eiga samkvæmt nefndri mgr. rétt til að fá sendinguna bætta með 1 krónu fyrir hvert $\frac{1}{2}$ kg af þyngd hennar, auk endurgreiðslu á burðargjaldi.

139

A keypti íbúð í húsi af B og C og skyldi íbúðin fullgerð 15. júlí 1947. A fluttist í íbúðina um mánaðamótin júní—júlí s. á. og hinn 18. október s. á. fékk hann afsal fyrir íbúðinni úr hendi B og C. Í afsalinu var tekið fram, að húsnæðið væri selt „í því ástandi, sem það er nú í og sem kaupandi hefur kynnt sér og sætt sig við“. Nefnd íbúð varð síðan séreign konu A, M. Hinn 15. júlí 1949 fékk M dómkvadda matsmenn til að meta galla á íbúðinni. Höfðaði M síðan mál gegn B og C til heimtu skaðabóta af þessum sökum. Við athugun í júlímánuði 1949 kom að vætti vitna í ljós, að ekki hafði verið gengið frá veggjum kjallaraíbúðarinnar á fullnægjandi hátt til að varna því, að vatn kæmist þar inn. Þótti B og

C vera skylt að bæta M kostnað þann, er af nauðsynlegum umbótum leiddi, og var um fjárhæðina farið eftir mati hinna dómkvöddu manna. Spjöll á gólf dúkum og málningu þóttu og verða rakin til hinna leyndu galla á útveggjum íbúðarinnar og var B og C því einnig dæmt að bæta M það tjón. Sönnur voru ekki færðar fyrir öðrum skaðabótakröfum M, sem voru því ekki teknar til greina. 281

Af skeytaskiptum milli íslensku verksmiðjunnar H og erlenda verzlunarfyrirtækisins P í aprílmánuði 1947 var ljóst, að samningar höfðu tekizt um kaup H á 60 smálestum af línolíu af P. Í maí- og júnímánuði s. á. sendi P 20 smálestir af olíunni. Hinn 22. júlí s. á. ritaði H P bréf og kvaðst vera neytt til að rifta kaupum á eftirstöðvum pöntunarinnar vegna gjaldeyrisskorts. P mótmælti riftunarkröfunni þegar í stað. Í samningum sínum við P hafði H ekki gert neinn fyrirvara um gjaldeyris- eða innflutningsleyfi vegna nefndra kaupa og var H því ekki talið rétt að rifta samningi aðilja af þeim sökum. Talið var sannað, að aðiljar hefðu samið um ákveðið verð á línolíunni. Þótti H því eiga að greiða P bætur vegna hinnar ólögmetu riftunar, sem miðaðist við mismun á kaupverðinu og markaðsverði olíunnar, þegar riftunin fór fram, enda hafði H eigi sýnt fram á, að tjón P hefði verið minna. 324

A seldi Ó og J flugvél 15. september 1948. Ó og J höfðu áður skoðað flugvélinu og var tekið fram í kaupsamningnum, að þeir sætti sig við ástand hennar, og hafði þá orðið vart smávegis oliuleka í hreyfli vélarinnar. Við skoðun 22. september s. á. kom í ljós, að allstór sprunga var á sveifarás-húsi hreyfilsins. Ekki var í ljós leitt, að nefndur oliuleki stafaði af öðru en nefndri sprungu. Hér var um leyndan galla að ræða og var A því dæmt að bæta Ó og J tjón þeirra af þessum sökum. 329

V/s R, eign G, var leigt B og D til síldveiða sumarið 1947 ásamt síldveiðarfærum, þar á meðal tveim síldarnótum, djúpnót og grunnnót. Í leigusamningnum var m. a. tekið fram, að veiðarfærum skyldi skila í sama ástandi og við upphaf leigutímans, að undanskildu eðlilegu sliti. Hinn 30. júlí 1947 sökk v/s R og með dómi Siglingadóms var skipstjórinn síðar dæmdur til refsingar fyrir að hafa með gáleysi átt hlut í slysinu. Báðar nefndar síldarnætur, sem voru óvátryggðar, fórust með skipinu. Nefnt sjóslys taldist hafa verið með þeim hætti, að það leysti ekki B og D undan skyldum þeim, sem þeir höfðu tekið á sig með skipsleigusamningnum um að greiða G andvirði nefndra síldarnóta, þar sem ekki var unnt að skila nótunum sjálfum. Samkvæmt því, sem í ljós var leitt um ástand nótanna, þóttu

- bæturnar fyrir þær hæfilega ákveðnar kr. 50.000.00. 402
- A hafði í apríl 1945 selt B 4 vöruskemmur fyrir kr. 22.000.00, sem B innti af hendi, og var ætlunin, að B flytti skemmur þessar brott og reisti af nýju á öðrum stað. Alllöngu síðar, en áður en af flutningi hafði orðið, varð það að samkomulagi milli A og B, að kaup þessi gengju til baka og annar aðili, C, fengi skemmur þessar. Í staðinn skyldi B fá aðrar skemmur af sömu stærð og gæðum og ekki á óhentugri stað. Ósannað var, að B hefði samþykkt að taka við eða tekið við öðrum skemmum í staðinn, og var A því dæmt að greiða B skaðabætur fyrir vanefndir á samningi aðiljanna, kr. 22.000.00. 407
- Múraramestarinn S hafði unnið að því að setja steiningu og skel utan á hús V. Steiningin losnaði og datt af. Dómkvaddir matsmenn töldu, að steinlímið væri ekki nægilega hart og áætluðu kostnað af viðgerð kr. 7550.00. Þótti S eiga sök á þessum göllum og var honum því dæmt að greiða V nefnda fjárhæð, enda hafði og matsfjárhæðin ekki sætt neinum andmælum. 419
- Í febrúarmánuði 1948 seldi A B verzlun sína og jafnframt varð að samkomulagi með aðiljum, að verzlunin hefði áfram afnot af síma A, þar til hún sjálf hefði fengið síma eða þar til millisamband fengist. Þetta hafði eigi orðið, er A lét hinn 1. apríl 1949 flytja síma sinn úr verzlun B, og krafðist B þá bóta úr hendi A fyrir afnotasviptinguna. Samkvæmt þágildandi reglum fyrir Landsímamann, nr 140/1946, sbr. nú reglur nr. 41/1950, mátti enginn talsímanotandi lána, leigja eða selja öðrum afnot talsíma, nema með leyfi Landssímans. Er A heimilaði B afnot af síma sínum í sambandi við sölu umræddrar verzlunar, var talið, að hann hefði tekizt á hendur skyldu til að afla samþykkis Landssímans til þess, að verzlunin fengi að hafa afnot símans. Þessari skyldu fullnægði A ekki og þótti hann því eiga að bæta B tjón hans af afnotamissi símans. Þótti það eftir atvikum hæfilega ákveðið kr. 2500.00. 489
- A kom bifreið sinni til viðgerðar á bifreiðaverkstæði E vegna vélbilunar. Tiltekinn dag var umráðamanni bifreiðarinnar (K) tilkynnt, að viðgerð væri lokið og sækja mætti bifreiðina. K ók bifreiðinni skamman spöl frá verkstöð E og bilaði þá vél bifreiðarinnar af nýju. Kom í ljós, að um stórfellda vélarbílun var að tefla. Dómkvaddir matsmenn létu uppi álit sitt um orsakir vélarskemmdanna og í héraðsdómi sátu tveir sérfróðir menn um þessi efni. Þegar þess var gætt, hversu fljótt hreyfill bifreiðarinnar bilaði, eftir að hún var tekin af verkstöð E, þótti ekki önnur skýring fundin á orsökum bilananna, en að einhverir gallar eða mistök hefðu

- verið á viðgerð þeirri, sem framkvæmd var á verkstöð E, af mönnum, er hann bar ábyrgð á. Var E því dæmt skylt að bæta A tjón hans að $\frac{3}{4}$ hlutum, en A var látinn bera $\frac{1}{4}$ hluta tjónsins sjálfur, þar sem nokkuð þótti hafa skort á nauðsynlega aðgæzlu um akstur af hálfu K, er hann ók bifreiðinni eftir hina miklu viðgerð á hreyflinum. 555
- A réðist sem bifreiðarstjóri til B. A naut ekki þeirra kaupkjara, sem hann átti rétt til samkvæmt kjarasamningi stéttarfélaga þeirra, er áttu hlut að máli, og voru A dæmd þau laun úr hendi B. A hafði árangurslaust kafið B um kaup þetta og B tjáði A, að honum væri heimilt að hætta störfum, ef hann kysi. Lét A þá af störfum hjá B. Neitun B um að greiða A þau laun, er honum bar, taldist vera slík vanefnd, að hún jafngilti fyrirvaralausri uppsögn. Skaðabótakrafa A vegna fyrirvaralausrar uppsagnar var því tekin til greina. 643
- Í júlímánuði 1948 afsalaði A B hálfri húseign, neðri hæð og kjallara. Í afsalinu var tekið fram, að móteigandi B, D, sem átti efri hæð hússins og ris, hefði aðgang að salernis-herbergi í forstofu á neðri hæð. B hélt því fram, að A hefði lofað, er kaupin fóru fram, að vatnssalerni skyldi sett á efri hæð hússins, B að kostnaðarlausu, og þar með skyldi aflétt framangreindri kvöð um aðgang að salerni. Í árslok 1949 var salerni sett á efri hæð hússins, en nefndri kvöð var þó ekki aflétt. B höfðaði þá mál gegn D og krafðist viðurkenningar á brottfalli kvaðarinnar. Þeirri kröfu B var hrundið. Þá lét B dómkvadda matsmenn meta kvöð þessa til fjár og höfðaði því næst mál gegn A til greiðslu skaðabóta vegna ætlaðrar vanefndar á að létta af kvöðinni. Gegn andmælum A var ósannað, að hann hefði gefið B loforð um þetta efni og var A því sýknaður af skaðabótakröfu B. . . 677
- b) *Utan samninga.*
- Mörg skip voru að síldveiðum í Hvalfirði þann 16. nóv. 1947. Meðal þeirra voru skipin D og H. Rákust skipin á og laskaðist D talsvert. Af hálfu eigenda D var krafizt skaðabóta úr hendi eigenda H. Talið var, að skipstjórnarmenn H ættu meginsök á árekstrinum, þar sem þeir hafi ekki fylgt nægilega vel með ferðum D, sem var á stjórnborða. Á hinn bóginn var og talið, að skipstjórnarmenn D hefðu með nægilegri aðgæzlu átt að sjá til ferða H fyrr en raun bar vitni, enda var og sérstök ástæða til að gæta varúðar vegna annarra skipa, er voru þar í nánd. Samkvæmt þessu og eftir atvikum þótti rétt að skipta sök þannig, að H bæri $\frac{3}{4}$ hluta tjónsins, en D $\frac{1}{4}$ hluta. 98
- Manni, sem gerzt hafði sekur um fjársvik, dæmt að greiða skaðabætur. 104, 107

Vörubifreið A var ekið eftir Þjóðveginum frá Hafnarfirði til Reykjavíkur og jeep-bifreið B í gagnstæða átt. Er bifreiðarnar mættust, rákust þær á og skemmdist bifreið B talsvert. Krafðist B skaðabóta úr hendi A. Umræddan dag var skyggni slæmt, nokkur snjócoma og vegurinn flugháll undir snjófölinu. Talið var, að skort hefði á varkárni í akstri af hálfu ökumanna beggja bifreiðanna, þar sem of hratt hefði verið ekið með tilliti til hálkunnar, enda sáu og báðir til ferða hvors annars með nægum fyrirvara. Þóttu A og B því hvor eiga að bera helming þess tjóns, er af árekstrinum hlaut. 116

Vörubifreið, eign A, var ekið að næturlagi eftir Þjóðveginum í nágrenni Akureyrar. Á móti kom hrossahópur, 18—20 hross, sem þrír menn ráku. Bifreiðin lenti á sumum hrossanna og varð að skjóta tvö þeirra vegna meiðsla. Eigandi annars hestsins (S) krafðist skaðabóta úr hendi A og A krafðist skaðabóta vegna skemmda á bifreiðinni úr hendi hrossasölusambands þess (H), sem annaðist rekstur hrossanna. Það var metið ökumanni á bifreið A til aðgæzlskorts að hafa veitt hrossastóðinu svo seint athygli, að hann gat ekki afstýrt árekstri, og var það eigi talið leysa hann undan sök, að dimmt var og mishæðótt á slysstað. S bar enga ábyrgð á hegðun rekstrarmanna og voru honum því dæmdar óskertar bætur úr hendi A. Rekstrarmennirnir, sem H bar ábyrgð á, þóttu eigi hafa sýnt fulla varkárni, þar sem þeir létu eigi ríðandi mann fara fyrir hrossunum og vara vegfarendur við hættunni. Var H því dæmt að bæta S $\frac{1}{4}$ hluta tjóns þess, er varð á bifreið hans. 175

Togarinna A og vélbáturinn G voru á siglingu við vesturströnd Íslands. Leiðir þeirra skárust og rákust þeir á með þeirri afleiðingu, að G sökk, en skipverjar björguðust. Talið var, að skipstjórnarmenn G ættu meginsök á árekstrinum, þar sem G hafði samkvæmt 19. gr. sjóferðareglanna nr. 8/1933 átt að víkja úr leið, auk þess sem þeir hefðu að öðru leyti heldur ekki gætt nægilegrar varúðar samkvæmt 29. gr. sömu reglna. Á hinn bóginn þóttu skipstjórnarmenn A ekki hafa gætt fyllstu varúðar, þar sem ekki voru af þeirra hálfu gerðar ráðstafanir til að reyna að forða árekstri, fyrr en aðeins tvær bátslengdir voru milli skipanna. Var eigendum A því dæmt að bæta eigendum G tjón þeirra að $\frac{1}{4}$ hluta. ... 200

Fólksflutningabifreið, eign A, var ekið austur Hverfisgötu í Reykjavík, en sú gata hefur verið gerð aðalbraut samkvæmt 7. gr. laga nr. 24/1941. Um sama leyti var slökkviliðsbifreið, eign R, ekið suður Rauðarárstíg, er sker Hverfisgötuna, og rákust bifreiðarnar á á gatnamótunum. Nokkurt tjón varð á báðum bifreiðunum og tveir slökkviliðsmanna

- slösuðust. A höfðaði mál til greiðslu skaðabóta úr hendi R. Í 15. gr. laga nr. 24/1941 er svo ákveðið, að í kaupstöðum og kauptúnum megi í lögreglusamþykktum setja sérreglur um umferð. Í 3. mgr. 28. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930 er m. a. ákveðið, að allir vegfarendur skuli samstundis vikja úr vegi fyrir slökkviliðsbifreiðum, enda gefi þær auðþekkt hljóðmerki. Þetta ákvæði lögreglusamþykktarinnar var talið eiga stöð í nefndri 15. gr. laga nr. 24/1941 og var það talið taka jafnt til aðalbrauta sem annarra gatna. Nú var sannað, að nefnd slökkviliðsbifreið hafði gefið stöðugt, auðþekkt hljóðmerki í umrætt skipti. Þótti ökumaður bifreiðar A hafa haft nægilegt svigrúm til að stöðva bifreið sína eða draga hæfilega úr hraða hennar, áður en bifreiðarnar mættust. Þótti hann því einn eiga sök á árekstrinum og var R sýknaður af dómkröfum A. 204
- A ók bifreið sinni suður Gunnarsbraut í Reykjavík. Er hann kom að gatnamótum Gunnarsbrautar og Kjartansgötu, kom B þá götu í bifreið sinni og beygði á hægri vegarhelmingi inn á Gunnarsbraut. Rákust bifreiðarnar á og skemmdust báðar. Með því að aka á hægri vegarhelmingi og veita ekki umferðinni næga aðgæzlu, þótti B eiga meginsök á umræddum árekstri. A var og talinn hafa sýnt nokkra óvarkárni, með því að beygja einnig til hægri, er hann sá til ferða B og hemla ekki strax. Eftir atvikum þótti B eiga að bera $\frac{3}{4}$ hluta tjónsins, en A $\frac{1}{4}$ hluta. 208
- A ók bifreið sinni norður Grundarstíg í Reykjavík með um 30 km hraða, miðað við klst. Er A hafði ekið fram hjá bifreið, er stóð kyrr á götunni, kom 7 ára drengur, B, hlaupandi út á götuna úr gangi milli húsa. Varð hann fyrir bifreið A og hlaut af talsverð meiðsl. Talið var, að A hefði ekið of hratt, eins og aðstæður voru, og var honum því dæmt að bæta $\frac{3}{5}$ hluta tjóns þess, er B varð fyrir, en annað tjón varð B að bera sjálfur vegna gáleysis síns. 217
- Atvinnu- og samgöngumálaráðherra skipaði árið 1945 E flugmálastjóra um ótiltekinn tíma samkvæmt lögum nr. 24/1945. Ráðherra sagði E upp stöðu þessari 15. september 1950 frá 1. apríl 1951 að telja. Er litið var til starfa E samkvæmt lögum nr. 65/1947, þóttu þau svo vandasöm og ábyrgðarmikil, að jafna mætti þeim til ýmissa eldri embætta ríkisins. Þótti E því eiga að sæta sömu kjörum og aðrir embættismenn, er honum var víkið frá starfa og embætti hans lagt niður. Í 20. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 eru ákvæði um skipan og lausn þeirra embættismanna, er Forseti Íslands skipar, og þótti rétt að beita því ákvæði með lögjöfnun um embætti, er ráðherra veitir, eins og var um embætti E. Af ákvæðum stjórnarskrárinnar frá 1874 þótti

- ljóst, að stjórnvaldið hafði þá rétt til að víkja embættismanni frá starfa án tillits til saka, en lögákveðinn eftirlaunaréttur skyldi bæta þeim stöðumissinn, er frá var vikið, án þess að sakir væru sannaðar. Í stjórnarskránum frá 1920 og 1944 er enn heimild fyrir stjórnvald til að víkja embættismanni frá starfa án tillits til saka, en hins vegar eru ekki lengur ákvæði um, að embættismenn njóti sérstaks eftirlaunaréttar. Leifar fyrrnefndrar meginreglu stjórnarskrárinnar frá 1877 eru þó enn í 20. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, og þótti þetta benda til þess, að stjórnarskrárgjafinn 1920 og síðar hafi ekki vitandi vits ætlað að svipta embættismenn þeim rétti, sem upphaflegi stjórnarskrárgjafinn veitti þeim að þessu leyti. Þegar litið var til þessa, þóttu dómstólar hafa heimild til að ákveða þeim embættismönnum, sem þannig er vikið úr starfi, nokkrar bætur fyrir röskun á stöðu og högum. Samkvæmt þessu og með tilliti til stöðu þeirrar, er E gegndi, og honum var vikið úr án nokkurra sannaðra saka, voru honum dæmdar bætur úr ríkissjóði, kr. 85000.00. 231
- Sannað þótti, að G væri valdur að líkamsáverkum, er A og M hlutu. Var G dæmd refsing fyrir samkvæmt 217. gr. laga nr. 19/1940. Í opinbera málinu gegn G krafðist A skaðabóta úr hendi G fyrir vinnutjón og miska og M krafðist miskabóta. Voru A og M dæmdar þessar bætur. 238
- B, sem var liðsmaður í varnarliði Bandaríkja Norður-Ameríku hér á landi, var dæmdur sekur fyrir líkamsárás á X samkvæmt 217. gr. laga nr. 19/1946, sbr. lög nr. 110/1951. X hafði uppi skaðabótakröfu á hendur B í opinbera málinu, en sú krafa varð ekki dæmd í því máli samkvæmt f-lið 2. tl. 12. gr. viðbótarsamnings um réttarstöðu liðs Bandaríkjananna, sbr. 1. gr. laga nr. 110/1951. 246
- Hinn 22. október 1942 var lögfræðingurinn J skipaður rannsóknardómari í skattamálum (skattamáladómari) samkvæmt 11. gr. laga nr. 20/1942. Með bréfi 30. september 1950 var J veitt lausn frá störfum þessum frá 1. apríl 1951 að telja. Þetta starf J var talið sérstaks eðlis og einungis fólgið í rannsókn tiltekinna mála að fyrirlagi skattyfirvalda, án heimildar til dómsuppsögu. Varð þessu embætti því ekki jafnað til embættis héraðsdómara. Þetta embætti var lagt niður með lögum nr. 118/1950, en nú eru ekki lengur, eins og áður var, lögmælt eftirlaun til handa embættismanni, sem þannig verður að láta af embætti, án þess að sakir séu sannaðar. Þótti því bera að dæma J, sem misst hafði nefnda stöðu sína án nokkurra saka, bætur úr ríkissjóði. Þegar þess var gætt, hversu stöðu J var háttað, að honum voru greidd 3 mánaða laun, eftir að embættið var

- lagt niður, að hann hafði fengið 4000 króna eftirlaun auk verðlagsuppbótar árið 1952 og var ætluð sama fjárhæð árið 1953, þóttu bæturnar hæfilega ákveðnar kr. 50000.00. 318
- A hafði stolið ríffli og glataðist hann. A var dæmt að greiða eiganda ríffilsins skaðabætur. 368
- A hafði skemmt tvær bifreiðar B í sambandi við nytjastuld á þeim. Var A dæmt að greiða B skaðabætur fyrir skemmdirnar. 368
- A hafði ráðist á B, veitt honum áverka og höfuðkúpabrot. B krafðist miskabóta, sem A var dæmt að greiða. 368
- A hafði í septembermánuði 1949 fengið innflutningsleyfi fyrir bifreið. Bifreiðasalinn E greiddi tilskilin leyfisgjöld og fékk leyfið afhent. Pantaði E síðan bifreið út á leyfið og kom hún hingað til lands í nóvember 1949. Ekki kom fram, hver hefði greitt kaupverð bifreiðarinnar erlendis og kostnað í erlendri mynt af flutningi hennar hingað til lands. Eftir að bifreiðin hafði verið tollafgreidd, var hún í vörzlum E. Hinn 10. apríl 1950 andaðist A. Hafði kona A, K, þá lagzt banaleguna og andaðist hún 22. maí 1950, án þess að hafa fengið leyfi til setu í óskiptu búi eftir A. Hinn 18. apríl 1950 hitti E K að máli og fékk hana til að undirrita yfirlýsingu þess efnis, að henni væri kunnugt um, að A hefði látið dóttur E og tengdason (D og T) fá umrætt innflutningsleyfi og að hún samþykkti fyrir sitt leyti afsal á leyfinu til D og T. Sama dag fékk E bifreiðina skráða á nafn D og T og tóku þau bifreiðina síðan til notkunar. Einkaerfingjar þeirra A og K (B) kröfðust bifreiðarinnar og skaðabóta fyrir verðyrnun hennar frá 18. apríl 1950 til 23. október 1952, að mat um það efni fór fram. Ósannað var, að A hefði selt B umrætt innflutningsleyfi, sem var bundið við nafn A, enda og sala á því bönnuð. K hafði ekki leyfi til setu í óskiptu búi, er hún undirritaði nefnda yfirlýsingu 18. apríl 1950 og hafði hún því ekki gildi fyrir B. Eignaréttur B að bifreiðinni var því viðurkenndur og D og T dæmt að afhenda hana gegn greiðslu kostnaðarverðs, enda ósannað, að A eða B hefðu greitt nokkuð. Jafnframt voru E, D og T dæmd in solidum til að greiða B skaðabætur vegna framangreindrar verðyrnunar á bifreiðinni og taldist það samkvæmt mati dómkvaddra manna nema kr. 15000.00. 411
- 16 ára gömul stúlka, P, vann í hraðfrystihúsi K. Vann hún við að taka á móti fiskþökkum, sem bárust eftir vélknúnu færíbandi. Eitt sinn, er P vann að þessum störfum, kveður hún fiskpakkana hafa borízt svo ört að, að hún hafi orðið að taka þá efst í rennu færíbandsins. Er P var að taka einn pakkann, slóst band á hægri handar sjóvettlingi þeim, er

hún hafði á hendi sér, utan um ás, sem var yfir enda færibandsins og festist á honum. Vafðist hönd og handleggur utan um ásin, sem snerist, og margbrotnaði þá handleggur Þ og hendin laskaðist. Voru þessi meiðsl Þ svo mikil, að hún hlaut 45% varanlega örorku að mati tryggingaryfir-læknis. Umbúnaður um nefndan ás braut í bága við ákvæði 11. gr. laga nr. 24/1928 og 37. gr. reglugerðar nr. 10/1929 og þótti meginorsök slyssins verða rakin til þessa vanbúnaðar og K, sem eigandi hraðfrystihússins, bera fébótaábyrgð gagnvart Þ vegna slyssins. Að vísu taldist óvarlegt að nota sjóvettlinga við umrætt starf, en þar sem verkstjórar K höfðu ekki varað starfsstúlkurnar við þessari notkun, þótti Þ, sem var svo ung að árum, ekki eiga að sæta lækkun á skaðabótum af þeim sökum. Voru Þ dæmdar samtals rúmar 95 þúsundir króna í örorku-, þjáninga- og lýtabætur. 427

X hafði orðið fyrir árás af hálfu varnarliðsmannsins T, svo að varðaði við 209. gr. og 217. gr. laga nr. 19/1940. Í refsismálinu gegn T krafðist X skaðabóta úr ríkissjóði fyrir fata-skemmdir, vinnutap og miska af völdum árásarinnar. Þessi skaðabótakrafa þótti svo vanreifuð, að ekki væri heimilt samkvæmt 145. gr. laga nr. 27/1951 að dæma hana í refsismálinu gegn T og var kröfunni því vísað frá héraðsdómi. . . 511

A tók sér flugfar í flugvél þeirra B og D gegn ákveðnu gjaldi fyrir hverja klukkustund. Var síðan flogið nokkra stund og að því búnu lenti flugmaðurinn á Keflavíkurflugvelli. Loftstraumur frá hreyflum stórrar flugvélar, sem var þarna á ferð nálægt, olli því, að flugvél þeirra B og D rann með framhjólin út af flugbrautinni. Flugmaðurinn fór þá út úr flugvélinni og gerði tilraun til að ýta henni upp á brautina. Hann lét þó hreyfil flugvélarinnar vera í gangi og gætti þess ekki að stöðva hann, er A, sem var ungur og óvanur flugi, fór út úr flugvélinni í því skyni að hjálpa flugmanninum. Gekk A þá svo nálægt skrúfuspöðunum, að hann hlaut talsverð meiðsl af. Vegna nefndrar vangæzlu flugmannsins þóttu B og D, sem viðurkenndu eigenda- og umráðendaábyrgð á flugvélinni, eiga að bæta A $\frac{3}{5}$ hluta tjóns þess, er hann beið af flugslysinu, en A þótti ekki hafa viðhaft þá varúð, sem af honum mátti krefjast, er hann gekk meðfram vélinni. 597

V/s Þ var stött í Hvalfirði í því skyni að taka þaðan hvallýsi til flutnings. Skipið hafði áður flutt benzín og fór því fram hreinsun á geymum skipsins, áður en hvallýsið skyldi sett á þá. Fór sú hreinsun fram með gufueimingu og skolun með sjó. Vann stýrimaður skipsins, H, að þessu, ásamt þremur hásetum, þ. á. m. S. H fór nú þrisvar sinnum með stuttu millibili niður í geymi II til athugunar og hafði í tvö síðari

skiptin með sér raflampa. Er H kom upp í síðasta skiptið, gaf hann nefndum hásetum fyrirskipun um að halda áfram skolun með sjó, þar sem enn væri eigi óhætt að fara niður í geyminn til vinnu. Andartaki síðar varð mikil sprenging í geymi II. Sprakk geymirinn og þilfar skipsins yfir honum flettist frá. Við sprenginguna fórust tveir af nefndum hásetum, þ. á. m. S, svo og þriðji maður úr landi, sem staddur var á þilfarinu. Ekkja S, F, höfðaði nú mál til heimtu dánarbóta úr hendi eiganda v/s Þ, Ú, fyrir sína hönd og þriggja ófjárráða barna hennar og S, þeirra Í, Ó og P. Talið var, að slys þetta hefði orðið af völdum neista, sem komizt hafi í benzineiminn í geymi v/s P og hleypt af stað sprengingunni. Þótti því mega rekja upptök sprengingarinnar til einhverrar bilunar í tækjum eða mistaka, þótt ekki yrði talið sannað, að skipverjar á v/s Þ ættu sök. Samkvæmt þessu og þar sem verkefni það, sem skipverjar fengust við, var almennt hættulegt, þótti rétt að leggja fóbótaábyrgð á slysinu á Ú. Voru þeim F, Í, Ó og P því dæmdar dánarbætur, kr. 150.000.00, að frádregnum rúmum 68 þús. kr., sem greiddar höfðu verið þeim samkvæmt lögum um almannatryggingar og sérstökum samningi um aðra tryggingu, er útgerðarmenn höfðu staðið straum af. 617

Mörg skip voru að síldveiðum í Hvalfirði í nóvembermánuði 1947, þ. á. m. v/s M og v/s F. Rákust skipin á og urðu talsverðar skemmdir á háðum, auk þess sem eigendur og skipverjar þeirra urðu fyrir aflatjóni. Það var metið stjórnendum M til vangæzlu, að þeir létu kasta fyrir síld of nærri F, enda máttu þeir og sjá, að skipverjar á F voru þá önnun kafnir við að koma nót með síld upp að hlið vélbátsins og skipstjórnarmönnum F óhægt um stjórn tök af þeim sökum. Á hinn bóginn taldist það og vangæzla af hálfu stjórnenda F að hafa ekki þann vörð á skipinu, er gæti fylgt með athöfnum og siglingu M, enda var ósannað, að ekki hefðu verið tök á að afstýra einhverju af tjóninu, ef svo hefði verið. Eins og atvikum var háttað, þóttu eigendur M eiga að bera ábyrgð á tjóni því, er af hlaut, að $\frac{3}{5}$ hlutum, en eigendur F að $\frac{2}{5}$ hlutum. 630

Tvær bifreiðar, eign A og B, rákust á og farþegar í þeim, þ. á. m. V, hlutu meiðsl af. Í opinberu máli var öikumönnum bifreiðanna dæmd refsing fyrir gálausan akstur. V höfðaði einkamál gegn A og B til greiðslu skaðabóta fyrir læknskostnað, fataskemmdir, vinnutjón, örorku, lýti og þjáningar. A og B viðurkenndu skaðabótaskyldu sína. Kröfur V vegna fataskemmda og læknskostnaðar voru teknar til greina óskertar. V hafði hlotið áverka á andliti svo og hnémeiðsl, sem erfiðlega gekk að ráða bót á, þrátt fyrir ítrekaðar lækn-

- ingatilraunir. Læknir taldi örorku V 8% til frambúðar. Voru V dæmdar kr. 23000.00 fyrir vinnutjón, örorku, lýti og þjáningar. 671
- Bifreið, sem var eign varnarliðs Bandaríkjamanna hér á landi, var ekið á íslenzka bifreið, sem skemmdist talsvert. Eigandi íslenzku bifreiðarinnar höfðaði mál gegn ríkissjóði til greiðslu skaðabóta vegna tjóns þess, er hann hlaut. Öku- maður varnarliðsbifreiðarinnar var talinn eiga sök á nefnd- um árekstri, en þeirri bifreið var ekið samkvæmt ákvörðun varnarliðsmanna og á ábyrgð eiganda hennar að íslenzkum lögum. Var því talið, að tjón það, er af akstrinum hlaut, félli undir ákvæði 12. gr. 2. tl. viðbótarsamnings um réttar- stöðu liðs Bandaríkjanna og eignir þeirra, er lögfestur var með lögum nr. 110/1951, og ríkissjóði því dæmt að greiða umrædda skaðabótakröfu. 679

Skattar.

a) Til bæjar- og sveitarfélaga.

- H/f S í Vestmannaeyjum var gert að greiða rúmar 126 þús. króna í stríðsgróðaskatt árið 1945. S greiddi síðan smátt og smátt upp í skatt þennan og í ársbyrjun 1950 voru eftirstöðvar hans kr. 50.000.00. Af hálfu ríkissjóðs var þá samþykkt að gefa upp eftirstöðvarnar gegn því skilyrði, að bæjarsjóður Vestmannaeyja (V), sem samkvæmt 2. gr. laga nr. 21/1942 átti rétt til 45% af stríðsgróðaskattinum, gæfi einnig eftir sinn hluta skattsins. Þetta gerði V ekki og var uppgjöf ríkis- sjóðs þegar af þeirri ástæðu ekki gild. V höfðaði nú mál gegn S til heimtu nefndra 45% af eftirstöðvum stríðsgróða- skattsins og var V af hálfu ríkissjóðs veitt heimild til inn- heimtu þessa hluta skattsins. Var S dæmt að greiða V fjár- hæð þessa. 190
- Bæjarsjóður Reykjavíkur (R) krafði Frímúrararegluna á Íslandi (F) um fasteignagjald samkvæmt lögum nr. 67/1945. F taldi sig undanþeginn þessu gjaldi samkvæmt 4. gr. nefndra laga, þar sem gjaldið væri heimt af samkomuhúsi, sem ekki væri leigt til skemmtana. Talið var, að umrædd húseign F væri notuð af takmörkuðum hópi manna og hún gæti ekki talizt rekin til almenningsheilla eða almenningsþarfa, þannig að nefnt ákvæði 4. gr. laga nr. 67/1945 ætti ekki við hér. Var því heimilað lögtak fyrir nefndu fasteignagjaldi F. 399
- Í hreppnum G er sildarverksmiðjan K. Eigendur K og útgerðar- maðurinn J, sem var heimilisfastur í kaupstaðnum A, gerðu samning um, að J tæki K á leigu tiltekið tímabil árið 1950. Samkvæmt þessum samningi lét J bræða fisk í K frá 27. apríl til 8. júlí 1950 og síðan frá 8. september til 25. nóv- ember. G taldi J útsvarsskyldan vegna þessarar starfrækslu

og krafðist lögtaks hjá J til heimtu útsvarsins. Í ljós var leitt, að J hafði enga fastráðna starfsmenn í K á vinnslutímanum, yfirstjórn starfrækslunnar var í A, þar sem J átti heima, og sölu afurðanna var stjórnað þaðan. Reksturinn í K var tímabundinn og hafði nokkur einkenni bráðabirgða-ástands. Þótti J því ekki hafa rekið heimilisfasta atvinnustofnun í G- hreppi, sbr. a-lið 8. gr. laga nr. 66/1945, og ekki var heldur talið, að J hefði haft slík jarðarafnot á verksmiðjustaðnum í G-hreppi, að útsvarsálagning samkvæmt b-lið 8. gr. sömu laga kæmi til greina. Var því synjað um lögtakið. 423

b) *Til ríkissjóðs.*

- Fegrunarfélag Reykjavíkur (F) hélt tvær skemmtanir árin 1948 og 1949 í fjáröflunarskyni og seldi að þeim aðgang. Var F krafinn um skemmtanaskatt af aðgangseyrinum og greiddi F hann, að áskildum rétti til endurheimtu. Tilgangur F er að fegra Reykjavík, stuðla að betri snyrtingu og hreinsun borgarinnar, aukinni umgengnismenningu og hollustuháttum. Hagnaði af framangreindum skemmtunum hafði óvæfengt verið varið í samræmi við nefndan tilgang F, sem taldist miða að almannaheill. Þóttu skemmtanir þessar því vera undanþegnar skemmtanaskatti samkvæmt ákvæðum b-liðs 3. gr. laga nr. 56/1927 og Þjóðleikhússjóði, Kennslukvikmyndasjóði og Félagsheimilasjóði því dæmt að endurgreiða skattinn. 134
- Ákvæði 12. gr. laga nr. 22/1950 skýrð þannig, að sá hluti stóreignaskatts, sem á er lagður vegna eignar í hlutafélögum og samvinnufélögum, þar með talin hlutafjár- og stofnfjáreign, verði einungis innheimtur hjá félögunum sjálfum ... 142, 154, 159, 165, 312
- Ekki þótti öruggt að skýra ákvæði 17. gr. laga nr. 6/1935 á þá leið, að orðin „verðmæt eignarréttindi“ tækju til viðskiptavildar (goodwill). Var viðskiptavild því eigi talin til eigna við ákvörðun stóreignaskatts samkvæmt lögum nr. 22/1950. 142
- Í 12. gr. reglugerðar nr. 133/1950 um stóreignaskatt er svo ákveðið, að söluskattur ársins 1949 skuli því aðeins dreginn frá eignum í sambandi við ákvörðun um stóreignaskatt, að söluskatturinn hafi verið greiddur áður en stóreignaskatturinn er ákveðinn. Talið var, að söluskattur hafi hvílt sem skuld á atvinnufyrirtækjum A 31. desember 1949, enda þótt gjalddagi væri þá ekki kominn. Við ákvörðun stóreignaskatts A var söluskatturinn því talinn meðal skulda A. 142
- Atvinnufyrirtækið A skuldaði 31. desember 1949 slysaftryggingargjöld samkvæmt ákvæðum 112. gr. og 113. gr. laga nr. 50/1946. Tryggingargjöld þessi voru talin raunveruleg

- skuld í sambandi við ákvörðun stóreignaskatts A og skipti ekki máli, þótt þau væru innheimt síðar. 142
- Samkvæmt hinni almennu skattalöggjöf greiða dánarbú skatt af óskiptum eignum búins. Dánarbú varð ekki talið eitt þeirra félaga, er getur í 3. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950, og fór því um stóreignaskattskyldu dánarbús eftir 1. mgr. 12. gr. sömu laga. 154, 165
- Sá, sem situr í óskiptu búi, á að greiða skatt af öllum eignum og tekjum búins samkvæmt hinni almennu skattalöggjöf. Óskipt búi varð ekki talið eitt þeirra félaga, er getur í 3. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950, og fór því um stóreignaskattskyldu af óskiptu búi eftir 1. mgr. 12. gr. sömu laga. 159
- Samkvæmt 1. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950 skyldi leggja sonefndan stóreignaskatt á eignir allra einstaklinga, sem skattskyldir voru samkvæmt 1. og 2. kafla laga nr. 6/1935, og skyldi skattálagningin miðuð við eignir þeirra hinn 31. desember 1949. Af 2. mgr. 14. gr. laga nr. 6/1935 leiðir, að þeir menn, sem ekki eru heimilisfastir hér á landi, skulu ekki greiða eignaskatt af öðrum eignum þeirra hér á landi en þeim, sem gefa af sér tekjur þær, er greinir í 2. gr. laganna. Nú var A ekki talinn hafa verið heimilisfastur hér á landi hinn 31. desember 1949 og var hann því eigi talinn stóreignaskattskyldur af öðrum eignum sínum en þeim, er greinir í fyrrnefndum ákvæðum laga nr. 6/1935. Heildarverðmæti þeirra eigna A nam ekki skattskyldri fjárhæð samkvæmt lögum nr. 22/1950 og var A því skylt að greiða stóreignaskatt. 276
- Í sambandi við ákvörðun stóreignaskatts A samkvæmt lögum nr. 22/1950 var úrlausnarefnið það, hvort erfðafé eftir móðurforeldra A, d. kr. 348.440.13, sem bundið er samkvæmt erfðaskrá í Yfirfjárráðastofnuninni dönsku, skyldi teljast honum til eignar við álagningu stóreignaskattsins. Samkvæmt erfðaskránni skyldi A fá d. kr. 20.000.00 af erfðafénu, er hann varð fjárráða árið 1950, og síðan ár hvert d. kr. 10.000.00, unz helmingur fjárins er greiddur. Hinn helmingur erfðafjárins skal standa inni hjá Yfirfjárráðastofnuninni og nýtur A vaxta af því fé ævilangt, en að honum látnum rennur féð í dánarbú hans. Að því er varðar hinn fyrrtalda helming erfðafjárins, eru ákvæði erfðaskrárinnar því í vegi, að A ráðstafi rétti sínum til fjárins fyrirfram með framsali, veðsetningu eða á annan hátt. Þótti bera að hafa hliðsjón af þessu við skattmat á verðmæti því, er felst í rétti A til fjár þessa, og þótti eiga að miða við 6% ársvexti, eins og peningamarkaði hér á landi er háttað. Samkvæmt reikningi tryggingarfræðings, framkvæmdum með þessum hætti, var rétturinn til nefnds fjár að verð-

- mæti d. kr. 154.112.51. Að því er varðar hinn síðartalda helming erfðafjár A, getur hann eigi, meðan hann lifir, ráðstafað höfuðstólnum og lánardrottinn hans geta eigi leitað fullnægi í honum á þeim tíma. Með hliðsjón af g-lið 19. gr. og a-lið 18. gr. laga nr. 6/1935 þótti rétt að telja sem skattskylda eign A innstæðu vaxta af erfðafé þessu um ótakmarkaðan tíma. Nam hún samkvæmt reikningi tryggingarfræðings d. kr. 117.863.55. 306
- Samkvæmt 8. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950 er gjaldanda stóreignaskatts heimilt að greiða allt að 90% af þeim hluta skattsins, sem er fram yfir 2000 kr., með skuldabréfum, enda fái ríkissjóður veð í hinum skattlögðu eignum, og er eign veðhæf fyrir fjárhæð, sem samsvarar matsverði hennar til stóreignaskatts. Hlutfélög geta m. a. neytt þessarar heimildar fyrir þeim hluta skattsins, er telst skuld téðra félaga. Sýnt þótti af ákvæðum laga nr. 22/1950, að markmið þeirra væri að jafna raunverulegum verðmætum hlutfélaga án frádráttar hlutafjár, en að frádregnum skuldum, niður á félagsmenn í hlutfalli við hlutdeild þeirra, áður en reiknaður væri sá hluti skattsins, sem telst skuld félaganna. Samkvæmt þessu þótti hlutafjáreign ekki verða dregin frá eignum félaga, áður en þeim væri jafnað niður á félagsmenn til ákvörðunar skattgreiðslu, sbr. b-lið 4. gr. laga nr. 59/1950. Félagsréttindi í félögum þessum veita rétt til hlutdeildar í arði og eignum félaganna innan vissra marka, er fullnægt er skuldheimtumönnum, þar á meðal ríkissjóði. Veð í hlutabréfum félaga var því ekki talið veita aukna tryggingu fyrir skattkröfum á hendur félögunum, þar sem skattkrafan gengur fyrir hlutdeildarréttindum þeim, er hlutabréfin veita. Félagsréttindi hluthafa þóttu því hvorki samkvæmt ákvæðum laganna né eðli máls slík eign, er hlutafélög gætu veðsett fyrir stóreignaskatti þeim, er félögunum ber að greiða. Krafa h/f A í þá átt var því ekki tekin til greina. 312
- Við ákvörðun stóreignaskatts samkvæmt lögum nr. 22/1950 var skattþegninum E reiknuð tiltekin húseign til eignar á sexföldu fasteignamatsverði. Nefnd húseign stendur á leigulóð, og hafði leigusamningur verið gerður til skamms tíma. Síðast var leigusamningurinn framlengdur í nóvembermánuði 1947 til óákveðins tíma, en uppsegjanlegur af hálfu leigusala með sex mánaða fresti. Einnig var svo ákveðið, að í lok leigutímans skuli leigutaki taka burt öll mannvirki á lóðinni, leigusala að kostnaðarlausu. Samkvæmt 18. gr. laga nr. 70/1945 var nýtt fasteignamat framkvæmt á húseign E og var fasteignamatsverð húseignarinnar kr. 38.000.00, miðað við 31. desember 1949. Þetta leiðrétta

- fasteignamat var lagt til grundvallar við ákvörðun stóreignaskatts E og leiddi af því, að skattskyld eign E nam ekki tilskilinni lágmarksfjárhæð samkvæmt lögum nr. 22/1950. 434
- A krafðist þess í málssókn í héraði, að við ákvörðun á stóreignaskatti hans yrði tiltekin fasteign hans talin honum til eignar á kr. 759.000.00 og var sú fjárhæð í samræmi við mat, er dómkvaddir menn höfðu framkvæmt á eigninni. Í héraði var þessi krafa A tekin til greina. Við áfrýjun málsins til Hæstaréttar krafðist A þess, að nefnd eign hans yrði í þessu sambandi talin kr. 621.000.00 virði, og miðaði A þá við nýtt mat, sem fram hafði farið eftir uppkvaðningu héraðsdóms. Ljóst var, að þetta mat var byggt á röngum grundvelli, þar sem ekki var tekið tillit til þess til lækkunar, að sérstök kvöð hvíldi á umræddri eign. Ekki þótti þó ástæða til að láta fara fram nýtt mat, sem mundi verða lægra, enda var A talinn bundinn af hinni upphaflegu kröfugerð í héraði. 456
- Á H var lagður stóreignaskattur, rúmlega 92 þúsund króna. H krafðist þess að fá að greiða skatt þennan með því að afsala ríkissjóði (R) tilteknum eignum, sem viðurkennt var af R að væru fasteignir í skilningi 8. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950, sbr. a-lið 4. gr. laga nr. 59/1950. Samkvæmt þessu fortakslausa lagaákvæði þótti H eiga rétt til að þessi krafa hans yrði tekin til greina. 579

Skilorðsbundnir refsidómar.

- Manni dæmt skilorðsbundið fangelsi fyrir brot á 248. gr. hegningarlaganna. 104
- Prem mönnum dæmd skilorðsbundin fangelsisrefsing fyrir brot á 142. gr. hegningarlaganna. 537
- Prem mönnum dæmd skilorðsbundin varðhaldsrefsing fyrir brot á 144. gr. hegningarlaganna. 537
- Manni dæmd skilorðsbundin varðhaldsrefsing fyrir brot á 1. mgr. 106. gr. hegningarlaganna. 583

Skip. Sjá árekstur skipa, björgun, fiskveiðabrot, sjóveð, útgerð skips.

Skipsleiga.

V/s R, eign G, var leigt B og D til sildveiða sumarið 1947 ásamt sildveiðarfærum og var leiguupphæð ákveðin samtals kr. 110.000.00. Hinn 30. júlí 1947 sökk v/s R og með dómi Siglingadóms var skipstjórinn síðar dæmdur til refsingar fyrir að hafa með gáleysi átt hlut að slysinu. Er slys þetta varð, voru ógreiddar kr. 50.000.00 af skipsleigunni. Nefnt

sjóslys taldist hafa verið með þeim hætti, að það leysti ekki B og D undan skyldum þeim, sem þeir höfðu tekið á sig með skipsleigusamningnum, þ. á m. um að greiða G nefndar eftirstöðvar leigugjaldsins. 402

Skipti.

Uppskrift fór fram á félagsbúi hjónanna A og B vegna væntanlegs hjónaskilnaðar þeirra. Meðal muna þeirra, sem upp voru skrifaðir, voru nokkrir tilteknir húsmunir, sem uppkominn sonur hjónanna, G, taldi sig eiga og krafðist að fá afhenta, en faðir hans, A, andmælti. Móðir G, B, staðhæfði, að nefndir munir væru eign G. Vitni, sem komu oft á heimili A, B og G báru, að munirnir hefðu verið kallaðir eign G. G taldi fram til skatts árin 1949 og 1950 umrædda muni, að því er séð varð, og var verðmæti þeirra þar ákveðið kr. 2.500.00. Hins vegar taldi A þá fram innanstokksmuni að verðmæti kr. 1.000.00. G flutti nefnda muni af sameiginlegu heimili aðilja í nóvembermánuði 1951, án þess að A mótmælti þá eignarrétti G til munanna, svo sannað væri. Þóttu því ekki efni til að telja munina eign félagsbús A og B og var krafa G um afhendingu þeirra tekin til greina. 501

Konan K andaðist 29. júlí 1946. Í sambandi við skiptameðferð á dánarbúi hennar krafðist L þess, að viðurkenndur yrði eignarréttur hans að tiltekinni húseign, sem K var þinglesinn eigandi að. L hafði afsalað húseign þessari til K 12. maí 1926. Virtist afsalið hafa verið gert a. m. k. öðrum þræði til að tryggja kaupgreiðslu til K svo og stöðu hennar á heimilinu, enda tóku þau K og L upp hjónalíf um þær mundir, án þess þó að ganga að eigast að lögum, og héldu þau þeirri sambúð áfram til andláts K. Vitni báru, að K hefði á ýmsum tímum talað um að afsala húseigninni aftur í hendur L, en af slíku afsali varð þó ekki, heldur var húseignin þinglesin eign K allan framangreindan tíma eða í 20 ár. Húseignin var því talin eign dánarbús K. Krafa L um leigulausa íbúð í nefndu húsi til dauðadags var heldur ekki neinum rökum studd og var því eigi sinnt. 521

Hjónin Ó og H, sem áttu enga arfgenga niðja, gerðu sameiginlega og gagnkvæma erfðaskrá árið 1921, þannig að það hjónanna, er lengur lifði, skyldi erfa allar eignir þess, er fyrr félli frá. Ó andaðist árið 1946, og runnu þá allar eignir hans til H í samræmi við ákvæði erfðaskrárinnar. H lézt síðan hinn 19. júlí 1951 og hafði hún eigi áður ráðstafað eignum sínum með erfðaskrá. Til arfs úr búi H kölluðu K, G og B, börn P, sem var hálfbróðir H, svo og P, sem var alsystir Ó. Fyrirnefnd sameiginleg og gagnkvæm erfða-

skrá Ó og H þótti eigi haggja ákvæðum 8. gr. erfðalaga nr. 42/1949, þar sem sú erfðaskrá fól aðeins í sér ráðstöfun eigna hjónanna innbyrðis. Samkvæmt því var dánarbúi H skipt að jöfnu milli lögerfingja hvors hjóna um sig. 567

Skírlífisbrot. Sjá kynferðisbrot.

Skuldamál.

H seldi P og V ýmsar vörur fyrir samtals kr. 12.475.00, og var ágreiningslaust, að P og V hefðu greitt kr. 4.687.00 upp í kaupverðið. Í dómsmáli til heimtu eftirstöðvanna byggðu P og V lækunarkröfu sína á því, að H hefði endurkeypt nokkurn hluta nefndra vara fyrir tæpar 4000 krónur. Þetta var ósannað og var krafa H því ekki lækkuð af þeim sökum. Þá töldu P og V og, að H hefði brostið heimild til sölu nokkurs hluta varanna og kröfðust lækunar þess vegna Þessari málsástæðu hafði ekki verið hreyft í flutningi málsins fyrr en í Hæstarétti og var henni því ekki sinnt gegn andmælum H. Dómkröfur H voru því teknar til greina óskertar. 569

G spurði húsgagnabólstrarann R þess, hvað kosta mundi að skipta um klæði á 4 innanstokksmunum G, og áætlaði R, að kostnaðurinn mundi vera kr. 1000.00—1200.00. R vann síðan verk þetta og að því loknu sendi hann G reikning að fjárhæð kr. 2380.00 fyrir vinnuna. Ósannað var, að R hefði skuldbundið sig til að framkvæma verkið fyrir áætlunarverð, og þar sem G hófst ekki handa um dómkvaðningu matsmanna til að meta verkið, til rökstuðnings lækunarkröfu sinni, var G dæmt að greiða R fjárhæð þá, er hann krafðist. 575

N krafði útgerðarmanninn F um skuld vegna efnis og vinnu við viðgerð á síldarnótum F á árunum 1945—1947, að fjárhæð rúmar kr. 13000.00. F viðurkenndi skuld þessa, en taldi sig hins vegar eiga inni hjá N hærri fjárhæð, þar sem hann hefði látið N fá nótaefni. Þessar staðhæfingar F voru ósannaðar og F hafði ekki haft uppi kröfur í þessa átt fyrr en N höfðaði málið gegn F á árinu 1951. Kröfur N voru því teknar til greina óskertar. 667

Stéttarfélag.

P og G var í sameiningu veitt óframseljanlegt sérleyfi til fólksflutninga með bifreiðum á tiltekinni leið frá 1. marz 1947 til 1. marz 1952. P og G gengust fyrir stofnun hlutafélags (Á), sem þeir höfðu öll yfirráð í. P og G létu Á aðstoða sig við nefnda fólksflutninga samkvæmt sérleyfinu og rak

Á ekki aðra starfsemi. P réði f. h. Á bifreiðarstjórann H til að stunda akstur á sérleyfisleiðinni og hóf H vinnu hjá Á 23. september 1949, en hætti starfinu 27. maí 1950. P og G voru á þessum tíma félagsmenn í Félagi sérleyfishafa (F) og H var á sama tíma félagi í Bifreiðastjóraráfélaginu Hreyfli (B). Stéttarfélög þessi höfðu á nefndu tímabili með sér kjarasamning og voru kaupkjör þau, er H skyldi njóta samkvæmt samningi hans við A, lakari en tilskilið var í nefndum kjarasamningi F og B. Nú krafðist H greiðslu úr hendi Á, sem samsvaraði mismuni þessum. P og G ráku nefnda flutningastarfsemi samkvæmt óframseljanlegu sérleyfi, enda þótt þeir létu Á aðstoða sig við flutningana. P og G voru bundnir við framangreindan kjarasamning milli F og B og var þeim því talið skylt að láta bifreiðarstjóra, er störfuðu að flutningum á þeirra vegum, njóta launa samkvæmt ákvæðum hans. Talið var, að Á hefði verið kunnugt um þessa skyldu P og G, þar sem þeir höfðu öll yfirráð í Á. Af þessu þótti leiða, að Á hafi, er það tók að sér samkvæmt ákvörðun P og G að aðstoða þá við fólksflutningana, tekið á sig skyldu að greiða H laun samkvæmt nefndum kjarasamningi með sama hætti og P og G hefðu orðið að gera. Og þar sem 7. gr. laga nr. 80/1938 var skýrð þannig, að starfsmenn, sem hefðu kvittað fyrirvaralaust fyrir lægri laun en þeim bar samkvæmt kjarasamningi stéttarfélags síns, eins og H hafði gert, ættu samt rétt til að fá mismuninn greiddan eftir á, var Á dæmt að greiða H nefnda kröfu hans. 643

Stjórnarskrá.

- Reglur laga nr. 22/1950 voru að vísu taldar geta leitt til nokkurs ósamræmis, að því er varðar stóreignaskattgreiðslur einstakra samvinnu- og hlutafélaga, en sú mismunur taldist þó eigi vera með þeim hætti, að brjóti í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, enda taki löggjafinn ekki fyrir fram ákveðin félög út úr í því skyni að gera hlut þeirra verri en annarra. 142
- Atvinnu- og samgöngumálaráðherra skipaði árið 1945 E flugmálastjóra um ótiltekinn tíma samkvæmt lögum nr. 24/1945. Ráðherra sagði E upp stöðu þessari 15. september 1950 frá 1. apríl 1951 að telja. Er litið var til starfa E samkvæmt lögum nr. 65/1947, þóttu þau svo vandasöm og ábyrgðarmikil, að jafna mætti þeim til ýmissa eldri embætta ríkisins. Þótti E því eiga að seta sömu kjörum og aðrir embættismenn, er honum var vikið frá starfa og embætti hans lagt niður. Í 20. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 eru ákvæði um skipan og lausn þeirra embættismanna, er

Forseti Íslands skipar, og þótti rétt að beita því ákvæði með lögjöfnun um embætti, er ráðherra veitir, eins og var um embætti E. Af ákvæðum stjórnarskrárinnar frá 1874 þótti ljóst, að stjórnvaldið hafði þá rétt til að víkja embættismanni frá starfa án tillits til saka, en lögákveðinn eftirlaunaréttur skyldi bæta þeim stöðumissinn, er frá var vikið, án þess að sakir væru sannaðar. Í stjórnarskránum frá 1920 og 1944 er enn heimild fyrir stjórnvald til að víkja embættismanni frá starfa án tillits til saka, en hins vegar eru ekki lengur ákvæði um, að embættismenn njóti sérstaks eftirlaunaréttar. Leifar fyrrnefndrar meginreglu eru þó enn í 20. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og þótti þetta benda til þess, að stjórnarskrárgjafinn 1920 og síðar hafi ekki vitandi vits ætlað að svipta embættismenn þeim rétti, sem upphaflegi stjórnarskrárgjafinn veitti þeim að þessu leyti. Þegar lítið var til þessa, þóttu dómstólar hafa heimild til að ákveða þeim embættismönnum, sem þannig er vikið úr starfi, nokkrar bætur fyrir röskun á stöðu og högum. Samkvæmt þessu og með tilliti til stöðu þeirrar, er E gegndi og honum var vikið úr án nokkurra sannaðra saka, voru honum dæmdar bætur úr ríkissjóði. 231

Stjórnsýsla.

Atvinnumálaráðherra hafði með reglugerð nr. 100/1942 látið svo mælt, að útvarpsvirkjun skyldi teljast ein grein iðnaðar og sett reglur um próf útvarpsvirkja. Var það talið á valdi dómstóla að leysa úr því, ef nægjanleg sérfræðileg gögn væru fyrir hendi, hvort þess konar sérnám þurfi til útvarpsvirkjunar, að ráðherrann hafi haft nægilega heimild til að setja reglugerðarákvæði þetta samkvæmt 13. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 1. gr. laga nr. 105/1936. 7

A hafði frá því á árinu 1926 átt bifreið, sem bar tiltekið skráningarmerki. Bifreiðin hafði verið lítið sem ekkert notuð hin síðari ár og sjaldan færð til bifreiðaskoðunar, en hins vegar höfðu verið greidd af henni lögboðin gjöld á hverjum tíma. Í september 1948 afmáði bifreiðaeftirlitsmaðurinn á staðnum (S) bifreiðina af bifreiðaskrá og úthlutaði öðrum manni (K) skráningarmerki því, er A hafði haft. Afskráningu þessa framkvæmdi S án skoðunar á bifreið A og án undangennar aðvörunar. Samkvæmt 6. mgr. 17. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 átti S, áður en hann framkvæmdi nefnda afskráningu og afhendingu, að veita A hæfilegan frest til að fá ökuhæfa bifreið, er hann ætti, skráða með nefndu merki. Þótti A því eiga rétt til að fá skráningarmerkið aftur, ef hann sannaði það innan hæfilegs frests, sem lögreglustjórinn á staðnum (L) skyldi setja

honum, að hann ætti skráningarhæfa bifreið, er hann vildi setja merkið á. Að kröfu A var K því dæmt að skila L nefndu skráningarmerki. Hins vegar var ósannað, að hin gamla bifreið A væri komin í það lag, að skylt væri að skrá hana af nýju. Var L því sýknaður af þeirri kröfu A. 170

Strandgóss.

Í febrúarmánuði 1941 strandaði erlenda vöruflutningaskipið P á Kötlutöngum á Mýrdalssandi. Farmur skipsins var 100 bifreiðar og um 6000 smálestir hrájárns. Eftir beiðni eigenda og vátryggjenda skips og farms tók Skipaútgerð ríkisins að sér að reyna björgun. Til þess að létta skipið var um 5000 smálestum af hrájárninu varpað fyrir borð við skipið og það sett í tvær hrúgur. Tókst að bjarga skipinu, bifreiðunum og um 1000 smálestum af hrájárni. Gekk dómur í því björgunarmáli í Hæstarétti í marzmánuði 1943. Á fyrstu árum eftir strandið gerðu ýmsir aðiljar tilraunir til að bjarga hrájárni því, sem varpað hafði verið útbyrðis, en það tókst einungis í litlum mæli. Þessar björgunartilraunir sættu ekki andmælum af hálfu neinna aðilja. Síðan var ekkert aðhafst í þessum efnum fyrr en E og B gerðu í júnímánuði 1951 samning við fjörueigendur (K), þar sem járníð var talið vera, um björgun þess og ráðstöfun. Leituðu þeir E og B járninsins þá um sumarið, en fundu ekki. Í maímánuði 1952 gerði Skipaútgerð ríkisins samning við 5 aðilja (Klb) um björgun á umræddu jární. Um mánaðamótin júní—júlí 1952 fundu Klb hrájárnshrúgurnar í sandinum. Menn á vegum K hófu björgunaraðgerðir á járninu í júlilok 1952, en Klb svo og E og B, sem gengið höfðu inn í fyrrnefndan björgunarsamning við Skipaútgerðina, fengu lagt lögbann við þeim aðgerðum. Það lögbann var fellt úr gildi með héraðsdómi 23. ágúst 1952. Meðan málarekstur þessi stóð, höfðu Klb, E og B fengizt við björgun járnins og tekizt að bjarga nokkru af því, en 30. ágúst 1952 fékk K lagt lögbann við þessum aðgerðum Klb, E og B. Í staðfestingarmálinu gerðust ríkissjóður (R) og vátryggjendur járnins (V) og aðiljar. Er málið kom fyrir Hæstarétt, hafði V framselt R rétt sinn til járnins. Umrætt járn taldist vera leifar af strandgóssi, sem eftir urðu á strandstað, er tekizt hafði að bjarga P og nokkrum hluta farms þess. V urðu eigendur járnins, er þeir höfðu innt vátryggingarfé þess af höndum til eiganda farmsins, sbr. 28. gr. laga nr. 17/1914, en sannað var, að sú greiðsla hafði farið fram. Ekki var svo með farið af hálfu R eða K, sem segir í 28. gr. laga nr. 42/1926, og féll eignarréttur V því ekki niður af þeim sökum. Ekki var heldur í ljós leitt, að eignarréttur að járninu hafi

af öðrum ástæðum verið niður fallinn. Var R, sem hafði fengið framseldan rétt V, því dæmdur eignarréttur að nefndu jární og lögbannsgerðin frá 30. ágúst 1952 úr gildi felld. 343

Svipting réttinda. Sjá atvinnuréttindi, borgararéttindi.

Söluþóknun. Sjá fasteignasala.

Sönnun. Sönnunarbyrði.

Sbr. aðiljaskýrslur, mat og skoðun, vitni.

a) *Einkamál.*

Starfsmaðurinn A krafði vinnuveitandann B um skaðabætur vegna fyrirvaralausrar brottvikningar úr starfi. B kvaðst að vísu hafa haft ærnar ástæður til að segja A upp starfinu, en hann hafi dregið það við sig, þar sem hann hafi búizt við, að A mundi leggja niður störfín án uppsagnar. Nokkrum dögum áður en A hvarf frá starfi, hafi hann sagt við B, „að bezt væri, að hann gengi úr þjónustu“ B um næstu mánaðamót. Eiginkona B kvaðst hafa heyrt A viðhafa ummæli þessi, en vætti hennar þótti ekki veita sönnur fyrir því, að A hefði samþykkt bótalausna brottför úr starfi. Vottorð E um, að B hefði eigi neitað því í viðtali, að hann hefði sagt A upp starfinu, þótti ekki skera úr í þessu efni. En þegar lítið var til þess, að A sóttist eftir umræddu starfi, ekki var vitað, að hann ætti kost á öðru starfi, betra eða jafngóðu, svo og þess, að kvartanir B beindust ekki að því starfi, er A var ráðinn til, þótti eigi sannað, að A hefði fallizt á að hverfa bótalaust úr starfi. 28

Bjargandi skips krafði eigendur þess m. a. bóta fyrir aflatjón. Ekki voru lögð fram gögn um afla annarra síldveiðiskipa á tímabili því, sem um var að tepla, en þar sem ætla mátti, að bjargandi hefði beðið nokkurt aflatjón af þessum sökum, voru honum áætlaðar bætur fyrir aflatjónið. 63

Stefnandi (A) taldi á reikningi sínum til stefnda (B), að B hefði greitt tvær tiltekna fjárhæðir hinn 23. maí 1947 og hinn 18. júlí s. á. Meðal kvittana, sem B lagði fram, voru tvær fyrir jafnháum fjárhæðum þessum, en dagsettar 21. maí og 19. júlí 1947. A bar fyrir dómi, að kvittanir þessar ættu við sömu greiðslur og getið er á reikningunum, en þar sem hann hafi fært greiðslurnar inn á reikninginn eftir minni, séu ekki sömu dagsetningar á báðum. A kvaðst og aldrei hafa tekið á móti greiðslum frá B dag eftir dag eða annan hvorn dag. B hélt hins vegar hinu gagnstæða fram fyrir dómi, en ekki lagði hann þó fram kvittanir fyrir

greiðslum 23. maí og 18. júlí 1947. Eftir öllum atvikum þóttu slíkar líkur færðar fyrir staðhæfingu A um þessi atriði, að á henni var byggt.	71
A krafðist lækknar á vinnulaunum til B m. a. af þeim sökum, að léleg tæki hefðu verið notuð við vinnuna og óvanir menn látnir annast hana. Sönnur skorti fyrir þessum staðhæfingum A og var því ekki á þeim byggt.	92
Stefndi (A) í skaðabótamáli mótmælti skaðabótakröfu stefnanda (B) á þeim grundvelli, að B hefði ekki samið um greiðslu á umræddu tjóni, þótt honum hefði staðið það til boða. Þessi staðhæfing A var ósönnuð og var B því dæmdur málskostnaður.	116
A hafði sent böggul í flugpósti, en flugvélin fórst. A krafði poststofuna (P) um skaðabætur. P krafðist sýknu á þeim grundvelli, að böggulsendingin hefði glatazt vegna óviðráðanlegs atburðar (vis major). Um orsakir þess, að flugvélin fórst, var alls óvist og var því eigi sannað, að slysið hefði stafað af atburðum, er leysti P undan skaðabótaskyldu. ...	139
A, B og C áttu jörðina D og H átti jörðina S. Lágu jarðir þessar saman. Fyrirsvarsmaður A, B og C lýsti því í bréfi til þeirra í júnímánuði 1945, að H hefði leitað eftir ábúð á D, meðan hann byggði yfir sig á S og kvaðst fyrirsvarsmaðurinn hafa tjáð H, að hann brysti heimild til að byggja jörðina lengur en 6 ár. Viðurkenndi H, að rétt væri frá skýrt að þessu leyti og A, B og C lýstu því, að þeir hefðu aðeins heimilað, að H fengi afnot D um allt að 6 ára tímabil. Í máli, þar sem H krafðist lífstíðarábúðar og kaupréttar á jörðinni D, var þessi skýrsla A, B og C lögð til grundvallar, þar sem hún þótti sennileg og vel samrýmanleg öðrum gögnum málsins.	182
A krafðist lögtaks fyrir framfærslueyri hjá fyrrverandi eiginmanni sínum, B. B mótmælti kröfunni m. a. á þeim grundvelli, að samkomulag hefði tekizt með aðiljum um, að eignir, er B taldi sig eiga í félagsbúinu, skyldu ganga til greiðslu á nefndri skuld. B færði eigi sönnur á, að slíkt samkomulag hefði orðið með aðiljum, og var því ekki á því byggt. ...	253
Botnvörpungur bjargaði öðru skipi. Töf sú, sem bjargendur urðu fyrir vegna björgunarinnar, olli því, að fiskurinn, sem botnvörpungurinn flutti, kom einum sólarhring seinna á markað en ella hefði orðið. Þótti því ætlandi, að auknar skemmdir hefðu orðið á farminum og var bjargendum áætlaðar bætur fyrir tjón af þeim sökum.	266
Með vætti tveggja vitna þótti leitt í ljós, að á ófullnægjandi hátt hefði verið gengið frá kjallaraveggjum húss og var þetta talin sennileg orsök þess, að raki kom fram í kjallaráíbúðinni.	281

- Vatnsagi kom upp með gólflista í kjallaraíbúð. Matsmenn sögðu í matsgerð, að samkvæmt frásögn annars málsaðilja um vatnsrennslíð liti út fyrir, að orsök þessa væri léleg tenging á skolpæðum. Þetta var þó aðeins ágizkun matsmanna, sem eigi var unnt að leggja til grundvallar. 281
- Ákvæði landamerkjaskrár jarðarinnar O um merki milli jarðanna O og S á tilteknu svæði þóttu glögg og voru auk þess í samræmi við gamla áreiðargerð og lögfestur. Var því byggt á nefndum ákvæðum landamerkjaskrárinnar. 392
- Eigi var sannað með gögnum í dómsmáli, að eigendur tiltekinna jarðar hefðu haft svo langvinnt eignarhald á þrætsvæði, að til eignarhefðar hefði leitt þeim til handa. 392
- A keypti 4 birgðaskemmur af S. Aðiljar urðu síðar sammála um, að kaup þessi gengju til baka og skyldi A fá sams konar skemmur í staðinn. Talið var, að S ætti sönnunarbyrði þess, að A hefði fengið skemmur í stað hinna fyrri, en S tókst ekki að leiða að því sönnur gegn andmælum A. 407
- A taldi, að B, sem var látinn, er A gaf aðiljaskýrslu sína, hefði selt sér innflutningsleyfi fyrir bifreið og bróðir A gaf sams konar skýrslu fyrir dómi. Gagn andmælum gagnaðilja var þessi staðhæfing A þó talin ósönnuð. 411
- Stúlkan Þ slasaðist við vinnu í hraðfrystihúsi K. Þ var ein til frásagnar um, hvernig slysið hefði borið að höndum. Skýrsla hennar þótti sennileg og var lögð til grundvallar í skaðabótamáli Þ gegn K. 427
- A taldi sig hafa mótmælt reikningsskilum við B. A tókst eigi að sanna þetta gegn andmælum B. 496
- Uppskrift fór fram á félagsbúi hjónanna A og B vegna væntanlegs hjónaskilnaðar þeirra. Meðal muna þeirra, sem upp voru skrifaðir, voru nokkrir tilteknir húsmunir, sem sonur hjónanna, S, taldi sig eiga, en faðir hans, A, andmælti. Móðir S staðhæfði, að munirnir væru eign S, vitni, sem oft höfðu komið á heimilið, báru, að munirnir hefðu verið kallaðir þar eign S, S taldi munina fram til skatts og A hreyfði engum andmælum, er S flutti þá af sameiginlegu heimili þeirra. Voru munirnir því taldir vera eign S. 501
- Leigusalinn H sagði leigutakanum B upp íbúðarhúsnæði með 3 mánaða fyrirvara með bréfi, dagsettu 11. febrúar 1953, til brottflutnings 14. maí s. á. Bréf þetta var afhent póststofu sem ábyrgðarbréf dagsetningardaginn. Póststofan kvaðst hafa sent B tilkynningar um ábyrgðarbréf þetta, þá fyrstu ekki síðar en fyrri hluta dags 12. febrúar svo og 6., 13. og 20. marz 1953. B kvaðst einungis hafa fengið síðustu tilkynninguna og sótti hann ábyrgðarbréfið á póststofuna 25. marz 1953. Ósannað var gegn neitun B, að honum hefði borizt tilkynning um nefnt ábyrgðarbréf fyrr en hann

viðurkenndi.	526
A, sem keypt hafði muni af B, taldi B síðar hafa endurkeypt þá. Þetta var ósannað gegn andmælum B.	569
A, sem komið hafði húsmunum til viðgerðar hjá B, taldi B hafa tekið að sér verkið fyrir ákveðið verð. Þetta var ósannað gegn andmælum B.	575
Hásetinn H fórst af völdum sprengingar í olíuflutningaskipi. Dómkvaddir skoðunarmenn töldu sig ekki geta sagt, hver verið hefði orsök sprengingarinnar og ekki var það leitt í ljós á annan hátt. Í dómi Hæstaréttar segir, að ætla verði, að slysið hafi orðið af völdum neista, sem hafi komið í benzíniminn í geymi skipsins og hleypt af stað spreng- ingunni. Þótti því mega rekja upptök sprengingarinnar til einhverrar bilunar í tækjum eða mistaka, þótt eigi væri sannað, að skipverjar ættu sök.	617
A hfaði látið framkvæma fógetagerðir og fram fara uppboð á tilteknu sumarhúsi ásamt lóð til tryggingar og fullnægju á dómsskuld B. Fyrir Hæstarétti voru lögð fram afsalsbréf og veðbandsleysing, er sönnuðu, að nefndri lóð hafði verið afsalað til þriggja barna B löngu áður en nefndar dóms- athafnir fóru fram. Með vottorði móður B var því og óhnekt, að hún hafði gefið nefndum börnum B umrætt sumarhús. Þótti því sannað, að börn B hefðu átt framan- greindar eignir.	639
A krafðist tækja úr höndum B með beinni fógetagerð. Ósannað var, að eignarréttur hefði stofnast A til handa að tækjum þessum.	651
A taldi sig hafa sent B nótaefni og mundi B hafa notfært sér það. B og starfsmenn hans báru, að efni þetta hefði verið notað í þágu A og var við það miðað.	667
A taldi, að B hefði lofað því að tiltekinni kvöð á fasteign yrði aflétt. A tókst eigi að sanna þetta gegn andmælum B.	677

b) *Opinber mál.*

Vætti þriggja vitna, sem bifreiðarstjórinn A ók fram úr rétt áður en árekstur varð milli bifreiðar hans og bifreiðar B, skýrsla B svo og hinar miklu skemmdir á bifreiðunum, þóttu að vísu benda til þess, að A hefði ekið hraðar en lög leyfa, en gegn eindreginni neitun hans þótti það þó eigi nægjan- lega sannað.	1
Af stöðu bifreiða eftir árekstur, glerbrotum og öðrum verksum- merkjum þótti mega ráða, að bifreiðarstjórinn A hefði a. m. k að nokkru ekið á hægri vegarhellingi, er árekstur- inn varð.	1
Síðla á laugardagskvöldi, 28. dag aprílmánaðar, veittu lögreglu- menn því athygli, að bifreið var ekið fram og aftur um	

Tryggvagötu í Reykjavík. Auk bifreiðarstjórans sat A í fram-
sæti bifreiðarinnar. Þótti lögreglumönnum för bifreiðar-
innar tortryggileg, enda var þeim og kunnugt um, að bif-
reiðarstjórinn hafði áður gerzt sekur um ólöglega áfengis-
sölu. Stöðvuðu lögreglumenn nú bifreiðina, kváðust ætla
að leita áfengis í henni, settust upp í hana og skipuðu bif-
reiðarstjóranum að halda að lögreglustöðinni. Er bifreið-
inni var ekið af stað, tóku lögreglumennirnir eftir því, að
bifreiðarstjórinn laumaði hálfflösku af áfengi til A. A opn-
aði nú geymsluhólf í bifreiðinni og tók þaðan aðra hálf-
flösku af áfengi. Við leit fundust og í bifreiðinni 2 hálf-
flöskur og 1 heilflaska af áfengi. Voru þær allar fullar,
nema ein hálfflaskan, sem lítilsháttar borð var á. Bifreiðar-
stjórinn og A voru frá upphafi sammála um, að A ætti allt
framangreint áfengi. A var undir áhrifum áfengis. A er
öryrki og naut á þeim tíma, er hér um ræðir, 410 kr. líf-
eyris á mánuði. Lífeyri sinn fyrir aprílmánuð hafði hann
tekið út þann 16. apríl. A kváðst fyrr um daginn þann 28.
apríl hafa keypt 3 heilflöskur af brennivíni fyrir nefndan
lífeyri og hafi hann hellt innihaldi tveggja flasknanna á 4
hálfflöskur. Kváðst hann hafa drukkið úr einni hálfflösk-
unni með öðrum manni fyrr um daginn, en ætlað afgang-
inn eingöngu til eigin neyzlu og til að gefa kunningjum.
Mál var höfðað gegn A fyrir ætlað brot á 16. gr. áfengislaga
nr. 33/1935, sbr. 1. gr. laga nr. 47/1951. Í dómi Hæsta-
réttar segir, að skýrsla A um, að hann hafi ætlað umrætt
áfengi til eigin neyzlu, sé ótrúleg, eins og högum hans sé
háttað. Hann hafi því eigi fært rök að því, að áfengið hafi
eigi verið ætlað til sölu. Var A því talinn hafa brotið fran-
greind lagaákvæði og honum dæmd refsing. 24

A var ákærður fyrir brot á 257 gr. laga nr. 19/1940, með því að
hafa í heimildarleysi mokað ofan í skurði við veg. Ósannað
var, að A hefði staðið að verki þessu, og var hann því
sýkn dæmdur. 212

A var ákærður fyrir líkamsárás á tvo menn, B og C. B taldi, að
A væri tvímælalaust árársarmaðurinn og tvö vitni sáu A á
ferli rétt við árársastaðinn á þeim tíma, er skipti máli. Þóttu
því nægilega sterkar líkur fyrir því, að A væri valdur að
nefndri árás. 238

Varnarliðsmaðurinn A var ákærður fyrir líkamsárás á stúlkuna
B. Viðurkenndi A að hafa slegið B flötum löfa á vinstri
kjálka, en neitaði að vera valdur að öðrum áverkum, er á
henni sáu. Fimm vitni heyrðu til viðureignar A og B og
þóttu þeir vitnisburðir styrkja frásögn B um, að A væri
valdur að öllum umræddum áverkum. Þótti með þessu
sannað, að A hefði veitt B nefnda áverka. 246

A og B voru ákærðir fyrir tilraun til fjárkúgunar gagnvart C.	
Með dómsskýrslu C og vætti vitna, sem stóðu á hleri, er A, B og C áttu viðræður, þótti sannað, að ákæruatriðið hefði við rök að styðjast.	292
Fiskveiðabrot sannað með játningu ákærða, mælingum og vitnaframburðum varðskipsmanna.	332, 529, 655, 692, 695
Þjófnaður sannaður á A með framburði vitna, enda vildi A og ekki staðhæfa, að þeir væru rangir.	368
A var ákærður fyrir líkamsárás. Ákæruatriðið var sannað með játningu A og dómsskýrslu þess, er fyrir árásinni varð. ...	368
A var ákærður fyrir að hafa flutt áfengi inn á veitingahús og neyta þess þar. Sakargiptir þessar voru ósannaðar og var A því sýknaður að þessu leyti.	368
Fiskveiðabrot sannað með mælingum og framburðum varðskipsmanna, en ákærði játaði ekki sekt sína.	376
Með dómsskýrslu konunnar B svo og vætti vitna, er komu á vettvang, þótti sannað, að A hefði brotið gegn B, svo að varðaði við 209. gr. laga nr. 19/1940. Hins vegar þótti ósannað, að A hefði gerzt sekur um atferli, er varðaði við 194. gr. sömu laga.	511
Tolllagabrot sannað með játningu ákærða, er einnig var í samræmi við önnur sakargögn.	532
Með vitnaframburðum og öðrum sakargögnum þótti sannað, að bifreiðarstjóri hefði ekið of hratt, miðað við aðstæður allar.	537
Með vitnaframburðum taldist sannað, að A hefði bruggað áfengisvökva og selt hann.	562
Með vitnaframburðum var sannað, að A hafði beitt fógeta líkamlegu ofbeldi.	583

Tilraun.

G og M voru dæmdir sekir um tilraun til fjárkúgunar samkvæmt 251. gr., sbr. 20. gr. hegningarlaga nr. 19/1940, með því að hóta H uppljóstran á ólöglegri áfengissölu hans, ef hann greiddi þeim ekki allháa fjárhæð.	292
---	-----

Tolllagabrot.

G fór á Keflavíkurflugvöll og samdi þar við tvo hermenn um kaup á 72 lengjum af vindlingum fyrir 50 krónur lengjuna. G fékk lánaða bifreið hjá íslenzku flugvallarstjórninni á vellinum svo og fékk féлага sinn, B, til að aka hermönnunum tveimur ásamt öllum vindlingunum, sem settir höfðu verið í tösku og poka, að tilteknu hliði á flugvellinum, þar sem hermennirnir ætluðu að smygla vindlingunum út af vellinum, enda beið G fyrir utan það hlið. Þessi áform fóru út um þúfur, þar sem herlögreglumenn komu þarna að og	
---	--

handtóku hermennina tvo og þá G og B. Með þessu atferli hafði G brotið gegn 2. mgr. 36. gr. laga nr. 63/1937, sbr. 1. gr. laga nr. 13/1941, og hlaut hann refsingu, 3000.00 króna sekt. B hafði og gerzt sekur við sömu lagaákvæði, sbr. 22. gr. laga nr. 19/1940 samkvæmt lögjöfnun, og hlaut hann 800 króna sekt fyrir. Framangreindar 72 lengjur af vindlingum voru og gerðar upptækar til ríkissjóðs. 532

Tómlætisverkanir.

A réðst til starfa hjá B í júnímánuði 1950 og vann þar til miðs októbermánaðar s. á., að A sagði upp starfinu. Umsamið kaup var kr. 8.00 fyrir hverja klukkustund, en eigi var á það minnst, hvort vísitöluálag skyldi greitt á kaupið. B greiddi síðan A kaupið án álags og var ósannað, að A hefði að þessu fundið fyrr en hann sagði upp starfi sínu. Hvorki A né B voru í stéttarfélagi og voru lögskipti þeirra því ekki háð ákvæðum kjarasamnings neins stéttarfélags. Og þar sem A hafði eigi hreyft kröfunni um vísitöluálag á kaupið fyrr en greint var, var B sýknaður af þeirri kröfu. 137

I maímánuði 1927 fékk h/f Efnagerð Reykjavíkur (E) skrásett vörumerkið „Lillu“ fyrir tiltekna efnagerðarvörur. Í septembermánuði 1931 var „Verzlunin Lilla“ skrásett á firmaskrá í Reykjavík, en afskráð í febrúarmánuði 1942. Í janúarmánuði 1939 var „Lilla, nærfataverksmiðja“ skrásett á firmaskrá Reykjavíkur og voru eigendur sömu og „Verzlunarinnar Lillu“. Þetta firma var afskráð í októbermánuði 1945 vegna yfirtöku samnefnds hlutafélags (L) á eignum þess og rekstri. Í októbermánuði 1950 fékk hlutafélag þetta skráð sem vörumerki fyrir alls konar nærfatnað einkennismiða, þar sem orðið „Lilla“ var meðal annarra einkenna. Á árinu 1950 höfðaði E mál gegn L og krafðist þess m. a., að L yrði dæmt óheimilt að nota orðið „Lilla“ í firmanafni sínu. Þessari kröfu var ekki sinnt, m. a. af þeim sökum, að E hafði ekki hafizt handa um að fá notkun orðsins „Lilla“, sem nefndir aðiljar höfðu notað í firmanafni frá því á árinu 1931, hnekkst fyrr en með málshöfðun árið 1950. ... 257

D krafðist þess, að nágranna hans, J, yrði dæmt skylt að setja hlið á girðingu á tilteknu svæði sunnan einkavegar J og byggði D þá kröfu á því, að hann ætti umferðarrétt um land það sunnan vegarins, sem kom í hlut J við landskipti milli aðilja. Við landskiptagerðina var D ekki mæltur neinn umferðarréttur um land þetta og ekki varð séð, að hann hefði gert neina kröfu í þá átt eða áskilnað fyrr en í dómsmálinu. Þegar af þessum ástæðum var J sýknaður af nefndri kröfu D. 461

A sagði upp störfum í bifreiðaviðgerðastöðinni P frá 1. apríl

1951 að telja. Er greiða átti A kaup fyrir marzmánuð 1951, var á reikningnum dregið frá kaup fyrir allar fjarverustundir A í starfinu frá 1. janúar 1951 til 31. marz 1951, samtals rúmar 2000 krónur. A kvittaði fyrirvaralaust fyrir reikningsfjárhæðinni og hafðist síðan ekkert að í þessum efnunum fyrr en 25. ágúst 1951, að hann krafðist endurgreiðslu á kaupfrádrættinum úr hendi P. Með þessu tóm-læti sínu og hinn fyrirvaralaus kvittun þótti A hafa firrt sig rétti til endurgreiðslu. 496

Aðiljar leigusamnings, sem gerður hafði verið til 9 ára, sömdu svo, að leigusamningurinn skyldi falla úr gildi eftir 16 mánuði og hurfu málsaðiljar jafnframt frá skaðabótakröf-um, er þeir töldu sig eiga hvorir á hendur öðrum. Leigu-takarnir (A og B) gerðu þá engan fyrirvara gagnvart leigu-sala (O) um endurgreiðslu á umsaminni leigufjárhæð. Endurgreiðslukrafa A og B var því m. a. af þessari ástæðu ekki tekin til greina. 623

N krafði útgerðarmanninn F um skuld vegna efnis og vinnu við viðgerð á síldarnótum F á árunum 1945—1947, að fjárhæð rúmar kr. 13.000.00. F viðurkenndi skuld þessa, en taldi sig hins vegar eiga inni hjá N hærri fjárhæð, þar sem hann hefði látið N fá nótaefni. F hafði ekki haft uppi kröfur á hendur N af þessu efni fyrr en N höfðaði málið gegn F á árinu 1951, þrátt fyrir það að tilefni gafst, þar sem N sendi F árlega viðskiptareikning. 667

Tryggingar.

Hásetinn A slasaðist við vinnu um borð í botnvörpungi, sem var eign B. Að ráði læknis fór A ekki næstu veiðiför og var því skráður úr skiprúmi. A fékk kaupið greitt til afskrán-ingardags og krafði B síðan um 7 daga kaup til viðbótar með skírskotun til 32. gr. sjómannalaga nr. 41/1930. Greiddi B kaup þetta og krafði því næst Tryggingarstofnun ríkisins (T) um fjárhæðina. Samkvæmt 17. gr. laga nr. 122/1950 getur félagsmálaráðherra ákveðið, að útgerðarmönnum sé skylt gegn aukaiðgjaldi að tryggja áhættu vegna bótaskyldra slysa samkvæmt 32. gr. sjómannalaganna, þannig að T greiði hinum slasaða, auk dagpeninga samkvæmt 53. gr. sömu laga, fullt kaup eða aflahlut í eina viku frá afskrán-ingar-degi að telja. Með auglýsingu 3. janúar 1951 ákvað félags-málaráðherra að nota heimild þessa og voru útgerðar-menn, þar á meðal B, krafðir um aukaiðgjöld af þessum sökum. Hafði B innt það iðgjald af hendi. Af nefndu ákvæði 17. gr. laga nr. 122/1950 þótti ljóst, að T hefði tekið á sig bótaskyldu útgerðarmanna samkvæmt 32. gr. sjómanna-laga, miðað við einnar viku tjón, og var T því dæmt að

greiða B nefnda fjárhæð.	113
Milli Skipaútgerðar ríkisins (Ú) og Eimskipafélags Íslands h/f annars vegar og Sjómannafélags Reykjavíkur (R) hins vegar var gerður sá samningur, að til viðbótar stríðstryggingu lögum samkvæmt skyldi útgerðarmaður kaupa aðra tryggingu jafnháa fyrir alla skipverja. S, sem var skipverji í þjónustu Ú og félagi í R, beið bana af sprengingu, sem varð í olíuskipi Ú. Ekkja S og börn þeirra höfðu fengið greiddar kr. 42.000.00 samkvæmt framangreindu samningsákvæði Ú og R. Eins og uppruna þessarar tryggingar var háttað, þótti ábyrgð Ú vegna umrædds slyss ekki verða takmörkuð við þessa tryggingu og voru ekkju S og börnum því dæmdar dánarbætur, en frá þeirri fjárhæð var dregin nefnd tryggingarfjárhæð svo og þær fjárhæðir, sem þeim hafði verið greiddar samkvæmt lögum um almannatryggingar.	617

Umferðarlög. Sbr. bifreiðar.

A var á ferð í fólksflutningabifreið sinni í Svínahrauni á leið til Reykjavíkur. Veður var hjart og vegurinn breiður. Á móti A kom sendiferðabifreið, er B stjórnaði. Bifreiðarnar rákust á, er þær mættust og urðu af miklar skemmdir á þeim og meiðsl á mönnum. A var af þessu tilefni m. a. ákærður fyrir brot á 6. gr. laga nr. 24/1941. Þótti af stöðu bifreiðanna eftir áreksturinn, glerbrotum úr bifreiðunum og öðrum verksummerkjum mega ráða, að A hefði, er áreksturinn varð, að minnsta kosti að nokkru ekið á hægra vegarhelmingi og hann því talinn hafa brotið framangreint ákvæði umferðarlaga. Einnig var A talinn sekur við 2. gr. og 3. mgr. 4. gr. sömu laga með því að gæta eigi nægilegrar varúðar í akstri sínum að öðru leyti. Hlaut A sektarrefsingu.	1
A ók bifreið ógætilega og með áhrifum áfengis. Var honum m. a. dæmd refsing samkvæmt 2. gr. og 4. gr. umferðarlaga nr. 24/1941.	368
H stjórnaði vöruflutningabifreið, sem ók með 19 farþega, 3 í stýrishúsi og 16 á vörupalli. Náttmyrkur var, krepjuúrfelli og gluggaburrka bifreiðarinnar óvirk. H ók með allt að 45 km hraða, miðað við klukkustund, og voru þó framangreindir farþegar á óvörðum vörupallinum. Er H hafði ekið nokkra vegalengd eftir breiðum þjóðvegi, rann bifreiðin út af vegbrúninni og lenti þar í skurði, án þess að velta. Flestir farþeganna, er stóðu á vörupallinum, hentust út af honum, þ. á. m. P, sem hlaut svo mikil meiðsl, að hann andaðist skömmu síðar. Með framangreindum akstri þótti H m. a. hafa brotið gegn 4. gr. og 9. gr. umferðarlaga nr. 24/1941.	537

Umferðarréttur.

D krafðist þess, að nágranna hans, J, yrði dæmt skylt að setja hlið á girðingu á tilteknu svæði sunnan einkavegar J og byggði D þá kröfu á því, að hann ætti umferðarrétt um land það sunnan vegarins, sem kom í hlut J við landskipti milli aðilja. Við landskiptagerðina var D ekki mæltur neinn umferðarréttur um land þetta, og ekki varð séð, að hann hefði gert neina kröfu til þess eða áskilnað fyrr en í dómsmálinu. Þegar af þessum ástæðum var J sýknaður af þessari kröfu D. 461

Uppboð.

Með úrskurði uppboðsréttar 27. maí 1950 var hrundið kröfu A um, að slitið yrði með opinberu uppboði sameign hans og B á tiltekinni húseign. Þessum úrskurði var áfrýjað til Hæstaréttar, en málinu var vísað frá þeim dómi 28. marz 1952. Nokkru síðar fór A þess aftur á leit við uppboðsréttinn, að nefndri sameign hans og B yrði slitið með uppboði. Ekki var talið, að A reisti þessa kröfu sína á því, að ástæður hefðu breytzt, að því er þetta atriði varðaði, frá því að úrskurður uppboðsréttar 27. maí 1950 var upp kveðinn, heldur væri um sömu málsástæður að ræða og í fyrra málinu. Nú stóð nefndur úrskurður uppboðsréttarins óhaggður og var hinu nýja máli því vísað frá uppboðsréttinum. 194

A hafði fengið dóm á hendur B og L til greiðslu fjárhæðar og lét hann gera fjárnám í fasteignum L til tryggingar dóm-skuldinni 17. janúar 1951. Hinn 19. s. m. var aðfararveð þetta þinglesið. Síðar beiddist A uppboðs á nefndum fasteignum L til fullnægju kröfunum og skyldi uppboðið fara fram 15. maí 1951. A afturkallaði uppboðsbeiðnina þann dag og 17. s. m. ritaði umboðsmaður A á fjárnámsgerðina yfirlýsingu um, að veðskuldin samkvæmt gerðinni væri að fullu greidd og framseldist til handhafa. Hinn 21. maí 1951 ritaði handhafinn, S, þessa yfirlýsingu á fjárnámsgerðina: „Handhafi skuldbindur sig til að krefja ekki um ofangreinda veðskuld fyrr en 10. september 1951.“ Hinn 20. september 1951 beiddist S síðan uppboðs á fasteignum L, en hann mótmælti, þar sem hann taldi, að nefnd fjárnámsgerð hefði fallið úr gildi, er greiðsla fór fram 17. maí 1951. Leitt var í ljós, að S hafði að beiðni B lagt fram meiri hluta þess fjár, sem þurfti til að leysa fasteignir L undan nauðungarsölu 15. maí 1951 og var ekki sannað annað en að um beint framsal til S hefði verið að ræða 17. s. m. Ekki var talið, að S hefði glatað neinum rétti gagnvart L, þótt S frestaði frekari aðgerðum 21. maí 1951 að beiðni B. Þótti

- því bera að taka til greina kröfu S um nauðungaruppböð á nefndum fasteignum L, en þar sem framangreint framsal hafði farið fram án atbeina L, þótti hann ekki eiga að bera neinn aukinn kostnað af þeim sökum. 388
- Eftir að A hafði látið framkvæma fjárnám í tilteknu sumarhúsi ásamt lóð til tryggingar dómskuld B, lét hann auglýsa eignina til sölu á uppböði. Á uppböðsþinginu bauð A einn í eignina og var hún slegin honum, en áður en uppböðsafsal var gefið út, komu fram andmæli gegn því fyrir hönd þriggja barna B, þar eð þau væru eigendur húseignarinnar samkvæmt þinglesinni eignarheimild. Synjaði uppböðshaldari A því næst um útgáfu afsals að svo stöddu. Fyrir Hæstarétti voru lögð fram gögn um það, að nefnd börn B voru eigendur sumarhússins ásamt lóð og var uppböðsgerðin því felld úr gildi. 639

Uppsögn.

- Með bréfi, dagsettu 11. febrúar 1953, sagði leigusaliinn H leigutakanum B upp íbúðarhúsnæði hans með 3 mánaða fyrirvara til brottflutnings 14. maí 1953. Bréf þetta var afhent póststofu sem ábyrgðarbréf dagsetningardaginn. Póststofan kvaðst hafa sent B sex tilkynningar um ábyrgðarbréf þetta, þá fyrstu ekki síðar en fyrri hluta dags 12. febrúar og þá síðustu 20. marz 1953. B kvaðst einungis hafa fengið síðustu tilkynninguna og sótti hann ábyrgðarbréfið á póststofuna 25. marz 1953. Ósannað var gegn neitun B, að honum hefði borizt tilkynning um bréfið fyrr en hann viðurkenndi og var húsaleiguuppsögnin því metin ógild vegna of skamms uppsagnarfrests. 526
- A réðist sem bifreiðarstjóri til B. A naut ekki þeirra kaupkjara, sem hann átti rétt til samkvæmt kjarasamningi stéttarféлага þeirra, er áttu hlut að máli, og voru A dæmd þau laun úr hendi B. A hafði árangurslaust kafið B um kaup þetta og B tjáði A, að honum væri heimilt að hætta störfum, ef hann kysi. Lét A þá af störfum hjá B. Neitun B á að greiða A þau laun, er honum bar, taldist vera slík vanefnd, að hún jafngilti fyrirvaralausri uppsögn. Skaðabótakrafa A vegna fyrirvaralausrar uppsagnar var því tekin til greina. 643

Upptaka eignar.

- A, sem var með áfengi í leigubifreið, tókst eigi að færa rök að því, að hann hefði ekki ætlað það til sölu, sbr. 1. gr. laga nr. 47/1951. Áfengi þetta var því samkvæmt 2. gr. nefndra laga gert upptækt til ríkissjóðs. 24
- Áfengi, sem selt hafði verið ólöglega, gert upptækt til ríkissjóðs. 292

Upptaka dæmd á afla og veiðarfærum fiskiskips, sem verið hafði að ólöglegum veiðum í landhelgi.	332, 376, 529, 655
Vindlingar, sem keyptir höfðu verið af hermönnum á Keflavíkurflugvelli andstætt ákvæðum 1. gr. laga nr. 13/1941, voru gerðir upptækir til ríkissjóðs.	532
Bruggunartæki gerð upptæk til Menningarsjóðs.	562

Útburðargerðir. Sjá húsaleiga.

Útgerð skips.

O og S áttu 90% hlutabréfa í h/f E, er átti togarann D. Í febrúarmánuði 1948 tjáðu O og S sænska ríkisborgaranum A, að þeir hefðu áhuga á því, að stofnaður yrði félagsskapur í Gautaborg, er O og S ætluðu sér hlutdeild í, og kaupa skyldi b/v D fyrir sænskar krónur 800.000.00 og gera hann út, en andvirði b/v D skyldi greitt smám saman með 15% af óskírum afla hans. A leitaði vitneskju um b/v D o. fl. Var sænska hlutafélaginu P, sem A var forstjóri fyrir, veitt innflutningsleyfi fyrir togaranum 10. marz 1948. Jafnframt sömdu O og S annars vegar og A hins vegar um félagsskap, er kaupa skyldi og gera út b/v D. Í samræmi við það gekkst A fyrir stofnun hlutafélags í Gautaborg í þessu skyni og 8. apríl 1948 undirritaði S f. h. h/f E og A f. h. hlutafélags kaupsamning um b/v D. Kaupverð og greiðsluháttur var eins og greint var í hinum upphaflegu tilmælum O og S til A. Eignarréttur að b/v D skyldi fletjast til kaupanda, er kaupverðið væri að fullu greitt eða skuldabréf með veði í togaranum gefið út fyrir því. Hinn 4. maí 1948 var stofnfundur haldinn í hinu nýja hlutafélagi, sem hlaut nafnið A/B G, og voru stofnendur þeir sænskir ríkisborgarar, þ. á m. A og kona hans. Hinn 18. s. m. var A/B G skrásett á hlutafélagaskrá í Gautaborg. Að því loknu gaf A/B G út tvö veðskuldabréf, hvort að fjárhæð sænskar krónur 400.000.00, fyrir kaupverði togarans. Landsbanki Íslands féllst jafnframt á að leysa veðbönd af togaranum fyrir skuldum h/f E til bankans. Fékk bankinn í staðinn handveð í veðskuldabréfum A/B G. Togarinn varð þá eign A/B G og hlaut nafnið Gr. Er A/B G var stofnað, varð það að samkomulagi milli O og S annars vegar og A hins vegar, að A skyldi eiga 30% hlutabréfa í félaginu, en framselja O og S 70% þeirra til eignar. Útgerð b/v Gr. gekk illa. O og S lögðu henni nokkurt fé, en aðallega var hún rekin fyrir fé, sem A lét P leggja fram. Var P, eins og O og S, skráður lánardrottinn að því fé í reikningum A/B G. Tapið jókst og var útgerðinni hætt í byrjun árs 1949. Er O og S komu til fundar við A í júnímánuði s. á., sýndi A þeim reikning

um 440 þúsund sænskra króna halla á útgerðinni. Undirrituðu þeir þá allir fundargerð, þar sem ákveðið var, að O skyldi rannsaka möguleika á því að koma fyrir reiðufé eða verðbréfum í íslenskum banka á reikning P eða A/B G í því skyni að lækka tap þess félags. Fé þetta skyldu leggja fram þeir O og S f. h. h/f E, en á meðan skyldi A reyna að verjast lánardrottnum. O og S tókst eigi að útvega fé þetta. Í júlímánuði 1949 hittust aðiljar hér á landi og varð þá að samkomulagi, að O og S felldu niður kröfur sínar á hendur A/B G um sænskar krónur 110.000.00, svo og kröfur h/f E um sænskar krónur 35.000.00. Einnig tókst O og S á hendur að greiða skuld A/B G við íslenskan aðilja, rúmar sænskar krónur 15.000.00. Í septembermánuði 1949 sömdu aðiljar enn um skuldaskiptin og urðu ásáttir um að fella úr gildi kaup A/B G á togaranum. Var h/f E í því skyni gert gjaldþrota og keypti O og S á opinberu uppboði veðskuldabréf þau, sem A/B G hafði gefið út. O fékk handveði Landsbankans í veðskuldabréfunum létt af, en setti bankanum í staðinn að handveði ýms verðbréf. Afhenttu O og S síðan A/B G nefnd veðskuldabréf og fengu afsal fyrir togaranum 15. október 1949. Ekki minntist A á það, er samningar þessir voru gerðir, að hann mundi krefja O og S frekari ábyrgðar á skuldbindingum A/B G. Í ársbyrjun 1951 höfðaði A síðan mál gegn O og S og krafði þá um 70% af því fé, sem hann eða P lögðu fram til útgerðar b/v Gr. Taldi A, að um félagsútgerð aðilja hefði verið að tefla, og A/B G hefði einungis verið sýndarfélag. Samkvæmt gögnum málsins var nefnt félag stofnað svo gilt var að sænskum hlutafélagalögum og b/v Gr. varð sænskt skip samkvæmt sænskum siglingalögum. Hins vegar var samkomulag aðilja um, að O og S fengju 70% hlutabréfanna ógilt að sænskum lögum og varðaði refsingu og fjárupptöku. Þetta samkomulag aðilja var því reist á röngum forsendum. Nú urðu O og S því aðeins taldir persónulega ábyrgir fyrir skuldum A/B G, að þeir hefðu tekið á sig slíka ábyrgð, svo að gilt hefði verið að lögum, enda varð persónuleg ábyrgð þeirra ekki á því reist, að þeir hefðu mátt sjá við stofnun A/B G, að það brysti rekstrarfé. Ekki þótti heldur sá skilningur verða lagður í hina óskýru fundarbókun 14. júní 1949, að O og S vildu með henni taka á sig persónulega ábyrgð á skuldum A/B G, enda voru þeir og þá haldnir þeirri villu, að þeir væru hlutdeildarmenn í A/B G. Og ekki varð heldur séð, að miðað hefði verið við persónulega ábyrgð O og S, er aðiljar sömdu um skuldaskiptin í júlí og september 1949, enda var og enginn áskilnaður gerður af hendi A við samningsgerðina í septembermánuði, sem taldist vera nauðsynlegt, ef A vildi

gera O og S persónulega ábyrga á skuldum A/B G. Að svo vöxnu máli voru O og S sýknaðir af nefndum kröfum A. . . 439

Útivist aðilja.

1. Áfrýjandi sótti ekki dómþing í Hæstarétti. Útivistardómur. 73, 242, 243, 280, 281, 387, 388, 455, 492, 493, 578, 691
2. Stefndi í héraði (B) sótti ekki dómþing þar og var málið því dæmt samkvæmt framlögðum gögnum. B áfrýjaði málinu og vann það að verulegu leyti fyrir Hæstarétti. Vegna nefndrar útivistar var B eigi að síður dæmdur til að greiða gagnaðilja málskostnað fyrir báðum dómum. 137, 139
3. Héraðsdómur ómerktur vegna galla á málsmeðferð og málinu vísað frá héraðsdómi. Þar sem áfrýjandi hafði eigi sótt þing í héraði, var honum samt dæmt að greiða málskostnað fyrir Hæstarétti. 188, 637

Útsvör. Sjá skattar og gjöld.

Vangeymsla. Sjá tómlætisverkanir.

Varðhald. Sjá refsingar.

Varnarþing. Sjá málsmeðferð.

Vatnalög.

D krafðist þess, að nágranna hans, J, yrði að viðlögðum dagsektum dæmt að veita afrennsli frá fjósi sínu í hveralæk í túni, eins og verið hafði áður. Hér var um ágreining að tefla, sem ekki bar undir dómstóla, heldur átti að skera úr með mati samkvæmt 78. gr. og 80. gr., sbr. 147. gr. vatnalaga nr. 15/1923. 461

Veð. Sjá lögveð, sjóveð.

Veiðiréttur.

Fram til ársins 1916 voru óskipt öll lönd svonefndrar O-torfu, en í henni voru sex jarðir. Við landskipti það ár varð Austurkotsey, að því leyti sem hún tilheyrði torfunni, óskipt sameign jarðanna A, R, S og L í réttu hlutfalli við jarðastærð. Vatns- og veiðiréttinda var að engu getið í landskiptagerðinni. Árið 1951 lét eigandi A leggja lögbann við því, að eigendur R, S og L veiddu í svonefndu Austurkotslátri á Austurkotsey. Í málinu þóttu engin gögn komin fram fyrir því, að veiðiréttur þarna hafi að einhverju leyti eða öllu verið séreign tiltekinna jarða, en ekki óskipt sam-

eign, eins og önnur gögn og gæði O-torfunnar. Vitnisburðir um, að veiðiréttur í nefndu látri hefði verið talinn einkaeign A, þóttu ekki skipta máli að þessu leyti og af hálfu eigenda R, S og L þótti slíkur réttur ekki hafa verið viðurkenndur, þótt veiði hefði ekki verið stunduð í látrinu frá þessum bæjum. Og þar sem umrædd notkun af hálfu eigenda A fór ekki í bág við rétt nefndra jarðeigenda, þótti eigandi A ekki heldur hafa unnið þennan rétt fyrir hefð. Veiðiréttur í Austurkotslátri var því talinn bera undir jarðirnar A, R, S og L í sama hlutfalli og Austurkotseyjan og var framangreind lögbannsgerð felld úr gildi. 363

Veitingahús.

Ósannað var, að A hefði flutt áfengi inn á veitingastað og neytt þess þar. Var hann því sýknaður af ákæru um brot á 17. gr. laga nr. 33/1935. 368

Vettvangsmál.

Dómur og málsmeðferð ómerkt vegna þess, að vettvangsdómur átti ekki úrlausn málsefnis. 461

Vettvangsdómur dæmir um skyldu jarðeigenda til að setja hlið á girðingu. 461

Vextir.

Krafízt 6% ársvaxta og þeir dæmdir. 28, 63, 71, 92, 99, 113, 116, 130

134, 139, 175, 208, 217, 225, 231, 281, 318, 324, 402, 407,

427, 489, 496, 507, 555, 569, 575, 630, 667, 671, 679, 685, 698

Vextir dæmdir frá sáttakærudegi samkvæmt kröfu þar um. ...

28, 130, 139

Vextir dæmdir frá kyrrsetningardegi samkvæmt kröfu þar um. 63

Vextir dæmdir frá stefnudegi. 71, 92, 116, 175, 208, 217

Vextir dæmdir frá gjalddaga kröfu. 98

Vaxta ekki krafízt og þeir því eigi dæmdir. 137

Dæmdir 1% dráttarvextir mánaðarlega af stríðsgróðaskattskrófu. 190

Krafízt 5% ársvaxta og þeir dæmdir. 243, 419

Í aprílmánuði 1944 krafðist atvinnumálaráðuneytið þess, að teknir yrðu eignarnámi til handa ríkissjóði 218 ha af landi K. Undirmat fór fram 20. febrúar 1946 og var því mati skotið af beggja hálfu til yfirvirðingar. Hinn 9. september 1946 breytti ráðuneytið fyrri ákvörðun sinni þannig, að eignarnámið skyldi aðeins ná til 25.9 ha af landi K. Með yfirvirðingu 12. janúar 1948 voru virtar til fjár landspildur K bæði samkvæmt fyrri og síðari kröfu ráðuneytisins. Jafnframt var þar svo kveðið á, að K skyldi eiga rétt til 6% ársvaxta

af matsfjárhæðinni frá 15. febrúar 1948. Eftir uppkvaðningu yfirmatsgerðar ákvað ráðuneytið að halda sér við fyrri eignarnámskröfuna, en K fór þess á leit, að miðað yrði aðeins við 142,7 ha land. Félst ráðuneytið á þetta og hinn 4. nóvember 1950 var verð þessa lands ákveðið af tveimur matsmönnum, er aðiljar höfðu nefnt til þess, en þeir lögðu til grundvallar yfirvirðingargerðina um verð landsins í heild. Er ríkissjóður greiddi K matsfjárhæðina, vildi hann eigi greiða vexti frá 15. febrúar 1948, en dómkrafa K um það efni var tekin til greina. Drátturinn á greiðslu matsfjárhæðar stafaði af óvissu um stærð hins eignarnunda lands, sem K hafði engin not af, og samningsumleitunum aðilja í því sambandi. Ekki hafði K heldur með viðtöku-drætti né samningi fyrirgert rétti til vaxtanna. 698

Viðskiptatilkynningar. Sjá tómlætisverkanir.

Viðskiptavild (goodwill).

Ekki þótti öruggt að skýra ákvæði 17. gr. laga nr. 6/1935 á þá leið, að orðin „verðmæt eignarréttindi“ tækju til viðskiptavildar (goodwill). Var viðskiptavild því eigi talin til eignar við ákvörðun stóreignaskatts samkvæmt lögum nr. 22/1950. 142

Vinnusamningar.

Í maímánuði 1948 var af hálfu skólastofnunar (H) auglýst, að „hirðusamur hagleiksmaður“ gæti fengið þar starf sem húsvörður. Meðal umsækjenda var L, roskinn maður. Eftir að skólastjóri H hafði átt tal við L um fyrri störf hans og aflað sér vitneskju um þau hjá byggingarfélagi því, sem um var að ræða, réð skólastjórinn L til starfans. Ekki var gerður skriflegur ráðningarsamningur, en aðiljar voru sammála um, að ráðningarkjörin hafi verið þessi: L skyldi annast ræstingu á húsnæði H, sem er á tveim stöðum í bænum. Hann skyldi hafa almennt eftirlit með því, að vel væri gengið um húsakynninn, annast útvegum á ýmsu í þágu skólans, lagfæra það, er aflaga fór, og aðgerðar þyrfti o. þ. h. Umsamið kaup var 1700.00 á mánuði, ráðningartími eitt ár og hófst hann þann 18. maí 1948. L vann síðan hjá H til júníloka 1948, er hann hætti störfum. Hélt L því fram, að skólastjóri H hefði sagt sér fyrirvaralaust upp starfinu þann 29. júní og krafði L síðar H um bætur vegna þessarar riftunar samningsins, samsvarandi eins mánaðar kaupi. Af hálfu H var því haldið fram, að L hafi sjálfur lagt niður störf sín hjá H, án uppsagnar af skólans hendi. Ekki voru færðar sönnur á, að L hefði samþykkt bótalaus brottför

úr starfi, og þegar litið var til þeirra atvika málsins, að hér var um störf að ræða, sem L sóttist eftir og ekki var vitað, að hann ætti kost á öðru starfi, betra eða jafngóðu, svo og þess, að kvartanir af hálfu H beindust að framkvæmd sérstakrar handiðnaðarvinnu, en ekki hinu eiginlega húsvarðarstarfi, þóttu ekki líkur fyrir því, að L hefði fallið á að hverfa bótalaust úr starfi. Þá var því haldið fram af hálfu H, að L ætti engan rétt til bóta, vegna gallaðra vinnubragða við uppsetning móta, málun og trésmíði, en þeim málsástæðum var ekki sinnt, með því að skólastjóri H vissi frá upphafi, að L var ekki iðnlærður og umrædd störf urðu að teljast utan venjulegs verkswiðs húsvarðar. Sýknukrafa H, byggð á framlögðu sakavottorði L, svo og ófullkominni skriftarkunnáttu hans, þótti heldur ekki hafa við rök að styðjast. Voru L því dæmdar bætur eftir kröfu hans.

28

Byggingarmeistarinn A tók að sér gerð mannvirkja fyrir B. Kostnaður við framkvæmdir þessar nam samkvæmt mati dómkvaddra manna kr. 67.900.00. Auk þess taldi A sig eiga kröfu til kr. 3.000.00 úr hendi B fyrir útvegum efnis til framkvæmdanna. A taldi, að B hefði einungis greitt kr. 47.500.00 af þessum kostnaði og höfðaði því mál til greiðslu eftirstöðvanna. B taldi sig vera búinn að greiða A kr. 37.840.00 meira en A viðurkenndi og lagði fram kvittanir fyrir þeirri fjárhæð. Á reikningi A var talið, að B hefði greitt inn á hann kr. 7.500.00 hinn 23. maí 1947 og kr. 3.000.00 þann 18. júlí s. á. Hins vegar voru meðal kvittana þeirra, er B lagði fram, tvær kvittanir af hendi A fyrir greiðslum, kr. 7.500.00 þann 21. maí 1947 og kr. 3.000.00 þann 19. júlí s. á. Taldi A, að hér væri um sömu greiðslur að ræða og getur í reikningi hans þann 23. maí og 18. júlí 1947. B lagði ekki fram kvittanir fyrir greiðslum þessa síðasttöldu daga. Þegar litið var til þess, að hér var um jafnháar fjárhæðir að ræða, sem í öðru tilvikinu hefðu átt að vera greiddar tvo daga í röð, en í hinu tilvikinu með dags millibili, þóttu þær líkur leiddar að staðhæfingu A, að B var ekki talinn hafa sýnt fram á, að hann hefði greitt A meira en kr. 61.840.00. Gegn andmælum B þótti A ekki hafa sannað rétt sinn til framangreindrar þóknunar, kr. 3.000.00, og var B því sýknaður af þeirri kröfu.

71

Árið 1945 reisti K frystihús á Kirkjusandi í Reykjavík. Skorti kælivatn til hússins og varð að ráði að reynt yrði að afla kælivatns úr borholu á Kirkjusandi. Var leitað til R, sem átti borvélar og hafði áður staðið fyrir jarðborunum. Verkfræðingur hjá R taldi líklegt eftir þeirri reynslu, sem fengið hafði af slíkum borunum á Reykjanesi, að kostnaður mundi nema um 5000 króna. Eftir þetta varð að samningi

með K og R, að R tæki að sér að bora eftir vatni á Kirkjusandi. Var af hálfu K undirrituð yfirlýsing um, að hann ábyrgðist alla greiðslu vegna jarðborunarinnar og skyldi greiðslu hagað eftir því, sem R ákvæði. Unnið var að jarðboruninni frá 14. febrúar til 26. marz 1946 og störfuðu tveir menn að henni undir stjórn verkstjóra og verkfræðings R. Verkið varð árangurslaust. Meðan á því stóð, greiddi K R kr. 4.000.00 og að verki loknu gerði R K reikning um kostnað við verkið allt, samtals rúmar 17 þús. kr. R neitaði að greiða mismuninn, rúmar 13 þús. kr. Taldi K, að verkfræðingur R hefði átt að sjá það fyrirfram, að ekki væru líkur til að vatn fengist á Kirkjusandi og hefði þess vegna ekki átt að taka verkið að sér. Með skírskotun til álits dómkvaddra yfirskoðunarmanna og með því að fyrirsvarsmanni K mátti vera ljóst, þegar samningur var gerður, að alls óvíst væri um árangur, var þessari mótbáru ekki sinnt. Þá byggði K einnig á því, að fyrrnefndur verkfræðingur R hafi áætlað kostnað af verkinu kr. 5.000.00, en ekki þótti K geta byggt neinn rétt á þessu, þar sem fyrirsvarsmanni K mátti vera ljóst, að hér var aðeins um ágizkun að ræða. Ekki þóttu heldur gögn fyrir því að lækka kröfu R vegna ásigkomulags borunartækjanna, starfsmanna þeirra, er unnu að boruninni, eða vegna þess, að verkinu hefði verið haldið of lengi áfram, enda fylgdist fyrirsvarsmaður K stöðugt með verkinu. Samkvæmt þessu og þar sem K hafði með fyrrgreindri yfirlýsingu ábyrgt R fulla greiðslu á öllum kostnaði af jarðboruninni, var K dæmt til að greiða kröfu R að fullu.

92

A réðst til starfa í þrjónastofu B í júnímánuði 1950 og vann þar til miðs októbermánaðar s. á., að A sagði upp starfinu. Umsamið kaup var kr. 8.00 fyrir hverja klukkustund, en eigi var á það minnst, hvort vísitöluálag skyldi greitt á kaupíð. B greiddi A síðan kaupíð án þessa álags og var eigi í ljós leitt, að A hefði að þessu fundið fyrr en hún sagði upp starfi sínu. Hvorki A né B voru í stéttarfélagi á þeim tíma, er hér um ræðir, og voru lögskipti þeirra því eigi háð ákvæðum kjarasamnings neins stéttarfélags. Og þar sem A hafði eigi hreyft kröfunni um vísitöluálag á kaupíð fyrr en áður greinir, var B sýknaður af þeirri kröfu.

137

A, er vann í bifreiðaviðgerðastöðinni P, sagði upp störfum með 3 mánaða fyrirvara frá 1. apríl 1951. Er greiða átti A kaup hans fyrir marzmánuð, var á reikningnum dregið frá kaup fyrir allar fjarverustundir A í starfinu frá 1. janúar 1950 til 31. marz 1951, samtals rúmar 2000 krónur. A kvittaði fyrirvaralaust fyrir reikningsfjárhæðinni og hafðist síðan ekkert að í þessum efnem fyrr en 25. ágúst 1951, að hann

krafðist endurgreiðslu á kaupfrádrættinum úr hendi P. Með þessu tómlæti sínu og hinni fyrirvaralausú kvittun þótti A hafa firrt sig rétti til endurgreiðslu. 496

Hæstaréttarlögmaðurinn G hafði sem lögmaður P unnið með honum að samningsumleitunum við R um sölu á fasteign P og urðu þær málalyktir, að R keypti fasteign þessa. G var ekki talinn eiga rétt til sölulauna af þessu efni, en hins vegar þótti P eiga að greiða G þóknun fyrir nefnt starf hans og var sú þóknun talin hæfilega ákveðin kr. 8.000.00. 507

P og G var í sameiningu veitt óframseljanlegt sérleyfi til fólksflutninga með bifreiðum á tiltekinni leið frá 1. marz 1947 til 1. marz 1952. P og G gengust fyrir stofnun hlutafélags (Á) með 40 þúsund króna hlutafé. Af því áttu P og G og eiginkonur þeirra kr. 32.000.00. P var formaður félagsstjórnar og G meðstjórnandi. P og G létu Á aðstoða sig við nefnda fólksflutninga samkvæmt sérleyfinu og rak Á ekki aðra starfsemi. P réði f. h. Á bifreiðarstjórnann H til að stunda akstur á sérleyfisleiðinni og hóf H vinnu hjá Á 23. september 1949, en hætti starfinu 27. maí 1950. P og G voru á þessum tíma félagsmenn í Félagi sérleyfishafa (F) og H var á sama tíma félagi í Bifreiðarstjórufélaginu Hreyfli (B). Stéttarfélög þessi höfðu á nefndu tímabili með sér kjarasamning og voru kaupkjör þau, er H skyldi njóta samkvæmt samningi hans við Á, lakari en tilskilið var í nefndum kjarasamningi F og B. Eftir að H var farinn úr þjónustu Á, krafðist H greiðslu úr hendi Á fyrir vangoldin laun, sem samsvaraði mismuninum. Nú ráku P og G nefnda flutningastarfsemi samkvæmt óframseljanlegu sérleyfi, enda þótt þeir létu Á aðstoða sig við flutningana. P og G voru bundnir við framangreindan kjarasamning milli F og B og var þeim því talið skylt að láta bifreiðarstjóra, er störfuðu að flutningum á þeirra vegum, njóta launa samkvæmt ákvæðum hans. Um þessa skyldu P og G var Á talið vera fullkunnugt, þar sem P og G höfðu á hendi stjórn þess og það laut yferráðum þeirra. Af þessu þótti leiða, að Á hafi, er það tók að sér samkvæmt ákvörðun P og G að aðstoða þá við fólksflutningana, tekið á sig skyldu að greiða H laun samkvæmt nefndum kjarasamningi með sama hætti og P og G hefðu orðið að gera. Og þar sem ákvæði 7. gr. laga nr. 80/1938 þótti bera að skýra svo, að starfsmenn, sem kvittað hefðu fyrirvaralaust fyrir lægri laun en þeim bar samkvæmt kjarasamningi, eins og H hafði gert, ættu samt rétt til að fá mismuninn greiddan eftir á, var Á dæmt að greiða H nefnda kröfu hans. 643

Í sama máli krafðist H skaðabóta úr hendi Á vegna fyrirvaralausrar uppsagnar, sem samsvaraði kaupí í einn mánuð. Í

Ljós var leitt, að H hafði tekið að kvarta undan því við fyrirvarsmann Á ekki síðar en í aprílmánuði 1950, að hann nýti ekki þess kaups, er honum bæri, en Á sinnti því ekki. Og síðar bar H fram ákveðna kröfu í þessa átt, en fyrirvarismaður Á neitaði og tjáði H, að honum væri heimilt að hætta störfum, ef hann kysi. Lét H þá af störfum hjá Á. Neitun Á um að greiða H þau laun, er honum bar, taldist vera slík vanefnd, að hún jafngildi fyrirvaralausri uppsögn. Skaðabótakrafa H var því tekin til greina. 643

Vitni. Sbr. sönnun.

- Vætti A, er studdi frásögn eiginmanns A um sakaratriði, eigi talið veita nægar sönnur gegn andmælum gagnaðilja. 28
- Í bæjarþingsmáli til heimtu ofgreiddrar húsaleigu krafðist stefnandi þess, að lögmaður sá (B), sem haft hafði milligöngu um að koma umræddum leigusamningi á milli málsaðilja, svaraði sem vitni spurningum um efni leigumálans. B neitaði að svara spurningum þessum, þar sem svör við þeim væri brot á þagnarskyldu lögmanna. Í dómi Hæstaréttar er tekið fram, að sé staðhæfing stefnanda um efni leigumálans rétt, hafi hann verið stórfellt og refsivert brot á ákvæðum húsaleigulaga nr. 39/1943. Umræddar vitnaspurningar til B lúti að því að reyna að sanna, að samningur, sem B var milligöngumaður að, hafi verið brot á nefndum lögum, er hefði getað varðað B ábyrgð. B verði því ekki dæmt skylt að svara vitnaspurningum þessum, sbr. 2. tl. 125. gr. laga nr. 85/1936. 32
- Með vætti þriggja vitna þótti leitt í ljós, að á ófullnægjandi hátt hefði verið gengið frá kjallaraveggjum húss og var þetta talin sennileg orsök þess, að raki kom fram í kjallaraíbúðinni. 281
- Vætti A, er studdi frásögn bróður hans um sakaratriði, eigi talið veita nægar sönnur í dómsmáli. 411
- H/f B krafðist þess, að löghald yrði gert hjá málflutningsmanninum M í eignum erlends félags (W), sem B taldi, að M hefði í sínum vörzlum. Í fógetaréttarmálinu krafðist B þess, að M yrði sem vitni skyldaður til að svara ýmsum spurningum um hina ætluðu inneign W, ráðstöfun hennar og viðskipti M við W. M neitaði að svara spurningum þessum. M hafði í upphafi fógetaréttarmálsins lýst því, að hann hefði að visu haft í vörzlum sínum fé W, en hann hafi verið búinn að afhenda féð, er kyrrsetningar var krafizt. Af hálfu B var þessari yfirlýsingu M, sem er opinber sýslunarmaður, ekki hnekkð og þóttu því engir réttarhagsmunir fyrir þeirri kröfu B, að M gæfi vitnaskýrslu í málinu. 485

- Vætti vitna, er báru, að tilteknir húsmunir hefðu verið kallaðir eign A, studdi skýrslur aðilja um málsatriðið. 501
- G krafðist þess, að sér yrði með fógetavaldi fengin forráð barns hennar, sem dvaldi hjá föður barnsins (K), fyrrverandi eiginmanni G. Í fógetamálinu lagði K fram vottorð frá systurdóttur sinni (S), sem vottaði um atvik í sambandi við flutning barnsins til K. Gekkst S við vottorði þessu fyrir dómi, en héraðsdómari neitaði S um að staðfesta vætti sitt. Hæstiréttur taldi hins vegar staðfestingu heimila, þar sem S yrði ekki talin svo við mál eða málsaðilja riðin, að staðfesting vitnaskýrslu hennar gæti talizt varhuga-verð, sbr. 2. mgr. 127. gr. laga nr. 85/1936, enda og ekki annarra vitna kostur um málsatriði það, sem um var að tefla. 664
- A taldi sig hafa sent B nótaefni og mundi B hafa notfært sér það. Starfsmenn B báru í samræmi við skýrslu B, að efni þetta hefði verið notað í þágu A og var við það miðað. 667

Vörumerki.

- Í maímánuði 1927 fékk h/f E skrásett í Reykjavík vörumerkið „Lillu“ fyrir tilteknar efnagerðarvörur. Var orðið skálettrað upp á við með sérkennilegri rithönd. Í septembermánuði 1931 var „Verzlunin Lilla“ skrásett á firmaskrá í Reykjavík, en afskráð í febrúarmánuði 1942. Í janúarmánuði 1939 var „Lilla, nærfataverksmiðja“ skrásett á firmaskrá Reykjavíkur og voru eigendur sömu og „Verzlunarinnar Lillu“. Þetta firma var afskráð í októbermánuði 1945 vegna yfirtöku samnefnds hlutafélags (L) á eignum þess og rekstri. Í októbermánuði 1950 fékk hlutafélag þetta skráð vörumerki fyrir alls konar nærfatnað. Vörumerkið var ein-kennismiði, á öðrum helmingi með mynd af barni, orðinu „Lilla“ fyrir ofan og „Reykjavík“ fyrir neðan og á hinum helmingnum orðin „Íslenzkur iðnaður“ og „Lilla h/f, nærfataverksmiðja, Víðimel 64, Reykjavík“. Í árslok 1950 höfðaði h/f E mál gegn h/f L og krafðist þess m. a., að L yrði dæmt óheimilt að nota nefnt vörumerki. Talið var, að framangreint vörumerki E nyti ekki verndar, nema í þeirri sérkennilegu mynd, sem það var skráð. Vörumerki E og L væru og ólík og hvort um sig skráð fyrir sínar sérstöku vörur. Var L því talið heimilt að nota hið almenna orð „Lilla“ sem hluta af vörumerki sínu. 258

Yfírvöld. Sjá dómarar, embættismenn, lögreglumenn.

Þingvottar.

Dómari hafði einungis einn þingvott við þinghald andstætt ákvæðum 41. gr. laga nr. 85/1936. 626

Þjófnaður.

A og M höfðu lagzt til svefns í herbergi í gistihúsi. Síðari hluta nætur vöknuðu þeir við það, að óþekktur maður veitti þeim líkamsáverka. Sannað þótti, að G væri árásarmaðurinn og var honum dæmd refsing fyrir. A taldi sig sakna 120 króna í peningum, er hann hafði meðferðis, er hann lagðist til svefns, og M saknaði armbandsúrs úr vasa sínum. G var einnig ákærður fyrir brot á 244. gr. laga nr. 19/1940 af þessu tilefni, en sönnur þótti skorta á, að G væri valdur að hvarfi nefndra verðmæta og var hann því sýknaður af þessu ákæruatriði. 238

A brauzt að næturlagi inn um glugga í verzlun og stal þar riffli. A var dæmd refsing samkvæmt 244. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. 368

Ökuleyfi. Sjá atvinnuréttindi.

Ölvun. Sjá áfengislagabrot.

Örorka.

Örorkubætur dæmdar:

7 ára drengur missti heyrn á öðru eyra og fótur stýttist vegna lærbrots. Varanleg örorka metin 25%. Örorkutjón metið kr. 75.000.00. 217

16 ára stúlka, P, laskaðist mjög á handlegg. Varanleg örorka metin 45%. Kröfu P um örorkubætur, rúmum kr. 80.000.00, þótti í hóf stillt og var krafan því tekin til greina. 427

21 árs stúlka hlaut meiðsl á fæti. Varanleg örorka metin 8%. Örorkubætur dæmdar ósundurgreint ásamt bótum fyrir atvinnutjón, lýti og þjáningar. 671

